

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΜΣ: «ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ
ΤΟΥ ΛΑΡΧΟΥΣ

ΜΠΑΚΑΛΙΑΝΟΥ ΜΑΡΙΑ -ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: κ. ΟΛΓΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Βόλος, Ιανουάριος 2013

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ, ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΜΣ: «ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ»
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΟΥΣΙΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΥΠΟ ΤΟ ΠΡΙΣΜΑ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΡΧΟΥΣ**

ΜΠΑΚΑΛΙΑΝΟΥ ΜΑΡΙΑ -ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: κ. ΟΛΓΑ ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ

Βόλος, Ιανουάριος 2013

«Άπας ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων
φύσει καί νόμοις διοικεῖται»
Ἀριστοτέλης, 384-322 π.Χ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η εξέταση των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον, δηλαδή των δικαιωμάτων πρόσβασης στις πληροφορίες, συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε θέματα περιβάλλοντος υπό το πρίσμα της Σύμβασης του Άαρχους. Αρχικά, γίνεται αναφορά στο δικαίωμα στο περιβάλλον και ακολουθεί η εξέταση της νομικής κατοχύρωσης των διαδικαστικών πτυχών του σε επίπεδο διεθνές, κοινοτικό και εθνικό. Εν συνεχεία, αναλύεται η Σύμβαση του Άαρχους, που αποτελεί το πιο ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο στις μέρες μας σε διεθνές επίπεδο, και εξετάζεται η ισχύουσα ελληνική νομοθεσία για τα διαδικαστικά δικαιώματα στο περιβάλλον όπως αυτή διαμορφώθηκε μετά τη ψήφιση της συγκεκριμένης Σύμβασης. Τέλος, εξετάζεται το κατά πόσο εφαρμόζονται οι διαδικαστικές όψεις του δικαιώματος στο περιβάλλον στην Ελλάδα καθώς και σε Ισπανία και Βέλγιο. Εν κατακλείδι, εξάγονται συμπεράσματα και προτείνονται λύσεις για την περαιτέρω εφαρμογή των δικαιωμάτων στο μέλλον.

Λέξεις κλειδιά: *δικαίωμα, περιβάλλον, πληροφόρηση, συμμετοχή, δικαιοσύνη, Σύμβαση Άαρχους*

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the procedural aspects of the right to environment, namely the rights to access to information, public participation in decision making and access to justice in environmental issues in the light of the Aarhus Convention. Firstly, is done a reference to the right to the environment and follows the examination of the legal recognition of its procedural aspects in international, european and national level. Thereafter, is analyzed the Aarhus Convention, which is the most comprehensive piece of legislation at international level nowadays, and then it is examined the current greek legislation on procedural environmental rights, as this was formed after the enactment of this Convention. Finally, is examined whether the procedural aspects of the right to environment apply today in Greece, Spain and Belgium. Finally, are drawn conclusions and are suggested propositions for the further implementation of the rights in the future.

Keywords: *right, environment, information, participation, justice, Aarhus Convention*

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
ABSTRACT.....	1
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	2
ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ.....	6
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ.....	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	9

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

<u>1.1 ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ</u> <u>ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ.....</u>	12
<u>1.2 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....</u>	14
<i>1.2.1 ΟΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....</i>	14
<i>1.2.2. ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ.....</i>	16
1.2.2.1 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ.....	17
1.2.2.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....	18
1.2.2.3 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ.....	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩ- ΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

<u>2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ.....</u>	20
<u>2.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ.....</u>	22
<i>2.2.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣ.....</i>	22
2.2.1.1 ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	22
2.2.1.2 ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΟΥΣ.....	25
<i>2.2.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....</i>	27
2.2.2.1 ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	27
2.2.2.2 ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΧΟΥΣ.....	29
<i>2.2.3 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ.....</i>	29
2.2.3.1 ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.....	29

2.2.3.2 ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ.....	31
<u>2.3 Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ.....</u>	<u>33</u>
2.3.1 Η ΣΥΝΑΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.....	33
2.3.2 ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.....	36
2.3.2.1 ΣΤΟΧΟΙ (ΑΡΘΡΟ 1).....	37
2.3.2.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ (ΑΡΘΡΟ 2).....	37
2.3.2.3 ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ (ΑΡΘΡΟ 3).....	38
2.3.3 ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ.....	39
2.3.3.1 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (ΑΡΘΡΑ 4,5).....	39
2.3.3.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (ΑΡΘΡΑ 6,7,8).....	41
2.3.3.3 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ (ΑΡΘΡΟ 9)	43
2.3.4 Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (ΑΡΘΡΟ 15)	44
<u>2.4 ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ.....</u>	<u>45</u>
2.4.1 Ν.3422/2005 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ.....	45
2.4.2 ΚΥΑ ΗΠΙ 37111/2021/26.9.2003 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	46
2.4.3 ΚΥΑ ΗΠΙ 11764/653/16.3.2006 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.....	49
2.4.4 ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007 ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ Ή ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ.....	53
2.4.5 ΥΑ ΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	55
2.4.6 Ν. 3861/2010 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ.....	57
2.4.7 Ν.3882/2010 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΕΩΧΩΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ.....	58

2.4.8 Ν.4014/2011 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ.....	59
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΦΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΟΥΦΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

<u>ΤΟΥΣ</u>	61
-------------------	----

3.1.1 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ.....	63
---	----

3.1.2 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ.....	69
---	----

3.1.3 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ.....	71
--	----

3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ

<u>ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΦΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ</u>	73
--	----

3.2.1 Ο ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ.....	73
------------------------------------	----

3.2.2 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥ- ΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ	75
--	----

3.3 Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ

ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΥΦΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕ-

<u>ΡΙΒΑΛΛΟΝ</u>	82
-----------------------	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ

ΧΩΡΕΣ

<u>4.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ</u>	84
---	----

<u>4.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ</u>	86
--	----

<u>4.3 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΒΕΛΓΙΟΥ ΜΕ ΕΛΛΑΔΑ</u>	88
--	----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

<u>5.1 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	92
-------------------------------	----

<u>5.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ</u>	94
----------------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	97
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	149

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Οι κύριες δραστηριότητες παρακολούθησης περιβαλλοντικής πληρο- φορίας.....	66
Πίνακας 2. Υφιστάμενες βάσεις περιβαλλοντικών δεδομένων.....	67

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1. Περιβαλλοντικές πληροφορίες 2008 -2009 σύμφωνα με τον ΕΟΠ.....	89
Γράφημα 2. Περιβαλλοντικές πληροφορίες 2011 -2012 σύμφωνα με τον ΕΟΠ.....	90

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ

άρθρ.	άρθρο
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΓΤΟ	Γενετικά Τροποποιημένοι Οργανισμοί
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
εδ.	εδάφιο
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΕ L	Επίσημη Εφημερίδα της Κοινότητας
επ.	επόμενα
ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΕΠΟ	Έγκριση Περιβαλλοντικών Όρων
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
INSPIRE	Infrastructure for Spatial Information in Europe
ΚΔΔ	Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΕΜΡ	Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
ΜΠΕ	Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
Ν.	Νόμος
ΝΠΔΔ	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
παρ.	Παράγραφος
ΠΠΕΑ	Προκαταρκτική Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης
π.χ	παραδείγματος χάρη
Σ	Σύνταγμα
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση

UNECE	United Nations Economic Commission for Europe
WWF	World Wide Fund for Nature
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα αποτελεί τη Διπλωματική εργασία στα πλαίσια ολοκλήρωσης του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Χωρική Ανάλυση και Διαχείριση Περιβάλλοντος» του Τμήματος Μηχανικών Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης της Πολυτεχνική Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας.

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα Καθηγήτρια κα Όλγα Χριστοπούλου για την ενθάρρυνση της να ασχοληθώ με το συγκεκριμένο θέμα, την άριστη συνεργασία μας και την πολύτιμη καθοδήγησή της σε κάθε στάδιο της παρούσας Διπλωματικής εργασίας.

Επίσης, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους Καθηγητές κ. Αθανάσιο Κούγκολο και κ. Ηλία Μπεριάτο που δέχτηκαν να είναι μέλη της τριμελούς επιτροπής αξιολόγησης της παρούσας.

Στο σημείο αυτό, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους γονείς μου, Θανάση και Μερσίνη, τα αδέρφια και τα ανίψια μου, για την αμέριστη συμπαράσταση, την κατανόηση και την υπομονή τους καθώς και για τις πολύτιμες συμβουλές που μου έδωσαν κατά το στάδιο ολοκλήρωσης της Διπλωματικής εργασίας αλλά και του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών εν γένει.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολλοί τη χαρακτήρισαν αδήριτη ανάγκη της εποχής, άλλοι πάλι έκαναν λόγο για καθήκον προς τις επόμενες γενιές, αδιαμφισβήτητα πάντως η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί μια έννοια με ιδιαίτερη δυναμική στις μέρες μας. Η επιταγή για αποτελεσματική και ολοκληρωμένη προστασία του περιβάλλοντος εκπληρούται μέσα από την ενεργή ενημέρωση και την απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών σε πληροφορίες που αφορούν το περιβάλλον, τη συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον καθώς και από τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος.

Προκειμένου να δημιουργηθεί ένα πραγματικά αποτελεσματικό σύστημα επίλυσης των περιβαλλοντικών προβλημάτων χρειάζεται μια εκ βάθρων αλλαγή της ίδιας της δομής της σύγχρονης κοινωνίας (Gavouneli, 1999-2000 :303-04). Αυτή η αλλαγή δεν είναι άλλη από τη δημιουργία και εγκαθίδρυση της λεγόμενης «περιβαλλοντικής δημοκρατίας»¹ η οποία θα έχει ως κεντρικό άξονα τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον. Η ανάγκη του κοινού να έχει γνώση πηγάζει από την ανάγκη για γενικότερη κοινωνική ασφάλεια (Van den Burg, 2006). Επίσης, αποτελεί πλέον κοινή πεποίθηση ότι το ενεργό και καλά πληροφορημένο κοινό μπορεί να παίξει σπουδαίο ρόλο στην εξασφάλιση της αειφόρου και περιβαλλοντικά ορθής ανάπτυξης (Morgera, 2005). Η ενημέρωση και η συμμετοχή του κοινού είναι λοιπόν απαραίτητα στοιχεία για την επαγρύπνηση και τη δημιουργία αισθήματος ευθύνης του ατόμου απέναντι στο περιβάλλον (Λιάσκα, 2008). Ειδικότερα, η έννοια της συμμετοχής, αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος, εμπερικλείει τρία στοιχεία :πρώτον την πληροφόρηση των πολιτών από τη Διοίκηση για όλα τα θέματα που αφορούν το περιβάλλον και τη προστασία του, δεύτερον την εν στενή έννοια συμμετοχή και τρίτον τα μέσα δικαστικής προστασίας που είτε εξασφαλίζουν τα παραπάνω δικαιώματα για πληροφόρηση και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων είτε δίνουν τη δυνατότητα για μια αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος (Σιούτη, 1988 :11) Οι τρεις αυτές εκφάνσεις της συμμετοχής των πολιτών σε θέματα προστα-

---

¹ Άλλωστε ο Γενικός Γραμματέας του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών Kofi Annan χαρακτήρισε την Σύμβαση του Άαρχους ως «την πιο φιλόδοξη απόπειρα εγκαθίδρυσης μιας περιβαλλοντικής δημοκρατίας που έχει λάβει χώρα υπό την αιγίδα του Οργανισμού» ενόψει της θέσης σε ισχύ της Σύμβασης Άαρχους σχετικά με την Πρόσβαση στην Ενημέρωση, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη τον Οκτώβριο του 2001 (www.unecce.org).

σίας του περιβάλλοντος αποτέλεσαν το έναυσμα για τη θέσπιση των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Η αποτελεσματική άσκηση του συγκεκριμένου δικαιώματος και η εν γένει προστασία του περιβάλλοντος θα καθίστατο ανεφάρμοστη χωρίς τη δυνατότητα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα (Κυριτσάκη, 2010). Το πλέον ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο σε διεθνές επίπεδο που προβλέπει ρητά τις τρεις παραπάνω όψεις του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι σήμερα η Σύμβαση του Άαρχους του 1998, οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τον νόμο 3422/12-12-2005 (Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως Α 303/13.12.2005) και αποτελεί πλέον θετικό δίκαιο με αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των κοινών νόμων της χώρας (Μενουδάκος, 2007).

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί η εξέταση των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον υπό το πρίσμα της Σύμβασης του Άαρχους. Πρόκειται ουσιαστικά για τα δικαιώματα στη περιβαλλοντική πληροφόρηση, στη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος, τα οποία επιλέχθηκαν προς εξέταση καθώς, καιίτοι έχουν κατοχυρωθεί στη έννομη τάξη, δεν είναι ευρέως διαδεδομένα και γνωστά στους πολίτες. Η κατοχύρωση των παραπάνω δικαιωμάτων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως η πεμπτουσία της δημοκρατίας και για το λόγο αυτό χρήζουν περαιτέρω διάδοσης και ορθής εφαρμογής.

Αρχικά αναλύεται το δικαίωμα στο περιβάλλον τόσο ως προς την ουσιαστική όσο και τις διαδικαστικές όψεις. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί, αναλύεται η νομική κατοχύρωση των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Μετά την ιστορική εξέλιξη, παρατίθεται το νομικό πλαίσιο προστασίας των διαδικαστικών δικαιωμάτων πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Η ανάλυση της νομικής κατοχύρωσης γίνεται σε επίπεδο διεθνές, κοινοτικό αλλά και εθνικό. Κομβικό σημείο αποτελεί εξέταση της Σύμβασης του Άαρχους για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Ακολουθεί η εξέταση του ισχύοντος εθνικού νομικού πλαισίου που έπεται της υπογραφής της Σύμβασης. Επίσης, στην παρούσα εργασία θα εξεταστεί τί συμβαίνει στην πράξη με τα διαδικαστικά δικαιώματα στο περιβάλλον, αν εφαρμόζονται και σε ποιο βαθμό. Ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στο ρόλο της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος μέσα από υποθέσεις που έχει εξετάσει μέσω του Κύκλου της

Ποιότητας Ζωής βοηθά μεταξύ άλλων σημαντικά και στην άσκηση των υπό εξέταση διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Μνεία θα γίνει και σε αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας, προκειμένου να εξεταστεί η εφαρμογή της πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, της συμμετοχικής δράσης στη λήψη αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον και της πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Ακόμη θα γίνει αναφορά τόσο στο νομικό καθεστώς που διέπει τα υπό εξέταση δικαιώματα στην Ισπανία και στο Βέλγιο, όσο και στο βαθμό που αυτά εφαρμόζονται στις παραπάνω χώρες εν συγκρίσει ταυτόχρονα και με την αντίστοιχη εφαρμογή τους στην Ελλάδα σήμερα. Συμπερασματικά γίνονται προτάσεις και διαπιστώσεις για την ανάγκη περαιτέρω εφαρμογής των διαδικαστικών πτυχών του δικαιώματος στο περιβάλλον στο μέλλον.

Στόχος της εργασίας είναι να καταστεί σαφές πως η ευρύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες για θέματα περιβάλλοντος, η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και η δικαστική προστασία για θέματα περιβάλλοντος αποτελούν θεσμοθετημένα δικαιώματα των πολιτών και ταυτόχρονα υποχρεώσεις των δημοσίων αρχών. Η αποτελεσματική εφαρμογή των υπό εξέταση δικαιωμάτων είναι ικανή να διασφαλίσει την προστασία του περιβάλλοντος εν γένει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο**ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ**1.1 ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Αντίθετα με άλλα δικαιώματα όπως η ελευθερία, η ισότητα, η ιδιοκτησία, τα οποία διαθέτουν συγκεκριμένο αυτοτελές εννοιολογικό περιεχόμενο, το δικαίωμα στο περιβάλλον δεν έχει αυθύπαρκτη υπόσταση αλλά κατακερματίζεται σε πολλές επιμέρους παραμέτρους, οι οποίες το προσδιορίζουν. Τα στοιχεία τα οποία συνθέτουν την έννοια του δικαιώματος στο περιβάλλον αφορούν αφενός την εξασφάλιση των φυσικών βάσεων της ζωής, χωρίς την ύπαρξη των οποίων θα κινδύνευαν με αφανισμό η ζωή και η ποιότητά της, δηλαδή την ανάπτυξη των ανθρώπινων ικανοτήτων προς το συμφέρον του ατόμου και του συνόλου, και αφετέρου το ίδιο το περιβάλλον ως έννομο αγαθό και αυτοτελές ιδανικό (Σιούτη, 2011:31). Με βάση τα ανωτέρω, το δικαίωμα στο περιβάλλον δύναται να χαρακτηριστεί ως το δικαίωμα του ατόμου για δημιουργία, διατήρηση και αποκατάσταση συνθηκών, οι οποίες εξασφαλίζουν τη ζωή, την υγεία, την ποιότητα της ζωής και το ίδιο το περιβάλλον ως αγαθό που χρήζει προστασίας.

Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι στα νομικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το δικαίωμα στο περιβάλλον αναφέρεται με γενικούς όρους και με κάποια ασάφεια εμφανίζοντας *«περισσότερο τον υποκειμενικό χαρακτήρα μιας ηθικής και φιλοσοφικής έννοιας παρά την αντικειμενικότητα ενός νομικού όρου»* (Δελλής, 1998:252). Πολλώ δε μάλλον σε διεθνές επίπεδο, όπου ρητή αναγνώριση του δικαιώματος στο περιβάλλον έγινε για πρώτη φορά στο άρθρο 1 της Σύμβασης του Άρχους. Αξιοσημείωτο είναι ότι η πρώτη προσεγγιστική αναφορά στο δικαίωμα περιβάλλοντος έγινε στη Διακήρυξη του Ρίο του 1992, και σύμφωνα με την οποία, *«τα ανθρώπινα όντα έχουν δικαίωμα σε μια υγιή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση»*. Η αναφορά αυτή εδραιώνεται πάνω σε μία διαδοχή εθνικών και διεθνών νομικών και πολιτικών εξελίξεων που συνδέουν τα κατοχυρωμένα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως το δικαίωμα στη ζωή και το δικαίωμα στην υγεία με την απαίτηση για ένα υγιεινό και καλά προστατευμένο περιβάλλον (Stec et al., 2000:29).

Σημαντική για την εννοιολογική προσέγγιση του δικαιώματος στο περιβάλλον, σε κοινοτικό και όχι μόνο επίπεδο, είναι η συνεισφορά του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, που μέσα από τη νομολογία του έχει συνδέσει την προ-

στασία του περιβάλλοντος και το δικαίωμα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του άρθρου 8 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και με την ελευθερία έκφρασης του άρθρου 10 της ΕΣΔΑ. Χαρακτηριστικές είναι οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 9.12.1994 Gregoria Lopez Ostra κατά Ισπανίας, (Αίτηση με αριθμό 16798/1990) και της 19.2.1998 Anna Maria Guerra και λοιποί κατά Ιταλίας (Αίτηση με αριθμό 14967/1989). Στην πρώτη υπόθεση η προσφεύγουσα κατοικούσε δίπλα σε ρυπογόνο επιχείρηση, η οποία λειτουργούσε δίχως την απαιτούμενη από τις αρχές νόμιμη άδεια. Το κράτος προέβη σε μετεγκατάσταση των κατοίκων για ένα χρονικό διάστημα και στη συνέχεια διέκοψε την λειτουργία τμήματος του εργοστασίου. Οι ισπανικές αρχές, παρά τις συνεχείς προσφυγές της Ostra στα εθνικά δικαστήρια και τη συνεχείς παραβάσεις του εργοστασίου, αρνήθηκαν να διακόψουν την λειτουργία του τελευταίου. Ως επιγέννημα, σύμφωνα με την Ostra, ήταν η πρόκληση σοβαρών προβλημάτων υγείας στην κόρη της, και η εν γένει υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης ολόκληρης της οικογένειας. Το ΕΔΔΑ έκρινε ότι το κράτος, αποτυγχάνοντας να λάβει δράση κατά του εργοστασίου, δεν κατόρθωσε να εξισορροπήσει ακριβοδίκαια το οικονομικό συμφέρον της περιοχής με την αποτελεσματική απόλαυση, από την αιτούσα, του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής της ζωής. Στη δεύτερη υπόθεση, το ΕΔΔΑ επανέλαβε τα στοιχεία της νομολογίας του. Πιο συγκεκριμένα, στην υπόθεση αυτή οι αιτούντες κατοικούσαν στην περιοχή Manfredonia, πολύ κοντά σε ένα εργοστάσιο που παρήγαγε λιπάσματα και άλλα χημικά. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς των αιτούντων, το κράτος *παρέλειψε να τους ενημερώσει*, όπως όφειλε σύμφωνα με την εσωτερική νομοθεσία, για τους κινδύνους που διέτρεχαν σε περίπτωση ατυχήματος. Το ΕΔΔΑ στην απόφασή του έκρινε πως η παράλειψη ενημέρωσης για την αναμενόμενη ρύπανση συνεπάγεται παραβίαση του δικαιώματος της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής. Για πρώτη φορά λοιπόν, το ΕΔΔΑ αντιμετώπισε τη διαδικαστική πλευρά του δικαιώματος στο περιβάλλον, επισημαίνοντας την υποχρέωση των αρχών για ενημέρωση σχετικά με τους κινδύνους υποβάθμισης του περιβάλλοντος (Αντωνόπουλος κ. ά., 2008 :109-11, Δελλής 1998 :291).

Καθίσταται λοιπόν σαφές πως υφίσταται στενός σύνδεσμος μεταξύ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του δικαιώματος στο περιβάλλον. Η αναγνώριση και ο σεβασμός του δικαιώματος σε ένα υγιές περιβάλλον αποτελούν εχέγγυα για την προστασία του. Κατ' επέκταση, η αντίληψη ότι η προστασία του περιβάλλοντος συνδέεται με τα

ανθρώπινα δικαιώματα, μπορεί να εκφραστεί αποτελεσματικά μέσω της αναγνώρισης ενός δικαιώματος στο περιβάλλον με ουσιαστικό και κυρίως διαδικαστικό περιεχόμενο.

1.2 ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

1.2.1 ΟΙ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος συνδέθηκε λοιπόν αναπόφευκτα με τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ωστόσο, το κατά πόσο υφίσταται ένα αυτοτελές δικαίωμα στο περιβάλλον και ποιό είναι το ουσιαστικό του περιεχόμενο έχει αναδειχθεί ως ένα από τα πλέον σημαντικά αλλά και αμφισβητούμενα θέματα στο σύγχρονο περιβαλλοντικό δίκαιο σε εθνικό, κοινοτικό και διεθνές επίπεδο (Marcory and Terner, 2002). Ο προσδιορισμός του γενικού και αφηρημένου περιεχομένου του δικαιώματος στο περιβάλλον σε ένα νομικά ολοκληρωμένο κανόνα δικαίου είναι θέμα πολιτικής βούλησης και τόλμης, χαρακτηριστικό είναι δε ότι πολύ λίγα νομικά συστήματα έχουν εισάγει ένα αυτοτελές δικαίωμα στο περιβάλλον.

Στην Ελλάδα σήμερα, το δικαίωμα στο περιβάλλον κατοχυρώνεται στα άρθρα 5Α, 10 παρ.3 και 24 παρ.1 του ισχύοντος Συντάγματος 1975/1986/2001. Ειδικότερα σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ.1 της τελευταίας αναθεώρησης του Συντάγματος το 2001 *«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας»*. Καθιερώνεται με αυτόν τον τρόπο για πρώτη φορά το ατομικό δικαίωμα στο περιβάλλον και εξασφαλίζεται συνταγματικά η αρχή της αειφορίας. Η νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας 2537/96 Ολομέλεια ΣτΕ,3396/10 άλλωστε έκανε δεκτό ότι το φυσικό περιβάλλον έχει εναχθεί σε αυτοτελώς προστατευόμενο αγαθό, προκειμένου να διατηρηθεί η οικολογική ισορροπία (Σιούτη, 2011 :31). Το άρθρο 24 παρ.1 του Συντάγματος ορίζει ρητά το κράτος ως το υποκείμενο της υποχρέωσης προστασίας του περιβάλλοντος.

Αποδέκτης του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι αρχικά το κράτος, τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και τα Νομικά Πρόσωπα Ιδιωτικού Δικαίου που εμπύπτουν στο δημόσιο τομέα. Υποκείμενο του κατ' άρθρο 24 παρ.1Σ δικαιώματος στο περιβάλλον είναι το κοινωνικό σύνολο εν γένει καθώς το δικαίωμα αυτό, όπως και όλα τα συνταγματικά δικαιώματα δεν έχει ουσιαστικά κάποιο συγκεκριμένο δικαιούχο αφού

όλοι οι άνθρωποι (πολίτες και μη), οι οποίοι έχουν την ικανότητα να είναι υποκείμενα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων (Σιούτη, 1988 :26) συμμετέχουν εξίσου.

Εν συνεχεία, άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι το δικαίωμα στο περιβάλλον τριτενεργεί, δηλαδή ανήκει στα συνταγματικά δικαιώματα που έχουν ενέργεια και έναντι των ιδιωτών ή τρίτων (ατόμων, ΝΠΙΔ, κοινωνικών ομάδων). Πιο συγκεκριμένα, δυνάμει του άρθρου 25 παρ.1 εδ γ' του Συντάγματος ορίζεται ότι *«Τα δικαιώματα αυτά (τα θεμελιώδη) ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν»*. Μπορεί να λεχθεί εν προκειμένω πως το δικαίωμα στο φυσικό περιβάλλον δύναται να τριτενεργήσει στο πλαίσιο των ιδιωτικών σχέσεων μέσω των διατάξεων του Αστικού Κώδικα περί προστασία της προσωπικότητας (άρθρα 57 επ. ΑΚ), περί γειτονικού δικαίου και προστασίας της κυριότητας (άρθρα 1003 επ. ΑΚ) και βάσει των διατάξεων περί αδικοπραξιών (άρθρα 914 επ. ΑΚ)(Σιούτη, 2011 :48).

Θεωρώντας ότι υπάρχουν τρεις γενιές δικαιωμάτων του ανθρώπου, ήτοι τα ατομικά, τα κοινωνικά και τα συλλογικά, το δικαίωμα στο περιβάλλον ανήκει κυρίως στην τρίτη γενιά καθώς αποτυπώνει το συλλογικό ενδιαφέρον για την προστασία του περιβάλλοντος. Ωστόσο το περιεχόμενο του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι σύνθετο διότι διαθέτει συγχρόνως γνωρίσματα ατομικού, κοινωνικού και συλλογικού δικαιώματος (Κυριτσάκη, 2010). Επίσης πρόκειται για ένα δικαίωμα αλληλεγγύης εφόσον προβλέπει την προστασία του περιβάλλοντος λαμβάνοντας υπόψη και τις μέλλουσες γενιές ανθρώπων (Σιούτη, 2011 : 32).

Ειδικότερα, το δικαίωμα στο περιβάλλον ως ατομικό δικαίωμα περιορίζει τη δράση της κρατικής εξουσίας, υποχρεώνοντας το κράτος να απέχει από ενέργειες που μπορεί να το βλάψουν, και παράλληλα αναγκάζοντας τις αρχές να θεσπίσουν νομοθετικές και διοικητικές ρυθμίσεις για την ολοκληρωμένη προστασία του περιβάλλοντος. Ως κοινωνικό δικαίωμα από την άλλη πλευρά, το δικαίωμα στο περιβάλλον προϋποθέτει για την ενάσκησή του την ενεργό επέμβαση του κράτους, με την οικονομική υποστήριξη των πολιτών και με την υποχρέωση θέσπισης διατάξεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Ενώ ο χαρακτηρισμός του ως δικαίωμα συλλογικό δικαιολογείται από το γεγονός ότι για την ουσιαστική του διασφάλιση προαπαιτείται η συλλογική δράση και η αλληλεγγύη των πολιτών (Κυριτσάκη, 2010).

Μάλιστα ο συλλογικός χαρακτήρας του δικαιώματος στο περιβάλλον του προσδίδει ισχυρό διαδικαστικό και συμμετοχικό περιεχόμενο, κάνοντάς το δικαίωμα πολιτικό, δεδομένου πως πρόκειται για ένα δικαίωμα συμμετοχής των ατόμων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για το περιβάλλον που διαβιούν (Σιούτη, 2011 :42). Αλλω-

στε είναι γνωστό πως η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα είναι εν τοις πράγμασι μια μορφή πολιτικής συμμετοχής. Το δικαίωμα στην πολιτική συμμετοχή παρέχει ταυτόχρονα ένα σημείο εκκίνησης και μια λογική βάση για τις προτάσεις συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα (Appelstrand M., 2002 :284). Υπάρχει συνεπώς η άποψη πως το δικαίωμα για ένα ανεκτό περιβάλλον δεν προσδιορίζει μια συγκεκριμένη a priori ποιότητα περιβάλλοντος και έτσι δικαιολογείται ο διαδικαστικός του χαρακτήρας. Δηλαδή το δικαίωμα στο περιβάλλον «εξυπηρετεί» τα ατομικά δικαιώματα, που αφορούν στη δυνατότητα πληροφόρησης, στη συμμετοχή για τη λήψη αποφάσεων καθώς και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη με μια επιπλέον παράμετρο, την περιβαλλοντική (Birnie and Boyle, 2002).

1.2.2. ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ

Οι Cameron και Macenzy (1996) και Douglas-Scott (1999) προσδιόρισαν μια σειρά από διαδικαστικά δικαιώματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος: το δικαίωμα στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, το δικαίωμα στη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, το δικαίωμα στην αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, το δικαίωμα άσκησης ενδίκων μέσων (περιλαμβάνει επίσης το έννομο συμφέρον για τη διευκόλυνση άσκησης της προσφυγής) και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε περίπτωση περιβαλλοντικής ζημίας. Ο παραπάνω διαχωρισμός στηρίζεται, σύμφωνα με του ίδιους, στην υπόθεση ότι η μια δημοκρατική, ευνομούμενη και καλά πληροφορημένη κοινωνία, μέσα από δημοκρατικές αποφάσεις, θα υιοθετήσει φιλικές προς το περιβάλλον πολιτικές, και κατά συνέπεια θα έχει ένα πολύ καλά διατηρημένο περιβάλλον.

Τα περιβαλλοντικά διαδικαστικά δικαιώματα στηρίζονται επίσης στην άποψη ότι η προστασία του περιβάλλοντος και η αειφόρος ανάπτυξη δεν μπορούν να αφεθούν μόνο στις κυβερνήσεις αλλά απαιτούν και ευνοούνται από τη συμμετοχή των πολιτών στις δημόσιες υποθέσεις (Birnie and Boyle, 2002 :261). Οι Birnie και Boyle (2002) επισήμαναν επίσης πως η κυβέρνηση, που λειτουργεί με τη συμμετοχή των πολιτών, τη διαφάνεια και τη λογοδοσία είναι πιθανό να προωθήσει την περιβαλλοντική δικαιοσύνη, προκειμένου να εξισορροπήσει τις ανάγκες των σημερινών και των μελλοντικών γενεών για την προστασία του περιβάλλοντος, να ενσωματώσει τις περιβαλλοντικές πτυχές σε κυβερνητικές αποφάσεις, καθώς και να επιβάλει τα υφιστάμενα περιβαλλο-

ντικά πρότυπα. Σε αντίθεση, σύμφωνα με τους ανωτέρω, οι κλειστές και ολοκληρωτικές κοινωνίες διοικούνται με ένα άκαμπτο συγκεντρωτικό τρόπο που δεν επιτρέπει την προώθηση πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος. Έτσι, όπως προσθέτουν, γίνεται εμφανές πως τα περιβαλλοντικά διαδικαστικά δικαιώματα αναδιοργανώνουν γενικότερα τη διαδικασία της εφαρμογής και επιβολής των περιβαλλοντικών προτύπων διακυβέρνησης.

Ο παραπάνω πολιτικός χαρακτήρας του δικαιώματος στο περιβάλλον εδραιώνεται στις διαδικαστικές του όψεις, που επιτρέπουν εν τοις πράγμασι την ενεργητική συμμετοχή των πολιτών κατά την άσκηση της κρατικής εξουσίας στις περιβαλλοντικές υποθέσεις (Κυριτσάκη, 2010 :12). Η προστασία του περιβάλλοντος καθίσταται αποτελεσματική και εφικτή χάρη στην ύπαρξη και εφαρμογή των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον (Alasdair, 2001 :256). Ειδικότερα, οι διαδικαστικές όψεις του δικαιώματος στο περιβάλλον, που εξετάζονται στην παρούσα εργασία είναι:

1.2.2.1 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Η πρώτη διαδικαστική έκφανση του δικαιώματος στο περιβάλλον αφορά την πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Πρόκειται στην ουσία για το δικαίωμα πληροφόρησης για ζητήματα περιβαλλοντικού περιεχομένου και την αντίστοιχη υποχρέωση της διοίκησης για την παροχή των πληροφοριών. Το δικαίωμα πληροφόρησης συνδέεται δηλαδή άμεσα με τη δυνατότητα αναζήτησης πληροφοριών και ενημέρωσης από τις δημόσιες αρχές σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, καθώς και με δραστηριότητες και έργα που έχουν άμεσες ή έμμεσες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Επίσης, παρέχεται η δυνατότητα ελεύθερης πρόσβασης στα δημόσια έγγραφα, κείμενα και σχέδια περιβαλλοντικής πολιτικής. Στην υποχρέωση πληροφόρησης ανήκει και η επιταγή αιτιολόγησης των περιβαλλοντικών αποφάσεων, που πρέπει να στηρίζεται μόνον στα στοιχεία που έχουν δοθεί στη δημοσιότητα (Σιούτη, 2011 :40).

Σύμφωνα με τη Déjeant-Pons (2002) η περιβαλλοντική πληροφόρηση έγκειται *«είτε σε δεδομένα για το εν γένει περιβάλλον, είτε σε δεδομένα τα οποία έχουν υποστεί ανάλυση και επεξεργασία, είτε σε εθνικά και διεθνή κείμενα στον τομέα του περιβάλλοντος»*.

1.2.2.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Η δεύτερη διαδικαστική όψη του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι το δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και αφορά την συμμετοχή με την στενή έννοια των ατόμων ή ομάδων ατόμων ή ενώσεων προσώπων στις διοικητικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με τη σωστή και ορθή διαχείριση, τη συντήρηση, τη βελτίωση και την αποκατάσταση του περιβάλλοντος (Κυριτσάκη, 2010 :13). Για την υλοποίηση του δικαιώματος της συμμετοχής είναι απαραίτητο να θεσπιστούν ειδικές διαδικασίες στο πλαίσιο των οποίων οι ενδιαφερόμενοι πολίτες μπορούν να διατυπώσουν τη γνώμη τους και σε περίπτωση που αυτή δε γίνει δεκτή, το όργανο που έχει την αποφασιστική αρμοδιότητα είναι υποχρεωμένο να αιτιολογήσει την επιλογή του να αποκλίνει από την λαϊκή βούληση (Δελλής, 1998 :254). Οι διαδικασίες αυτές καταλήγουν στην έκδοση διοικητικών πράξεων που ρυθμίζουν θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής ή στη δημιουργία νομοσχεδίων προς ψήφιση που αφορούν το περιβάλλον. Επίσης, η ουσιαστική συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον μπορεί να λάβει χώρα είτε στο στάδιο προεργασίας και προσχεδιασμού των ρυθμίσεων με τη μορφή συνεργασίας των κρατικών φορέων με άτομα ή ομάδες, τις οποίες αφορούν οι ρυθμίσεις αυτές (παραδείγματος χάρη η συμμετοχή των ενδιαφερομένων πολιτών στη διαμόρφωση του γενικού πολεοδομικού σχεδιασμού δυνάμει του άρθρου 3 του Ν.1337/83) είτε με τη σύμπραξη των ατόμων ή ομάδων στη διαμόρφωση των ίδιων των ρυθμίσεων (Σιούτη, 2011 :40).

1.2.2.3 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η τρίτη διαδικαστική πτυχή του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού στη δικαιοσύνη και αφορά τη δυνατότητα αναζήτησης ένδικης προστασίας σε περίπτωση που τα προηγούμενα δικαιώματα δε γίνονται σεβαστά από τις δημόσιες αρχές. Σύμφωνα με την Κυριτσάκη (2010) η δυνατότητα έννομης προστασίας και άσκησης ενδίκων μέσων για την προστασία του περιβάλλοντος συνιστά ανάχωμα στις αυθαιρεσίες της κρατικής εξουσίας, η οποία διαρκώς καταπατά το δικαίωμα των ατόμων να ζουν σε ένα υγιές και βιώσιμο περιβάλλον.

Η Σύμβαση του Άαρχους, που υπογράφηκε στο Άαρχους της Δανίας το 1998 και αναλύεται εκτενώς παρακάτω, διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στην κατοχύρωση των

τριών παραπάνω διαδικαστικών και δικονομικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον, το οποίο με τον τρόπο αυτό αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο**ΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΟΧΥΡΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ****2.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ**

Είναι γενικά παραδεκτό πως η διεθνής κοινότητα επιθυμεί να έχει υπό τον έλεγχό της όλες τις δραστηριότητες που διεξάγονται στο εσωτερικό των κρατών με σκοπό τη διατήρηση της ποιότητας του περιβάλλοντος συλλογικά, γεγονός που αποδεικνύεται από την ύπαρξη των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών δεσμευτικού ή μη χαρακτήρα (Ρουμελιώτου, 2003 :77). Ειδικότερα, η αρχή του δικαιώματος πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, ως ένα από τα πιο σημαντικά μέσα για την προστασία του περιβάλλοντος χρονολογείται ήδη από τη Διάσκεψη της Στοκχόλμης το 1972. Στην τελική διακήρυξη και στο ακόλουθο σχέδιο δράσης της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον γίνεται αναφορά, για πρώτη φορά, στην ανάγκη για τη βελτίωση της πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες σε διεθνές επίπεδο (Kostic, 2006 :35) ωστόσο το δικαίωμα στην πληροφόρηση δεν βρήκε επαρκή συναίνεση για να συμπεριληφθεί (Partan, 1988 :46). Έπειτα, η Δεύτερη Ευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη για το Περιβάλλον και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στο Σάλτσμπουργκ που έγινε υπό την αιγίδα του Μη Κυβερνητικού Οργανισμού «Ινστιτούτο για μια Ευρωπαϊκή Πολιτική» (www.ieep.eu) είχε ως επιγένημα τη Διακήρυξη του Σάλτσμπουργκ, της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1980 σχετικά με την προστασία του δικαιώματος στην πληροφόρηση και του δικαιώματος της συμμετοχής. Η Διακήρυξη προέβλεπε εν τοις πράγμασι τρία δικαιώματα: της πρόσβασης στην ενημέρωση, της συμμετοχής του κοινού και της προσφυγής στα δικαστήρια (Coffey, 2000).

Σταθμό στην αναγνώριση των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον αποτέλεσε η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992. Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Διάσκεψης για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας το 1992, το δεύτερο εδάφιο της αρχή 10 της Διακήρυξης προέβλεπε ότι σε εθνικό επίπεδο κάθε άτομο θα πρέπει να έχει ουσιαστική πρόσβαση στην πληροφόρηση που αφορά το περιβάλλον και διατηρείται από τις δημόσιες αρχές, συμπεριλαμβανομένων και των πληροφοριών που αφορούν επικίνδυνα υλικά και δραστηριότητες στην περιοχή τους

(Σιούτη, 2011 :236). Ακόμη στην ίδια αρχή προβλεπόταν και η κατοχύρωση της δυνατότητας των πολιτών να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για θέματα σχετικά με το περιβάλλον. Παρόλο που η Διακήρυξη αυτή δεν είναι δεσμευτική, έθεσε ωστόσο τη βάση για την εξέλιξη δεσμευτικών κειμένων του διεθνούς δικαίου περιβάλλοντος στο τομέα των διαδικαστικών δικαιωμάτων (Κυριτσάκη, 2010: 38). Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά της Ατζέντα 21, η οποία εξειδίκευε τις διακηρύξεις και πρότεινε τις προβλεπόμενες αναγκαίες ρυθμίσεις για την εφαρμογή τους (Γεραπετρίτης, 2000).

Στη συνέχεια, το 1995 έλαβε χώρα στη Σόφια το Τρίτο Συνέδριο Υπουργών Περιβάλλοντος στα πλαίσια πρωτοβουλίας της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών. Το Συνέδριο την 25^η Οκτωβρίου 1995 υιοθέτησε βασικές περιβαλλοντικές αρχές, σχετικά με την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον (Σιούτη 2011, Κυριτσάκη, 2010). Όμως, οι αρχές που επισημάνθηκαν συνοδεύονταν και από διατάξεις οι οποίες σε ορισμένο βαθμό υπονόμειναν το ρηξικέλευθό τους χαρακτηρίστηκαν: προβλέπονταν ένας σχετικά ευρύς κατάλογος εξαιρέσεων από το δικαίωμα πρόσβασης των πολιτών, όπου αποκλείονταν οι πληροφορίες σχετικά με την υγεία από την έννοια της περιβαλλοντικής πληροφόρησης ενώ προβλεπόταν περιθώριο έξι εβδομάδων στην αρμόδια αρχή για να απαντήσει στο αίτημα του ενδιαφερομένου (Γεραπετρίτης, 2000). Άξιο αναφοράς είναι επίσης ότι οι αρχές που διατυπώθηκαν στο Τρίτο Συνέδριο Υπουργών Περιβάλλοντος στη Σόφια αποτέλεσαν το έναυσμα για την έναρξη διαπραγματεύσεων στο πλαίσιο Οικονομικής Επιτροπής με απώτερο στόχο την υιοθέτηση ενός δεσμευτικού συμβατικού κειμένου που θα κατοχύρωνε τα παραπάνω διαδικαστικά δικαιώματα. Πράγματι, κατ'επιταγή των αρχών του Συνεδρίου της Σόφιας υπεγράφη την 25^η Ιουνίου 1998 στο Άαρχους της Δανίας η ομώνυμη Σύμβαση για την πρόσβαση στην πληροφόρηση, τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την πρόσβαση στην δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (Σιούτη 2011, Κυριτσάκη, 2010).

Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι, όπως έγινε και σε άλλους τομείς του κοινοτικού δικαίου, το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και το Πρωτοδικείο ήταν αυτά που έκαναν τα πρωταρχικά βήματα στην πορεία εκσυγχρονισμού. Είναι ενδεικτικό πώς αναφορικά με τα δικαιώματα συμμετοχής του κοινού, το ΔΕΚ ενδιαφέρεται ώστε οι αποφάσεις να λαμβάνονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες,

συνεισφέροντας με αυτόν τον τρόπο στη γενικότερη άποψη της επικουρικότητας, που απαιτεί τη δημοκρατική νομιμοποίηση στην άσκηση εξουσίας (Marcory and Ternier, 2002). Χαρακτηριστική είναι και η απόφαση T-105/95, World Wide Fund for Nature (WWF) United Kingdom του Πρωτοδικείου της Κοινότητας, η όποια δικαίωσε περιβαλλοντικές οργανώσεις που είχαν προσφύγει κατά αρνητικής απόφασης της Επιτροπής. Ειδικότερα η Επιτροπή αναιτιολόγητα επικαλέσθηκε την προστασία του δημοσίου συμφέροντος και το απόρρητο των διαβουλεύσεων της, και αρνήθηκε την πρόσβαση των περιβαλλοντικών οργανώσεων στα έγγραφα της σχετικά με την κατασκευή, με κοινοτικά κονδύλια, ενός κέντρου παρατήρησης της φύσης στην Ιρλανδία (Δελής, 1998 :301-2).

2.2 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.2.1 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

2.2.1.1 ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε διεθνές επίπεδο, θεμέλιο λίθο για την αναγνώριση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία αποτελεί η Διακήρυξη του Ρίο όπως ήδη αναλύθηκε. Μετά τη Διακήρυξη αυτή, το δικαίωμα της πρόσβασης του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφόρηση ως διαδικαστικό δικαίωμα περιελήφθη πλέον σε πολυάριθμα δεσμευτικά και μη κείμενα διεθνούς χαρακτήρα. Αρχικά, άξια αναφοράς είναι η ρητή κατοχύρωση του δικαιώματος στην περιβαλλοντική πληροφόρηση στο άρθρο 9 της Σύμβασης OSPAR για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος του Βορειο-Ανατολικού Ατλαντικού της 22^{ης} Σεπτεμβρίου 1992 (Birnie and Boyle, 2002). Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 9 προβλέπεται η υποχρέωση των δημοσίων αρχών των κρατών -μελών παροχής προς τους ιδιώτες παροχής κάθε πληροφορίας που αυτοί ζητούν σχετικά με το περιβάλλον της θαλάσσιας περιοχής που προστατεύει η Σύμβαση. Από την πλευρά τους οι ιδιώτες δεν έχουν καμιά υποχρέωση να αποδείξουν έννομο συμφέρον, ενώ η πληροφορία που ζητούν πρέπει να τους παρασχεθεί βάσει της Σύμβασης εντός δύο μηνών από την αίτηση. Ακόμη, στην 3η παράγραφο του άρθρου αυτού προβλέπονται περιορισμοί στην άσκηση του δικαιώματος περιβαλλοντικής πληροφόρησης που επιτρέπουν στις αρχές να αρνηθούν την παροχή πληροφοριών για λόγους

εθνικής άμυνας, ασφάλειας, δικαστικών και πειθαρχικών διαδικασιών, εμπορικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας (Αντωνόπουλος κ. ά., 2008). Σύμφωνα με την De La Fayette (1999) είναι γεγονός πως η ουσιαστική εφαρμογή του δικαιώματος πληροφόρησης επηρεάζεται από την πολιτική και το γενικότερη στάση του κάθε κράτους -μέλους απέναντι στην παροχή πληροφοριών.

Εν συνεχεία, έγγραφη κατοχύρωση του δικαιώματος στην περιβαλλοντική πληροφόρηση σε διεθνές επίπεδο υπάρχει στο Κεφάλαιο III της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Αστική Ευθύνη για Ζημίες από Δραστηριότητες Επικίνδυνες για το Περιβάλλον της 21^{ης} Ιουνίου 1993 (Birnie and Boyle, 2002, Αντωνόπουλος κ. ά., 2008). Καινοτομία αυτής της Σύμβασης είναι ότι το κοινό έχει επιπλέον δικαίωμα και στην πρόσβαση στις πληροφορίες που έχει ο φορέας του έργου, ακόμα κι αν αυτός είναι ιδιώτης (Sands, 2003).

Ακόμη, μια άλλη ρητή κατοχύρωση του διαδικαστικού δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία σε το διεθνές δίκαιο απαντάται στο άρθρο 13 του Σχεδίου Άρθρων για την Πρόληψη Διασυννοριακής Ζημιάς από Επικίνδυνες Δραστηριότητες που υιοθετήθηκε από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου το 2001. Στο άρθρο 13 ειδικότερα προβλέπεται η υποχρέωση ενημέρωσης του κοινού για τις σχεδιαζόμενες δραστηριότητες καθώς και για τον κίνδυνο που αυτές εμπεριέχουν (Birnie and Boyle, 2002, Αντωνόπουλος κ. ά., 2008).

Ωστόσο, χωρίς αμφιβολία το πιο αναλυτικό και νομοτεχνικά επεξεργασμένο διεθνές κείμενο (Γεραπετρίτης, 2000, Μενουδάκος, 2007) για τα διαδικαστικά δικαιώματα στον περιβάλλον είναι η Σύμβαση του Άρχου της Δανίας της 25^{ης} Ιουνίου 1998. Τα άρθρα 4 και 5 της Σύμβασης αναφέρονται στο δικαίωμα στην περιβαλλοντική πληροφόρηση. Λόγω της μεγάλης και καθοριστικής σημασίας της Σύμβασης αυτής στην εξασφάλιση των διαδικαστικών και δικονομικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον η ανάλυση των παραπάνω άρθρων καθώς και όλου του περιεχομένου της θα γίνει σε ενότητα που ακολουθεί.

Στα πλαίσια της Σύμβασης του Άρχου υιοθετήθηκε το Πρωτοκόλλου του Κιέβου σχετικά με το Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων την 21^η Μαΐου 2003. Πρόκειται, όπως αναφέρεται και στο Προοίμιο του Πρωτοκόλλου, για το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο επί του συγκεκριμένου θέματος και στόχο έχει τη δημιουργία ενός μητρώου για την καταγραφή της δραστηριότητας των πολυεθνικών επιχειρήσεων ώστε να διευκολύνει την απόδοση ευθυνών σε αυτές αλλά και να καταστήσει προσιτές στο

κοινό πολύτιμες πληροφορίες για την περιβαλλοντική ρύπανση (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008, Κυριτσάκη, 2010). Το Πρωτόκολλο έχει υπογραφεί από 36 κράτη² καθώς και την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Όταν τεθεί σε ισχύ αναμένεται να ασκηθεί σημαντική πίεση προς τα κάτω στα επίπεδα της ρύπανσης, καθώς καμία εταιρεία δεν θα θέλει να αναγνωριστεί ως ένα από τους μεγαλύτερους ρυπαντές. Το Πρωτόκολλο απέκτησε νομική υπόσταση την 8^η Οκτωβρίου 2009. Η πρώτη συνεδρίαση για τα συμβαλλόμενα μέρη του Πρωτοκόλλου πραγματοποιήθηκε στις 20-22 Απριλίου 2010 στη Γενεύη. Μέχρι την 26^η Σεπτεμβρίου 2012 το Πρωτόκολλο του Κιέβου είχε κυρωθεί από 29 χώρες και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ωστόσο η επικύρωση από την Ελλάδα εκρεμμεί (www.unepce.org).

Σε κοινοτικό επίπεδο, έως και την δεκαετία του 1980 υπήρχαν μόνο κατακερματισμένες διατάξεις για την πληροφόρηση του κοινού σε θέματα περιβάλλοντος. Πρόκειται κυρίως για Οδηγίες σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας οι οποίες ωστόσο είχαν περιορισμένο και ιδιαίτερα εξειδικευμένο πεδίο εφαρμογής. Οι διατάξεις αυτές ήταν :το άρθρο 8 της Οδηγίας 82/501/ΕΟΚ (ΕΕ L 230/5.8.1982) περί του κινδύνου ατυχημάτων μεγάλης έκτασης (οδηγίας Seveso), το άρθρο 9 της Οδηγίας 84/360/ΕΟΚ (ΕΕ L 188/16.7.1984) για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από βιομηχανικές εγκαταστάσεις και το άρθρο 5 της Οδηγίας 85/337/ΕΟΚ (ΕΕ L 175/5.7.1985) για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (Σιούτη, 2011 :235). Η τελευταία αυτή Οδηγία κατάργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την πρόσφατη Κοινοτική Οδηγία 2011/92/ΕΕ (ΕΕ L 26/28.1.2012) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (κωδικοποιημένο κείμενο) (<http://eur-lex.europa.eu>). Εν συνεχεία προκειμένου να βελτιωθεί η πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και να υπάρξει εναρμόνιση της σχετικής νομοθεσίας των κρατών μελών

---

² Στις 31 Δεκεμβρίου 2003, 36 κράτη υπέγραψαν το Πρωτόκολλο: Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βοσνία και Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Εσθονία, Φινλανδία, Γαλλία, Γεωργία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες, Νορβηγία, Πολωνία, Πορτογαλία, Δημοκρατία της Μολδαβίας, Ρουμανία, Σερβία και Μαυροβούνιο, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τατζικιστάν, η Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, την Ουκρανία και το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως οντότητα (www.unepce.org).

εκδόθηκε η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ (ΕΕ L 158/56/23.06.1990) σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος στο πλαίσιο του Τέταρτου Προγράμματος Δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για θέματα περιβάλλοντος, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με την ΚΥΑ 77921/1440/1995 (Αντωνόπουλος κ. ά., 2008 Σιούτη, 2011). Η Οδηγία 90/313/ΕΟΚ αποτέλεσε και το πρότυπο του Άρθρου 4 της Σύμβασης του Ααρχους από πλευράς διατύπωσης. Αξιοσημείωτο είναι πως η Οδηγία αυτή καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την Οδηγία 2003/4/ΕΚ που εκσυγχρόνισε και εναρμόνισε τις κοινοτικές ρυθμίσεις επί του θέματος (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008). Τέλος, η πρόσφατη Οδηγία 2007/2/ΕΚ (ΕΕ L 108/25.4.2007) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, γνωστή και ως Οδηγία Inspire, αντιπροσωπεύει ένα θεσμικό και τεχνικό πλαίσιο συντονισμού των διαδικασιών συλλογής, χρήσης και διάθεσης γεωχωρικών δεδομένων σε κοινοτικό επίπεδο (www.ypeka.gr). Με αυτόν τον τρόπο διευκολύνεται η πρόσβαση των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία σε επίπεδο Κοινότητας.

2.2.1.2 ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ

Εκτός από την κατοχύρωσή του στα άρθρα 5Α, 10 παρ.3 και 24 παρ.1 του Συντάγματος, το δικαίωμα πρόσβασης του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες σε εθνικό επίπεδο ρυθμίζεται από μία πληθώρα διατάξεων νόμων και υπουργικών αποφάσεων. Ειδικότερα το παραπάνω δικαίωμα προβλέπεται από τις γενικότερες διατάξεις των κάτωθι : του Ν. 1599/1986 περί σχέσεων Κράτους – Πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυτότητας και άλλες διατάξεις, του Ν. 1650/1986 περί προστασίας του περιβάλλοντος, του Ν. 1943/1991 περί εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού και άλλες διατάξεις, του Ν. 2690/1999 Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, όπως ισχύει σήμερα μετά τις τροποποιήσεις του, της ΚΥΑ ΗΠ 75308/5512/2.11.1990 περί καθορισμού τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, η οποία καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από την ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 περί καθορισμού του τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986 όπως αντικατα-

στάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του Ν. 3010/2002. Τέλος, το δικαίωμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης στο εθνικό δίκαιο ρυθμιζόταν και από την ΚΥΑ 77921/1440/14.9.1995 σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος, που καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε από τη μεταγενέστερή της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/17.3.2006 για την πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον (Σιούτη, 2011:229-40).

Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 16 του Ν. 1599/1986, όλοι οι πολίτες έχουν το δικαίωμα να λαμβάνουν γνώση των διοικητικών εγγράφων, εκτός εκείνων που αφορούν την προσωπική ή οικογενειακή ζωή τρίτων. Ως διοικητικά έγγραφα θεωρούνται όσα εκδίδονται από όργανα του δημόσιου τομέα. Ο πολίτης δεν χρειάζεται να επικαλεστεί ιδιαίτερο έννομο συμφέρον και μπορεί είτε να μελετήσει το έγγραφο επί τόπου είτε να ζητήσει τη χορήγηση φωτοαντιγράφου, εκτός εάν με την αναπαραγωγή κινδυνεύει το πρωτότυπο να υποστεί φθορά. Οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα μπορούν να αρνηθούν την ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης περιοριστικά στις περιπτώσεις που απαριθμεί ο νόμος. Η άρνησή τους πρέπει να γνωστοποιείται εντός μηνός από την υποβολή της αίτησης και να είναι γραπτή και αιτιολογημένη (Σιούτη, 2011 :229-30).

Στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 1943/1991, οι υπηρεσίες του δημόσιου τομέα, οι οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και οι οργανισμοί του δημόσιου τομέα οφείλουν να απαντούν εντός εξήντα ημερών στις αιτήσεις των διοικούμενων και να τους χορηγούν πληροφορίες και βεβαιώσεις εντός δέκα ημερών. Επίσης, σύμφωνα με το άρθρο 6 του Ν. 1943/1991, οι υπηρεσίες και οι φορείς του δημόσιου τομέα πρέπει να δημοσιοποιούν όλα τα στοιχεία που αφορούν τη δράση τους, βάσει διαδικασιών που πρέπει να προβλέπονται σε υπουργικές αποφάσεις (Σιούτη, 2011 :230).

Σημαντικό νομικό κείμενο σε εθνικό επίπεδο για την πρόσβαση του κοινού στην πληροφόρηση για δημόσια θέματα εν γένει συμπεριλαμβανομένων και των περιβαλλοντικών είναι ο Ν. 2690/1999 Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας. Το άρθρο 5 του Ν. 2690/1999 όπως ισχύει σήμερα μετά τις τροποποιήσεις του, προβλέπει την πρόσβαση των πολιτών στις διοικητικές πληροφορίες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ο όρος δημόσιες υπηρεσίες του ΚΔΔ ερμηνεύεται διασταλτικά και κατά συνέπεια και οι ρυθμίσεις του άρθρου 5 εφαρμόζονται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα άρα κατάλαμβάνουν και τα έγγραφα που βρίσκονται στη διάθεση όχι μόνο του Δημοσίου και των ΝΠΔΔ αλλά και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Δημοσίων Νομικών

προσώπων είτε αυτά διέπονται από το δημόσιο είτε από το ιδιωτικό δίκαιο. Η δυνατότητα πρόσβασης διαφοροποιείται ανάλογα με τη φύση του εγγράφου ως διοικητικού ή ιδιωτικού. Πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα έχει ο κάθε ενδιαφερόμενος, ύστερα από γραπτή αίτησή του. Δεν απαιτείται συνδρομή εννόμου συμφέροντος. Εν αντιθέσει με τα ιδιωτικά έγγραφα, στα οποία πρόσβαση έχει μόνο όποιος έχει ειδικό έννομο συμφέρον σχετικά με υπόθεσή του που εκκρεμεί στις δημόσιες υπηρεσίες ή έχει διεκπεραιωθεί από αυτές. Το δικαίωμα πρόσβασης στις διοικητικές πληροφορίες δύναται να περιοριστεί εξαιτίας απόλυτων ή σχετικών λόγων. Οι απόλυτοι αφορούν την προστασία της προσωπικής ή οικογενειακής ζωής τρίτων και του απορρήτου που προβλέπεται από ειδικές διατάξεις και αποκλείουν σε κάθε περίπτωση την πρόσβαση. Οι σχετικοί δίνουν την ευχέρεια στις υπηρεσίες του δημόσιου τομέα να επιτρέψουν ή να απαγορεύσουν την πρόσβαση και αφορούν στα πρακτικά του Υπουργικού Συμβουλίου, στη διερεύνηση ποινικών υποθέσεων και στην προστασία της πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας. Η άρνησή των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα πρέπει να γνωστοποιείται εντός είκοσι ημερών από την υποβολή της αίτησης και να είναι γραπτή και αιτιολογημένη. Ο ενδιαφερόμενος μπορεί είτε να μελετήσει το έγγραφο επί τόπου είτε να ζητήσει τη χορήγηση φωτοαντιγράφου, εκτός εάν με την αναπαραγωγή κινδυνεύει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, εκτός αν ο νόμος ορίζει διαφορετικά (Σιούτη, 2011 :230-3). Αξιοσημείωτο είναι το πνεύμα του νομοθέτη να αντικαταστήσει με το Ν.3230/2004 (ΦΕΚ 44/Α/11.2.2004) το μέγιστο χρονικό όριο απάντησης και αιτιολογημένης άρνησης των δημοσίων αρχών από τον ένα μήνα στις είκοσι ημέρες στα πλαίσια καλύτερης και ταχύτερης εξυπηρέτησης του διοικούμενου (www.dsnet.gr). Τέλος, σχετικά με τις ισχύουσες ΚΥΑ 37111/2021/26.9.2003 και ΚΥΑ 11764/653/17.3.2006 που ρυθμίζουν το δικαίωμα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία γίνεται εκτενής αναφορά σε επόμενη ενότητα του κεφαλαίου.

2.2.2 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

2.2.2.1 ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Το διαδικαστικό δικαίωμα συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων σχετικών με το περιβάλλον σε διεθνές επίπεδο συναντάται σε διάφορα νομικά κείμενα

δεσμευτικού και μη χαρακτήρα. Ενδεικτικά, το δικαίωμα λήψης αποφάσεων σχετικών με περιβαλλοντικά θέματα είχε καθοριστεί με σαφή τρόπο στην Αρχή 23 ου Παγκόσμιου Χάρτη για τη Φύση των Ηνωμένων Εθνών του 1982. Στο κείμενο αυτό προβλεπόταν για όλα τα πρόσωπα *«η δυνατότητα, σύμφωνα με την εκάστοτε εθνική τους νομοθεσία, να συμμετέχουν, ατομικά ή μαζί με άλλους, κατά τη λήψη αποφάσεων που αφορούν άμεσα στο περιβάλλον τους»* (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008, Σιούτη, 2011 :22). Επίσης, εκτός από τη Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη το 1992 όπου προβλεπόταν η κατοχύρωση της δυνατότητας των πολιτών να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων για θέματα σχετικά με το περιβάλλον, ανάλογη αρχή υιοθετήθηκε και στο Τρίτο Συνέδριο Υπουργών Περιβάλλοντος στη Σόφια το 1995. Η σημαντικότερη διεθνής κατοχύρωση του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων μέχρι σήμερα είναι αδιαμφισβήτητα η Σύμβαση του Άαρχους του 1998. Τα άρθρα 6 έως 8 της Σύμβασης αναφέρονται αποκλειστικά στους τρόπους συμμετοχής των πολιτών για περιβαλλοντικά ζητήματα και αναλύονται σε επόμενη ενότητα του κεφαλαίου.

Σε επίπεδο Κοινότητας, ρητή πρόβλεψη σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα περιείχε η Οδηγία 85/337/ΕΟΚ (ΕΕ L 175/5.7.1985) για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008) η οποία όμως ύστερα από επανειλημμένες τροποποιήσεις καταργήθηκε και αντικαταστάθηκε, όπως ήδη αναφέρθηκε, από την πολύ πρόσφατη Κοινοτική Οδηγία 2011/92/ΕΕ (ΕΕ L 26/28.1.2012) Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (κωδικοποιημένο κείμενο) (eur-lex.europa.eu). Επίσης, η Οδηγία 96/61/ΕΚ (ΕΕ L 257/10.10.1996) για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, αποτελεί ένα από τα αξιοσημείωτα κείμενα κοινοτικής νομοθεσίας που υιοθετήθηκαν σύμφωνα με τις αρχές του Πέμπτου Προγράμματος Δράσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων για περιβαλλοντικά θέματα. Ακόμη, πρόβλεψη για τη συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα περιείχε και η Οδηγία 96/62/ΕΚ (ΕΕ L 296/21.11.1996) για την εκτίμηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008). Η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για θέματα περιβάλλοντος και η παροχή σχετικών περιβαλλοντικών πληροφοριών προβλέπεται και στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ (ΕΕ L 327/22.12.2000) για τη Θέσπιση Πλαισίου Κοινοτικής Δράσης στον Τομέα της Πολιτικής των Υδάτων. Πρόκειται για την Οδηγία με την

οποία ενσωματώθηκαν σε ένα ενιαίο νομικό κείμενο οι κατακερματισμένες διατάξεις της κοινοτικής νομοθεσίας σχετικά με την προστασία και τη διαχείριση των υδατικών πόρων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Marcory and Terner, 2002). Στη συνέχεια, πρόβλεψη άσκησης του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού παρατηρείται στην Οδηγία 2001/42/ΕΚ (ΕΕ L 197/21.7.2001) που ενσωμάτωσε στην κοινοτική έννομη τάξη το πρωτόκολλο του Κιέβου για τη Στρατηγική Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη. Τέλος, η συμμετοχή του κοινού σε περιβαλλοντικά θέματα προβλέπεται στην Οδηγία 2003/35/ΕΚ (ΕΕ L 156/25.6.2003) σχετικά με τη Συμμετοχή του Κοινού στην Κατάρτιση ορισμένων Σχεδίων και Προγραμμάτων που αφορούν το Περιβάλλον, η οποία τροποποίησε όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τις προγενέστερες Οδηγίες 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008).

2.2.2.2 ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ

Η ΚΥΑ 75308/5512/1990, περί καθορισμού τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, εκτός από την πληροφόρηση, ρύθμιζε και τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, και δη στη διαδικασία έκδοσης πράξης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986 «περί προστασίας του περιβάλλοντος (Σιούτη, 2011). Η εν λόγω ΚΥΑ τροποποιήθηκε και αντικαταστάθηκε από την ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/2003, για τον καθορισμό του τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθ. 3 του Ν. 3010/2002 (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ) η οποία αναλύεται σε ακόλουθη ενότητα του κεφαλαίου.

2.2.3 ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

2.2.3.1 ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Σε διεθνές επίπεδο, πριν την υιοθέτηση της Σύμβασης του Άαρχους του 1998 δεν υπήρχε αντίστοιχο δεσμευτικό κείμενο που να ρυθμίζει θέματα πρόσβασης στη δικαιο-

σύνη σε περιβαλλοντικά θέματα. Το κενό αυτό νόμου ήρθε να συμπληρώσει ο τρίτος πυλώνας της Σύμβασης για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και την παροχή δικονομικών εγγυήσεων στους πολίτες για θέματα περιβάλλοντος (άρθρο 9). Σημαντική είναι και η αρωγή του Μηχανισμού Συμμόρφωσης της Σύμβασης του Άαρχους μέσω του οποίου παρέχεται η δυνατότητα στο κοινό να διαμαρτύρεται για τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων του σε διεθνές επίπεδο (Λιάσκα, 2011 :614). Ωστόσο, αναφορά στη δυνατότητα πρόσβασης σε μέσα διεκδίκησης σε περίπτωση βλάβης ή υποβάθμισης του περιβάλλοντος υπήρχε στο άρθρο 23 του μη δεσμευτικού Παγκοσμίου Χάρτη για τη Φύση της Στοκχόλμης το 1982 (Σιούτη, 2011 :22-3). Ακόμη, σύμφωνα με τους Αντωνόπουλο κ. ά. (2008) στο ζήτημα της πρόσβασης του κοινού στη δικαιοσύνη σχετικά με περιβαλλοντικά ζητήματα αναφέρεται και η Αρχή 6 του Σχεδίου Αρχών σχετικά με την κατανομή της απώλειας στην περίπτωση της διασυνοριακής ζημίας που προκύπτει από επικίνδυνες δραστηριότητες, του 2006, όπου προβλέπεται η υποχρέωση των κρατών να παρέχουν δικαιοδοσία στα εσωτερικά δικαστήρια και διοικητικά όργανα για διαφορές που αφορούν τη διασυνοριακή περιβαλλοντική ζημία, καθώς και η ισότιμη πρόσβαση στη δικαιοσύνη των αλλοδαπών παθόντων -θυμάτων με αυτή των ημεδαπών για όμοια γεγονότα.

Σε κοινοτικό επίπεδο, χαρακτηριστικό κείμενο πρόβλεψης του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος αποτελεί η Λευκή Βίβλος της Επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων του 2000 (9.2.2000) για την Περιβαλλοντική Ευθύνη όπου αναφέρεται μεταξύ άλλων η δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα και παροχής εν γένει δικαστικής προστασίας (eur-lex.europa.eu). Επίσης, στα όρια της Κοινότητας, σημαντικότερο νομοθέτημα αναφορικά με το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα είναι η Σύμβαση του Άαρχους. Σύμφωνα με τη Λιάσκα (2008) το άρθρο 9 της Σύμβασης περιέχει τις κατευθυντήριες γραμμές, η εξειδίκευση και η εφαρμογή των οποίων επαφίεται στα συμβαλλόμενα κράτη κι ως εκ τούτου δημιουργούνται δυσχέρειες εξαιτίας των διαφορετικών δικονομικών συστημάτων που ισχύουν στα διάφορα εθνικά δίκαια. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι εκκρεμεί η υιοθέτηση Οδηγίας για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Μπορεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προώθησε πρόταση Οδηγίας για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για ζητήματα περιβάλλοντος (Commission of the European Communities(COM (2003) 624/22.10.2003) όμως οι προσπάθειες έκδοσης της σχετικής Οδηγίας δεν τελεσφόρησαν (Λιάσκα, 2008).

Εξάλλου η γνωστή πολιτική ατολμία για ριζικές αλλαγές από πλευράς Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν επιτρέπει την υιοθέτηση μιας τέτοιας Οδηγίας (Βασιλόπουλος,1997). Επίσης, σημαντικός είναι ο Κανονισμός 1367/2007 (ΕΕ L 264/2006) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αναφορικά με την εφαρμογή των διατάξεων της Σύμβασης Άαρχους, μεταξύ των οποίων και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, στα Ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα και φορείς (Αντωνόπουλος κ. ά, 2008, Λιάσκα, 2008). Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παραλειφθεί ο σημαντικός ρόλος των δικαστικών οργάνων της Κοινότητας, δηλαδή του ΔΕΚ και του Πρωτοδικείου στην εξασφάλιση της ορθής ερμηνείας και εφαρμογής του ενωσιακού δικαίου. Το ΔΕΚ άλλωστε, όπως προκύπτει και από την πάγια νομολογία του, προσπάθησε να αποδεσμεύσει το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη από νομοθετικούς περιορισμούς που θα μπορούσαν να καταστήσουν αναποτελεσματική την εφαρμογή του (Κυριτσάκη, 2010 :128). Τέλος, βάσει της ΕΣΔΑ έχει συσταθεί το ΕΔΔΑ, με έδρα το Στρασβούργο, όπου μπορούν να προσφύγουν όσοι θίγονται από προσβολή των νομικά κατοχυρωμένων στην ΕΣΔΑ δικαιωμάτων τους, μεταξύ των οποίων και του δικαιώματος σε ένα υγιές περιβάλλον, τα οποία νομολογιακά έχει συνδεθεί με το δικαιώματα στην ιδιωτική ζωή και κατοικία του άρθρ.8 της ΕΣΔΑ (Νομικός Οδηγός για το περιβάλλον, 2009).

2.2.3.2 ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΡΙΝ ΤΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ

Δυνάμει του άρθρ. 20 παρ.1 του ελληνικού Συντάγματος 1975/1986/2001 *«Καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σ' αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματα ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει»*. Η δικαστική προστασία για θέματα περιβάλλοντος μπορεί να παρασχεθεί επαρκώς τόσο στα πλαίσια του δημοσίου όσο και του ιδιωτικού δικαίου. Ο θιγόμενος έχει τη δυνατότητα να προσφύγει στα διοικητικά και πολιτικά δικαστήρια για να διαφυλάξει το ζωτικό του χώρο αλλά και τα ατομικά του αγαθά από τις βλαπτικές επεμβάσεις στο περιβάλλον (Νομικός Οδηγός για το περιβάλλον, 2009 :102). Σε ό,τι αφορά τη δικαστική προσβολή εν συνόλω των διοικητικών πράξεων, η διάταξη του άρθρου 95 του Συντάγματος θεσπίζει την αίτηση ακυρώσεως ως μέσο αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας και εγγυήσεως του κράτους δικαίου (Παπαδημητρίου, 2007).

Ειδικότερα, στην ελληνική έννομη τάξη, και πριν τη σύναψη της Σύμβασης του Άαρχους, υπήρχαν επαρκή ένδικα βοηθήματα στα πεδία του αστικού, του ποινικού και

του διοικητικού δικαίου, για την προστασία του περιβάλλοντος από παράνομες ενέργειες τόσο ιδιωτών όσο και διοικητικών αρχών. Χαρακτηριστικά νομικά μέσα για την προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν: η αγωγή για την άρση της προσβολής προσωπικότητας (άρθρ. 57 ΑΚ), η αγωγή αποζημίωσης λόγω αδιοπραξίας (άρθρ. 914 ΑΚ) και οι διατάξεις για την προστασία της κυριότητας (άρθρ. 1000 επ. ΑΚ) και της νομής (άρθρ.984επ. ΑΚ) υπό του περιορισμούς βέβαια των διατάξεων περί γειτονικού δικαίου (άρθρ. 1003 επ. ΑΚ). Σημαντική είναι και δικαστική προστασία που παρέχεται στα πλαίσια της προστασίας του περιβάλλοντος μέσω της αίτησης λήψης ασφαλιστικών μέτρων (άρθρ. 681 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας) σε επείγουσες περιπτώσεις και για την αποτροπή επικείμενου κινδύνου (Καράκωστας, 2000). Στα όρια του ποινικού δικαίου επίσης, η προσβολή του έννομου αγαθού του περιβάλλοντος χαρακτηρίζεται ως αδίκημα με ειδικότερες μορφές τόσο στον Ποινικό Κώδικα όσο και σε ειδικούς ποινικούς νόμους για εγκλήματα κατά περιβαλλοντικών αγαθών. Χαρακτηριστικές είναι οι προβλεπόμενες ποινικές διατάξεις του Ν. 1650/1986 περί προστασίας του περιβάλλοντος, όπως τροποποιήθηκαν και από τον πρόσφατο νόμο 4042/14.2.2012 (ΦΕΚ 24/Α/13.2.2012) για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος-εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ (www.ypeka.gr). Τέλος, στο πεδίο του διοικητικού δικαίου σημαντικά είναι τα ένδικα βοηθήματα της αίτησης ακύρωσης διοικητικής πράξης ή παράλειψης, της αίτηση αναστολή εκτέλεσης διοικητικής πράξης και η αγωγή αποζημίωσης λόγω αδιοπραξίας κατά του Δημοσίου, των ΝΠΔΔ και των ΟΤΑ. Ακόμη για περιβαλλοντικά θέματα οι πολίτες μπορούν να προσφύγουν στη Διοίκηση κατά διοικητικών πράξεων ασκώντας κατά περίπτωση: αίτηση θεραπείας, ιεραρχική προσφυγή, ειδική διοικητική προσφυγή κατά πράξεων των ΟΤΑ και κατά αποφάσεων του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας καθώς και ενδικοφανή προσφυγή (Νομικός Οδηγός για το περιβάλλον, 2009).

Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημανθεί η πάγια νομολογία του ΣτΕ, που έχει διευρύνει σημαντικά την έννοια του εννόμου συμφέροντος για την άσκηση αίτησης ακύρωσης κατά εκτελεστής πράξης ή παράλειψης στα θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Το ΣτΕ ωστόσο δεν ταύτισε ποτέ την αίτηση ακύρωσης με τη λαϊκή αγωγή (actio popularis) και επομένως, δεν αρκέσθηκε ποτέ στην ιδιότητα του έλληνα πολίτη για την παραδεκτή άσκηση του ενδίκου μέσου (Καράκωστας, 2000:460, Σιούτη, 2011). Όσον αφορά τα νομικά πρόσωπα, επίσης, αξιοσημείωτο είναι πως ο τόπος στον οποίο βρίσκεται η έδρα τους και η χωρική σχέση που αυτή έχει με την περιοχή, όπου συνέβη

η προσβολή του περιβάλλοντος δεν ασκούν επιρροή στη θεμελίωση του εννόμου συμφέροντος, αρκεί βέβαια να περιλαμβάνεται στο καταστατικό τους ως σκοπός και η προστασία του περιβάλλοντος (ΣτΕ 944/1985, 150/1989, 664/1990) (Καράκωστας, 2000:461). Τέλος, αντίστοιχη διευρυμένη έννοια του εννόμου συμφέροντος γίνεται δεκτή από τη νομολογία και στην περίπτωση των ΟΤΑ. Ενδεικτικά το ΣτΕ δέχτηκε την συνδρομή εννόμου συμφέροντος σε θέματα περιβάλλοντος σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς (ΣτΕ 3478/2000), σε κατοίκους και δημότες της περιοχής του προβλήματος (ΣτΕ 4766/1995), στο Δικηγορικό Σύλλογο Βόλου (ΣτΕ 4576/77), ακόμη και σε ενώσεις προσώπων που δεν έχουν αποκτήσει νομική προσωπικότητα (ΣτΕ 3706/89) (Νομικός Οδηγός για το περιβάλλον, 2009, Σιούτη, 2011). Επίσης, σύμφωνα με τον Καράκωστα (2000) έννομο συμφέρον για την άσκηση αίτησης ακύρωσης κατά πράξεων που προσβάλουν το περιβάλλον αναγνωρίστηκε νομολογιακά μεταξύ άλλων και σε «έχοντες θερινή οικία πλησίον εργοστασίου» (ΣτΕ 491/1978, 930/1982), σε όσους επικαλούνται την προστασία τόσο της δικής τους υγείας (ΣτΕ 2783/1985) όσο και της υγείας ανιόντος (ΣτΕ 930/1982).

2.3 Η ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ

2.3.1 Η ΣΥΝΑΨΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Το πλέον ολοκληρωμένο νομοθετικό κείμενο σε διεθνές επίπεδο που κατοχυρώνει τις διαδικαστικές όψεις του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι σήμερα η Σύμβαση του Άαρχους (εφ' εξής Σύμβαση), η οποία προβλέπει για πρώτη φορά ρητά την πρόσβαση στην πληροφορία, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη αναφορικά με θέματα περιβάλλοντος. Ειδικότερα, πρόκειται για τη Σύμβαση που υπογράφηκε στο Άαρχους της Δανίας την 25^η Ιουνίου 1998, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών και συγκεκριμένα, της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη (UNECE) κατά την τέταρτη υπουργική διάσκεψη με θέμα «Περιβάλλον για την Ευρώπη». Αρχικά η Σύμβαση υπογράφηκε από τριάντα πέντε³ κράτη μεταξύ των

---

³ Αλβανία, Αρμενία, Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Κύπρος, Τσεχία, Δανία, Εσθονία, Φιλανδία, Γαλλία, Γεωργία, Ελβετία, Ελλάδα, Ενωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Καζακστάν, Κάτω Χώρες, Λετονία, Λιθουανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μολδαβία, Μονακό, Νορβηγία, Ουκρανία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία και Σουηδία. Πέντε από τα Κράτη αυτά, και συγκεκριμένα, η Ελβετία, η Ιρλανδία, η Ισλανδία, το

οποίων και η Ελλάδα, και από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα ως οντότητα⁴, ενώ στη συνέχεια την υπέγραψαν εκ των υστέρων ή προσχώρησαν σε αυτήν άλλα δέκα κράτη⁵, είναι δε ανοιχτή προς υπογραφή και επικύρωση από οποιοδήποτε κράτος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Μενουδάκος, 2007, Κυριτσάκη, 2010). Η εν λόγω Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ την 30^η Οκτωβρίου 2001 και αποτελεί αναμφίβολα το πιο αναλυτικό και νομοτεχνικά επεξεργασμένο διεθνές κείμενο που ρυθμίζει το συγκεκριμένο αντικείμενο, περιλαμβάνει 22 άρθρα και δύο Παραρτήματα (www.ypeka.gr). Έως τις 26 Σεπτεμβρίου 2012 αριθμούνται 46 συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης, 30 συμβαλλόμενα μέρη του παρεπόμενου της Σύμβασης Πρωτοκόλλου σχετικά με το Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων (MEMP) και 27 μέρη της ακόλουθης τροπολογίας για τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για τη σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον και τη διάθεση στην αγορά Γενετικά Τροποποιημένων Οργανισμών (ΓΤΟ) (www.unepce.org). Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι ολόκληρη η Σύμβαση του Άαρχους προωθήθηκε ως μια φιλόδοξη προσπάθεια προς την κατεύθυνση της περιβαλλοντικής δημοκρατίας (Λιάσκα, 2008).

Άλλωστε η Σύμβαση αυτή καθεαυτή συνδέει τα περιβαλλοντικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα, παρέχοντας δικαιώματα στο κοινό και επιβάλλοντας υποχρεώσεις τόσο στα συμβαλλόμενα μέρη της όσο και στις δημόσιες αρχές (www.unepce.org). Η Σύμβαση του Άαρχους εκφράζει λοιπόν ένα ιδιαίτερο μείγμα ανθρωπίνων δικαιωμάτων του περιβάλλοντος, σημειώνοντας τις διαδικαστικές απαιτήσεις που είναι αναγκαίες για την επιτυχή άσκηση των ουσιαστικών περιβαλλοντικών δικαιωμάτων (Wates, 2005, Mason, 2010). Επίσης, η Σύμβαση αναγνωρίζει για πρώτη φορά θεσμικά το ρόλο των οργανώσεων, ιδιαίτερα μη κυβερνητικών, που αποσκοπούν στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος ενώ ταυτόχρονα υποχρεώνει τα συμβαλλόμενα κράτη να υποστηρίξουν και να ενδυναμώσουν τις δραστηριότητές τους (Morgera, 2005, Σιούτη, 2011 :238-9). Βέβαια, παρόλο που η υπό εξέταση Σύμβαση έχει σύνθετους στόχους (πυλώνες) και

Λιχτενστάιν και το Μονακό δεν είχαν επικυρώσει τη Σύμβαση κατά τους κανόνες του εσωτερικού δικαίου τους έως το τέλος Σεπτεμβρίου 2007 (Μενουδάκος, 2007, Κυριτσάκη, 2010)

⁴ Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εφάρμοσε τη Σύμβαση του Άαρχους μέσω των Οδηγιών 2003/4, 2003/35 και του Κανονισμού 1367/2006 για κάθε έναν από τους τρεις πυλώνες αντίστοιχα (Rodenhoff, 2002 :343)

⁵ Αζερμπαϊτζάν, Γερμανία, Κιργιστάν, Λευκορωσία, Μάλτα, Ουγγαρία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Σλοβακία, Τατζικιστάν, και Τουρκμενιστάν. (Μενουδάκος, 2007, Κυριτσάκη, 2010)

παράλληλα εστιάζει στον ισχυρό ρόλο των μη κυβερνητικών οργανώσεων, φαίνεται πως δίνει βαρύνουσα σημασία στην αύξηση του επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος έναντι της ενδυνάμωσης της δημοκρατικής διαδικασίας (Lee and Abbot, 2003). Η Σύμβαση του Άαρχους σφυρηλατεί επίσης μια νέα διαδικασία για τη ουσιαστική συμμετοχή του κοινού κατά τη διαπραγμάτευση και εφαρμογή των διεθνών συμφωνιών (www.uncece.org, Hartley and Wood, 2005) και θα παρουσίαζε ενδιαφέρον να παρατηρηθεί το πώς ερμηνεύονται οι διατάξεις της (Palerm, 1999). Το αντικείμενο της Σύμβασης βρίσκεται στο επίκεντρο της σχέσης μεταξύ ανθρώπων και κυβερνήσεων. Η Σύμβαση δεν είναι μόνο μια περιβαλλοντική συμφωνία, είναι επίσης μια σύμβαση για την κυβερνητική ευθύνη, τη διαφάνεια και την ανταπόκριση.

Από την έναρξη ισχύος της Σύμβασης μέχρι σήμερα έχουν ακολουθήσει συνολικά τέσσερις Συναντήσεις των συμβαλλομένων Μερών, με σκοπό να βελτιωθούν οι όροι αυτής έτσι ώστε να καταστεί πιο αποτελεσματική η εφαρμογή της. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη Συνάντηση των Μερών πραγματοποιήθηκε στη Λούκα της Ιταλίας στις 21-23 Οκτωβρίου 2002. Η Συνάντηση των Μερών ενέκρινε τη δήλωση της Λούκα καθώς και μια σειρά αποφάσεων, μεταξύ άλλων, για τα ΜΕΜΡ, τους ΓΤΟ, την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τα ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης, τους κανόνες της διαδικασίας των Συνόδων των μερών. Εν συνεχεία, στις 21 Μαΐου 2003 στο Κίεβο της Ουκρανίας, πραγματοποιήθηκε έκτακτη συνεδρίαση στο πλαίσιο της πέμπτης υπουργικής διάσκεψης «Περιβάλλον για την Ευρώπη». Η Συνάντηση των Μερών ενέκρινε το Πρωτόκολλο ΜΕΜΡ, το οποίο στη συνέχεια άνοιξε για υπογραφή. Ακολούθησε, η δεύτερη Συνάντηση των Συμβαλλόμενων Μερών, που πραγματοποιήθηκε στο Αλμάτι του Καζακστάν, στις 25-27 Μαΐου 2005. Η Σύνοδος αυτή ενέκρινε την τροποποίηση της Σύμβασης που καθορίζει πιο ακριβείς διατάξεις σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη σκόπιμη ελευθέρωση ΓΤΟ. Η τροποποίηση θα τεθεί σε ισχύ μόλις επικυρωθεί από τουλάχιστον τα τρία τέταρτα των συμβαλλομένων μερών. Η Συνάντηση των Μερών ενέκρινε επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές του Αλμάτι για την προώθηση της εφαρμογής των αρχών της Σύμβασης του Άαρχους στα διεθνή φόρα καθώς και μια σειρά από αποφάσεις για την αντιμετώπιση τόσο ουσιαστικών και διαδικαστικών ζητημάτων. Ακόμη, η επιτροπή ενέκρινε την Διακήρυξη του Αλμάτι, όπου καθορίζονται οι φιλοδοξίες και οι προτεραιότητες τόσο των συμβαλλομένων Μερών και όσο και των λοιπών ενδιαφερομένων. Έπειτα, έλαβε χώρα η τρίτη Συνάντηση των Μερών στη Ρίγα της Λετονίας, στις 11-13

Ιουνίου 2008. Η τελευταία υιοθέτησε την δήλωση της Ρίγας και ένα στρατηγικό σχέδιο για τη σύμβαση, επέλυσε το ζήτημα του πώς να υπολογιστεί η επικύρωση των τροποποιήσεων, και ανανέωσε τις εντολές των ομάδων εργασίας που ασχολούνται με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και τη συμμετοχή του κοινού σε διεθνή φόρα. Εν κατακλείδι, η τέταρτη και τελευταία μέχρι σήμερα Συνέλευση των Μερών της Σύμβασης του Άαρχους πραγματοποιήθηκε στο Κισινάου της Δημοκρατίας της Μολδαβίας, από 29 Ιουνίου έως 1 Ιουλίου 2011. Η Συνάντηση της Μολδαβίας ενέκρινε τη δήλωση του Κισινάου και μια σειρά από αποφάσεις, συμπεριλαμβανομένου του μελλοντικού προγράμματος εργασίας, για την πλήρη καθοδήγηση των δραστηριοτήτων έως ότου να πραγματοποιηθεί η επόμενη Σύνοδος των Μερών (www.unece.org).

2.3.2 ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Η Σύμβαση του Άαρχους απαρτίζεται από το προοίμιο, το κυρίως μέρος και δύο παραρτήματα. Αρχικά, στο προοίμιο γίνεται μνεία στις αρχές της Σύμβασης ενώ τονίζεται η καθοριστική σημασία της πρόσβασης σε πληροφορίες, της συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και της πρόσβαση στη δικαιοσύνη για την ενδυνάμωση της δημοκρατίας στα πλαίσια της UNECE. Το κυρίως μέρος της Σύμβασης αριθμεί είκοσι δύο άρθρα. Στα άρθρα 1 έως 3 γίνεται αναφορά στους στόχους της Σύμβασης, στις βασικές έννοιες και τις γενικές διατάξεις. Στη συνέχεια, στα άρθρα 4 και 5 προβλέπεται η πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και η συλλογή και διάδοση αυτών. Στα άρθρα 6 έως 8 ρυθμίζεται η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για ειδικές δραστηριότητες, για σχέδια προγράμματα και πολιτικές σχετικά με το περιβάλλον και κατά την προπαρασκευή εκτελεστικών κανονισμών και νομικών δεσμευτικών κανονιστικών πράξεων γενικής εφαρμογής. Έπειτα, στο άρθρο 9 καθορίζεται η πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Τέλος τα άρθρα 10 έως 22 ρυθμίζονται τεχνικά ζητήματα εφαρμογής της Σύμβασης, π.χ περιλαμβάνονται διατάξεις για τη Σύνοδο των Μερών, τη Γραμματεία και την Επιτροπή Συμμόρφωσης για την επίλυση διαφορών. Στη Σύμβαση προσαρτήθηκαν αρχικά και δυο παραρτήματα. Το πρώτο περιλαμβάνει τον κατάλογο δραστηριοτήτων που αναφέρονται στο άρθρο 6 παρ. 1 στοιχείο α' της Σύμβασης, ενώ το δεύτερο τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 16 παρ. 1 στοιχείο β' της Σύμβασης (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000). Αξιοσημείωτο είναι και

το παράρτημα που προστέθηκε ύστερα από την τροποποίηση της Σύμβασης από τη Δεύτερη Σύνοδο των Μερών στο Αλμάτι, το οποίο περιλαμβάνει τις διαδικασίες για τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον και η διάθεση στην αγορά ΓΤΟ (www.unece.org).

2.3.2.1 ΣΤΟΧΟΙ (ΑΡΘΡΟ 1)

Το άρθρο 1 της Σύμβασης του Άαρχους περιλαμβάνει για πρώτη φορά, σε διεθνές συμβατικό κείμενο περιβαλλοντικού δικαίου, ρητή διατύπωση του δικαιώματος κάθε ατόμου της παρούσας αλλά και των μελλοντικών γενεών σε ένα περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του. Το άρθρο 1 αποσαφηνίζει ότι η Σύμβαση αφορά ατομικά δικαιώματα, επιβεβαιώνει την αρχή της ισότητας των γενεών και, παρόλο που δεν αφορά πρωταρχικά το δικαίωμα σε υγιές περιβάλλον, κατοχυρώνει τις διαδικαστικές πτυχές του, συμβάλλοντας στην εμπέδωσή του (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000, Rodenhoff, 2002). Καθίσταται λοιπόν εμφανής η ιδιαίτερη έμφαση που δίνεται από τη Σύμβαση στην προώθηση της αειφορικής ανάπτυξης (Λιάσκα, 2008).

2.3.2.2 ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ (ΑΡΘΡΟ 2)

Στο άρθρο 2 της Σύμβασης περιλαμβάνονται οι ορισμοί βασικών εννοιών της και πιο συγκεκριμένα του «Μέρους», της «δημόσιας αρχής», του «κοινού», του «ενδιαφερόμενου κοινού» και της «περιβαλλοντικής πληροφορίας». Αρχικά ως «Μέρος» αναφέρεται στο εξής το κάθε Συμβαλλόμενο Μέρος της Σύμβασης. Στη συνέχεια, με τον όρο «δημόσιες αρχές» θεωρούνται όχι μόνο τα κυβερνητικά όργανα και τα πρόσωπα που ασκούν κυβερνητικές λειτουργίες, αλλά και τα όργανα υπερεθνικών και περιφερειακών οργανισμών οικονομικής ενοποίησης, όπως είναι π.χ η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και τα φυσικά πρόσωπα ή τα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου που ασκούν έργο δημόσιας υπηρεσίας κατά παραχώρηση, ενώ ρητά δεν περιλαμβάνονται όργανα που ενεργούν υπό νομοθετική και δικαστική αρμοδιότητα (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :32-4, Rodenhoff, 2002 :345).

Η έννοια «*περιβαλλοντικές πληροφορίες*» σύμφωνα με τους Stec and Casey – Lefkowitz (2000) κατέχει κυρίαρχο ρόλο στη Σύμβαση και περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες οποιασδήποτε μορφής που αφορούν όχι μόνο την κατάσταση στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως είναι ο αέρας, το έδαφος, η ατμόσφαιρα, το τοπίο, η βιοποικιλότητα, αλλά και όλες εκείνες τις πληροφορίες που αφορούν παράγοντες και δραστηριότητες σχετικές με το περιβάλλον καθώς και δραστηριότητες, όπως διαδικασίες λήψης αποφάσεων, διοικητικά μέτρα, συμφωνίες, νομοθετήματα, σχέδια και τα προγράμματα, αλλά και τις οικονομικές αναλύσεις κόστους – ωφέλειας που επηρεάζουν ή μπορούν να επηρεάσουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος. Η Σύμβαση δηλαδή, μεταξύ άλλων, αναγνωρίζει τη σημασία της οικονομικής αξιολόγησης στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για το περιβάλλον (Lee and Abbot, 2003 :89). Επίσης, ως «*περιβαλλοντικές πληροφορίες*» νοούνται και οι πληροφορίες που σχετίζονται με την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας των συνθηκών ζωής και των πολιτιστικών χώρων και κτηρίων.

Κλείνοντας, ο όρος «*κοινό*» στη Σύμβαση αναφέρεται σε κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο καθώς και στους κείμενους με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική οργανισμού, ενώσεις και ομάδες τους, στο άθροισμα δηλαδή όλων των πιθανών παραγόντων της κοινωνίας. Ως «*ενδιαφερόμενο κοινό*» στη συνέχεια εννοούνται όσοι επηρεάζονται ή είναι πιθανόν να επηρεαστούν από μια ρύθμιση ή έχουν συμφέρον στην λήψη αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον. Τέλος, με τον όρο αυτό χαρακτηρίζονται και οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οι οποίοι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στα πλαίσια όλης της Σύμβασης (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :39-41, Rodenhoff, 2002 :344-5).

2.3.2.3 ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ (ΑΡΘΡΟ 3)

Δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης τα Μέρη οφείλουν να λάβουν τα αναγκαία νομοθετικά, κανονιστικά και λοιπά μέτρα, προκειμένου να εφαρμόσουν τις διατάξεις της. Επίσης, τα Μέρη θα πρέπει να δημιουργήσουν τις πρόσφορες προϋποθέσεις μέσω παροχής οδηγιών για την καλύτερη πρόσβαση στις πληροφορίες και διευκόλυνση της συμμετοχής, μέσω της προώθησης της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, καθώς και της αναγνώρισης και υποστήριξης των περιβαλλοντικών μη κυβερνητικών οργανισμών. Τα συμβαλλόμενα κράτη επιτρέπεται να διατηρούν τυχόν ευνοϊκότερη εθνική νομοθεσία

για την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Ακόμη, τα Μέρη οφείλουν να προωθούν τις αρχές της Σύμβασης σε διεθνές επίπεδο λήψης αποφάσεων και στους διεθνείς οργανισμούς, να εξασφαλίζουν ότι τα άτομα που ασκούν τα εκ της Σύμβασης δικαιώματά τους δεν θα υπόκεινται σε κυρώσεις, καθώς και ότι η άσκηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων που αυτή προβλέπει θα γίνεται χωρίς φυλετικές και χωρικές διακρίσεις (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :41-8, Rodenhoff, 2002 :345).

2.3.3 ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΠΥΛΩΝΕΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

Εν συνεχεία, αναλύονται οι τρεις βασικοί στόχοι –πυλώνες της Σύμβασης που εν τοις πράγμασι πρόκειται για τη ρητή αναγνώριση και εξασφάλιση των διαδικαστικών δικαιωμάτων: της πρόσβασης σε πληροφορίες (άρθρα 4 και 5), της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων (άρθρα 6 έως 8) και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη (άρθρο 9) για περιβαλλοντικά θέματα.

2.3.3.1 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ (ΑΡΘΡΑ 4,5)

Αρχικά η πρόσβαση σε πληροφορίες είναι μείζονος σημασίας καθώς αποτελεί το προαπαιτούμενο της περιβαλλοντικής δημοκρατίας και διακυβέρνησης. Χωρίς αυτήν, ούτε η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων ούτε η προσφυγή στη δικαιοσύνη θα ήταν αποτελεσματική. Η πρόσβαση στην πληροφορία στα πλαίσια της Σύμβασης εξασφαλίζει στο κοινό τη δυνατότητα να κατανοήσει το περιβάλλον του (Stec and Casey - Lefkowitz, 2000 :49, Rodenhoff, 2002 :345 , Lee and Abbot, 2003:88). Είναι εύλογο επίσης, πως χωρίς την κατάλληλη ενημέρωση δεν υφίσταται αποτελεσματική προστασία του περιβάλλοντος (Gavouneli, 1999-2000 :306). Βάσει και της Σύμβασης, το δικαίωμα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες έχει δύο όψεις, την παθητική και την ενεργητική. Η παθητική πλευρά αναφέρεται στη γενική πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και ρυθμίζεται στο άρθρο 4 της Σύμβασης, ενώ η ενεργητική πλευρά αφορά τη συλλογή και διάδοση περιβαλλοντικών πληροφοριών όπως αναφέρεται στο άρθρο 5 (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :49). Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 4 της Σύμβασης το κοινό έχει δικαίωμα να ζητεί πληροφορίες και οι δημόσιες αρχές την αντίστοιχη υποχρέωση να τις παρέχουν όχι μόνο όταν υπάρχει το αίτημα από

τη μεριά των πολιτών αλλά γενικότερα, ώστε κάθε πολίτης να είναι ενημερωμένος για την κατάσταση του περιβάλλοντος στο οποίο ζει. Οι πληροφορίες θα πρέπει να παρέχονται το συντομότερο δυνατόν, στην μορφή που έχει αιτηθεί εάν είναι εφικτό, και χωρίς την επίκληση και απόδειξη εννόμου συμφέροντος. Ως χρονικό όριο παροχής της πληροφορίας ορίζονται το αργότερο οι δύο μήνες από την ημέρα υποβολής της αίτησης, ενώ το κόστος θα πρέπει να κυμαίνεται σε λογικά πλαίσια. Ωστόσο, υπάρχει η δυνατότητα άρνησης παροχής της περιβαλλοντικής πληροφορίας μόνο για τους περιοριστικά αναφερόμενους ειδικούς λόγους στις παραγράφους 3 και 4 του άρθρου 4 της Σύμβασης. Πιο συγκεκριμένα, η δημόσια αρχή μπορεί να αρνηθεί την παροχή της πληροφορίας, σε κάθε περίπτωση γραπτώς κι αιτιολογημένα, εάν δε διαθέτει την πληροφορία που ζητείται, οπότε θα πρέπει να υποδείξει την αρχή που ίσως να μπορεί να παράσχει την πληροφορία ή να διαβιβάσει κατευθείαν το αίτημα στην αρμόδια αρχή, και όταν η αίτηση είναι «καταφανώς» αδικαιολόγητη ή ασαφής κι αόριστη. Επίσης το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες δύναται εκ του νόμου να περιοριστεί και στις περιπτώσεις που η μετάδοση της πληροφορίας θα έχει επιπτώσεις και αρνητικές συνέπειες στις διεθνείς σχέσεις, την εθνική άμυνα, τη δημόσια ασφάλεια, τη δικαιοσύνη, το απόρρητο των δημοσίων αρχών, καθώς και όποτε τίθεται ζήτημα προστασίας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και εμπορικού ή βιομηχανικού απορρήτου (Stec and Casey - Lefkowitz, 2000 :53-66, Rodenhoff, 2002 :345-6). Σύμφωνα με το Γεραπετρίτη (2000) η εκάστοτε αρμόδια αρχή, στα πλαίσια άσκησης της διακριτικής ευχέρειας υπαγωγής ή μη μιας περίπτωσης στις παραπάνω εξαιρέσεις πρόσβασης σε περιβαλλοντική πληροφορία, θα πρέπει να αποφασίζει στηριζόμενη κάθε φορά την αρχή της αναλογικότητας. Δεν είναι λίγες οι φορές, ωστόσο, που οι δημόσιες αρχές αρνούνται την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών επικαλούμενες καταχρηστικώς τη συνδρομή δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας όπως π.χ δεν επιτρέπουν την πρόσβαση σε εκθέσεις που έχουν συνταχθεί από τρίτα μέρη- συμβούλους (Λιάσκα, 2008 :232).

Στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 5 της Σύμβασης οι δημόσιες αρχές των Μερών υποχρεώνονται να τηρούν «ευπρόσιτες» λίστες και αρχεία για την κατάσταση του περιβάλλοντος, στους τομείς της δράσης τους, καθώς και να συλλέγουν, να ανανεώνουν και να μεταδίδουν πληροφορίες που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον. Ακόμη, σε περιπτώσεις επικείμενης απειλής για τη δημόσια υγεία ή το περιβάλλον πρέπει να δίδονται, χωρίς χρονική καθυστέρηση, όλες οι πληροφορίες που μπορούν να

βοηθήσουν στην πρόληψη ή τον περιορισμό της επερχόμενης ζημίας. Η αποτελεσματική πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες θα καταστεί εφικτή μέσω της δημιουργίας ενός ηλεκτρονικού μηχανισμού που θα καλύπτει όλη την επικράτεια και θα εισάγει τις πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος, τα νομοθετικά κείμενα σχετικά με το περιβάλλον, τις πολιτικές, τα σχέδια, τα προγράμματα για το περιβάλλον και άλλες χρήσιμες πληροφορίες. Πρόκειται για ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, προσβάσιμες μέσω των δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων και του Internet. Ακόμη, το ίδιο άρθρο θεσπίζει την υποχρέωση δημοσίευσης και διάδοσης από μέρους των Μερών της Σύμβασης, σε τακτά χρονικά διαστήματα, που δεν υπερβαίνουν τα τρία ή τέσσερα έτη, μιας εθνικής αναφοράς με πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος, την ποιότητά του και τις τυχόν πιέσεις που αυτό δέχεται. Τέλος, σημαντική είναι και η μνεία που ποιείται για την υποχρέωση των Μερών στην τήρηση ενός συστήματος μητρώων ή καταλόγων ρύπανσης εθνικής εμβέλειας σε μηχανογραφημένη μορφή (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :66-84, Rodenhoff, 2002 :346).

2.3.3.2 Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ (ΑΡΘΡΑ 6,7,8)

Ο δεύτερος πυλώνας της Σύμβασης αναλύει το δικαίωμα συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα. Η πρόβλεψη της δυνατότητας συμμετοχής του κοινού είναι ιδιαίτερης σημασίας καθώς δίνει περιεχόμενο στην αρχή της περιβαλλοντικής δημοκρατίας (Κυριτσάκη, 2010 :42-3). Το κοινό άλλωστε γνωρίζει καλύτερα τις ιδιαιτερότητες και τις ανάγκες του τόπου που το περιβάλλει (Rodenhoff, 2002 :346).

Πιο συγκεκριμένα η Σύμβαση διακρίνει τρεις τύπους συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων, ήτοι τη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων που αφορούν σε συγκεκριμένες ειδικές δραστηριότητες, τη συμμετοχή στην ανάπτυξη σχεδίων, προγραμμάτων και πολιτικών που σχετίζονται με το περιβάλλον και τη συμμετοχή στην προπαρασκευή νόμων, κανόνων και νομικά δεσμευτικών πράξεων (Rodenhoff, 2002 :347-8). Στις δύο τελευταίες μορφές συμμετοχής, η Σύμβαση αναφέρεται με τρόπο συνοπτικό και περιεκτικό. Η πρώτη περίπτωση όμως συμμετοχής του κοινού σε αποφάσεις για ειδικές δραστηριότητες ρυθμίζεται εκτενέστερα (Lee and Abbot, 2003 :99). Ειδικότερα, η πρώτη μορφή συμμετοχής του κοινού αναφέρεται κατά κύριο λόγο στις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, τις οποίες και θα πρέπει γνωρίζει το

κοινό ώστε το τελευταίο να μπορεί να εκφράσει γραπτώς τις απόψεις του. Οι ΜΠΕ αποτελούν επιστημονικές μελέτες και έχουν ως στόχο να διαπιστωθούν τυχόν αρνητικές επιπτώσεις της κατασκευής ενός έργου στο περιβάλλον καθώς και να προταθούν σχετικά πρόσφορα μέτρα για τη μείωση αυτών των επιπτώσεων (Αντωνόπουλος κ. ά.,2008, Σιούτη, 2011). Στη συνέχεια, ορίζονται από τη Σύμβαση κάποια ελάχιστα προαπαιτούμενα για την ομαλότερη άσκηση του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού. Πρόκειται κυρίως για την αποτελεσματική ενημέρωση του ενδιαφερόμενου κοινού, την υιοθέτηση εύλογων χρονοδιαγραμμάτων για συμμετοχή, τη δυνατότητα συμμετοχής σε πρώιμο στάδιο, δωρεάν παροχής πληροφοριών στο ενδιαφερόμενο κοινό σχετικά με τη λήψη αποφάσεων, την υποχρέωση για συνυπολογισμό από το όργανο που αποφασίζει του αποτελέσματος της συμμετοχής του κοινού, καθώς και τη δημοσιοποίηση της τελικής απόφασης όσο και του σκεπτικού της (Rodenhoff, 2002 :347, Lee and Abbot, 2003 :97). Αξιοσημείωτο είναι ακόμη το γεγονός ότι έπειτα από την τροποποίηση της Σύμβασης από τη Δεύτερη Σύνοδο των Μερών στο Αλμάτι, η αρχική αναφορά του άρθρου 6 στους ΓΤΟ απαλείφθηκε και προστέθηκε το άρθρο 6 bis, όπου κατοχυρώνεται και εξειδικεύεται το θέμα της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τη σκόπιμη ελευθέρωση στο περιβάλλον και διάθεση των ΓΤΟ στην αγορά (www.unece.org).

Εν συνεχεία, το άρθρο 7 της Σύμβασης υποχρεώνει τα Μέρη να λάβουν τα ενδεδειγμένα πρακτικά ή άλλα μέτρα για τη συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή Σχεδίων, Προγραμμάτων και Πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον. Στα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της δεύτερης αυτής μορφής συμμετοχής, η Σύμβαση περιλαμβάνει και ρυθμίσεις του άρθρου 6. Ειδικότερα, τα Μέρη πρέπει να μεριμνούν ώστε και κατά τη συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή Σχεδίων, Προγραμμάτων και Πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον να παρέχουν στο κοινό εύλογα χρονοδιαγράμματα συμμετοχής, ευκαιρίες για πρώιμη συμμετοχή, όπου είναι ανοικτές όλες οι επιλογές, και να εξασφαλίζουν ότι το αποτέλεσμα της συμμετοχής λαμβάνεται δεόντως υπόψη. Το άρθρο 7 κατέχει περισσότερο συμβουλευτικό χαρακτήρα παρά υποχρεωτικές απαιτήσεις για τη λήψη αποφάσεων για πολιτικές σχετικά με το περιβάλλον (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :113-8, Rodenhoff, 2002 :347-8). Η διάταξη του άρθρου 7 της Σύμβασης αναφέρεται εν τοις πράγμασι στις «Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις» όπως προβλέπονται στην Κοινοτική Οδηγία 2001/42/ΕΚ (ΕΕ L 197/ 21.7.2001) (Αντωνόπουλος κ. ά.,2008, Κυριτσάκη, 2010 :42-3). Η συμμετοχή του κοινού σε πρώ-

μο στάδιο της κατασκευής ενός δημοσίου έργου είναι μείζονος σημασίας. Κι αυτό διότι δίνεται η δυνατότητα στο κοινό να συμμετάσχει στη λήψη αποφάσεων με τρόπο αντικειμενικό, αποδεδειγμένο από τυχόν οικονομικά συμφέροντα, που δεν έχουν ακόμη εκφραστεί σε τόσο πρώιμο στάδιο (Βλαστός, 2004 :335).

Ακολούθως, το άρθρο 8 της Σύμβασης ρυθμίζει τη συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή από τις δημόσιες αρχές των εκτελεστικών κανονισμών και νομικών δεσμευτικών κανονιστικών πράξεων γενικής εφαρμογής που μπορεί να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Η διάταξη αυτή αφορά τη Δημόσια Διαβούλευση πριν την ψήφιση σημαντικών νόμων, η οποία πρέπει να ολοκληρώνεται εντός εύλογου χρόνου. Ακόμη, δυνάμει του άρθρου 8 της Σύμβασης τα Μέρη θα πρέπει να δημοσιεύουν προσχέδια των νόμων και όλων των κανονιστικών πράξεων που ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον, έτσι ώστε το κοινό να μπορεί να διατυπώσει σχόλια επ' αυτών απευθείας ή μέσω των αντιπροσώπων του (Αντωνόπουλος κ.ά., 2008, Κυριτσάκη, 2010 :43).

3.3.3 Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ (ΑΡΘΡΟ 9)

Ο τρίτος πυλώνας αναφέρεται στο δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη όταν υπάρχει αδυναμία ικανοποίησης των διαδικαστικών δικαιωμάτων που προβλέπουν οι δύο προηγούμενοι πυλώνες της Σύμβασης. Η προσφυγή του κοινού στη δικαιοσύνη προσδίδει ιδιαίτερα δεσμευτικό χαρακτήρα στη Σύμβαση (Rodenhoff, 2002 :348). Μέσω της πρόσβασης στη δικαιοσύνη, τίθενται οι βάσεις για την ενδυνάμωση του ρόλου των πολιτών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή του νόμου (www.unece.org). Η Σύμβαση του Άαρχους είναι άλλωστε η πρώτη πολυεθνική συνθήκη για θέματα περιβάλλοντος που εστιάζει καθ' ολοκληρία στις υποχρεώσεις των κρατών προς τα άτομα και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) (Λιάσκα, 2011 : 609). Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 9 της Σύμβασης τα Μέρη υποχρεώνονται να εναρμονίσουν τα εθνικά τους δίκαια, προκειμένου κάθε άτομο να μπορεί να προσφύγει σε μία διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα στη δικαιοσύνη, όταν δεν ικανοποιείται αίτημα παροχής πληροφοριών για το περιβάλλον. Ακόμη, με το άρθρο 9 τα Μέρη υποχρεώνονται να παρέχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη σε περιπτώσεις που κατά τη διαδικασία λήψης απόφασης για το περιβάλλον δεν συμμετείχε το κοινό όπως ρητά προβλέπεται

από τα άρθρα 6 ,7 και 8 της Σύμβασης (Κυριτσάκη, 2010 :44). Αξιοσημείωτη είναι και η αναφορά του επαρκούς εννόμου συμφέροντος των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Στην ουσία πρόκειται για επανάληψη του άρθρου 2 παρ. 5 της Σύμβασης που νομιμοποιεί τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, εφόσον έχουν συσταθεί νόμιμα βάσει του εκάστοτε εθνικού δικαίου, στην άσκηση προσφυγής για θέματα περιβάλλοντος (Rodenhoff, 2002 :349). Επίσης, το άρθρο 9 υποχρεώνει τα Μέρη να παρέχουν πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες όταν παραβιάζονται εθνικές διατάξεις που προστατεύουν το περιβάλλον. Αυτή η πρόσβαση πρέπει να παρέχεται στο κοινό σε περίπτωση που πληροί τα τυχόν κριτήρια που καθορίζονται από το εκάστοτε εθνικό δίκαιο (Stec and Casey – Lefkowitz, 2000 :130-2, Rodenhoff, 2002 :349). Κλείνοντας, η θέσπιση του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη είναι ιδιαίτερης σημασίας, καθώς αυτό όχι μόνο εξασφαλίζει την άσκηση των άλλων δυο διαδικαστικών δικαιωμάτων της Σύμβασης, αλλά αποτελεί και εχέγγυο για την ορθή εφαρμογή του ουσιαστικού δικαιώματος στο περιβάλλον, θέτοντας φραγμούς στις αυθαιρεσίες των κρατικών οργάνων κατά την άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής (Κυριτσάκη, 2010 :44).

2.3.4 Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ (ΑΡΘΡΟ 15)

Συνήθως, ο έλεγχος της συμμόρφωσης προς τις διατάξεις μιας σύμβασης εκτελείται από τα συμβαλλόμενα Μέρη αυτής, μέσω των συναντήσεων τους ,από τα επικουρικά τους όργανα , ή από Διεθνείς Οργανισμούς, με αρκετές αξιοσημείωτες εξαιρέσεις κατά περίπτωση (Stec and Casey –Lefkowitz, 2000 :150). Κατά αντιστοιχία, η Σύμβαση του Άαρχους στο άρθρο 15 υποχρεώνει τα Μέρη να υιοθετήσουν ρυθμίσεις συμβουλευτικού και μη δικαστικού χαρακτήρα για να εξετάζουν τη συμμόρφωση προς τις διατάξεις της. Η γενική αυτή ρύθμιση απέκτησε ουσιαστικό περιεχόμενο κατά την πρώτη Συνάντηση των Μερών της Σύμβαση στη Λούκα το 2002. Πιο συγκεκριμένα, τα Μέρη εξέδωσαν την Απόφαση I/7 για την επανεξέταση της συμμόρφωσης συστήνοντας με αυτόν τον τρόπο την Επιτροπή Συμμόρφωσης της Σύμβασης του Άαρχους. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται από την Επιτροπή στη διαφάνεια, με γνώμονα την οποία εξετάζει κάθε φορά τις αναφορές που επιλαμβάνεται. Η διαφάνεια κατά τη διαδικασία συμμόρφωσης εκφράζεται έμπρακτα είτε μέσω της δημοσίευσης των εγγράφων της Επιτροπής στο διαδίκτυο είτε με τις ελεύθερες ανοικτές συνεδριάσεις της (Λιάσκα, 2011 :609).

Δυνάμει της Απόφασης Ι/7 ενώπιον της Επιτροπής Συμμόρφωσης μπορεί να προσφύγει ένα κράτος, είτε για μη συμμόρφωση τρίτου κράτους είτε για δική του μη συμμόρφωση. Ακόμη, γίνεται πρόβλεψη για παραπομπή μιας υπόθεσης από τη Γραμματεία στις περιπτώσεις που η τελευταία λαμβάνει γνώση πληροφοριών περί μη συμμόρφωσης ενός κράτους. Ενώ, υφίσταται και η δυνατότητα υποβολής σχετικής αίτησης μεμονωμένα από κάθε πολίτη αλλά και από ΜΚΟ (Λιάσκα, 2011). Αξιοσημείωτο είναι ότι ο προσφεύγων δε χρειάζεται να είναι πολίτης του κράτους όπου έχει διαπιστώσει την παραβίαση της Σύμβασης αρκεί ωστόσο να έχει τεκμηριώσει επαρκώς τη σχετική αναφορά του. (www.unepce.org, Νομικός Οδηγός για το περιβάλλον, 2009).

Είναι σαφές πώς η Επιτροπή Συμμόρφωσης της Σύμβασης του Άαρχους αποτελεί πρότυπο μηχανισμού σε διεθνές επίπεδο για θέματα περιβαλλοντικού δικαίου (Λιάσκα, 2011). Μπορεί οι αποφάσεις της να μην έχουν τη δεσμευτική ισχύ ενός δικαστικού οργάνου και να προσιδιάζουν σε συστάσεις -διαπιστώσεις, ωστόσο αυτές αποτελούν σημαντικά εχέγγυα για τη διασφάλιση του συνόλου των όρων και των διατάξεων της Σύμβασης, προωθώντας παράλληλα τη δημοκρατία σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας.

2.4 ΙΣΧΥΟΝ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ

2.4.1 Ν.3422/2005 ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ ΑΑΡΧΟΥΣ

Όπως επιτάσσει το άρθρο 28 παρ.1 του Συντάγματος 1975/1986/2001 «Οι γενικά παραδεγμένοι κανόνες του διεθνούς δικαίου, καθώς και οι διεθνείς συμβάσεις, από την επικύρωσή τους με νόμο και τη θέση τους σε ισχύ σύμφωνα με τους όρους καθεμιάς, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύουν από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου». Η Σύμβαση του Άαρχους κυρώθηκε με τον Ν. 3422/12-12-2005 (ΦΕΚ 303/Α/13.12.2005) «Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα» και ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη αποκτώντας αυξημένη τυπική ισχύ έναντι των υπολοίπων νόμων. Εν τοις πράγμασι με τον Ν 3422/12-12-2005 ολοκληρώθηκε η διαδικασία συμμόρφωσης της

Ελλάδας στη Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Το κείμενο του εν λόγω Νόμου περιλαμβάνει όλο το σώμα της Σύμβασης του Άαρχους της Δανίας του 1998 σε μετάφραση στην ελληνική γλώσσα.

Με τον Ν.3422/12-12-2005 οι τρεις κατευθυντήριοι πυλώνες της Σύμβασης του Άαρχους εγκολλώνονται στην ελληνική έννομη τάξη. Πλέον, ο στόχος της Σύμβασης να κατοχυρώσει το δικαίωμα των ατόμων των σημερινών και μελλοντικών γενεών να ζουν σε ένα υγιές περιβάλλον αποτελεί νόμο του ελληνικού κράτους. Η Ελλάδα με το Νόμο αυτόν απέκτησε ένα ισχυρό νομικό οπλοστάσιο που εξασφαλίζει την εφαρμογή των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Το σημαντικότερο όμως όλων είναι ότι μέσω του Ν. 3422/12-12-2005 υπάρχει πλήρης εναρμόνιση της Ελλάδας, τουλάχιστον τύποις, με το σημαντικότερο κείμενο σε διεθνές επίπεδο μέχρι σήμερα για την προστασία των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων. Άλλωστε σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση που συνόδευε το σχέδιο νόμου της κύρωσης της Σύμβασης του Άαρχους στη χώρα μας (2005), είναι η πρώτη φορά που αναγορεύεται η ποιότητα του περιβάλλοντος σε βασικό δικαίωμα του ανθρώπου και παρέχονται τέτοιας έκτασης περιβαλλοντικά δικαιώματα απευθείας στους πολίτες.

2.4.2 ΚΥΑ ΗΠΠ 37111/2021/26.9.2003 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Η κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ΗΠΠ 37111/2021/26.9.2003 (ΦΕΚ 1391/Β/29-09-2003) περί καθορισμού του τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του Ν. 3010/2002 εναρμόνισε την ελληνική έννομη τάξη με την Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ (ΕΕ L 156/25.6.2003) (www.ypeka.gr). Πρόκειται για θέματα συμμετοχής του κοινού στις διαδικασίες λήψης περιβαλλοντικών αποφάσεων κατ'επιταγή του δευτέρου πυλώνα της Σύμβασης του Άαρχους. Η νέα αυτή ΚΥΑ στη ουσία κατήργησε και αντικατέστησε τη μέχρι πρότινος ισχύουσα ΚΥΑ 75308/5512/1990 (ΦΕΚ 691/Β/2-

11-90) περί καθορισμού του τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Ειδικότερα, η ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 έχει ως αντικείμενο τη ρύθμιση των ζητημάτων δημοσιοποίησης της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ), της απόφασης αξιολόγησης έργου ή δραστηριότητας της υποκατηγορίας 3 ως υποκατηγορία 4 της Β΄ κατηγορίας καθώς και της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ). Επίσης καθορίζει το θέμα της συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία των ΜΠΕ, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο αυτή τη διαδικαστική πτυχή του δικαιώματος στο περιβάλλον. Αρχικά, σημαντικός είναι ο ορισμός στο άρθρ.1 των εννοιών που διατρέχουν την ΚΥΑ. Ως «κοινό»: θεωρούνται εκτός από τα φυσικά και τα νομικά πρόσωπα και οι ενώσεις ή οργανώσεις που τα εκπροσωπούν, ενώ ως «ενδιαφερόμενο κοινό» λογίζονται και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις εφόσον προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος. Αξιοσημείωτη είναι λοιπόν η τάση διεύρυνσης των προσώπων που νομιμοποιούνται να ασκήσουν τα διαδικαστικά περιβαλλοντικά δικαιώματα της πληροφόρησης και της συμμετοχής, μια τάση που υπακούει στις διατάξεις της Σύμβασης του Άαρχους. Οι στόχοι της εν λόγω ΚΥΑ είναι αφενός μέσω της κατάλληλης και έγκαιρης πληροφόρησης επί του περιεχομένου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, να μπορεί το κοινό να συμμετέχει και να εκφράζει τη γνώμη τους και αφετέρου το τελευταίο να ενημερώνεται για την ΠΠΕΑ (γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση) της Διοίκησης καθώς και για την απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ).

Δυνάμει του άρθρ. 2 της ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 η υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας, που είναι αρμόδια για την ΠΠΕΑ, υποχρεούται να διαβιβάσει τη γνωμοδότηση ή την αρνητική απόφαση της επί της υποβληθείσας σ' αυτήν Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) στο οικείο Νομαρχιακό Συμβούλιο, προκειμένου να λάβει γνώση και να ενημερώσει το κοινό. Στη συνέχεια το Νομαρχιακό Συμβούλιο έχει υποχρέωση να δημοσιεύσει τα παραπάνω στοιχεία στον τοπικό τύπο ή, σε περίπτωση έλλειψής του, σε μία εφημερίδα ευρύτερης τοπικής εμβέλειας μέσα σε προθεσμία πέντε ημερών από την παραλαβή τους. Ταυτόχρονα αναρτάται σχετική ανακοίνωση και εντός της Νομαρχιακή Αυτοδιοίκησης. Υφίσταται ακόμη η πρόβλεψη να δημοσιοποιούνται τα παραπάνω στοιχεία της ΠΠΕΑ παράλληλα και από τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος σε ημερήσιο τύπο περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας αλλά και μέσω του διαδικτύου εάν είναι δυνατόν. Αντί-

στοιχη πρόβλεψη δημοσίευσης με τους ίδιους προβλέπει η ΚΥΑ στο άρθρ. 3 για το έργο ή τη δραστηριότητα της υποκατηγορίας 3 της Β' κατηγορίας.

Εν συνεχεία, βάσει του άρθρου 4 της ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 αντίγραφο του φακέλου με την ΜΠΕ διαβιβάζεται, μέσα σε δέκα ημέρες από την υποβολή του, από την αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή την οικεία Περιφέρεια, στο αρμόδιο Νομαρχιακό Συμβούλιο. Στο σημείο αυτό, αξίζει να αναφερθεί ότι η προγενέστερη ΚΥΑ προέβλεπε προθεσμία δεκαπέντε ημερών για τη διαβίβαση του φακέλου. Έπειτα, το Νομαρχιακό Συμβούλιο υποχρεούται μέσα σε πέντε ημέρες από την παραλαβή του φακέλου να δημοσιεύσει σε μία τουλάχιστον τοπική εφημερίδα, ή σε περίπτωση έλλειψής της σε μία εφημερίδα με ευρύτερη τοπική εμβέλεια σχετική ανακοίνωση. Με τον τρόπο αυτό θα προσκληθεί το ενδιαφερόμενο κοινό να λάβει γνώση του φακέλου της ΜΠΕ και να εκφράσει τις απόψεις ή τυχόν ενστάσεις του επί του περιεχομένου. Ταυτόχρονα αναρτάται η σχετική ανακοίνωση και εντός της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Εντός τριάντα ημερών το κοινό μπορεί βάσει της ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 να ζητήσει και να λάβει γνώση όλου του φακέλου με την ΜΠΕ αλλά και να εκφράσει γραπτώς την άποψη του επί του περιεχομένου, καταθέτοντας ακόμη και προτάσεις, που πρέπει όμως να αιτιολογήσει. Αξιοσημείωτος είναι ο διπλασιασμός του χρονικού ορίου εντός του οποίου το κοινό μπορεί να ασκήσει το δικαίωμα συμμετοχής κατά τη διαδικασία έγκρισης των ΜΠΕ εν συγκρίσει με το αντίστοιχο όριο της προγενέστερης ΚΥΑ 75308/5512/1990. Στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της διαδικασίας ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού, το Νομαρχιακό Συμβούλιο στη συνέχεια επιστρέφει στην αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας το φάκελο με τις προτάσεις και απόψεις των πολιτών. Η συνολική διαδικασία δεν μπορεί να υπερβεί τις τριανταπέντε μέρες από τότε που τα Νομαρχιακά Συμβούλια παρέλαβε το φάκελο με την ΜΠΕ, ενώ με την προηγούμενη ΚΥΑ το χρονικό αυτό διάστημα περιοριζόταν στις τριάντα ημέρες. Άξια αναφοράς είναι και η καινοτόμα πρόβλεψη της ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 και για παράλληλη ηλεκτρονική δημοσίευση του φακέλου της ΜΠΕ από τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος. Επιπρόσθετα, η ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 προβλέπει στο άρθρο 5 αναλυτικά τις διαδικασίες δημοσίευσης της απόφασης έγκρισης ή μη των περιβαλλοντικών όρων για να καταστεί το κοινό πλήρως ενημερωμένο. Τέλος στο άρθρο 6, η ΚΥΑ ρυθμίζει τις προϋποθέσεις συμμετοχής κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά τη διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών για έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο

περιβάλλον του άλλου Κράτους Μέλους της ΕΕ, ή όταν το ζητήσει ένα κράτος μέλος της ΕΕ που ενδέχεται να υποστεί σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

Συνοψίζοντας, η τελευταία ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 για θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων, εξειδίκευσε τους όρους και καθόρισε τη διαδικασία για την άσκηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον. Σημαντική είναι η ρητή πλέον αναγνώριση των δικαιωμάτων ενημέρωσης και συμμετοχής μεταξύ άλλων και στις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ακόμη σε σύγκριση με την προϊσχύουσα ΚΥΑ 75308/5512/1990, η νέα πρόσθεσε δύο άρθρα που ρυθμίζουν τη δυνατότητα ενημέρωσης του κοινού μέσω της υποχρεωτικής δημοσιοποίησης τόσο της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) όσο και του έργου ή της δραστηριότητας της υποκατηγορίας 3 της Β΄ κατηγορίας. Επίσης, υπάρχει η πρόβλεψη για πρώτη φορά στην εν λόγω ΚΥΑ δημοσιοποίησης των περιβαλλοντικών πληροφοριών στο κοινό ηλεκτρονικώς. Κλείνοντας, δεν πρέπει να παραληφθεί η αύξηση του χρονικού ορίου της δυνατότητας συμμετοχής του κοινού και η παράλληλη μείωση των προθεσμιών δράσης για τα όργανα της διοίκησης στα πλαίσια της βούλησης του νομοθέτη για ταχύτερη και αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση του διοικούμενου.

2.4.3 ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 (ΦΕΚ Β΄327/17.03.2006) ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΠΑΡΟΧΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Η συμμόρφωση της ελληνικής έννομης τάξης με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/ΕΚ (ΕΕΛ 41/26/14.2.2003) για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου, έγινε με την έκδοση της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 (ΦΕΚ Β΄ 327/17.03.2006) (www.ypeka.gr). Μέσω την κοινής υπουργικής απόφασης των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθώς και Δικαιοσύνης εξειδικεύτηκαν τα ζητήματα πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον και κατ' επέκταση η Ελλάδα εναρμονίστηκε με τις επιταγές του πρώτου πυλώνα της Σύμβασης του Άαρχους.

Η σημασία της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 είναι ιδιαίτερη, καθώς προωθεί την εφαρμογή των στόχων της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ. Αφενός κατοχυρώνει το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατέχουν οι δημόσιες αρχές ή για λογαριασμό των δημόσιων αρχών προσδιορίζοντας τους όρους και τις προϋποθέσεις για την άσκηση του δικαιώματος αυτού, και αφετέρου εξασφαλίζει ότι οι περιβαλλοντικές πληροφορίες διατίθενται σταδιακά και διαδίδονται στο κοινό με τη χρήση ιδίως της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών μέσω υπολογιστή εφόσον υφίσταται αυτή η δυνατότητα (Σιούτη, 2011 :239). Άλλωστε η επαρκής ενημέρωση των πολιτών για θέματα περιβάλλοντος συντείνει τόσο στην οικολογική ευαισθητοποίησή τους όσο και την προστασία του περιβάλλοντος ως εννόμου αγαθού εν γένει (Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009 :64). Η πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος έχει δύο όψεις, την παθητική και την ενεργητική. Η παθητική πλευρά αναφέρεται στην υποχρέωση της διοίκησης να δημοσιεύει αυτοβούλως πληροφορίες και αποφάσεις που έχουν ή ενδέχεται να έχουν επιπτώσεις στο περιβάλλον, ενώ η ενεργητική πλευρά της περιβαλλοντικής πληροφόρησης καλύπτει την παροχή πληροφοριών και διοικητικών στοιχείων στους πολίτες κατόπιν αιτήσεως των τελευταίων (Σιούτη, 2011 :228-9).

Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρ. 2 παρ.1 της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 ως *«περιβαλλοντική πληροφορία θεωρείται οποιαδήποτε πληροφορία σε γραπτή, οπτική, ακουστική, ηλεκτρονική ή άλλη υλική μορφή, σχετικά με α) την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως ο αέρας και η ατμόσφαιρα, το νερό, το έδαφος, το χώμα, τα τοπία και οι φυσικές τοποθεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υδροβιότοπων, των παράκτιων και των θαλάσσιων περιοχών, η βιοποικιλότητα και τα στοιχεία της, συμπεριλαμβανομένων των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, και η αλληλεπίδραση μεταξύ των στοιχείων αυτών, β) παράγοντες, όπως οι ουσίες, η ενέργεια, ο θόρυβος, οι ακτινοβολίες ή τα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των ραδιενεργών αποβλήτων, οι εκπομπές, οι απορρίψεις και άλλες εκχύσεις στο περιβάλλον, που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο εδάφιο α. γ) μέτρα (συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων), όπως οι πολιτικές, η νομοθεσία, τα σχέδια, τα προγράμματα, οι περιβαλλοντικές συμφωνίες και οι δραστηριότητες που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τα στοιχεία και τους παράγοντες που αναφέρονται στα εδάφια α και β, καθώς και μέτρα ή δραστηριότητες που αποσκοπούν στην προστασία των ως άνω στοιχείων, δ) εκθέσεις για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ε) αναλύσεις κόστους ωφέλειας και άλλες οικονομικές αναλύσεις και παραδοχές*

χρησιμοποιούμενες στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων και των μέτρων που αναφέρονται στο εδάφιο γ και, στ) την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της ενδεχόμενης ρύπανσης της τροφικής αλυσίδας, τις συνθήκες της ανθρώπινης διαβίωσης, τις τοποθεσίες και τα οικοδομήματα πολιτισμικού ενδιαφέροντος στο μέτρο που επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεασθούν από την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο εδάφιο α ή, μέσω των στοιχείων αυτών, από τα θέματα που αναφέρονται στα εδάφια β και γ». Βάσει της παραπάνω ερμηνείας, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι αναφορές για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς εντάσσονται στην περιβαλλοντική πληροφόρηση μόνο ενόσω επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεαστούν από την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, ειδάλλως εξετάζονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη, 2006 :140-1).

Στην συνέχεια, ως φορέας του δικαιώματος πρόσβασης είναι το κοινό, δηλαδή κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο και, κατά συνέπεια και τα αλλοδαπά πρόσωπα (άρθρ.3 παρ.1), ενώ είναι σημαντικό πως δεν απαιτείται η ύπαρξη και η επίκληση εννόμου συμφέροντος σε σχέση με την αιτηθείσα περιβαλλοντική πληροφορία, αλλά αυτήν είναι ελεύθερη και προσβάσιμη στον καθένα. Δυνάμει του άρθρ. 3παρ. 3 της υπό εξέταση ΚΥΑ, οι δημόσιες αρχές είναι υποχρεωμένες να απαντούν εγγράφως στις αιτήσεις του κοινού και να παρέχουν τις πληροφορίες που ζητούνται μέσα σε είκοσι ημέρες από την παραλαβή της αίτησης, ωστόσο το χρονικό αυτό όριο δύναται να παραταθεί σε περιπτώσεις μεγάλου όγκου της πληροφορίας (μέχρι δύο μήνες το ανώτερο) και συνδρομής λόγων ανωτέρας βίας. Αξιοσημείωτη είναι η σύντμηση της προθεσμίας απάντησης από τη διοίκηση από τον ένα μήνα, που προβλεπόταν στο κείμενο της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ, στις είκοσι μέρες στην υπό εξέταση ΚΥΑ (Λιάσκα, 2007 :32). Αναφορικά με τον τρόπο παροχής των αιτούμενων περιβαλλοντικών πληροφοριών, αυτές μπορεί να ληφθούν ύστερα από επιτόπια μελέτη ή με τη χορήγηση αντιγράφου ένα δεν κινδυνεύει να φθαρεί το πρωτότυπο (άρθρ.3 παρ.4 της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006).

Μπορεί η πρόσβαση στην πληροφορία για θέματα σχετικά με το περιβάλλον να είναι αναφαίρετο δικαίωμα του κοινού και να μη χρειάζεται επίκληση ειδικού εννόμου συμφέροντος για την άσκησή του, ωστόσο το διαδικαστικό αυτό δικαίωμα υπόκειται σε κάποιους περιορισμούς. Πιο συγκεκριμένα, δυνάμει του άρθρ.4 της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 η διοίκηση μπορεί να αρνηθεί την παροχή της αιτούμενης περιβαλλοντικής πληροφορίας στις περιπτώσεις που η αίτηση είναι αόριστη ή αναφέρεται σε

ανολοκλήρωτα δεδομένα ή σε εσωτερικές επικοινωνίες των δημοσίων αρχών. Επίσης στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου, προβλέπονται ρητά και περιοριστικά οι λόγοι για τους οποίους οι διοίκηση μπορεί να απορρίψει την αίτηση παροχής πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον. Ειδικότερα, μια αίτηση μπορεί να απορριφθεί εάν αφορά πληροφορίες σχετικές με τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εργασιών των δημοσίων αρχών, τις διεθνείς σχέσεις, τη δημόσια ασφάλεια, την εθνική άμυνα, τη λειτουργία της δικαιοσύνης και τον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών ή βιομηχανικών πληροφοριών. Επίσης, εξείραση στην απρόσκοπτη άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, βάσει των διατάξεων της ΚΥΑ ΗΠ 11764/ 653/16.3.2006, αποτελούν οι περιπτώσεις που η ζητούμενη πληροφορία υπόκειται σε περιορισμούς δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, εμπιστευτικού χαρακτήρα των προσωπικών δεδομένων, προστασίας προσώπων που έδωσαν οικειοθελώς την πληροφορία και τέλος προστασίας του περιβάλλοντος. Πάντως οι παραπάνω λόγοι θα πρέπει να ερμηνεύονται *in concreto* και συσταλτικά, σταθμίζοντας κάθε φορά το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετεί η δημοσιοποίηση των πληροφοριών. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που η διοίκηση καταχρηστικώς αρνήθηκε να δημοσιοποιήσει περιβαλλοντικές πληροφορίες (Λιάσκα, 2008). Επίσης, ο αιτών πρέπει να ενημερώνεται για την άρνηση εγγράφως ή ηλεκτρονικώς, εντός συγκεκριμένης προθεσμίας, και πάντοτε αιτιολογημένα (άρθρ. 4 παρ. 6 της ΚΥΑ).

Σημαντική παράμετρος της ΚΥΑ ΗΠ 11764/ 653/16.3.2006 είναι η διάταξη του άρθρου 6 που προβλέπει το δικαίωμα δικαστικής προστασίας του κοινού όταν το τελευταίο θεωρεί ότι το αίτημα για παροχή πληροφορίας απορρίφθηκε ή αγνοήθηκε αδικαιολόγητα, ή απαντήθηκε ανεπαρκώς. Στις παραπάνω περιπτώσεις ο αιτών ενδιαφερόμενος μπορεί, σύμφωνα με την υπό εξέταση ΚΥΑ, να ασκήσει δικαίωμα αποζημίωσης του άρθρ.5 του ν. 1943/1991, να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου σύμφωνα με τις διατάξεις περί αστικής ευθύνης, ή να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής της παραγράφου 13 του άρθρου 5 του ν. 1943/1991. Ενώ κατά της απόφασης της Ειδικής Επιτροπής επί της ενδικοφανούς προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή ουσίας ενώπιον του αρμοδίου Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου (άρθρ. 6 παρ. 3 περίπτωση 5 της ΚΥΑ).

Επίσης κάθε μέρος του ενδιαφερόμενου κοινού που θεωρεί ότι προσβάλλονται τα δικαιώματά του σε υποθέσεις σχετικά με το περιβάλλον, μπορεί να προσφύγει εκτός από τα δικαστήρια και σε άλλο ανεξάρτητο και αμερόληπτο όργανο ή Αρχή (Νομικός

Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009 :70). Επί παραδείγματι, σε περίπτωση που το ενδιαφερόμενο κοινό εμποδίζεται στην άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, ενώ πληροί τις προϋποθέσεις του νόμου για να λάβει γνώση, μπορεί να καταθέσει προσφυγή στον Συνήγορο του Καταναλωτή, να αιτηθεί Εισαγγελική Παραγγελία, να καταθέσει προσφυγή στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα εάν πρόκειται για πληροφορία περιέχει προσωπικά του δεδομένα, ή να καταγγείλει την παράνομη άρνηση παροχής περιβαλλοντικής πληροφορίας στην Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (www.lawandtech.eu).

Τέλος, χαρακτηριστική είναι η ρύθμιση του άρθρου 7 της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 για τη διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών όπου προβλέπεται ο τρόπος οργάνωσής από τις δημόσιες αρχές με σκοπό την συστηματική διάδοσή τους. Μεταξύ άλλων, οι περιβαλλοντικές πληροφορίες γίνονται σταδιακά διαθέσιμες σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, εύκολα προσβάσιμες και προσιτές στο κοινό. Με βάση το άρθρο 10 της ίδιας ΚΥΑ, από την έναρξη ισχύος της καταργείται και αντικαθίσταται η ΚΥΑ 77921/1440/1995 που είχε ενσωματώσει στην ελληνική έννομη τάξη την Κοινοτική Οδηγία 90/313/ΕΟΚ για την περιβαλλοντική πληροφορία. Στην ουσία με την νέα ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 εγκοιλώθηκε στο ελληνικό δίκαιο η Κοινοτική Οδηγία 2003/4/ΕΚ, η αποτελεσματική εφαρμογή της οποίας έγκειται στη νοοτροπία των πολιτών, την πολιτική βούληση αυτών που ασκούν εξουσία, καθώς και στις υποδομές των υπηρεσιών κεντρικής Διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης (Λιάσκα, 2008).

2.4.4 ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007 ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΣΑ ΕΝΔΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΠΡΑΞΕΩΝ Η ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ

Με την υπ' αριθμόν 9269/470/2.3.2007 (ΦΕΚ 286/Β/02.03.2007) κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθώς και Δικαιοσύνης η ελληνική έννομη τάξη εναρμονίστηκε με τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της οδηγίας 2003/35/ΕΚ «σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την

πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΟΚ του Συμβουλίου» Ειδικότερα, η ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007 εξειδικεύει τα μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3010/2002 (www.ypeka.gr).

Με τις επιμέρους διατάξεις της ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007 ρυθμίζεται το δικαίωμα *διοικητικού ελέγχου* και *δικαστικής προστασίας*, τόσο κατά της άρνησης των αρμοδίων υπηρεσιών να παράσχουν περιβαλλοντική πληροφόρηση όσο και κατά των πράξεων ή παραλείψεων τους, που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή των ενδιαφερομένων στις διαδικασίες έκδοσης αποφάσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτό το κατοχυρώνεται και προστατεύεται το δικαίωμα συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για περιβαλλοντικά θέματα, ενώ σε περίπτωση που η Διοίκηση το παραβιάσει, ο αιτών μπορεί να προσφύγει στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ζητώντας την ακύρωση της τελικής απόφασής της (Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009 :59).

Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια του *διοικητικού ελέγχου* ο αιτών την περιβαλλοντική πληροφορία έχει δικαίωμα άσκησης είτε αίτησης θεραπείας προς το ΥΠΕΧΩΔΕ, σύμφωνα και με το άρθρο 24 του ΚΔΔ, με την οποία να ζητά την ανάκληση ή τροποποίηση πράξης της διοίκησης, είτε ειδικής διοικητικής προσφυγής ενώπιον του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ, με την οποία να ζητά την ακύρωση ή την τροποποίηση πράξης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, για θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής κατά την έγκριση των περιβαλλοντικών όρων των έργων (άρθρ. 3 Α της ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007). Από την άλλη πλευρά η *δικαστική προστασία* παρέχεται στο διοικούμενο μέσα από τη δυνατότητα άσκησης αγωγής αποζημίωσης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις περί αστικής ευθύνης, ή αίτησης ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης και κατά της απόφασης του ΥΠΕΧΩΔΕ επί της ειδικής διοικητικής προσφυγής (άρθρ. 3 Α ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007). Εν κατακλείδι, αξιοσημείωτος είναι ο παραπληρωματικός χαρακτήρας της ΚΥΑ 9269/470/2.3.2007, οποία συμπληρώνεται ως προς το διαδικαστικό της μέρος και από τις διατάξεις της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006.

2.4.5 ΥΑ ΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Η υπουργική απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης, Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων 107017/2006 (ΦΕΚ Β΄ 1225/5.9.2006) για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων ήταν αυτή που ενσωμάτωσε στο ελληνικό δικανικό σύστημα την Κοινοτική Οδηγία 2001/42//ΕΚ "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 (nomothesia.ependyseis.gr). Πρόκειται για την υπουργική απόφαση που μεταξύ άλλων, εξειδικεύει τους όρους και τις προϋποθέσεις για την άσκηση των δικαιωμάτων πληροφόρησης και συμμετοχής του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (ΣΠΕ) και τη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) αντίστοιχα.

Ειδικότερα, για σχέδια ή προγράμματα εθνικού, περιφερειακού, νομαρχιακού ή τοπικού χαρακτήρα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον υποβάλλεται ΣΠΕ στο πλαίσιο της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου και ΣΜΠΕ (Νομικός οδηγός για το Περιβάλλον, 2009 :49-50). Σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ.1 της ΥΑ 107017/2006 ΣΠΕ και ΣΜΠΕ προβλέπονται για διασυνοριακά, διαπεριφερειακά η διανομαρχιακά σχέδια ή προγράμματα που αφορούν τομείς γεωργίας, δασοπονίας, αλιείας, ενέργειας, βιομηχανίας, μεταφορών, διαχείρισης αποβλήτων, διαχείρισης υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνιών, τουρισμού, πολεοδομικού ή χωροταξικού σχεδιασμού ή χρήσης γης καθώς και για όλα τα σχέδια και προγράμματα τα οποία στο σύνολό τους ή εν μέρει εφαρμόζονται σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας και Ζώνες Ειδικής Προστασίας) και τα οποία ενδέχεται να τις επηρεάσουν σημαντικά. Σύμφωνα με το άρθρο 5 της υπό εξέταση ΥΑ η θετική γνωμοδότηση ή η αρνητική απόφαση της αρμόδιας αρχής για την υποβολή ενός σχεδίου ή προγράμματος σε ΣΠΕ, εάν αυτό δηλαδή ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, δημοσιοποιείται προκειμένου να ενημερωθεί το κοινό. Όπως ρητά προβλέπει η παρ. 9 του άρθρ. 5 της ΥΑ 107017/2006, ο τρόπος ενημέρωσης του κοινού διαφοροποιείται ανάλογα με το είδος και τη χωρική εμβέλεια του υπό κρίση σχεδίου ή προγράμματος. Ειδικότερα, για σχέδια

και προγράμματα εθνικού επιπέδου απαιτείται δημοσίευση της σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής εμβέλειας και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα, ενώ αναφορικά με σχέδια ή προγράμματα διαπεριφερειακού και περιφερειακού επιπέδου εκτός από τη δημοσίευση της σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας προβλέπεται και διαβίβαση αντιγράφου στο οικείο Περιφερειακό Συμβούλιο. Τέλος, βάσει της παρ. 9 του άρθρ. 5 της ΥΑ 107017/2006, για σχέδια και προγράμματα διανομαρχιακού, νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου απαιτείται η δημοσίευση της σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο ή σε περίπτωση έλλειψής του σε μία εφημερίδα με ευρύτερη περιφερειακή ή εθνική εμβέλεια και η ταυτόχρονη ενημέρωση, διακοινοποίησής αντιγράφου, του οικείου Νομαρχιακού Συμβούλιο. Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι το κοινό ενημερώνεται εκ των υστέρων για τη θετική γνωμοδότηση ή την αρνητική απόφαση της διοίκησης, και αντιμετωπίζοντας μια προ ειλημμένη απόφαση δεν μπορεί να ασκήσει ουσιαστικά το δικαίωμα συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων κατά τη διαδικασία του προέλεγχου για την υποβολή σε ΣΠΕ.

Όταν απαιτείται λοιπόν ΣΠΕ η αρχή σχεδιασμού, *δηλαδή η δημόσια αρχή που προβαίνει στην εκπόνηση σχεδίου ή προγράμματος* (άρθρ. 2 περίπτωση ζ της ΥΑ 107017/2006), προβαίνει σε εκπόνηση ΣΜΠΕ. Βασική προϋπόθεση για την ολοκλήρωση μιας ΣΜΠΕ είναι η διαβούλευση με τις δημόσιες αρχές, το ενδιαφερόμενο κοινό και τα κράτη μέλη της ΕΕ εάν ενδέχεται να προκύψουν διασυνοριακές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Πιο συγκεκριμένα το ενδιαφερόμενο κοινό, *δηλαδή το κοινό που θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβέδονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων εφόσον προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος* (άρθρ.2 περίπτωση ε της ΥΑ 107017/2006), ενημερώνεται από την αρχή σχεδιασμού για το περιεχόμενο του φακέλου της ΣΜΠΕ. Η γνωστοποίηση γίνεται δια του τύπου και ειδικότερα μέσω δημοσίευσης της σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής εμβέλειας όταν πρόκειται για σχέδια και προγράμματα εθνικού ή διαπεριφερειακού επιπέδου, περιφερειακής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα περιφερειακού ή διανομαρχιακού επιπέδου και νομαρχιακής ή ευρύτερης χωρικής εμβέλειας αναφορικά με σχέδια και προγράμματα νομαρχιακού ή τοπικού χαρακτήρα. Το ενδιαφερόμενο κοινό καλείται να εκφράσει εγγράφως, επαρκώς και αιτιολογημένα και εάν υπάρχει δυνατότητα ακόμη και ηλεκτρονικά, τις απόψεις του εντός τριάντα ημε-

ρών. Η αρχή σχεδιασμού μπορεί να χρησιμοποιεί επιπροσθέτως και επιλεκτικά οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο, όπως ηλεκτρονικά μέσα, δημόσιες ακροάσεις, διαδικτυακό διάλογο, που κατά την κρίση της καθιστά ουσιαστική τη συμμετοχή του κοινού (άρθρ.7 της ΥΑ 107017/2006). Με αυτόν τον τρόπο, το κοινό συμμετέχει στη διαδικασία λήψης αποφάσεων για έργα ή προγράμματα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Τέλος, η συμμετοχική δράση του κοινού ολοκληρώνεται μέσω της δημοσιοποίησης προς αυτό της τελικής απόφασης περί έγκρισης ή μη της ΣΜΠΕ, όπως η ΥΑ 107017/2006 αναλυτικά ορίζει.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα της άσκησης του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού σύμφωνα με τις διατάξεις που προβλέπει η ΥΑ 107017/2006 είναι η υλοποίηση της διαβούλευσης με το κοινό κατά τη σύνταξη των Σχεδίων Διαχείρισης των υδάτινων πόρων για τα 14 υδατικά διαμερίσματα της χώρας κατ'επιταγή της Οδηγίας πλαίσιο για τα νερά (Κοινοτική Οδηγία 2000/60/ΕΚ) (Στρατηγέα και Παπαδοπούλου, 2012).

2.4.6 Ν. 3861/2010 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ

Σημαντική εξέλιξη στη δυνατότητα πρόσβασης του κοινού στη δημόσια και κατ' επέκταση και στην περιβαλλοντική πληροφορία, αποτελεί η ψήφιση του Ν. 3861/2010 (ΦΕΚ 112/Α/13.07.2010) για την ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση όλων των εκτελεστών αποφάσεων, νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων, στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια» (www.et.gr). Με τον τρόπο αυτό, υπάρχει άμεση και βελτιωμένη πρόσβαση και στις πράξεις με περιβαλλοντικό περιεχόμενο. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 2 παρ. 4 περίπτωση 19 του Ν.3861/2010 υποχρεωτικά αναρτώνται στο διαδίκτυο «οι πράξεις: α) παραχώρησης δημόσιων και δημοτικών κτημάτων, καθορισμού χρήσης γης παραχωρούμενου δημόσιου κτήματος, αλλαγής χρήσης γης κοινόχρηστου κτήματος, β) καθορισμού εθνικών δρυμών, δασών και δασικών εκτάσεων, γ) χαρακτηρισμού εκτάσεων ως αναδασωτέων, δ) καθορισμού αιγιαλού, παραλίας, λιμνών, ποταμών, ρεμάτων και χειμάρρων, ε) καθορισμού βιομηχανικών ζωνών, στ) καθορισμού λατομικών ζωνών, ζ) σύνταξης και έγκρισης πολεοδομικών μελετών και Γενικού Πολεοδομικού σχεδίου, έγκρισης και τροποποίησης χωροταξικών και ρυμοτομικών σχεδίων, προσδιορισμού ή τροποποίησης ορίων οικισμού και έγκρισης της μεταφοράς αυτού, η) σύνταξης και έγκρισης Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ), θ) καθορισμού και τροποποίησης όρων δόμησης, ι) χορήγη-

σης, αναστολής χορήγησης, τροποποίησης οικοδομικών αδειών, ια) χωροθέτησης, ιβ) καθορισμού αρχαιολογικών χώρων, ιγ) χαρακτηρισμών κτιρίων ως διατηρητέων και αποχαρακτηρισμών αυτών. Αναρτώνται επίσης οι πράξεις ανάκλησης και ακύρωσης των παραπάνω πράξεων». Με αυτόν τον τρόπο η περιβαλλοντική πληροφορία καθίσταται προσβάσιμη και διαθέσιμη στο κοινό άμεσα και χωρίς απαιτούμενο κόστος. Επιπλέον μέσω της ιστοσελίδας του Εθνικού Τυπογραφείου (www.et.gr) διατίθενται πλέον δωρεάν διαδικτυακά όλα τα ΦΕΚ, επιτρέποντας στον καθένα να έχει άμεση πρόσβαση στους νόμους και τις πράξεις της Διοίκησης.

Στη συνέχεια, αρωγός στην πρόσβαση του κοινού αλλά και τη συμμετοχή του στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων αναδείχτηκε η διαδικτυακή πύλη opengon.gr. Μέσω αυτής ασκείται η ενεργή συμμετοχή του κοινού στη διαβούλευση επί κάθε νομοσχεδίου (www.opengon.gr). Δυνάμει του πρόσφατου νόμου 4048/2012 για τη ρυθμιστική διακυβέρνηση, η ηλεκτρονική δημόσια διαβούλευση μέσω της παραπάνω πύλης κατοχυρώθηκε και νομοθετικά. Ωστόσο, η χρήση του σημαντικού μέσου ηλεκτρονικής διακυβέρνησης ατόνησε τους τελευταίους μήνες, με αποτέλεσμα, πολλά νομοθετήματα που κατατέθηκαν στη Βουλή να μην έχουν υποβληθεί στην κρίση των ενδιαφερομένων πολιτών, ενώ αξιοσημείωτο τροχοπέδη στην αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού αποτελεί το μικρό χρονικό περιθώριο της διαβούλευσης (WWF Ελλάς, 2012).

2.4.7 Ν.3882/2010 ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΓΕΩΧΩΡΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ο Ν. 3882/2010 (ΦΕΚ 166/Α/22.9.2010) για την Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών κατοχυρώνει επίσης την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία. Ειδικότερα ο Ν. 3882/2010 εναρμόνισε την ελληνική έννομη τάξη με την Κοινοτική Οδηγία 2007/2/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 2007. Επίσης τροποποίησε το Ν.1647/1986 για τον Οργανισμό Κτηματολογίου και Χαρτογραφίσεων Ελλάδας (www.ypeka.gr).

Η σημασία του Ν.3882/2010 είναι μεγάλη, καθώς ενσωμάτωσε την πρόσφατη και πρωτοποριακή Οδηγία 2007/2/ΕΚ, γνωστή ως Οδηγία INSPIRE (Infrastructure for Spatial Information in Europe) στο εθνικό δίκαιο. Η Οδηγία αυτή αποτέλεσε ορόσημο

στην ενδυνάμωση της ελεύθερης πρόσβασης των δημοσίων αρχών σε περιβαλλοντικές και άλλες πληροφορίες σε κοινοτικό επίπεδο. Απώτερος στόχος της INSPIRE και κατ' επέκταση του Ν.3882/2010 είναι η δημιουργία και λειτουργία Ευρωπαϊκής Υποδομής Γεωχωρικών Πληροφοριών ώστε να υπάρξει εναρμόνιση και σύμπνοια τόσο στις επιμέρους υποδομές γεωχωρικών δεδομένων όσο και στην άσκηση περιβαλλοντικής πολιτικής εν γένει (Αιτιολογική έκθεση του Σχεδίου του Νόμου 3882/2010, 2010).

Ειδικότερα, ο Ν.3882/2010 στοχεύει στο να διασφαλίσει την ισότιμη πρόσβαση στα γεωχωρικά δεδομένα και τις υπηρεσίες για όλους τους πολίτες και τη Δημόσια Διοίκηση, να προστατέψει το περιβάλλον, να εξοικονομήσει πόρους και να ενδυναμώσει τα σχέδια για επενδύσεις μέσα από την εφαρμογή μιας Εθνικής Υποδομής Γεωχωρικών Πληροφοριών. Επιπρόσθετα, ο Ν.3882/2010 αποβλέπει στην υιοθέτηση κατευθυντήριων αρχών, κανόνων, μέτρων και διαδικασιών για τη διαμόρφωση ενιαίων πρακτικών διαχείρισης, διάθεσης και κοινοχρησίας γεωχωρικών πληροφοριών τόσο σε διοικητικό όσο και σε τεχνολογικό επίπεδο (www.ypeka.gr).

Το περιεχόμενο του Ν.3882/2010 επιμερίζεται σε τρία μέρη: στο μέρος Α', με το οποίο γίνεται ενσωμάτωση της κοινοτικής οδηγίας 2007/2/ΕΚ στο εθνικό δίκαιο, το μέρος Β', το οποίο περιέχει εθνικά μέτρα εφαρμογής της οδηγίας 2007/2/ΕΚ και το μέρος Γ', που αναφέρεται στην εθνική νομοθεσία (Αιτιολογική έκθεση του Σχεδίου του Νόμου 3882/2010, 2010). Εν συνεχεία, το πεδίο εφαρμογής του Ν.3882/2010 καλύπτει αφενός όλα τα γεωχωρικά δεδομένα, δηλαδή οποιαδήποτε δεδομένα αφορούν άμεσα (π.χ. όρια ζωνών NATURA 2000, στατιστικά στοιχεία ανά γεωγραφική μονάδα αναφοράς όπως περιφέρειες) ή έμμεσα (π.χ. λίστα διευθύνσεων κτιρίων) μια συγκεκριμένη γεωγραφική τοποθεσία, και αφετέρου τις υπηρεσίες γεωχωρικών δεδομένων που αφορούν στην Ελληνική Επικράτεια και ανήκουν ή βρίσκονται στην κατοχή του ευρύτερου δημόσιου τομέα (άρθρ.4 και 15 Ν.3882/2010). Επίσης, όπως τονίζεται και στην Αιτιολογική έκθεση του Σχεδίου του Νόμου 3882/2010 (2010) τα γεωχωρικά δεδομένα που κατέχει και παράγει η διοίκηση αποτελούν δημόσια περιουσία και επιβάλλεται να είναι διαθέσιμα μεταξύ της διοίκησης και των πολιτών χωρίς κόστος. Τέλος, αξιοσημείωτα, μεταξύ άλλων, είναι και τα οφέλη του Ν.3882/2010 για το περιβάλλον, την προώθηση μιας αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής, την εξοικονόμηση εθνικών πόρων, την ενθάρρυνση των επενδύσεων στη χώρα μας αλλά και για την ενδυνάμωση της διαφάνειας και της δημοκρατίας (www.inspire.okxe.gr, www.ypeka.gr).

*2.4.8 Ν.4014/2011 ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΑΔΕΙΟΔΟΤΗΣΗ ΕΡΓΩΝ
ΚΑΙ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ*

Η ενημέρωση και η συμμετοχή του κοινού κατά τη διαδικασία λήψης σημαντικών περιβαλλοντικών αποφάσεων ενδυναμώθηκε και από τις προβλεπόμενες διατάξεις του πρόσφατου Ν.4014/2011 (ΦΕΚ 209/Α/21.09.2011) για την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, τη ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος (www.ypeka.gr). Ειδικότερα, ο Ν. 4014/2011, προβλέπει τη δημιουργία Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου πληροφοριών που θα καλύπτει όλη τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την απρόσκοπτη πρόσβαση του κοινού στη θέαση, μεταφόρτωση δεδομένων και συμμετοχή στις σχετικές διαβουλεύσεις, χωρίς την απαίτηση ειδικής ηλεκτρονικής άδειας (άρθρ.18 και 19 του Ν.4014/2011). Αρκετά ενθαρρυντική κρίνεται η δημιουργία και η επιτυχής λειτουργία του ιστοχώρου aero.ypeka.gr, στον οποίο αναρτώνται για δημόσια και ανοιχτή πρόσβαση όλες οι αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για έργα της κατηγορίας Α του Ν. 4014/2011 κατ'επιταγή του άρθρο 19α του τελευταίου νόμου για τις περιβαλλοντικές αδειοδοτήσεις (WWF Ελλάς, 2012). Με αυτόν τον τρόπο η χώρα μας έκανε ένα σημαντικό βήμα προς την επίρρωση της συμμετοχικής διαδικασίας και διαφάνειας στα ευαίσθητα θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.

Τέλος, άξια αναφοράς είναι και η πρόταση της Βαγιωνά (2012), στα πλαίσια εισήγησής της στο 1^ο Περιβαλλοντικό Συνέδριο Θεσσαλίας που διεξήχθη στη Σκιάθο τον περασμένο Σεπτέμβριο, για τη δημιουργία ενός εύχρηστου διαδικτυακού εργαλείου για την ενσωμάτωση των απόψεων του κοινού κατά την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, το οποίο θα βασίζεται σε πολυκριτηριακή ανάλυση και θα είναι εφικτό να προσαρμοστεί στο Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο που προβλέπει ο πρόσφατος Ν.4014/2011.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο**ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ****3.1 ΟΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΟΨΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΤΗΝ
ΠΡΑΞΗ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥΣ**

Από άποψη νομοθετικής κατοχύρωσης, η διεθνής εναρμόνιση του ελληνικού δικαίου κρίνεται ικανοποιητική και κινείται αδιαμφισβήτητα προς την εξασφάλιση της πολυπόθητης «περιβαλλοντικής δημοκρατίας» κατ'επιταγή των αρχών της Σύμβασης του Άαρχους. Ωστόσο, χαρακτηριστικό είναι το γενικό φαινόμενο της μη τήρησης της νομοθεσίας από πλευράς τόσο της διοίκησης όσο και των πολιτών, γεγονός που οφείλεται σε πλήθος παραγόντων. Αντίστοιχα, στα πλαίσια του περιβαλλοντικού δικαίου, η ασυνέπεια μεταξύ θεσμοθέτησης και εφαρμογής των διατάξεων που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος είναι δυστυχώς υπαρκτή και μάλιστα συχνά λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις. Εν προκειμένω, οι υπό εξέταση διαδικαστικές όψεις του δικαιώματος στο περιβάλλον είναι μεν κατοχυρωμένες νομικά στη χώρα μας αλλά η εφαρμογή τους εν τοις πράγμασι δεν είναι δεδομένη. Το νομικό «οπλοστάσιο» βρίθκει κανόνων που τύποις προβλέπουν και εξασφαλίζουν την απρόσκοπτη πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, την ενεργή συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Τα ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν είναι: στην πράξη εφαρμόζονται τα παραπάνω νομικά εξασφαλισμένα δικαιώματα των πολιτών; Εάν όχι ποιά είναι τα προβλήματα που αποτελούν τροχοπέδη στην εφαρμογή τους; Και με ποιόν τρόπο θα καταστεί δυνατή η αποτελεσματική τους άσκηση;

Η απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα είναι και ο στόχος της παρούσας ενότητας. Από τη ψήφιση της Σύμβασης του Άαρχους και έπειτα έχει χαραχθεί μια νέα, ελπιδοφόρα πορεία προς τη ενδυνάμωση της εφαρμογής των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον. Το θέμα της λυσιτελούς άσκησης των υπό εξέταση δικαιωμάτων έχει αποτελέσει αντικείμενο ημερίδων, επιστημονικών εισηγήσεων, ενημερωτικών εκθέσεων περιβαλλοντικών οργανώσεων και πλήθους άλλων εκδηλώσεων που σχετίζονται με το ευαίσθητο θέμα της προστασίας του περιβάλλοντος. Δεν είναι λίγες και οι περιπτώσεις που έρχονται καθημερινά στο φως της δημοσιότητας μέσω της δικαστηριακής πρακτικής και των μέσων μαζικής ενημέρωσης και αφορούν τόσο ζητήματα

πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία όσο και συμμετοχής του κοινού σε περιβαλλοντικές υποθέσεις. Χαρακτηριστική είναι η πρόσφατη περίπτωση κατασκευής νέου Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων στο Νομό Σερρών.

Ειδικότερα, πρόκειται για τη χωροθέτηση νέου Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) ή Υπολειμμάτων (ΧΥΤΥ), όπως άλλαξε στην πορεία της υπόθεσης, στην ευρύτερη περιοχή των Σερρών για την εξυπηρέτηση των κατοίκων όλου του Νομού. Αρχικά, σύμφωνα με τα πραγματικά περιστατικά, το Νομαρχιακό Συμβούλιο ταυτιζόμενο με το πόρισμα της διενεργηθείσας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων όρισε ως καταλληλότερη την υποψήφια θέση «Ερείπια Νεράιδας» του Δήμου Σκοτούσης. Η επιλογή αυτή επέφερε τις εντονότερες αντιδράσεις των κατοίκων δύο, όμορων στην επιλεχθείσα περιοχή, κοινοτήτων. Οι κάτοικοι, ασκώντας το κατοχυρωμένο δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, ενημερώθηκαν για τη συγκριτική αξιολόγηση όλων των υποψήφιων περιοχών και για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων της κατασκευής του έργου στη θέση «Ερείπια Νεράιδας». Στη συνέχεια, αμφισβητώντας τη νομιμότητα και την αντικειμενικότητα του περιεχομένου των παραπάνω, οι κάτοικοι ζήτησαν από το Εργαστήριο Τεχνικής Γεωλογίας και Υδρογεωλογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, την κατάρτιση τεχνικής μελέτης για το θέμα της χωροθέτησης. Τα αποτελέσματα της μελέτης επιβεβαίωσαν τις υπόνοιες των κατοίκων για μη επιστημονική και αντικειμενική βάση στην επιλογή της θέσης «Ερείπια Νεράιδας». Ειδικότερα, βάσει της αξιολόγησης του Πανεπιστημιακού Εργαστηρίου η περιοχή κρίθηκε ακατάλληλη για εγκατάσταση Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων. Η συσταθείσα επιτροπή των κατοίκων της περιοχής, κατ' εφαρμογή του άρθρου 6 παρ. 7 της Σύμβασης του Άαρχους, διοργάνωσε ομιλία με τη μορφή ανοιχτής συζήτησης με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων κατοίκων, όπου αναλύθηκαν τα αποτελέσματα της μελέτης του Πανεπιστημίου για το θέμα. Έπειτα, οι κάτοικοι ασκώντας το δικαίωμα πρόσβασης στη δικαιοσύνη, δυνάμει του άρθρου 9 της Σύμβασης του Άαρχους, προσέφυγαν στο Συμβούλιο της Επικρατείας, ζητώντας και πετυχαίνοντας με την 2954/2005 απόφαση του Ε΄ Τμήματος την ακύρωση της απόφασης της νομαρχίας. Η δημιουργία εγκαταστάσεων Χώρου Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων στη συγκεκριμένη θέση κρίθηκε παράνομη και καταχρηστική. Έπειτα, οι αρμόδιες αρχές τροποποίησαν την αρχική μελέτη με τάχιστες διαδικασίες, και το έργο χωροθετήθηκε, και σήμερα έχει ολοκληρωθεί ενώ δεν έχει δοθεί ακόμη σε λειτουργία. Οι κάτοικοι βρίσκονται εν

αναμονή της απόφασης της δεύτερης προσφυγής τους στο Συμβούλιο της Επικρατείας για το ίδιο θέμα (Σταματίου, 2012 :14-7).

Η παραπάνω περίπτωση επιλέχθηκε προς αναφορά γιατί είναι αντιπροσωπευτική της άσκησης και των τριών διαδικαστικών πτυχών του δικαιώματος στο περιβάλλον και περιγράφει το συχνό φαινόμενο έντονης αντίδρασης των κατοίκων στην εγκατάσταση Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων εντός των ορίων της περιοχής που διαμένουν. Οι κάτοικοι οργώνονται, ως επί το πλείστον, και ασκούν τα νομικά κατοχυρωμένα δικαιώματα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και προσφυγής στη δικαιοσύνη για θέματα υποβάθμισης των συνθηκών διαβίωσής τους και της ποιότητας του περιβάλλοντος εν γένει. Αξιοσημείωτο είναι πως σε αυτές τις περιπτώσεις σύμφωνα με τον Κούγκολο (2007) η έντονη αντίδραση των κατοίκων εκπορεύεται από την έλλειψη ενημέρωσής τους για θέματα διαχείρισης στερών αποβλήτων και τη λανθασμένη εννοιολογική ταύτιση των Χώρων Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων με τις χωματερές.

Στη συνέχεια, εξετάζεται αυτοτελώς η εφαρμογή των τριών επιμέρους διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον για να διαπιστωθεί το κατά πόσο τα τελευταία ασκούνται από τους πολίτες και γίνονται σεβαστά από τη διοίκηση. Αναμφίβολα, η αποτελεσματική άσκηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ορθή εφαρμογή των τριών πυλώνων της Σύμβασης του Άαρχους τόσο από πλευράς της διοίκησης αλλά και διοικουμένων.

3.1.1 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Αρχικά, ο βαθμός εφαρμογής του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία μπορεί να εντοπιστεί μέσα από την εξέταση της συμμόρφωσης του εσωτερικού δικαίου με τις επιταγές του πρώτου πυλώνα της Σύμβασης του Άαρχους. Ειδικότερα, στην Ελλάδα, ως κεντρικό σημείο αναφοράς για τη Σύμβαση του Άαρχους έχει οριστεί από το ΥΠΕΚΑ η υπηρεσία Διεθνών Δραστηριοτήτων & Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό το ανωτέρω όργανο παρακολουθεί και συμμετέχει στις κυριότερες διεθνείς και ευρωπαϊκές συναντήσεις της Σύμβασης. Παράλληλα, κατ' επιταγή του άρθρου 10 παρ. 2 της Σύμβασης, έχει εκπονήσει δύο Εθνικές Εκθέσεις για την εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους στην Ελλάδα συντονίζοντας όλες τις αρμόδιες υπηρεσίες και υπουργεία προς τον σκοπό αυτό και αποστέλλοντάς την προς

την Γραμματεία της Σύμβασης Άαρχους στη Γενεύη. Ακόμη η υπηρεσία Διεθνών Δραστηριοτήτων & Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει συντάξει, για λογαριασμό του ΥΠΕΚΑ, την πρώτη Εθνική Έκθεση για την Οδηγία 2003/4 για την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφόρηση και την έχει αποστείλει προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (www.ypeka.gr)

Στην πιο πρόσφατη Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους στην Ελλάδα, το 2010, καταγράφηκε εκτός των άλλων και η διαμορφωθείσα κατάσταση σχετικά με τα εμπόδια που συναντώνται αναφορικά με την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως η Έκθεση συντάχθηκε απευθείας στα Αγγλικά λόγω του περιορισμένου χρονικού διαστήματος που μεσολάβησε για την αποστολή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (aarchus.e-per.gr). Αρχικά, όπως διαπιστώθηκε κατά την εφαρμογή του άρθρου 4 της Σύμβασης για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία εντοπίστηκαν από τις εμπλεκόμενες δημόσιες αρχές προβλήματα σχετικά με την έλλειψη πόρων (προσωπικό, κεφάλαιο για την έκδοση αντιγράφων κ.ά.). Επίσης έγινε φανερό πως ο υπάρχει μεγάλος φόρτος στις διοικητικές υπηρεσίες που επωμίζονται την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού. Ακόμη, σε πολλές περιπτώσεις, λόγω της πολυπλοκότητας και του όγκου των πληροφοριών που αιτούνται, σε συνάρτηση με την έλλειψη προσωπικού, υπάρχει πιθανή υπέρβαση των χρονικών ορίων που προβλέπονται από τη Σύμβαση. Αξιοσημείωτες είναι και οι δυσκολίες αναφορικά με την ερμηνεία και τη διαχείριση στην πράξη του ορισμού «*περιβαλλοντική πληροφορία*» και την υπαγωγή περιπτώσεων στις ορισμένες από τη Σύμβαση εξαιρέσεις. Παρατηρήθηκε επίσης το φαινόμενο της μη τήρησης αρχείου για δραστηριότητες που εξ ορισμού θα έπρεπε να παρακολουθούνται συστηματικά. Σημαντική, όπως διαπιστώθηκε, είναι και η έλλειψη υλικού και τεχνικών υποδομών (έλλειψη αποθήκευσης για τις μελέτες, η έλλειψη ηλεκτρονικών υπολογιστών και συναφών προγραμμάτων για τη δημιουργία βάσεων δεδομένων), έλλειψη ηλεκτρονικής αρχειοθέτησης, αύξηση του όγκου των εργασιών, έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ του Υπουργείου και Περιφερειακών Υπηρεσιών, καθώς και έλλειψη κατάρτισης του προσωπικού. Ωστόσο, η Έκθεση ανέφερε ότι οι περιβαλλοντικές υπηρεσίες της χώρας είναι σχετικά καλά εξοικειωμένες με το περιεχόμενο της Σύμβασης, ενώ σημαντικό πρόβλημα παραμένουν οι χρονικές καθυστερήσεις στην άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης του κοινού σε πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον. Συνοψίζοντας, σύμφωνα με το διαμεσολαβητή, το κύριο πρόσκομμα στην αποτελεσματική εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης του Άαρχους στην Ελλάδα είναι η

απουσία των κατάλληλων υποδομών των υπηρεσιών που δεν διευκολύνουν την πρόσβαση του κοινού στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Αναφορικά με την εφαρμογή του άρθρου 5 της Σύμβασης του Άαρχους σε εθνικό επίπεδο, προέκυψαν προβλήματα από την πιθανή καθυστέρηση στη ροή των πληροφοριών προς την κεντρική διοίκηση, τις καθυστερήσεις στην απόδοση των εκθέσεων και των δεδομένων στο κοινό συναρτήσει της έλλειψης προσωπικού. Επίσης, όπως διαπιστώθηκε, ορισμένα αρχεία που περιέχουν περιβαλλοντικές πληροφορίες είναι αποσπασματικού χαρακτήρα ή μέτριας ποιότητας, δυσχεραίνοντας έτσι την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία για το κοινό (Aarhus Convention National Implementation Report of Greece , 2010).

Στη συνέχεια, η εφαρμογή του διαδικαστικού περιβαλλοντικού δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφορία δύναται να ιδωθεί και μέσα από το περιεχόμενο της πρώτης Εθνική Έκθεση για την Οδηγία 2003/4 για την πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, η οποία επίσης συντάχθηκε απευθείας στα Αγγλικά λόγω του περιορισμένου χρονικού διαστήματος που μεσολαβούσε για την αποστολή της προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (aarhus.e-per.gr). Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ανωτέρω Έκθεση, οι επιπτώσεις από την εφαρμογή της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ είναι σε γενικές γραμμές θετικές στην Ελλάδα. Η περιβαλλοντική συνείδηση του κοινού έχει αναπτυχθεί, γεγονός που διαπιστώνεται μέσα από την αύξηση του αριθμού των αιτήσεων για πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Η ανοδική πορεία του αριθμού των αιτήσεων για παροχή πληροφοριών για το περιβάλλον, βάσει της Έκθεσης, συμβάλλει στη διαφάνεια και χτίζει ένα κλίμα εμπιστοσύνης μεταξύ πολιτών και δημοσίων Αρχών, ενώ παράλληλα βελτιώνει τις δημόσιες διαβουλεύσεις και διευκολύνει τη συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Τα εμπόδια που εντοπίστηκαν κατά τη ενάσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη πόρων (προσωπικό, κονδύλια για αντίγραφα κ.ά.) και με την επιβάρυνση σε χρόνο και χρήμα εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού και της πολυπλοκότητας των ζητούμενων πληροφοριών. Επίσης, η καθυστέρηση απάντησης από τη διοίκηση μπορεί να δικαιολογηθεί, σύμφωνα με την Έκθεση, λόγω της χρονοβόρας διαδικασίας της συνεργασίας με άλλες αρχές, όταν απαιτείται, για την πλήρη ικανοποίηση του αιτήματος. Αναφορικά με τα προβλήματα στη διάδοση της περιβαλλοντικής πληροφορίας, επισημαίνεται πως αυτά μπορεί να οφείλονται σε μια πιθανή καθυστερημένη ροή των πληροφοριών προς την κεντρική διοίκηση, μια πιθανή καθυστέρηση στην παροχή των δεδομένων καθώς και στην έλλειψη προσωπικού.

Συμπερασματικά η εφαρμογή του πρώτου πυλώνα της Σύμβασης του Άαρχους μέσω της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ αποτελεί ένα σημαντικό βήμα προς την εξασφάλιση της αειφορίας και πάρα τα υπαρκτά προβλήματα κρίνεται θετική (National Report of Greece on Directive 2003/4/EC, 2010).

Στα πλαίσια διευκόλυνσης της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία το ΥΠΕΚΑ, σύμφωνα με την πρώτη Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ στη χώρα μας (2010), διαθέτει συστήματα παρακολούθησης και επικαιροποίησης των περιβαλλοντικών δεδομένων για αρκετούς περιβαλλοντικούς τομείς. Οι δραστηριότητες που καταγράφονται και παρακολουθούνται είναι άμεσα διαθέσιμες και προσβάσιμες στο κοινό μέσω της επίσημης ιστοσελίδας του ΥΠΕΚΑ (www.ypeka.gr). Ειδικότερα, η απογραφή των δεδομένων αφορά δραστηριότητες που έχουν ή ενδέχεται να έχουν αντίκτυπο στην ισορροπία του περιβάλλοντος όπως εμφανίζεται και στον ακόλουθο Πίνακα 1.

Πίνακας 1. Οι κύριες δραστηριότητες παρακολούθησης περιβαλλοντικής πληροφορίας
Πηγή : National Report of Greece on Directive 2003/4/EC, 2010 :11, ίδια επεξεργασία

Κύριες δραστηριότητες παρακολούθησης και απογραφής
Παρακολούθηση της ποιότητας αέρα
Παρακολούθηση της ποιότητας νερού, ποσότητας νερού και της οικολογικής κατάστασης
Παρακολούθηση των αέριων εκπομπών (κύριες βιομηχανικές εκπομπές εγκαταστάσεων)
Προγράμματα παρακολούθησης καύσης και καυσίμων
Απογραφή των υποβληθέντων εκθέσεων των Τοπικών Αρχών και των Αρχών Διαχείρισης Αποβλήτων σχετικά με τις ποσότητες των αποβλήτων, τη θεραπεία και τη διαχείριση
Παρακολούθηση θορύβου
Παρακολούθηση Επιθεωρήσεων για το Περιβάλλον
Μητρώο Εμπορίας αέριων Ρύπων
Ουσίες που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος

Επιπρόσθετα, το ΥΠΕΚΑ προκειμένου να ανταποκριθεί στις απαιτούμενες από την ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006 ρυθμίσεις ως προς τη διάδοση των πληροφοριών έχει συστήσει ηλεκτρονικές βάσεις περιβαλλοντικών δεδομένων, οι οποίες είναι διαθέσιμες στο ευρύ κοινό και παράλληλα αποτελούν την πηγή για τη σύνταξη των Εθνικών Εκθέσεων της ποιότητας των στοιχείων του περιβάλλοντος. Το υπάρχοντα σύνολα δεδομένων παρατίθενται στον παρακάτω Πίνακα 2 (National Report of Greece on Directive 2003/4/EC, 2010).

Πίνακας 2. Υφιστάμενες βάσεις περιβαλλοντικών δεδομένων

Πηγή : National Report of Greece on Directive 2003/4/EC, 2010 :11, ίδια επεξεργασία

Σύνολα δεδομένων
Ποιότητα Νερού, Ποσότητα Νερού και Οικολογική Κατάσταση -Λεκάνες Απορροής Ποταμών -Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων
Ποιότητα Αέρα
Εκπομπές Αερίων
Βιομηχανίες και άλλες εγκαταστάσεις
Καύση -Εγκαταστάσεις σταθερών πηγών καύσεων -Οχήματα
Φύση και Βιοποικιλότητα Δίκτυο Φύση 2000. Τύποι ενδιαιτημάτων εντός του δικτύου Φύση 2000
Θόρυβος - Μετρήσεις θορύβου από μοτοσικλέτες - Επί τόπου μετρήσεις του θορύβου από εγκαταστάσεις - Μετρήσεις από τους σταθμούς ελέγχου του θορύβου - Εμπόδια θορύβου και φορείς υλοποίησης
Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
Απόβλητα -Πηγές Παραγωγής Αποβλήτων -Επεξεργασία των αποβλήτων και εγκαταστάσεις τελικής διάθεσης -Επικίνδυνα απόβλητα -Αστικά απορρίμματα -Μητρώο Φορέων Διαχείρισης Αποβλήτων
Κάλυψη Χρήσεων Γης

Βασική πηγή λοιπόν περιβαλλοντικής πληροφορίας είναι το διαδίκτυο. Ιδιαίτερο ρόλο στην πληροφόρηση του κοινού για θέματα περιβάλλοντος κατέχει η ανανεωμένη επίσημη ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ. Επίσης σε επίπεδο Κοινότητας έχουν συσταθεί οι κάτωθι φορείς: ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (European Environment Agency, EEA), το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πληροφοριών και Παρατηρήσεων (European Environment Information and Observation Network, EIONET), το Ευρωπαϊκό Μητρώο Ρυπογόνων Εκπομπών (European Pollutant Emission Register, EPER) και το Ευρωπαϊκό Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων (European Pollutant Release and Transfer Register, E-PRTR). Απώτερος στόχος όλων είναι η υποστήριξη της αειφόρου ανάπτυξης και η βελτίωση του περιβάλλοντος της Ευρώπης μέσα από την παροχή επικαιροποιημένων και αξιόπιστων περιβαλλοντικών πληροφοριών από πλευράς των κρατών μελών. Οι παραπάνω φορείς δημοσιεύουν τα περιβαλλοντικά δεδομένα που τους αποστέλλονται μέσω των διαδικτυακών τους κόμβων, συντάσσουν συγκριτικές εκθέσεις για την ποιότητα του περιβάλλοντος και προωθούν την χάραξη ενιαίας κοινοτικής περιβαλλοντικής πολιτικής (Ενταφιανός, 2011). Επίσης για την αμεσότερη επικοινωνία

ωνία, τη διαδικτυακή προώθηση και την καλύτερη εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης του Άαρχους έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν με επιτυχία το Task Force Electronic Information Tools (EIT TF) και ο μηχανισμός Clearing-house mechanism (Λιάσκα, 2008 :235).

Στην Ελλάδα σήμερα, για τη συγκέντρωση και προώθηση της περιβαλλοντικής πληροφορίας λειτουργεί το Εθνικό Δίκτυο Πληροφοριών Περιβάλλοντος ή Ηλεκτρονικό Περιβάλλον (e-ΠΕΡ). Πρόκειται για ένα ολοκληρωμένο διαδικτυακό σύστημα πληροφόρησης που περιλαμβάνει διαδικασίες για την καταγραφή, διαχείριση, διάθεση στοιχείων και ανταλλαγή πληροφοριών για το περιβάλλον. Στον ιστοχώρο του Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών Περιβάλλοντος το κοινό δύναται να ενημερωθεί μεταξύ άλλων για θέματα σχετικά με την ατμόσφαιρα, τα νερά, τη διαχείριση αποβλήτων, τη χωροταξία καθώς και να έχει πρόσβαση στη βασική περιβαλλοντική νομοθεσία. Εκτός από την ενημέρωση των πολιτών, κύριος στόχος του Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών Περιβάλλοντος είναι η επί ίσοις όροις συμμετοχή της χώρας στην ευρωπαϊκή και διεθνή κοινότητα αναφορικά με τον τομέα διάδοσης περιβαλλοντικής πληροφορίας (www.e-per.gr, www.kallialaw.gr).

Ειδικά για την εξυπηρέτηση των σκοπών της Σύμβασης του Άαρχους, ως προς τα διαδικαστικά δικαιώματα στο περιβάλλον, λειτουργεί τα τελευταία δύο χρόνια ο εθνικός κόμβος (Μηχανισμός πληροφόρησης για τη Σύμβαση) που αποτελεί τον ειδικό ενημερωτικό μηχανισμό (clearing house mechanism) της χώρα και «φιλοξενεί» πληροφορίες και στοιχεία που πρέπει να δημοσιοποιούνται με βάση τις υποχρεώσεις της Σύμβασης του Άαρχους (aarchus.e-per.gr). Δυστυχώς ο διαδικτυακός αυτός τόπος δεν είναι ευρέως διαδεδομένος στους πολίτες καίτοι εμπεριέχει πραγματικά χρήσιμες και σημαντικές περιβαλλοντικές πληροφορίες που πρέπει να τύχουν μεγαλύτερης διάδοσης.

Όπως παρατηρήθηκε, η Ελλάδα αρχίζει να διαγράφει τα πρώτα δειλά αλλά ταυτόχρονα ενθαρρυντικά βήματα στη δημιουργία ισχυρών, αξιόπιστων, διαδικτυακών βάσεων δεδομένων για τα στοιχεία του περιβάλλοντος εναρμονιζόμενη με τις επιταγές της Σύμβασης του Άαρχους αλλά και της ευρωπαϊκής κοινότητας πάνω στο θέμα αυτό. Ωστόσο, η λειτουργία των μηχανισμών καταγραφής και συγκέντρωσης περιβαλλοντικών δεδομένων είναι σε αρκετά πρώιμο στάδιο κι ως εκ τούτου αντιμετωπίζει προβλήματα στην πράξη. Σύμφωνα με τη WWF Ελλάς (2012) ο πλέον ελλειμματικός τομέας σήμερα στη χώρα μας σε επίπεδο περιβαλλοντικής πληροφορίας είναι η παρακολούθηση της ποιότητας των ποταμών, λιμνών και υπόγειων υδάτων. Τέλος, η άποψη

των πολιτών εν γένει σφυγμομετρείται από την πληθώρα των αναφορών στην Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη, όπου γίνεται κυρίως λόγος για ουσιαστική παρεμπόδιση της άσκησης του δικαιώματος περιβαλλοντικής πληροφόρησης από τις αρχές, οι οποίες θέτουν εμπόδια στη, νομικά κατοχυρωμένη, απρόσκοπτη και ελεύθερη πρόσβαση σε πληροφορίες για θέματα περιβάλλοντος (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη, 2006). Οι περιπτώσεις των αναφορών στο Συνήγορο του Πολίτη για την εξασφάλιση του διαδικαστικού δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφόρηση εξετάζονται αναλυτικότερα σε επόμενη ενότητα της παρούσας.

Συνοψίζοντας, τα παρατηρούμενα προβλήματα κατά την άσκηση του δικαιώματος στην περιβαλλοντική πληροφόρηση είναι τεχνικής κυρίως φύσεως, καθώς αφορούν στην έλλειψη επαρκούς βάσης δεδομένων. Η διαδικτυακή διαχείριση και διάθεση της περιβαλλοντικής πληροφορίας στη χώρα μας βρίσκεται ακόμη σε στάδιο διαμόρφωσης, ενώ απαιτείται συνεχής επικαιροποίηση των στοιχείων. Οι ιστοσελίδες του ΥΠΕΚΑ, του Εθνικού Δικτύου Πληροφοριών Περιβάλλοντος και του Μηχανισμού ενημέρωσης για της Σύμβαση του Άαρχους κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση για τη δημιουργία μιας ισχυρής ενιαίας βάσης περιβαλλοντικών δεδομένων που θα είναι ανταγωνιστική σε επίπεδο Κοινότητας. Η διοίκηση αναφέρει, μέσα από τις Εθνικές Εκθέσεις που συντάσσει, πως το βασικό πρόβλημα κατά την ενάσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία είναι η έλλειψη τεχνικών υποδομών και προσωπικού. Οι πολίτες επικεντρώνουν τα εμπόδια στην έλλειψη ροής της πληροφορίας και εξειδίκευσης. Η προθυμία πρόσβασης στην πληροφορία κρίνεται ικανοποιητική και ενθαρρυντική καθότι μαρτυρά ένα κοινό με περιβαλλοντικές ευαισθησίες. Είναι γεγονός πως η Σύμβαση του Άαρχους δημιούργησε τις προϋποθέσεις για τη θεμελίωση και εξασφάλιση του δικαιώματος πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία.

3.1.2 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Στη δεύτερη Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους στην Ελλάδα διατυπώθηκε επίσης, μεταξύ άλλων, και η διαμορφωθείσα κατάσταση σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για θέματα περιβάλλοντος. Ειδικότερα, από πλευράς της διοίκησης, το μόνο εμπόδιο που διαπιστώθηκε κατά την εξέταση της εφαρμογής της συμμετοχής του κοινού σε αποφάσεις για ειδικές δραστηριότητες είναι οι ενδεχόμενες καθυστερήσεις κατά τη διαδικασία εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια έργα. Αναφορικά με

τη συμμετοχή του κοινού σε σχέδια, προγράμματα και πολιτικές σχετικά με το περιβάλλον η Εθνική Έκθεση αποτύπωσε επίσης κάποια προβλήματα. Πιο συγκεκριμένα, όπως προέκυψε, η συμμετοχική διαδικασία μπορεί να κοστίζει πολύ σε χρόνο και χρήμα, ενώ ένα άλλο εμπόδιο είναι η έλλειψη ικανότητας ενασχόλησης με τα κοινά και η απροθυμία των πολιτών να συμμετάσχουν. Αντίθετα, σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή εκτελεστικών κανονισμών και νομικώς δεσμευτικών κανονιστικών πράξεων γενικής εφαρμογής δεν υπήρξαν διαπιστώσεις από την Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της Σύμβασης στην Ελλάδα (Aarhus Convention National Implementation Report of Greece , 2010).

Είναι γεγονός ότι παρόλο που το δικαίωμα του κοινού στη συμμετοχικές διαδικασίες κατά τη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων είναι κατοχυρωμένο, εντούτοις στην πράξη δεν τυγχάνει εφαρμογής σε πρώιμο στάδιο. Είναι χαρακτηριστικό πως το κοινό εν τοις πράγμασι δε δύναται να εκφράσει τη γνώμη και τις παρατηρήσεις του κατά την έναρξη της όλης διαδικασίας της περιβαλλοντικής αδειοδότησης. Επιπρόσθετα, η συμμετοχή του κοινού περιορίζεται στη δυνατότητα απλής ενημέρωσής του δια του τύπου (έντυπου ή/και ηλεκτρονικού) και υποβολής αντιρρήσεων ή προτάσεων, επί προειλημμένων αποφάσεων. Είναι χαρακτηριστικό ακόμη πως η πρόβλεψη για διαβούλευση με το κοινό αφορά μόνο τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009 : 61).

Σύμφωνα με το Δωροβίνη (2007) σημαντικό πρόβλημα κατά τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, βάσει των επιταγών της Σύμβασης του Άαρχους, αποτελεί η απουσία ελεγκτικού μηχανισμού που να διασφαλίζει ότι οι τυχόν διατυπωθείσες προτάσεις και αντιρρήσεις του κοινού θα ληφθούν σοβαρά υπόψη. Όπως ο ίδιος επισημαίνει, η διοίκηση υστερεί στον τομέα λήψης μέτρων για την εξασφάλιση της ευρείας ενημέρωσης του κοινού, ειδικά για σχέδια που ενδέχεται να επηρεάσουν σε μεγάλο βαθμό το περιβάλλον, όπως επίσης και οι πολίτες αποθαρρύνονται στο να συμμετάσχουν στη λήψη αποφάσεων για μεγάλα έργα καθώς εν προκειμένω απαιτούνται εξειδικευμένες γνώσεις για την αποτελεσματική συμμετοχή, τις οποίες είναι πολύ πιθανό να μη διαθέτουν.

Παρατηρείται λοιπόν, ότι η νομικά κατοχυρωμένη δυνατότητα συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος δεν ασκείται με ουσιαστικό τρόπο στην πράξη. Για το λόγο αυτή είναι απαραίτητο να ληφθούν μέτρα προς την ενθάρρυνση και εξασφάλιση της ενεργούς συμμετοχής του κοινού. Αρχικά, θα πρέπει να αναπτυχθεί στους πολίτες η πεποίθηση ότι η συμμετοχική τους

δράση θα ληφθεί υπόψη και θα είναι δυνατό να επηρεάσει τις λαμβανόμενες αποφάσεις. Έτσι θα ενδυναμωθεί η αίσθηση ευθύνης, και οι πολίτες τόσο ατομικά όσο και συλλογικά θα συμμετέχουν περισσότερο ενεργά στη λήψη αποφάσεων σχετικά με τα θέματα περιβάλλοντος, καθώς οι γνωμοδοτήσεις τους θα έχουν πλέον αντίκρισμα (Μενουδάκος, 2007). Επίσης σύμφωνα με τους Αθανασόπουλο και Βλαστό (2012), για την αποφυγή των προβλημάτων, που εμφιλοχωρούν κατά τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον, προτείνεται ο εκσυγχρονισμός του θεσμικού πλαισίου έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η συμμετοχή του κοινού πριν και μετά την εκπόνηση των μελετών καθώς και η δυνατότητα παροχής βοήθειας από εξειδικευμένους επιστήμονες (νομικούς και μηχανικούς) για την επεξήγηση των τεχνικών όρων. Κλείνοντας, οι ανωτέρω, μεταξύ άλλων, προκρίνουν ως λύση την υποχρεωτική από μέρους των αρχών εξέταση επιπλέον περιβαλλοντικών παραμέτρων που θα έχει προτείνει το κοινό καθώς και την υποχρέωση για έγγραφη αποτίμηση της συμμετοχικής δράσης του κοινού στην όλη διαδικασία.

3.1.3 ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Η Σύμβαση του Άαρχους έχει κατοχυρώσει ρητά το δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας σε περίπτωση παρεμπόδισης της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία και της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων, και ταυτόχρονα έχει επιρρώσει το γενικό δικαίωμα πρόσβασης στα δικαστήρια κατά των διοικητικών αποφάσεων για θέματα περιβάλλοντος (Παπαδημητρίου, 2007). Ωστόσο, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη συναντά αρκετά εμπόδια στην πράξη.

Αρχικά, συχνό είναι το φαινόμενο της εκ των υστέρων κύρωσης των περιβαλλοντικών όρων έργων με νόμο ώστε να αποφευχθεί ο δικαστικός έλεγχος και να καταργηθούν οι σχετικές δίκες, μη λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος (Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009). Παράδειγμα τέτοιας, πάγιας πλέον, πρακτικής αποτελεί η χωροθέτηση των εγκαταστάσεων υποδοχής των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004 (Ευστρατίου, 2003 :93).

Επίσης, αναφορικά με την εφαρμογή του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα σχετικά με το περιβάλλον παρατηρείται το εξής οξύμωρο. Πολλές φορές, η άσκησή του προηγείται του αντίστοιχου διαδικαστικού δικαιώματος πρόσβασης στην πληροφορία. Οι πολίτες δηλαδή καταφεύγουν αρχικά στη δικαιοσύνη και μέσω της δικαστικής διαδικασίας ζητούν πληροφορίες για το περιβάλλον, ενώ κανονικά η

άσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης πρέπει να γίνεται πριν από την πρόσβαση στη δικαιοσύνη (Χρυσανθάκης 2003 :107-8). Ένα ακόμη πρόβλημα, κατά την εφαρμογή του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη, που επεσήμανε ο Παπαδημητρίου (2008) είναι η ελλιπής πρόβλεψη της Σύμβασης του Άαρχους, η οποία αποδίδει την ικανότητα διαδίκου μόνο σε αναγνωρισμένες οργανώσεις. Είναι χαρακτηριστικό, σύμφωνα με τον ίδιο, πως οι περισσότερες από τις ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην περιοχή του περιβάλλοντος δεν πληρούν τις προδιαγραφές που προβλέπει η νομοθεσία μας για τις μορφές νομικών προσώπων. Έτσι η ευρεία άσκηση του διαδικαστικού αυτού περιβαλλοντικού δικαιώματος εξ υπαρχής περιορίζεται.

Εν συνεχεία, εξετάζοντας κανείς την πρακτική εφαρμογή της πρόσβασης στη δικαιοσύνη στη χώρα μας, θα αντιμετωπίσει εμπόδια που οφείλονται στο υπέρογκο κόστος πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αξιοσημείωτη είναι και η σχετική δήλωση μιας μη κυβερνητικής οργάνωσης που υποστήριξε την έλλειψη πόρων για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη στη δεύτερη Εθνική Έκθεση για την εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους στην Ελλάδα (Aarhus Convention National Implementation Report of Greece , 2010). Δεδομένης και της οικονομικής κρίσης που βιώνει η χώρα τα τελευταία χρόνια σε συνδυασμό με την αλματώδη αύξηση του ποσού των παραβόλων του δημοσίου για τη πρόσβαση στη διοικητική δικαιοσύνη, η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος καθίσταται απαγορευτική. Ένα ακόμη χαρακτηριστικό της ελληνικής έννομης τάξης είναι η χρονοβόρες διαδικασίες, και δη ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων, όπου η συνήθης πρακτική είναι να εκδικάζονται οι προσφυγές τέσσερα με πέντε χρόνια μετά την κατάθεσή τους. Η κατάσταση λοιπόν είναι αρκετά σοβαρή, εάν αναλογιστεί κανείς τη σημαντική επίδραση της χρονικής καθυστέρησης στην προστασία του περιβάλλοντος. Η μόνη διέξοδος είναι η παράλληλη αίτηση προσωρινής δικαστικής προστασίας μέσω της κατάθεσης αίτησης αναστολής εκτέλεσης της διοικητικής πράξης με παράλληλο αίτημα παροχής προσωρινής διαταγής μέχρι την εκδίκαση της αίτησης. Τέλος, δεν πρέπει να παραληφθεί η ελπιδοφόρα πορεία της νομολογίας του ΣτΕ για τη διεύρυνση του εννόμου συμφέροντος στη διοικητική δίκη. Ειδική μνεία αναφορικά με τη νομολογία του ΣτΕ για θέματα προστασίας των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον γίνεται σε επόμενη ενότητα του παρόντος κεφαλαίου.

3.2 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΣΤΗΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Ο θεσμός του Συνηγόρου του Πολίτη αποτελεί για τη κοινοτική και εθνική έννομη τάξη ένα σημαντικό μέσο εξωδικαστικού ελέγχου της διοίκησης. Στην Ελλάδα, συστάθηκε δυνάμει του Ν.2477/1997 και ξεκίνησε την ενεργό δράση το 1998, ενώ το πλαίσιο λειτουργίας του καθορίστηκε νομοθετικά πέντε χρόνια μετά μέσω του Ν.3094/2003 (Καλλία-Αντωνίου, 2011). Ο Συνήγορος του Πολίτη (εφ'εξής και Συνήγορος) είναι μια Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή που έχει ως έργο τη διαμεσολάβηση μεταξύ των πολιτών και των δημοσίων υπηρεσιών, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των επιχειρήσεων κοινής ωφελείας, για την εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής των δικαιωμάτων του πολίτη, την καταπολέμηση της κακοδιοίκησης και την τήρηση της νομιμότητας (Κεφαλογιάννη και Συνοδινός, 2001).

Αντικείμενο της διαμεσολαβητικής δραστηριότητας του Συνηγόρου αποτελούν οι υποθέσεις παραβίασης της περιβαλλοντικής και πολεοδομικής νομοθεσίας, και της εν γένει υποβάθμισης του φυσικού, οικιστικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος. Στα πεδία παρέμβασης της Ανεξάρτητης αυτής Αρχής περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων τα αυθαίρετα κτίσματα, οι διαδικασίες έκδοσης οικοδομικών αδειών, οι παράνομες επεμβάσεις σε προστατευόμενες περιοχές, η διαδικασία χαρακτηρισμού δασικών εκτάσεων, η αδειοδότηση, εγκατάσταση και λειτουργία έργων υποδομής, η ατμοσφαιρική ρύπανση από βιομηχανίες, η ηχορύπανση, η νομιμότητα εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών βάσης κινητής τηλεφωνίας, η ρύπανση υδάτων με αστικά ή βιομηχανικά λύματα, η μόλυνση εδαφών, η άρνηση πρόσβασης σε περιβαλλοντική πληροφορία καθώς και η περιβαλλοντική αδειοδότηση των επιχειρήσεων (www.synigoros.gr). Όλα τα παραπάνω ζητήματα υπάγονται στην αρμοδιότητα το κύκλου Ποιότητας Ζωής, που επιλαμβάνεται των προβλημάτων περιβάλλοντος εν συνόλω (Καλλία-Αντωνίου, 2011).

3.2.1 Ο ΚΥΚΛΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

Πιο συγκεκριμένα, ο Συνήγορος του Πολίτη στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του κύκλου Ποιότητας Ζωής αποσκοπεί στο: *«να αναδειξεί τη σχέση της καθημερινής ποιότητας ζωής των ανθρώπων με την οργάνωση της οικιστικής και κοινωνικής συμβίωσης και με την προστασία του περιβάλλοντος ως οικοσυστήματος»* διαμε-

σολαβώντας ανάμεσα στον πολίτη και τη διοίκηση έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η περιβαλλοντική προστασία σε εθνικό αλλά και κοινοτικό επίπεδο (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη, 2008). Επίσης, στόχος του Συνηγόρου, μέσω του κύκλου Ποιότητας Ζωής, είναι η ευαισθητοποίηση και η ενημέρωση της διοίκησης σχετικά με τα προβλήματα που ενσκήπτουν σε θέματα περιβάλλοντος προκειμένου η τελευταία να συντονιστεί και να δράσει προληπτικά και ορθολογικά για την προστασία του περιβάλλοντος και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας εν γένει (Παπατόλιας, 2010).

Στα πλαίσια της αποτελεσματική δράσης του κύκλου Ποιότητας Ζωής δημοσιεύονται σε τακτά χρονικά διαστήματα ειδικές εκθέσεις, πορίσματα καθώς και ετήσιες εκθέσεις, που διατίθενται και ηλεκτρονικά από τον ειδικά διαμορφωμένο ιστότοπο του Συνηγόρου (www.synigoros.gr). Ο κάθε πολίτης μπορεί επώνυμα και τεκμηριωμένα να υποβάλλει αναφορά, ακόμη και ηλεκτρονικώς, στο Συνήγορο του Πολίτη. Σύμφωνα με την Καλλία –Αντωνίου (2011) οι αναφορές σχετικά με θέματα προστασία του περιβάλλοντος, που εξετάζονται από τον κύκλο Ποιότητας Ζωής, αφορούν ως επί το πλείστον ατομικές διοικητικές πράξεις, παραλείψεις ή υλικές ενέργειες οργάνων των υπηρεσιών της διοίκησης, που παραβιάζουν δικαιώματα των πολιτών και παρεμποδίζουν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν εκδίδει ατομικές διοικητικές πράξεις ούτε υποκαθιστά το ρόλο των Δικαστηρίων της χώρας, ενώ οι προτάσεις και τα έγγραφα που δημοσιεύει βασίζονται στην εφαρμογή της νομιμότητας, την πειθώ, το διάλογο και την ηθική (Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009). Ειδικότερα, σε περίπτωση που διαπιστωθεί παραβίαση του δικαιώματος σε ένα καθαρό περιβάλλον, ο Συνήγορος ζητά την ανάκληση της απόφασης ή του μέτρου που αφορά τον πολίτη, ενώ μπορεί να απευθύνει εγγράφως συστάσεις και προτάσεις προς τις δημόσιες υπηρεσίες. Επίσης, κατά την εξέταση αναφορών που αφορούν τη προστασία του περιβάλλοντος, ο Συνήγορος έχει τη δυνατότητα να διατυπώσει νομοθετικές και οργανωτικές προτάσεις για την εξομάλυνση των γραφειοκρατικών και όχι μόνο προβλημάτων. Σημαντική είναι και η ευχέρεια του Συνηγόρου να ζητήσει την επιβολή προστίμων ή/και άλλων κυρώσεων καθώς και να συνεργαστεί με άλλους ελεγκτικούς μηχανισμούς σε περίπτωση κατάπτωσης του αναφαίρετου δικαιώματος σε ένα υγιές και καθαρό περιβάλλον. Δεν πρέπει να παραλειφθεί και η δυνατότητα ενημέρωσης της διοίκησης από πλευράς Συνηγόρου μέσω των πορισμάτων και των ειδικών εκθέσεων που συντάσσει και υποβάλλει

μεταξύ άλλων και στον Πρωθυπουργό, του αρμοδίου Υπουργούς καθώς και στην ολομέλεια της Βουλής (Μπαλλά, 2011).

Καθίσταται εμφανές πως ο κύκλος Ποιότητας Ζωής, ως το πλέον αρμόδιο όργανο του Συνηγόρου για το περιβάλλον, προστατεύει και καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για να εξασφαλιστεί η απρόσκοπτη πρόσβαση των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, να ενισχυθεί η συμμετοχική δράση του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον αλλά και να καταστεί ευκολότερη η πρόσβαση στη δικαιοσύνη για ζητήματα προστασία του περιβάλλοντος εν γένει. Σύμφωνα με την Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το έτος 2008, η πρόσβαση των πολιτών στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, όπως συνδέεται άρρηκτα με το δικαίωμα αναφοράς, και η ενδυνάμωση της διαφάνειας στις πράξεις της διοίκησης αποτελούν πρωταρχικό στόχο της υπό εξέταση Ανεξάρτητης Αρχής. Ακόμη, ο Συνήγορος, παρεμβαίνοντας στην εξάλειψη των προβλημάτων που παρατηρούνται κατά την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, στοχεύει τόσο στην υπενθύμιση της αντίστοιχης υποχρέωσης προς τη διοίκηση όσο στην ενημέρωση των πολιτών για το κατοχυρωμένο δικαίωμά τους στην πληροφόρηση (Λιάσκα, 2007).

Σημαντική είναι η αρωγή του Συνηγόρου του στη διασφάλιση της περιβαλλοντικής πληροφόρησης, της συμμετοχής των πολιτών και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα μέσω της εξέτασης των σχετικών αναφορών που κατατίθενται σε καθημερινή βάση. Στην ενότητα που ακολουθεί επιλέχθηκαν κάποιες από τις δημοσιευμένες υποθέσεις αναφορών στο Συνήγορο του Πολίτη σχετικά με την εφαρμογή των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Με τον τρόπο αυτό θα παρουσιαστούν ντοκουμέντα περιπτώσεων που αναφέρθηκαν στην Ανεξάρτητη Αρχή του Συνηγόρου καθώς και η αντίδραση της διοίκησης ανά περίπτωση.

3.2.2 Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Στο σημείο αυτό της εργασίας γίνεται μνεία σημαντικών υποθέσεων που αφορούν αναφορές σχετικά με ζητήματα αποτελεσματικής άσκησης των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Η παράθεση των κάτωθι πραγματικών περιστατικών, τα οποία κλήθηκε να αντιμετωπίσει η Αρχή του Συνηγόρου του Πολίτη, γίνεται με σκοπό να ιδωθεί η πρακτική πλευρά της εφαρμογής των υπό εξέταση διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον. Οι υποθέσεις, που είναι ενδεικτικές των

πολύαριθμων αναφορών που κατατίθενται στον Συνήγορο του Πολίτη και δημοσιεύονται στις ετήσιες εκθέσεις του, παρουσιάζονται με χρονολογική σειρά. Ειδικότερα:

Υπόθεση 2758/2004

Πρόκειται για την περίπτωση εμφάνισης θαλάσσιας μόλυνσης στην περιοχή της Σούγιας στη νοτιοδυτική Κρήτη, εξαιτίας διάθεσης στον υδάτινο αποδέκτη αστικών λυμάτων του Δήμου Πελεκάνου, χωρίς την προηγούμενη απαιτούμενη εκ του νόμου, επεξεργασία. Ειδικότερα, τα αστικά λύματα βαρύνονταν με υψηλό μικροβιακό φορτίο γεγονός ιδιαίτερα επιβαρυντικό και επικίνδυνο για την υγεία των κατοίκων της περιοχής και όχι μόνο. Αναπόσπαστο στοιχείο του δικαιώματος στην περιβαλλοντική πληροφόρηση αποτελεί η υποχρέωση από πλευράς των αρμοδίων αρχών για ενημέρωση του κοινού όταν εμφιλοχωρεί το ενδεχόμενο να επηρεαστεί η υγεία των πολιτών από την υποβάθμιση της ποιότητας συστατικών στοιχείων του περιβάλλοντος. Στην υπόθεση της Σούγιας, είναι ενθαρρυντικό πως οι αρχές ενημέρωσαν το κοινό, ως όφειλαν, δημοσιοποιώντας τα αποτελέσματα μικροβιολογικών αναλύσεων, τα οποία φανέρωσαν την ύπαρξη σοβαρής μόλυνσης, με τις τιμές των μικροβιολογικών παραμέτρων να είναι πολύ υψηλότερες από τις επιτρεπόμενες βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 76/160/ΕΟΚ για την κολύμβηση. Ο Συνήγορος του Πολίτη παρενέβη και ζήτησε τα αποτελέσματα των μετρήσεων των δυο τελευταίων ετών (2003-2004), σύμφωνα με τα οποία τα νερά της αυτής περιοχής είχαν διακριθεί με «Γαλάζια σημαία» και είχαν κριθεί κατάλληλα για κολύμβηση (!). Είναι εμφανής η διάσταση ανάμεσα στις μετρήσεις του ΥΠΕΧΩΔΕ και του Ελληνικού Κέντρου Θαλάσσιων Ερευνών (ΕΛΚΕΘΕ). Έπειτα από αίτημα του Συνηγόρου του Πολίτη για περαιτέρω εξέταση του θέματος, το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιων Ερευνών εκπόνησε μελέτη με αντικείμενο τον έλεγχο της μόλυνσης στην ευρύτερη περιοχή του προβλήματος και κατ' επέκταση εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του για το έργο του βιολογικού καθαρισμού του συγκεκριμένου Δήμου (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007).

Υπόθεση 10140/2004

Σε αυτή την υπόθεση οι αρμόδιες αρχές δεν εκπλήρωσαν την υποχρέωση περιβαλλοντικής πληροφόρησης έναντι του κοινού, εν αντιθέσει με ότι συνέβη στην προαναφερθείσα περίπτωση. Πιο συγκεκριμένα, η υπ' αριθμόν 10140/2004 υπόθεση του Συνηγόρου του Πολίτη κινήθηκε κατόπιν αναφοράς των κατοίκων του Δήμου Μουρσιού του Νομού Μαγνησίας με αντικείμενο τη μόλυνση του πόσιμου νερού από τη

μη ελεγχόμενη διάθεση αστικών λυμάτων. Ο Δήμος αρνήθηκε αρχικά να κάνει δεκτές τις καταγγελίες των πολιτών, προφασιζόμενος ότι το νερό δεν είχε κανένα πρόβλημα και πως ήταν κατάλληλο για πόση. Δε δίστασε να υποστηρίξει ότι δυνάμει των υπογραφέντων συμβάσεων ανάμεσα στη Χημική Υπηρεσία Βόλου και το Γενικό Χημείο του Κράτους γίνονταν τακτικές δειγματοληψίες, μικροβιολογικές αναλύσεις και υπήρχαν τα απαιτούμενα πιστοποιητικά καταλληλότητας του πόσιμου νερού. Ύστερα από την παρέμβαση του Συνηγόρου, η Χημική Υπηρεσία Βόλου απέστειλε στον πρώτο τα δελτία των αναλύσεων που είχε πραγματοποιήσει στο πλαίσιο της προαναφερθείσας σύμβασης με τον Δήμο. Βέβαια τα αποτελέσματα κάθε άλλο παρά καθησυχαστικά ήταν καθώς αποδείκνυαν πως το πόσιμο νερό στα υδραγωγεία και στις βρύσες κατανάλωσης, σε κάποια Δημοτικά Διαμερίσματα (στην Τσαγκαράδα και τον Αϊ Γιάννη), δεν βρίσκονταν εντός των απαιτούμενων παραμετρικών τιμών του άρθρου 5 της αρ. Υ2/2600/2001 ΚΥΑ. Ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε το αναληθές των ισχυρισμών του Δήμου για την καταλληλότητα του πόσιμου νερού της περιοχής, ενώ παράλληλα διαπίστωσε την παράλειψη του από μέρους του Δήμου να ενημερώσει, όπως είχε υποχρέωση, τις αρμόδιες υγειονομικές υπηρεσίες για το σοβαρό αυτό θέμα το οποίο όπως απεδείχθη γνώριζε. Λόγω του μεγάλου κινδύνου που παραμόνευε για τη δημόσια υγεία ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε έγγραφο και στο Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ως ασκούντα τη διοικητική εποπτεία όλη της περιοχής, για να τον ενημερώσει σχετικά. Επίσης επεσήμανε στο Δήμο Μουρεσίου την ευθύνη που έχει ο τελευταίος να τηρεί τις υποχρεώσεις του, όπως αυτές ορίζονται στην Υγειονομική Διάταξη Γ3α/761/68, καθώς και στην αρ. Υ2/2600/2001 ΚΥΑ, ενώ η διοίκηση συμμορφώθηκε στις ως άνω συστάσεις (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007).

Υπόθεση 5031/2005

Αντικείμενο της παρούσας υπόθεσης είναι η πρόσβαση «κίνησης πολιτών» σε πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον και την υιοθέτηση οικολογικές συνείδησης αναφορικά με εχθρικές προς το περιβάλλον δραστηριότητες. Ειδικότερα, πρόκειται για την αναφορά στο Συνήγορο του Πολίτη «κίνησης πολιτών» σχετικά με την καλλιέργεια στη Θεσσαλία γενετικά τροποποιημένου καλαμποκιού ενναγνοία των παραγωγών. Βάσει του περιεχομένου της εν λόγω αναφοράς προέκυπτε ότι οι παραγωγοί παραπλανήθηκαν από πλαστά πιστοποιητικά περί καθαρότητας σπόρου αγνοώντας την ύπαρξη προσμίξεων γενετικά τροποποιημένων σπόρων. Η «κίνηση πολιτών» αιτήθηκε από τη

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας πληροφορίες σχετικά με τους τρόπους ελέγχου και πιστοποίησης των σπόρων, τη χρήση μεθόδων καταστροφής καλλιεργειών με γενετικά τροποποιημένο καλαμπόκι όπως επίσης ζήτησε να της γνωστοποιηθούν τα αποτελέσματα όλων των ελέγχων. Χρειάστηκε η διαμεσολάβηση της Ανεξάρτητης Αρχής του Συνηγόρου του Πολίτη προκειμένου η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας να παραπέμψει, ως όφειλε, τα παραπάνω αιτήματα προς τα αρμόδια Κέντρα Ελέγχου Πολλαπλασιαστικού Υλικού και Ελέγχου Λιπασμάτων (ΚΕΠΠΥΕΛ) που υπάγονται στο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Εν τέλει, ύστερα από τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου τα αιτήματα των πολιτών ικανοποιήθηκαν για μια ακόμη φορά (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007).

Υπόθεση 9527/2005

Στην προκείμενη υπόθεση ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε αναφορά από οικολογική ομάδα με αντικείμενο την άρνηση της διοίκησης να παράσχει πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού. Πρόκειται για το Δήμο Ιεράπετρας της Κρήτης, που δεν αναγνώριζε την εφαρμογή του δικαιώματος πρόσβασης στα δημόσια στοιχεία χωρίς την ανάγκη επίκλησης ειδικού εννόμου συμφέροντος, όπως ρητά επιτάσσει η ισχύουσα Κοινοτική Οδηγία 2003/4/ΕΚ. Κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου η αρμόδια Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Ιεράπετρας (ΔΕΥΑΙ) ανταποκρίθηκε στο νόμιμο αίτημα της οικολογικής ομάδας και έδωσε στη δημοσιότητα τις αιτούμενες αναλύσεις του πόσιμου νερού. Αξιοσημείωτο είναι ότι μέχρι και το καλοκαίρι του 2005 ο συγκεκριμένος Δήμος έθετε υπό αμφισβήτηση το δικαίωμα κάθε πολίτη ή ένωσης πολιτών στη πρόσβαση στα δημόσια στοιχεία (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007). Είναι εμφανής μέχρι τότε αναγκαιότητα θέσπισης ενός κανόνα δικαίου με αυξημένη τυπική ισχύ που θα ρύθμιζε και νομοθετικά το ζήτημα του εννόμου συμφέροντος σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, κενό το οποίο συμπληρώθηκε στο τέλος του 2005 με την ψήφιση του Ν.3422/2005 για την Κύρωση της Σύμβασης του Άρχους για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Υπόθεση 12402/2005

Η συγκεκριμένη υπόθεση αφορά επίσης ζήτημα νομιμοποίησης στην πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες. Ειδικότερα, η αναφορά έφτασε στο Συνήγορο του

Πολίτη επ' αφορμή της άρνησης του Δήμου Αθηναίων στην πρόσβαση σε έγγραφα και μελέτες που συνόδευαν αποφάσεις του για το σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης. Την πληροφορία αιτούνταν ο πρόεδρος αστικής εταιρίας με έδρα την Καλλιθέα. Ο Δήμος Αθηναίων λοιπόν υποστήριξε πως δεν μπορούσε να δημοσιοποιήσει τα έγγραφα και τις μελέτες που ζητούνταν καθώς ο αιτών πρόεδρος δεν είχε έννομο συμφέρον λόγω του ότι δεν ήταν μόνιμος κάτοικος Αθηνών αλλά και η εταιρία για την οποία παρίστατο δεν είχε έδρα στην Αθήνα. Ο αναφέρων εκπρόσωπος -πρόεδρος της αστικής εταιρίας κατέθεσε ένσταση για το ίδιο θέμα στην Περιφέρεια, η οποία ομοίως την απέρριψε. Στην ουσιαστική και καίρια για μια ακόμη φορά παρέμβαση του, ο Συνήγορος του Πολίτη τόνισε τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας σχετικά με τη διευρυμένη αναγνώριση του εννόμου συμφέροντος σε θέματα περιβάλλοντος. Ακόμη ο Συνήγορος πρόσθεσε πως το θέμα σχετικά με το σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης έχει αντίκτυπο σε κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος (όπως ορίζει και η ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006) και κατ' επέκταση δεν τίθεται ζήτημα απόδειξης εννόμου συμφέροντος καθώς αφορά περιβαλλοντική πληροφορία. Η έκβαση κι αυτής της υπόθεσης ήταν θετική καθώς υπήρξε συμμόρφωση του Δήμου (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007).

Υπόθεση 20328/2005

Πρόκειται για την περίπτωση αναφοράς πολίτη στο Συνήγορο κατόπιν απόρριψης του αιτήματός του για πρόσβαση σε περιβαλλοντική πληροφορία. Εν προκειμένω ο Δήμαρχος Κορινθίων αρνήθηκε να δώσει αντίτυπο μελέτης για αναπαραγωγή αντιγράφων σχετικά με σχεδιαζόμενο υπόγειο χώρο στάθμευσης. Η συγκεκριμένη υπόθεση εξετάστηκε από τον Συνήγορο του Πολίτη τον Μάρτιο του 2006, πριν τη θέσπιση της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006, ωστόσο ήταν ήδη σε ισχύ Κοινοτική Οδηγία 2003/4/ΕΚ. Ο Συνήγορος, μεταξύ άλλων, έκρινε πως η δυνατότητα πρόσβασης στο σχέδιο υπογείου χώρου στάθμευσης μπορεί να υπαχθεί στο άρθρο 7 της Οδηγίας 2003/4/ΕΚ ως «μελέτη που έχει αντίκτυπο στο περιβάλλον» και να αποτελέσει αντικείμενο ελεύθερης πρόσβασης για το κοινό. Επίσης σύμφωνα με τη Γνωμοδότηση 1/2005 του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, «η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα περιλαμβάνει και κάθε έγγραφο του φακέλου που χρησιμοποιήθηκε και ελήφθη υπόψη για τη διαμόρφωση γνώμης ή κρίσης διοικητικού οργάνου». Ακόμη δυνάμει του άρθρου 5 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας η πρόσβαση στα διοικητικά έγγραφα εκπληρούται είτε «α) με μελέτη του εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, ή β) με χορήγηση αντιγράφου». Σύμφωνα με τα

ανωτέρω, ορθά ο Δήμαρχος αρνήθηκε την πρόσβαση στο αιτούμενο σχέδιο υπογείου χώρου στάθμευσης καθώς η υποχρέωσή του αυτή εκ του νόμου, εξαντλήθηκε εφόσον παρείχε στον αιτούντα τη δυνατότητα να λάβει γνώση του περιεχομένου της σχετικής μελέτης στα γραφεία της τεχνικής υπηρεσίας του δήμου (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007, Νομικός Οδηγός για το Περιβάλλον, 2009). Η ερμηνεία του νόμου από το Δήμαρχο ήταν όντως η προσήκουσα όπως επιβεβαιώθηκε και με την μετέπειτα ρητή πρόβλεψη του άρθρου 3 παρ.4 της ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006.

Υπόθεση 5691/2006

Και αυτή η υπόθεση αυτή είχε ως αντικείμενο την εξέταση αναφοράς πολιτών που αντιμετώπισαν προβλήματα σχετικά με την πρόσβασή τους σε περιβαλλοντική πληροφορία. Οι αναφέροντες, είχαν αιτηθεί από την Αναπτυξιακή Εταιρία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Καβάλας την πρόσβαση σε στοιχεία που συλλέχθηκαν για λογαριασμό της Εταιρίας μεν αλλά αφορούσαν το περιβάλλον. Η τελευταία αρνήθηκε, και μάλιστα προφορικά κατά τον ισχυρισμό των αναφερόντων, να τους χορηγήσει τα στοιχεία επικαλούμενη λόγους προστασίας πνευματικών δικαιωμάτων. Ο Συνήγορος του Πολίτη απεφάνθη πως σε κάθε περίπτωση που αιτείται περιβαλλοντική πληροφορία η ενδεχόμενη άρνηση της διοίκησης πρέπει να είναι γραπτή και τεκμηριωμένη ειδάλως ο πολίτης δεν είναι σε θέση να αμυνθεί δικονομικά. Ο Συνήγορος, πρόσθεσε μεταξύ άλλων πως τα στοιχεία για το περιβάλλον δεν χαρακτηρίζονται προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας (άρθρο 2 της ΚΥΑ ΗΠ/11764/653/2006). Ακόμη, οι μετρήσεις αναφέρονται σε μια ορισμένη στιγμή και μπορούν να διενεργούνται συνεχώς, άρα σύμφωνα με τον Συνήγορο του Πολίτη, γίνεται να διατίθενται προς ενημέρωση του κοινού οποτεδήποτε ακόμη και πριν ολοκληρωθεί η μελέτη. Κλείνοντας, ο Συνήγορος τόνισε πως οι αιτηθείσες πληροφορίες αναφέρονταν σε στοιχεία και μελέτες, δηλαδή σε δεδομένα του περιβάλλοντος που είναι κοινά τοις πάσι και όχι σε στοιχεία φυσικών προσώπων (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006, Λιάσκα, 2007).

Υπόθεση 1682/2009

Εν προκειμένω ο Συνήγορος του Πολίτη κλήθηκε να απαντήσει σε καταγγελία σχετικά με άρνηση της διοίκησης να δημοσιοποιήσει περιβαλλοντική πληροφορία που αφορούσε τις εγκαταστάσεις του βιολογικού καθαρισμού (ΒΙΟΚΑ) Οινοφύτων. Ο Συνήγορος, ύστερα από αυτοψία στις εγκαταστάσεις διαπίστωσε πως έλλειπαν νομιμο-

ποιητικά έγγραφα λειτουργίας καθώς και ότι δεν εφαρμόζονταν σωστά οι εγκεκριμένες μελέτες. Σύμφωνα λοιπόν με το Συνήγορο του Πολίτη, η αρχική άρνηση των υπευθύνων του βιολογικού καθαρισμού στην παροχή περιβαλλοντικής πληροφορίας εν τοις πράγμασι ήταν δικαιολογία προκειμένου να μη βγουν στη δημοσιότητα οι παραλείψεις και η έλλειψη νομιμότητας κατά τη λειτουργία των εγκαταστάσεων. Η παρέμβαση του Συνηγόρου επέφερε θετικά αποτελέσματα ωστόσο η αποκατάσταση των ελλείψεων δεν έχει ολοκληρωθεί (Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2010).

Τέλος, ένα ακόμη παράδειγμα από τη συνεχή δράση του Συνηγόρου σε θέματα που άπτονται της εφαρμογής των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον αποτελεί το έγγραφο διαπιστώσεων και προτάσεων που συνέταξε για τη διαχείριση των αποβλήτων το 2010. Ειδικότερα, η Ανεξάρτητη Αρχή επεσήμανε στο εν λόγω έγγραφο τη μη τήρηση της νομοθεσίας κατά το στάδιο σχεδιασμού της διαχείρισης των στερεών αποβλήτων. Συγκεκριμένα, διαπιστώθηκε, εκτός των άλλων, και η ελλιπής έως ανύπαρκτη γνωμοδότηση όλων των συναρμόδιων εκ του νόμου φορέων. Επίσης, ο Συνήγορος συνέστησε την άμεση ενδυνάμωση του θεσμού της συμμετοχής των πολιτών για να υπάρξει η απαιτούμενη κοινωνική αποδοχή (www.synigoros.gr).

Συνοψίζοντας, μέσα από την εξέταση των παραπάνω υποθέσεων που επιλήφθηκε ο Συνήγορος του Πολίτη, κατέστη εμφανής η σημαντική δράση του για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των πολιτών απέναντι στα φαινόμενα κακοδιοίκησης και γραφειοκρατίας. Απώτερος στόχος βέβαια μέσω της διευκόλυνσης της πρόσβασης των πολιτών στην περιβαλλοντική πληροφορία, της συμμετοχής τους στη λήψη αποφάσεων και της τήρησης της εφαρμογής των περιβαλλοντικών κανόνων δικαίου εν γένει, δεν είναι άλλος παρά η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρησή του για τις μελλοντικές γενιές, όπως επιτάσσει και η αρχή της αειφορίας. Παρατηρήθηκε δυστυχώς η κωλυσιεργία της διοίκησης κατά την άσκηση των υπό εξέταση διαδικαστικών δικαιωμάτων των πολιτών, η οποία οφειλόταν είτε στην ελλιπή γνώση της νομοθεσίας είτε σε γραφειοκρατικά προσκόμματα. Χαρακτηριστική ήταν και η περίπτωση προσχηματικής άρνησης πρόσβασης σε αιτηθείσα περιβαλλοντική πληροφορία για να μην αποκαλυφθούν οι ελλείψεις νομιμότητας κατά τη λειτουργία εγκαταστάσεων βιολογικού καθαρισμού στα Οινόφυτα. Ωστόσο, δεν πρέπει να παραλειφθούν και υποθέσεις κατά τις οποίες ο Συνήγορος διαπίστωσε ορθή εφαρμογή του νόμου από πλευράς της διοίκησης. Τέλος, όπως χαρακτηριστικά ανέφερε η Λιάσκα (2007) προκειμένου να εξομαλυνθούν οι περιπτώσεις παραβίασης των κατοχυρωμένων διαδικαστικών δικαιωμάτων σε ένα

υγίες και καθαρό περιβάλλον θα πρέπει η διοίκηση να δημιουργήσει ένα κλίμα εμπιστοσύνης με τους πολίτες.

3.3 Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ ΣΕ ΘΕΜΑΤΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΟΨΕΩΝ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΠΕ- ΡΙΒΑΛΛΟΝ

Είναι γεγονός αδιαμφισβήτητο πως τα Δικαστήρια μέσω την νομολογίας που διαμορφώνουν συνδράμουν στην εξέλιξη της νομοθεσίας δείχνοντας κάθε φορά τις κατευθυντήριες γραμμές για μελλοντικές αναθεωρήσεις ανταποκρινόμενες στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών και στην αποτελεσματικότερη απόδοση της δικαιοσύνης. Καθ'ύλην αρμόδιο για θέματα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον καθώς και παροχής έννομης προστασίας σε περιπτώσεις παρεμπόδισης των ανωτέρω είναι το Συμβούλιο της Επικρατείας, και δη το Πέμπτο Τμήμα (Ε') και η Ολομέλεια αυτού. Στην ενότητα αυτή της παρούσας εργασίας γίνεται μια σταχυολόγηση αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας για θέματα σχετικά με την προστασία και την εφαρμογή των διαδικαστικών πτυχών του δικαιώματος στο περιβάλλον που αντιμετωπίστηκαν και πριν ακόμη υιοθετηθεί και τεθεί εν ισχύ η Σύμβαση του Άαρχους.

Αρχικά, σύμφωνα με το Μενουδάκο (2007) την πρώτη φορά που το ΣτΕ επιλήφθηκε να κρίνει ευθέως θέμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης του κοινού εξέδωσε την υπ' αριθμόν 3943/1995 απόφαση. Με τη συγκεκριμένη απόφαση έγινε δεκτή η αίτηση ακύρωσης περιβαλλοντικών οργανώσεων κατά της άρνησης του τότε Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας να χορηγήσει στατιστικά υδρολογικά στοιχεία για τις λεκάνες απορροής των ποταμών Αχελώου, Παμίσου, Πορταϊκού και Ευήνου. Στην ουσία με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο, ερμηνεύοντας δημιουργικά πλέγμα διατάξεων νόμων και της Οδηγίας 90/313/ΕΟΚ, και πριν από την ενσωμάτωσή της στην ελληνική έννομη τάξη, αναγνώρισε την υποχρέωση των δημόσιων αρχών να χορηγούν πληροφορίες για θέματα περιβάλλοντος, οι οποίες αντλούνται τόσο από δημόσια έγγραφα όσο και από έγγραφα και στοιχεία με οπτική, ακουστική ή μηχανογραφική μορφή που δεν έχουν εκδοθεί αλλ' απλώς τηρούνται στις δημόσιες υπηρεσίες. Ως προς τα τελευταία αυτά έγγραφα και στοιχεία, μάλιστα, για τα οποία η εθνική νομοθεσία τότε δεν επέβαλε την υποχρέωση χορήγησης αντιγράφων, το ΣτΕ έκρινε ότι το σχετικό δικαίωμα θεμελιώνεται ευθέως στην προαναφερόμενη Οδηγία. Ακόμη, στο

σκεπτικό της ίδιας απόφασης έγινε δεκτό ότι αν υποβληθεί σχετική αίτηση σε κάποια αρμόδια μεν υπηρεσία που δεν κατέχει, όμως, τα ζητούμενα στοιχεία, ανακύπτει υποχρέωσή της να αναζητήσει τα στοιχεία από την υπηρεσία που τα τηρεί και να απαντήσει η ίδια στον ενδιαφερόμενο ιδιώτη ή φορέα.

Αξιοσημείωτες για το υπό εξέταση θέμα της συμμετοχής του κοινού τη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων είναι οι αποφάσεις του ΣτΕ 2759/1994 και 2310/2000 βάσει των οποίων οι διατυπώσεις δημοσιότητας δε θεσπίζονται ως συστατικός τύπος για την τελείωση πράξεων της διοίκησης με τις οποίες εγκρίνονται περιβαλλοντικοί όροι αλλά στοχεύουν απλώς στη γνωστοποίησή των όρων, και η μη τήρηση των διατυπώσεων δημοσιότητας δε συνδέεται με κάποια κύρωση (Ζιάμος, 2003:33). Επίσης στο ίδιο μήκος κύματος κυμάνθηκε η 4498/1998 απόφαση του ΣτΕ με τη οποία το τελευταίο δέχθηκε ότι οι διατυπώσεις δημοσιότητας αποσκοπούν απλώς στην ενημέρωση του ευρύτερου δυνατού κύκλου πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους και η παράλειψη δεν επηρεάζει την υπόσταση των πράξεων της διοίκησης (Ευστρατίου, 2003 :93, Ζιάμος, 2003 :33, Μενουδάκος, 2007).

Εν συνεχεία, οι αποφάσεις του ΣτΕ 1239/2000 και 2238/2000 αποδέχτηκαν ότι δεν επηρεάζει τη νομιμότητα της διαδικασίας η παράλειψη οποιασδήποτε από τις διατυπώσεις αυτές, δηλαδή όχι μόνον η παράλειψη εκείνων που αφορούν την τελική πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, αλλά και των διατυπώσεων δημοσιοποίησης των μελετών, οι οποίες έχουν ως σκοπό να παρασχεθεί στους ενδιαφερομένους η δυνατότητα να μετάσχουν στη διαδικασία αξιολόγησης με την κατάθεση απόψεων και προτάσεων (Μενουδάκος, 2007). Ωστόσο, με τη πιο πρόσφατη απόφαση 970/2007 του ΣτΕ έγινε δεκτό ότι η δημοσιοποίηση της μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων αποτελεί ουσιώδη τύπο της διαδικασίας έκδοσης της απόφασης έγκρισης περιβαλλοντικών όρων καθώς και όρο της διοικητικής διαδικασίας λήψης αποφάσεων για το περιβάλλον, η παράλειψη του οποίου συνεπάγεται ακυρότητα της απόφασης (Μενουδάκος, 2007, Νομικός οδηγός για το περιβάλλον, 2009 :59). Όπως παρατηρείται, το ΣτΕ μέσω της νομολογίας του αντιμετώπισε αρχικά διστακτικά το θέμα της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων με περιβαλλοντικό αντίκτυπο, ενώ με την απόφαση 970/2007 χαράσσεται μια πιο ενθαρρυντική κατεύθυνση που ανταποκρίνεται στις αρχές της κυρωθείσας και ισχύουσας, Σύμβασης του Άαρχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΤΑ ΔΙΑΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ

Στο παρόν κεφάλαιο της εργασίας εξετάζεται το νομικό σύστημα άλλων χωρών σχετικά με τα δικαιώματα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Προς ανάλυση επιλέχθηκαν δύο χώρες που αποτελούν συμβαλλόμενα Μέρη της Σύμβασης τους Άαρχους έτσι ώστε να εξαχθούν συγκρίσιμα αποτελέσματα. Πρόκειται για τις περιπτώσεις της Ισπανίας και του Βελγίου. Στις ενότητες που ακολουθούν αναλύεται το καθεστώς εφαρμογής των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον ανά χώρα, ενώ στο τέλος γίνεται σύγκριση των δύο χωρών με την Ελλάδα.

4.1 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ

Στο άρθρο 45 του ισπανικού Συντάγματος του 1978 κατοχυρώνεται το δικαίωμα των ατόμων στην απόλαυση του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα το καθήκον διατήρησής του, ενώ στην δεύτερη παράγραφο του ίδιου άρθρου ορίζεται πως για την υπεράσπιση και αποκατάσταση του περιβάλλοντος, οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να προσφεύγουν στη συλλογική αλληλεγγύη. Αξιοσημείωτη είναι η ρητά συνταγματική πρόβλεψη επιβολής ποινικών κυρώσεων σε περιπτώσεις προσβολών κατά του περιβάλλοντος όπως επίσης και η υποχρέωση αποκατάστασης της δημιουργηθείσας ζημίας στο περιβάλλον (Παναγόπουλος, 2001 :237-8). Η Ισπανία λοιπόν ανάγει την προστασία του περιβάλλοντος σε έννομο αγαθό προστατευόμενο από το εσωτερικό Σύνταγμα.

Σε επίπεδο αναγνώρισης και εξασφάλισης των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον, η Ισπανία υπέγραψε τη Σύμβαση του Άαρχους την 25^η Ιουνίου 1998. Εν συνεχεία την επικύρωσε την 29^η Δεκεμβρίου 2004 (ισπανική Επίσημη Εφημερίδα 16/2/2005) και την έθεσε σε ισχύ την 29^η Μαρτίου 2005. Κατά τον τρόπον αυτό η Σύμβαση έχει ενσωματωθεί στην ισπανική έννομη τάξη και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της. Έτι περαιτέρω, με τη ψήφιση του Νόμου 27/2006 την 18^η Ιουλίου 2006 ρυθμίστηκαν και εξειδικεύτηκαν τα δικαιώματα πρόσβασης σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, συμμετοχής του κοινού και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Με αυτόν τον τρόπο η Ισπανία εναρμόνισε το εσωτερικό της δίκαιο και με τις Κοινοτικές Οδηγίες 2003/4/EK και 2003/35/EK. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός, πως οι διατάξεις του Νόμου 27/2006 που αφορούσαν την πληροφόρηση και τη συμμε-

τοχή είχαν έναρξη ισχύος την 20^η Ιουλίου 2006, ενώ τα θέματα πρόσβασης άρχισαν να ισχύουν τρεις μήνες αργότερα. Η Ισπανία αποτελεί επίσης συμβαλλόμενο Μέρος του Πρωτοκόλλου του Κιέβου σχετικά με το Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων, το οποίο και επικύρωσε την 24^η Σεπτεμβρίου 2009. Τέλος, από την Ισπανία έχει υπογραφεί και η τροποποίηση τη Σύμβασης για τους Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς την 21^η Φεβρουαρίου 2008 (Sanchis-Moreno, 2008, treaties.un.org).

Από άποψη λοιπόν νομοθετικής κατοχύρωσης, η Ισπανία έχει αναγνωρίσει τα διαδικαστικά δικαιώματα στο περιβάλλον και έχει εναρμονιστεί με τις αρχές και τις επιταγές της διεθνούς Σύμβασης του Άαρχους αλλά και του ενωσιακού δικαίου. Βέβαια το σημαντικότερο είναι το τί γίνεται στην πράξη κατά την εφαρμογή των παραπάνω δικαιωμάτων. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη Sanchis-Moreno (2008) παρά τις ομολογουμένως προοδευτικές ρυθμίσεις για την ενάσκηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον υπάρχουν αρκετά εμπόδια κυρίως στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, το οποία αποτελούν τροχοπέδη στην αποτελεσματική νομική προστασία των δικαιωμάτων της Σύμβασης του Άαρχους εν γένει.

Πιο συγκεκριμένα, τα προβλήματα κατά την εφαρμογή του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος οφείλονται κυρίως στην υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, το απαγορευτικό κόστος των παραβόλων, την έλλειψη εξειδίκευσης και κατάλληλης κατάρτισης των δικαστών και δικηγόρων σε περιβαλλοντικά θέματα καθώς και στην κακή εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων. Επίσης, εμπόδια δημιουργούνται λόγω έλλειψης πρακτικών ρυθμίσεων από μέρους της νομοθεσίας για την προώθηση της αποτελεσματικής άσκησης των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον. Η πρακτική αποδεικνύει την απλή επανάληψη των διατάξεων της Σύμβασης του Άαρχους και των σχετικών με το θέμα Κοινοτικών Οδηγιών, χωρίς την υιοθέτηση νέων νομικών διατάξεων που θα ανταποκρίνονται στην επίλυση των εσωτερικών αναγκών της χώρας. Προκειμένου να υπάρξει ουσιαστική βελτίωση των υπαρχόντων προβλημάτων πρόσβασης στη δικαιοσύνη θα πρέπει να ενισχυθεί και η άσκηση των άλλων διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον. Ενδεικτικά, πρέπει να διευκολυνθεί η ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις περιβαλλοντικές πληροφορίες, να υπάρξει συνεχής κατάρτισης και ενημέρωση των πολιτών σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, να παρασχεθεί οικονομική στήριξη στους πολίτες και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις για να αντιμετωπίσουν το μεγάλο κόστος πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Τέλος, προς την ορθότερη εφαρμογή των διαδι-

καστικών περιβαλλοντικών δικαιωμάτων μπορεί να συνδράμει ο έλεγχος για τις πιθανές ευθύνες των δικαστών και των δημόσιων αρχών που καθυστερούν την έκδοση αποφάσεων για θέματα περιβάλλοντος (Sanchis-Moreno, 2008).

Άξιο παρατήρησης είναι επίσης το γεγονός ότι η Ισπανία έχει φτάσει αρκετές φορές στην Επιτροπή Συμμόρφωσης της Σύμβασης του Άαρχους, για να επιλύσει θέματα που αφορούν την ορθή άσκηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον. Είναι χαρακτηριστικό πως για την περίοδο 2008 έως 2011 η Ισπανία απασχόλησε την Επιτροπή για ζητήματα πολεοδομικού σχεδιασμού, τροποποίησης μιας προστατευμένης περιοχής σε κατοικημένη, λειτουργίας αποστακτηρίου αλλά και συμμετοχής του κοινού και πρόσβασης στη δικαιοσύνη (Λιάσκα, 2011:611-2). Η προσφυγή της Ισπανίας στην Επιτροπή Συμμόρφωσης για επίλυση θεμάτων που αφορούν την αποτελεσματική εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους καταδεικνύει πως ο Μηχανισμός επίλυσης διαφορών μέσω της Επιτροπής Συμμόρφωσης είναι διαδεδομένος στη χώρα, γεγονός ιδιαίτερα ενθαρρυντικό για την περαιτέρω εξομάλυνση των υφιστάμενων προβλημάτων και την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον.

4.2 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΒΕΛΓΙΟΥ

Είναι χαρακτηριστικό πως το Σύνταγμα του Βελγίου δεν εμπεριέχει ρητή διάταξη για την προστασία του περιβάλλοντος παρότι έχουν γίνει προτάσεις για την υιοθέτηση σχετικής ρύθμισης. Το δικαίωμα στο περιβάλλον προστατεύεται από πλήθος νομοθετημάτων. Ειδικότερα, η σχετιζόμενη με το περιβάλλον βελγική νομοθεσία έχει ειδικό και πολυσχιδή χαρακτήρα δεδομένης της διοικητικής διαίρεσης της χώρας σε τρεις Περιφέρειες, της Φλάνδρας, της Βαλλονίας και των Βρυξελλών. Η πολυπλοκότητα του βελγικού νομικού συστήματος δικαιολογείται από τη διαφοροποίηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων ανά περιφέρεια (Παναγόπουλος, 2001 :226).

Το θέμα της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία απασχόλησε από νωρίς τη βελγική έννομη τάξη. Αξιοσημείωτη είναι η πρόβλεψη του νόμου για θέματα ατμοσφαιρικής ρύπανσης, που ψηφίστηκε το 1964, μεταξύ άλλων και για την πληροφόρηση του κοινού σε θέματα ατμοσφαιρική ρύπανσης (Παναγόπουλος, 2001 :228). Το βελγικό κράτος είναι συμβαλλόμενο Μέρος της Σύμβασης του Άαρχους για την πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφά-

σεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. Αυτό σημαίνει πως τόσο οι τρεις Περιφέρειες όσο και η Ομοσπονδιακή κυβέρνηση οφείλουν να εφαρμόσουν τη Σύμβαση, ανάλογα με το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της καθεμίας (www.health.belgium.be).

Ειδικότερα, το βελγικό κράτος υπέγραψε τη Σύμβαση του Άαρχους την 25^η Ιουνίου 1998 και την επικύρωσε την 21^η Ιανουαρίου 2003. Επίσης, το Βέλγιο είναι συμβαλλόμενο Μέρος του Πρωτοκόλλου του Κιέβου σχετικά με το Μητρώο Έκλυσης και Μεταφοράς Ρύπων, το οποίο και επικύρωσε τη 12^η Μαρτίου 2009. Τέλος, από το Βελγίο έχει υπογραφεί και η τροποποίηση τη Σύμβασης για τους Γενετικά Τροποποιημένους Οργανισμούς την 17^η Ιουνίου 2009 (treaties.un.org).

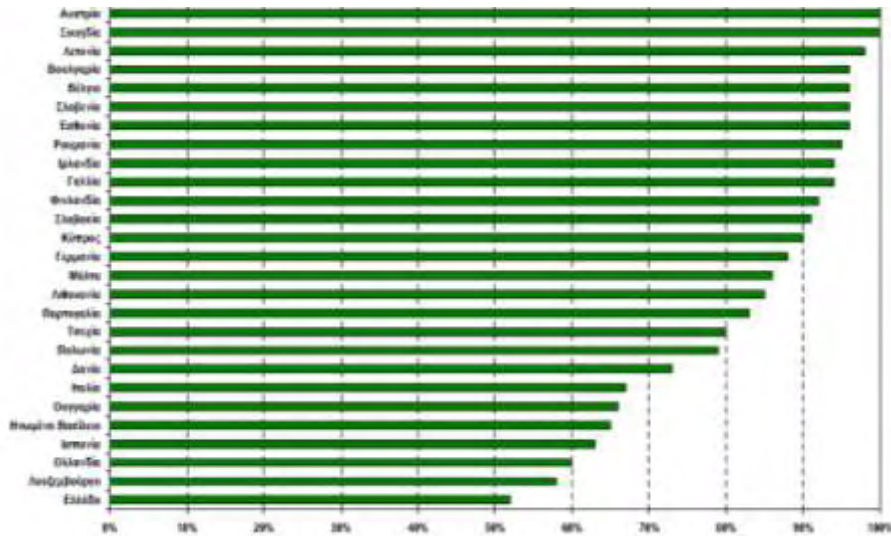
Αναφορικά με την εφαρμογή και την αποτελεσματική άσκηση των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον παρατηρείται πως εκτός από το βελγικό δίκαιο και η διοικητική πρακτική είναι σε μεγάλο βαθμό εναρμονισμένη με τις επιταγές της Σύμβασης του Άαρχους. Η γενικά θετική εικόνα αφορά κυρίως την εφαρμογή των δικαιωμάτων πληροφόρησης και συμμετοχής του κοινού. Ωστόσο και σε αυτούς τους τομείς εντοπίζονται προβλήματα που χρήζουν επίλυσης για να καταστεί αποτελεσματικότερη η ενάσκηση των παραπάνω δικαιωμάτων. Χαρακτηριστική είναι η αναγκαιότητα λήψης, από πλευράς των δημοσίων αρχών, μέτρων για την ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της τακτικής δημοσίευσης εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος. Επίσης, οι αρμόδιες αρχές πρέπει να αναπτύξουν μέτρα και πρακτικές για την προώθηση της διαβούλευσης με το κοινό και της προσβασιμότητας στις περιβαλλοντικές πληροφορίες. Από τις τρεις διαδικαστικές πτυχές του δικαιώματος στο περιβάλλον, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη αντιμετωπίζει τα περισσότερα προβλήματα εφαρμογής. Οι νομοθετικές προβλέψεις για το μείζον αυτό θέμα υπολείπονται στο βελγικό δίκαιο. Το γεγονός αυτό οφείλεται αφενός στο υπέρογκο κόστος της λειτουργίας των δικαστηρίων και αφετέρου στο γεγονός ότι η οργάνωση της πολιτικής και διοικητικής δικαιοσύνης εμπίπτει κυρίως στην αρμοδιότητα της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης ενώ η περιβαλλοντική πολιτική είναι ανήκει κατά κύριο λόγο στην αρμοδιότητα των τριών Περιφερειών. Δεν πρέπει να παραληφθεί επίσης ο ρόλος του κοινού στην εξομάλυνση των προβλημάτων εφαρμογής των διαδικαστικών δικαιωμάτων περιβάλλοντος στην εσωτερική έννομη τάξη. Απαραίτητη προϋπόθεση προς την πορεία αυτή αποτελεί βέβαια η ευαισθητοποίηση και η κατάρτιση του κοινού μέσω προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Delnoy, 2011).

Καθίσταται λοιπόν εμφανές πως τα περισσότερα προβλήματα εφαρμογής των διαδικαστικών όψεων του δικαιώματος στο περιβάλλον εντοπίζονται στον τομέα πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Σημαντική είναι η βραδύτητα των δικαστηρίων, καθώς μια υπόθεση περιβαλλοντικής φύσης στο Βέλγιο διαρκεί τουλάχιστον 5 χρόνια, με μόνη εξαίρεση την επίσπευση της διαδικασίας εάν πρόκειται να προκληθεί σημαντική ζημία που είναι δύσκολο να αποκατασταθεί (Hontelez, 2007 :54). Τέλος, άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή των διαδικαστικών δικαιωμάτων για το περιβάλλον, όπως απορρέουν από τις διατάξεις της Σύμβασης το Άαρχους, το βελγικό κράτος έχει απασχολήσει με υποθέσεις του το Μηχανισμό Συμμόρφωσης της Σύμβασης (Λιάσκα, 2011 :611).

4.3 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΚΑΙ ΒΕΛΓΙΟΥ ΜΕ ΕΛΛΑΔΑ

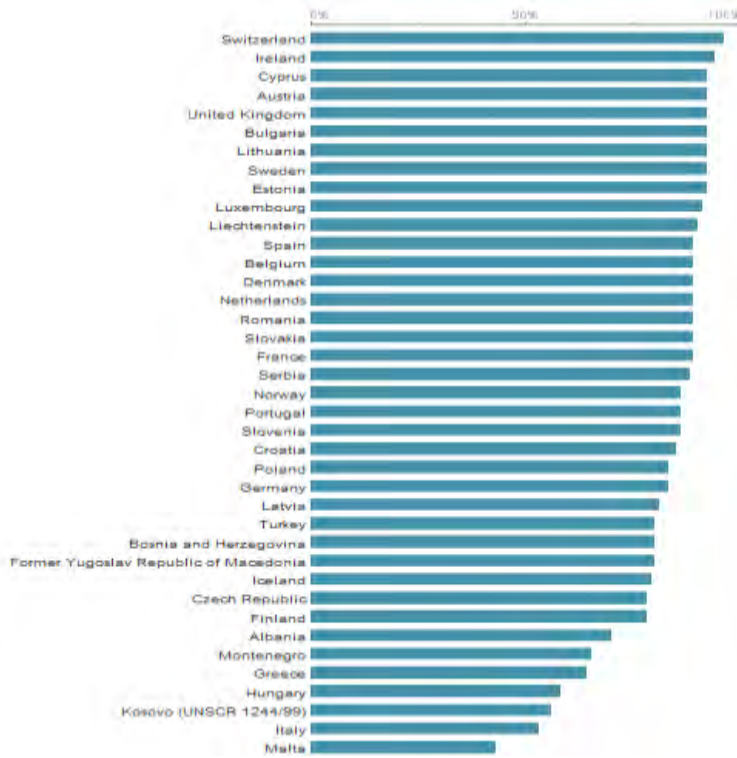
Από τη συγκριτική θεώρηση της εφαρμογής των υπό εξέταση διαδικαστικών δικαιωμάτων περιβάλλοντος σε Ισπανία, Βέλγιο και Ελλάδα παρατηρήθηκε ότι αυτές οι χώρες παρουσιάζουν τόσο σημεία σύγκλισης όσο και απόκλισης μεταξύ τους. Χαρακτηριστικό είναι πως και οι τρεις χώρες είναι κράτη –μέλη της Κοινότητας αλλά και της Σύμβασης τους Άαρχους. Το γεγονός αυτό εξασφαλίζει ως προς ένα βαθμό τη συμμόρφωση των εσωτερικών δικαίων της Ισπανίας, του Βελγίου και της Ελλάδας με το ενωσιακό δίκαιο και κατ' επέκταση την εναρμόνιση των αυτοτελών δικαίων των κρατών μεταξύ τους.

Κάθε χρόνο τα κράτη -μέλη της ευρωπαϊκής Κοινότητας στα πλαίσια εξομάλυνσης της πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες υποχρεούνται να αποστέλλουν στον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) πληροφορίες για την κατάσταση του περιβάλλοντος σε εγχώριο επίπεδο. Τα συλλεχθέντα στοιχεία οργώνονται υπό τη μορφή συλλογικής κεντρικής βάσης δεδομένων (Central Data Repository – CDR) και αποτελούν τόσο πηγή για την έκδοση των εκθέσεων του ΕΟΠ όσο και μέσο ελέγχου της εφαρμογής της κοινοτικής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Στο Γράφημα 1 που ακολουθεί απεικονίζονται τα ποσοστά περιβαλλοντικών πληροφοριών που στάλθηκαν στον ΕΟΠ κατά την περίοδο 2008-09 (WWF Ελλάς, 2010).

Γράφημα 1. Περιβαλλοντικές πληροφορίες 2008 - 2009 σύμφωνα με τον ΕΟΠ
Πηγή :WWF Ελλάς, 2010 :4

Όπως παρατηρείται το Βέλγιο υπερέχει αρκετά σε σχέση με την Ισπανία και την Ελλάδα ως προς τη συμμόρφωση με τον ενιαίο μηχανισμό ενημέρωσης της περιβαλλοντικής πληροφορίας. Η Ελλάδα το 2008-09 βρισκόταν στην τελευταία θέση της κατάταξης γεγονός που οφείλεται στην ελλιπή οργάνωση των συστημάτων περιβαλλοντικής πληροφόρησης ιδίως σε ηλεκτρονική μορφή. Η απογραφή περιβαλλοντικών πληροφοριών της Ισπανίας, όπως εμφανίζεται στο παραπάνω Γράφημα 1 κινείται επίσης σε χαμηλά εν συγκρίσει επίπεδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες μέλη της ΕΕ.

Γράφημα 2. Περιβαλλοντικές πληροφορίες 2011 - 2012 σύμφωνα με τον ΕΟΠ

Πηγή :WWF Ελλάς, 2012 :2

Σύμφωνα με τη WWF Ελλάς (2012) το ποσοστό των απεσταλμένων περιβαλλοντικών πληροφοριών στον ΕΟΠ από την Ισπανία είναι μεγαλύτερο από τα αντίστοιχα ποσοστά Βελγίου και Ελλάδας για το χρονικό διάστημα 2011-2012. Επίσης, άξια μνείας είναι η μεγάλη αύξηση των ποσοστών της Ισπανίας και η μείωση των απεσταλμένων πληροφοριών περιβάλλοντος του Βελγίου σε σύγκριση με τα στοιχεία της περιόδου 2008-2009, γεγονός που αποδεικνύει τις μεγάλες προσπάθειες συμμόρφωσης της Ισπανίας στον τομέα της συγκέντρωσης και συγκρότησης της περιβαλλοντικής πληροφορίας. Στον αντίποδα, το βελγικό κράτος δε φαίνεται να έχει σημαντικές βελτιώσεις, χωρίς ωστόσο αυτό να σημαίνει ότι το τελευταίο δεν έχει συμμορφωθεί, καθώς τα ποσοστά του διατηρούνται σε ικανοποιητικά επίπεδα. Ως προς τη χώρα μας, η εικόνα είναι σίγουρα πιο ενθαρρυντική εν συγκρίσει με την τελευταία θέση του 2008-2009, αλλά κατέχοντας τη 34η θέση ανάμεσα σε 38 ευρωπαϊκά κράτη υπάρχει ακόμη αρκετός δρόμος για να διανυθεί προς την πλήρη συμμόρφωση.

Στη συνέχεια, συγκρίνοντας κανείς την εσωτερική έννομη τάξη της Ισπανίας, με αυτή του Βελγίου και της Ελλάδας αντίστοιχα διαπιστώνει πως και οι τρεις χώρες διαθέτουν πλούσια νομοθετήματα για την εξασφάλιση της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και της πρό-

σβασης στη δικαιοσύνη σχετικά με θέματα περιβάλλοντος. Μάλιστα η Ισπανία και η Ελλάδα έχουν αναγάγει το περιβάλλον ως υπέρτατο έννομο αγαθό συνταγματικά προστατευμένο. Ως προς την εφαρμογή παρατηρήθηκαν προβλήματα, όπως ήταν αναμενόμενο, και στις τρεις διαδικαστικές πτυχές του δικαιώματος στο περιβάλλον. Αξιοσημείωτα είναι τα προσκόμματα κατά την πρόσβαση του κοινού στη δικαιοσύνη κυρίως λόγω υπέρογκου κόστους παράστασης ενώπιον των δικαστηρίων άλλα και των χρονοβόρων διαδικασιών για την ολοκλήρωση της εκδίκασης των περιβαλλοντικών υποθέσεων. Τέλος, η Ισπανία και το Βέλγιο έχουν αποδείξει μεγαλύτερο βαθμό ευαισθητοποίησης ως προς τις αρχές της Σύμβασης του Άαρχους και κατά συνέπεια ως προς την ορθή εφαρμογή των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον καθώς έχουν καταφύγει αρκετές φορές στην Επιτροπή Συμμόρφωσης της Σύμβασης σε σύγκριση με την Ελλάδα, η οποία σύμφωνα με τη Λιάσκα (2011), ουδέποτε έχει προσφύγει στον παραπάνω Μηχανισμό εξωδικαστικής επίλυσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5°**ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ****5.1.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ**

Στην παρούσα εργασία εξετάστηκαν οι διαδικαστικές όψεις του δικαιώματος στο περιβάλλον, όπως ρητά κατοχυρώθηκαν στη Σύμβαση του Άαρχους της Δανίας το 1998. Πρόκειται για τα επιμέρους δικαιώματα πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Τα δικαιώματα αυτά είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους και συχνά ασκούνται με τρόπο συνδυαστικό.

Αρχικά, εξετάστηκε το συνταγματικά κατοχυρωμένο, στην ελληνική έννομη τάξη, δικαίωμα στο περιβάλλον, τόσο ως προς την ουσιαστική όσο και ως προς τις δικονομικές του όψεις. Εν συνεχεία, έγινε μια επισκόπηση της διεθνούς, κοινοτικής και εθνικής νομοθεσίας που εξασφαλίζει τα διαδικαστικά περιβαλλοντικά δικαιώματα. Ακολούθησε η ανάλυση της σημαντικότερης, αναμφίβολα, διεθνούς Σύμβασης του Άαρχους, η οποία αποτέλεσε το ορόσημο για τη ρητή κατοχύρωση της πρόσβασης στις πληροφορίες, της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Έπειτα, έγινε εξέταση του εθνικού νομικού πλαισίου που ακολούθησε της σύναψης της Σύμβασης του Άαρχους και στην ουσία εξειδίκευσε και ενδυνάμωσε τις κατευθυντήριες αρχές της. Είναι γεγονός, λοιπόν, πως η ελληνική έννομη τάξη έχει αναπτύξει, έστω και με καθυστέρηση, αρκετά σημαντικό νομοθετικό έργο τα τελευταία χρόνια για τη κατοχύρωση της απρόσκοπτης πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία για όλους χωρίς την προϋπόθεση επίκλησης εννόμου συμφέροντος. Επίσης, σημαντικά είναι και τα νομικά «όπλα» για την εξασφάλιση της συμμετοχής του κοινού, είτε μεμονωμένα, είτε ομαδικώς, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με το περιβάλλον, όπως ακόμη ξεχωρίζει και το πλήθος των ενδίκων μέσων και βοηθημάτων σχετικά με θέματα περιβάλλοντος. Όπως παρατηρήθηκε, η Ελλάδα κυρώνοντας με το Ν.3422/2010 τη Σύμβαση του Άαρχους έχει εναρμονίσει πλήρως, τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο, το εσωτερικό της δίκαιο με τα αντίστοιχα των υπολοίπων κρατών Μερών, μεταξύ των οποίων και με την Κοινότητα ως οντότητα. Βέβαια, οι νομοθετικές προβλέψεις που υιοθετήθηκαν από τη χώρα μας μπορεί να κινούνται προς την κατεύθυνση της πολυπόθητης «περιβαλλοντικής δημοκρατίας» ωστόσο δεν αποτελούν πανάκεια. Κι

αυτό γιατί, ως γνωστό, βαρύνουσα σημασία έχει και η πρακτική εφαρμογή της νομοθεσίας.

Προκείμενου να διαπιστωθεί ο βαθμός εφαρμογής των διαδικαστικών πτυχών του δικαιώματος στο περιβάλλον έγινε ανάλυση της μέχρι σήμερα πρακτικής των επιμέρους δικαιωμάτων. Αναφορικά με την άσκηση του δικαιώματος στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, εντοπίστηκαν προβλήματα κυρίως εξαιτίας της έλλειψης τεχνικών υποδομών και οργάνωσης της ροής και της ποιότητας της πληροφορίας καθώς επίσης και προσκόμματα γραφειοκρατικής φύσεως. Ενθαρρυντική, ωστόσο, κρίνεται η αύξηση των αιτήσεων για παροχή πληροφοριών για στοιχεία του περιβάλλοντος, γεγονός που δείχνει πως το κοινό αρχίζει, έστω και αργοπορημένα, να αντιλαμβάνεται τη μεγάλη σημασία του δικαιώματος πληροφόρησης. Εν συνεχεία, από την εξέταση της εφαρμογής του δικαιώματος συμμετοχής του κοινού σε αποφάσεις για το περιβάλλον, κατ' εφαρμογή του δευτέρου πυλώνα της Σύμβασης του Άαρχους, διαπιστώθηκαν σημαντικά προβλήματα. Ιδιαίτερης μνείας, είναι η μειωμένη συμμετοχική δράση των πολιτών κατά τη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων εξαιτίας τόσο της έλλειψης ενδιαφέροντος ενασχόλησης με τα κοινά όσο και των περιοριστικών διατάξεων της νομοθεσίας, η οποία επιτρέπει τη συμμετοχή υπό αυστηρούς όρους και σε συγκεκριμένο βαθμό. Έπειτα, ως προς την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη επίσης παρατηρήθηκαν σημαντικά προβλήματα. Κυρίαρχο εμπόδιο αποτελεί το απαγορευτικό κόστος σε χρόνο και χρήμα, καθώς η επιλογή της δικαστικής οδού για την προστασία και την άρση προσβολών του περιβάλλοντος διαρκεί πολλά χρόνια και απαιτεί την καταβολή υψηλών παραβόλων υπέρ του δημοσίου. Στη συνέχεια της παρούσας εργασίας εξετάστηκε ο ιδιαίτερα σημαντικός ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στην εξασφάλιση και τη διευκόλυνση της εφαρμογής εν γένει των διαδικαστικών δικαιωμάτων στο περιβάλλον. Διαπιστώθηκε, μεταξύ άλλων, ότι η Ανεξάρτητη αυτή Αρχή επισημαίνει στη διοίκηση τα αυτονόητα και κατοχυρωμένα δικαιώματα που η τελευταία αγνοεί ,πολλές φορές, αδικαιολογήτως. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι, τις περισσότερες φορές, οι αρχές συμμορφώνονται με τις συστάσεις του Συνηγόρου και διορθώνουν τις παραβάσεις ή τουλάχιστον προσπαθούν να επανορθώσουν. Επίσης, εξετάστηκε ο ρόλος του Συμβουλίου της Επικρατείας βάσει της νομολογιακής του πρακτικής σε υποθέσεις, που έχει χειριστεί μέχρι σήμερα, σχετικές με την εφαρμογή των διαδικαστικών πτυχών του δικαιώματος στο περιβάλλον. Στην τελευταία ενότητα της παρούσας εργασίας έγινε αναφορά στις εσωτερικές έννομες τάξεις της Ισπανίας και του Βελγίου αναφορικά με την κατοχύρωση και εφαρμογή των υπό εξέταση δικαιωμάτων.

Στα πλαίσια σύγκρισης των δικανικών συστημάτων των ανωτέρω χωρών με το αντίστοιχο της Ελλάδας παρατηρήθηκαν σε γενικές γραμμές προβλήματα, με κοινό παρονομαστή τις δυσκολίες της ενάσκησης του δικαιώματος προσφυγής στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος. Η διαπίστωση αυτή βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το γεγονός ότι εκκρεμεί η υιοθέτηση Οδηγίας για την εξειδίκευση το τρίτου πυλώνα της Σύμβασης του Άαρχους για την πρόσβαση του κοινού στη δικαιοσύνη. Συμπερασματικά, η Ελλάδα μπορεί να έχει ενσωματώσει τη Σύμβαση του Άαρχους και τις ακόλουθες αυτής Οδηγίες σχετικά με την πρόσβαση στη περιβαλλοντική πληροφορία και τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, ωστόσο στην πράξη προκύπτει ότι οι απαραίτητες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική εφαρμογή τους έχουν περιθώρια εξέλιξης και βελτίωσης.

5.2 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από τη συνολική θεώρηση των διαδικαστικών δικαιωμάτων πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και προσφυγής στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος πρόεκυψε ότι η θεωρητική νομοθετική κατοχύρωση των ανωτέρω, η οποία κρίνεται σε γενικά πλαίσια ικανοποιητική, δε συνάδει με την εφαρμογή τους, η οποία παρουσιάζει αρκετές αδυναμίες. Ωστόσο, εφόσον υπάρχουν τα απαραίτητα νομικά εχέγγυα για την πρόβλεψη των υπό εξέταση δικαιωμάτων, το άμεσα ζητούμενο είναι η εξομάλυνση των προβλημάτων που παρουσιάζονται κατά την εφαρμογή τους.

Αρχικά, για να καταστεί αποτελεσματική η πρόσβαση στις περιβαλλοντικές πληροφορίες θα πρέπει να υπάρξει μέριμνα για καλύτερη οργάνωση των βάσεων δεδομένων ώστε να ανταποκρίνονται στα κοινοτικά και διεθνή πρότυπα με παράλληλη συνεχή επικαιροποίηση των στοιχείων του περιβάλλοντος προκειμένου να επιτευχθεί η αδιάλειπτη ροή της περιβαλλοντικής πληροφορίας. Απαραίτητη, για την ορθή άσκηση του δικαιώματος περιβαλλοντικής πληροφόρησης είναι η καλύτερη ενημέρωση των πολιτών για τους υπάρχοντες κόμβους περιβαλλοντικών δεδομένων, τους οποίους οι πολίτες στην πλειοψηφία τους αγνοούν. Επίσης προς την κατεύθυνση της ενδυνάμωσης της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία θα ήταν και η δημιουργία τηλεφωνικού κέντρου στο ΥΠΕΚΑ, για απευθείας ενημέρωση των πολιτών ειδικά για περιβαλλοντικές πληροφορίες, έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η ενημέρωση και στις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες πληθυσμού που δεν έχουν εξοικειωθεί με τη χρήση του

διαδικτύου. Από μέρους των εκάστοτε αρμοδίων για την πληροφόρηση αρχών, επιβάλλεται η αμεσότερη ανταπόκριση στα αντίστοιχα αιτήματα του κοινού για ενημέρωση και η εξάλειψη των γραφειοκρατικών προσκομμάτων. Ακόμη, σημαντικό μέσο για την αποτελεσματική πρόσβαση του κοινού στην περιβαλλοντική πληροφορία δύναται να αποτελέσει ο εντατικότερος πειθαρχικός έλεγχος των οργάνων της διοίκησης κατά την άσκηση της διακριτικής τους ευχέρειας, ώστε να αποφευχθούν άσκοπες και τυχόν καταχρηστικές υπαγωγές περιπτώσεων στις εξαιρέσεις με συνέπεια να μην παρέχονται οι αιτηθείσες περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Εν συνεχεία, για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα κατά τη, νομοθετικά κατοχυρωμένη, συμμετοχική δράση του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον προτείνεται η ενίσχυση του αισθήματος ευθύνης του κοινού για τις επιπτώσεις των περιβαλλοντικών αποφάσεων. Χρήσιμη προς αυτήν την προσπάθεια, θα ήταν η διοργάνωση ενημερωτικών και επιμορφωτικών εκδηλώσεων -ημερίδων σε επίπεδο ΟΤΑ, από τα οικεία αρμόδια γραφεία περιβάλλοντος, για να ενημερωθούν οι πολίτες τόσο για τα διαδικαστικά δικαιώματα στο περιβάλλον όσο και για τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες της περιοχής τους ώστε να είναι σε θέση να συνδράμουν με αποτελεσματικότερο τρόπο. Στο ίδιο μήκος κύματος, επιβαλλόμενη θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και η περαιτέρω κατάρτιση του κοινού μέσω επιδοτούμενων προγραμμάτων ή/και σεμιναρίων όπου θα εξηγούνται και θα αναλύονται οι τεχνικοί και νομικοί όροι ώστε να διευκολύνεται η συμμετοχή. Βασικός στόχος των προτεινόμενων λύσεων είναι η ενθάρρυνση της συμμετοχικής δράσης του κοινού για θέματα περιβαλλοντικού περιεχομένου.

Επιπρόσθετα, αναγκαία για τη διευκόλυνση της προσφυγής των πολιτών στη δικαιοσύνη για την προάσπιση των δικαιωμάτων περιβαλλοντικής πληροφόρησης και συμμετοχής αλλά και του περιβάλλοντος ως εννόμου αγαθού εν γένει, καθίσταται η μείωση του κόστους πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Ειδικότερα, άμεση πρέπει να είναι η μείωση του ποσού του παραβόλου υπέρ του δημοσίου, με παράλληλη εξέταση του ενδεχομένου, ει δυνατόν, της κατάργησής του για τις δίκες περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, καθώς σε αυτές διακυβεύεται το υπέρτατο έννομο αγαθό του περιβάλλοντος με πιθανές σημαντικές επιπτώσεις σε όλους. Ακόμη, σημαντική κρίνεται και η επιτάχυνση των δικαστικών διαδικασιών σε δίκες περιβάλλοντος μέσω της εξέτασής τους κατά προτεραιότητα. Τέλος, άξια αναφοράς είναι και η ανάγκη για αλλαγή της νομοθεσίας ώστε να μην επιτρέπεται η εκ των υστέρων κύρωση με νόμο των περιβαλλοντικών όρων ενός έργου που θα έχει ήδη διαταράξει την ισορροπία του περιβάλλοντος.

Εν κατακλείδι, η Ελλάδα έχει τυπικά συμμορφωθεί με τις επιταγές της Σύμβασης του Άαρχους ως προς τη κατοχύρωση της πρόσβασης στην περιβαλλοντική πληροφορία, της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για θέματα περιβάλλοντος, όμως για την πραγμάτωση των στόχων και των αρχών που υπαγορεύονται, απαιτείται δρόμος. Εναπόκειται λοιπόν, τόσο στα όργανα της διοίκησης όσο και στους πολίτες η διαμόρφωση των απαραίτητων συνθηκών και εχεγγύων για την ορθή άσκηση των διαδικαστικών πτυχών του δικαιώματος στο περιβάλλον, έχοντας ταυτόχρονα ως γνώμονα την εξασφάλιση της αρχής της αειφορίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ**

- ΚΥΑ 75308/5512/1990 (ΦΕΚ 691/Β/2-11-90) Περί καθορισμού τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων
- ΚΥΑ 77921/1440/1995 (ΦΕΚ 795/Β/14-9-95) Για την ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 90/313/ΕΟΚ (ΕΕ L 158 της 23.06.1990, σελ.56)
- ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 (ΦΕΚ 1391/Β/29-09-2003) Για τον καθορισμό του τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθ.3 του Ν. 3010/2002 (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ, (ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σελ.17)
- ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006 (ΦΕΚ 327/Β/17-3-2006) Για την πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/4/ΕΚ, (ΕΕ L 41 της 14.02.2003, σελ. 26)
- ΚΥΑ 9269/470/2007 (ΦΕΚ 286/Β/02-03-2007) Για τα μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ, (ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σελ.17)
- Ν. 1599/1986 (ΦΕΚ Α 75/11-6-1986) Περί σχέσεων Κράτους – Πολίτη, καθιέρωση νέου τύπου δελτίου ταυ- τότητος και άλλες διατάξεις
- Ν. 1650/1986 (ΦΕΚ Α' 160) Περί προστασίας του περιβάλλοντος
- Ν. 1943/1991 (ΦΕΚ 50/Α'/11.4.1991) Περί εκσυγχρονισμού της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού και άλλες διατάξεις
- Ν. 2690/1999 (ΦΕΚ 45 Α'/9.3.1999) Κώδικας Διοικητικής Διαδικασίας όπως τροποποιήθηκε από τον τελευταίο Ν.3230/2004 (ΦΕΚ 44/Α/11.2.2004)
- Ν. 3422/2005 (ΦΕΚ 303/Α/13-12-2005) Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

- N. 3861/2010 (ΦΕΚ 112/A/13.07.2010) Για την ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση όλων των νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων, στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια»
- N. 3882/2010 (ΦΕΚ 166/A/22.9.2010) για την Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2007/2/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 2007 και άλλες διατάξεις. Τροποποίηση του ν. 1647/1986 «Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ) και άλλες σχετικές διατάξεις» (ΦΕΚ 141/A')
- N. 4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209 /21.09.2011) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος.
- N. 4042/14.2.2012 (ΦΕΚ24/A/14.2.2012) για την ποινική προστασία του περιβάλλοντος-εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/EK-πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων- εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/EK-ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.
- N. 4048/2012 Ρυθμιστική διακυβέρνηση: αρχές, διαδικασίες και μέσα καλή διακυβέρνησης(ΦΕΚ Α' 34/23.12.2012)
- Σύνταγμα της Ελλάδος 1975/1986/2001, άρθρα 5Α, 10 παρ.3, 20 παρ 1, 24 παρ.1, 28παρ 1, 95.
- ΥΑ ΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017 (ΦΕΚ1225B//5.9.2006) Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42//ΕΚ "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001.

ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

Κανονισμός 1367/2007 (ΕΕ L 264 της 25.9.2006, σελ.13) Για την εφαρμογή στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας των διατάξεων της Σύμβασης του Άαρχους σχετικά με την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

- Κοινοτική Οδηγία 82/501/ΕΟΚ (ΕΕ L 230 της 5.8.1982, σελ.1) Για τον κίνδυνο ατυχημάτων μεγάλης έκτασης (οδηγίας Seveso).
- Κοινοτική Οδηγία 84/360/ΕΟΚ (ΕΕ L 188 της 16.7.1984, σελ.20) Για την καταπολέμηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από βιομηχανικές εγκαταστάσεις,
- Κοινοτική Οδηγία 85/337/ΕΟΚ (ΕΕ L 175 της 5.7.1985, σελ.40) Για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον.
- Κοινοτική Οδηγία 90/313/ΕΟΚ (ΕΕ L 158 της 23.06.1990, σελ.56) σχετικά με την ελεύθερη πληροφόρηση για θέματα περιβάλλοντος.
- Κοινοτική Οδηγία 96/61/ΕΚ (ΕΕ L 257 της 10.10.1996, σελ.26) Για την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης.
- Κοινοτική Οδηγία 96/62/ΕΚ (ΕΕ L 296 της 21.11.1996, σελ. 55) Για την εκτίμηση και διαχείριση της ποιότητας του αέρα.
- Κοινοτική Οδηγία 2000/60/ΕΚ, (ΕΕ L 327 της 22/12/2000, σελ. 1) Για τη Θέσπιση Πλαισίου Κοινοτικής Δράσης στον Τομέα της Πολιτικής των Υδάτων.
- Κοινοτική Οδηγία 2001/42/ΕΚ (ΕΕ L 197 της 21.7.2001, σελ.30) Για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.
- Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ (ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σελ. 17) σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΚ του Συμβουλίου.
- Κοινοτική Οδηγία 2003/4/ΕΚ, (ΕΕ L 41 της 14.02.2003, σελ. 26))για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου.
- Κοινοτική Οδηγία 2007/2/ΕΚ (ΕΕ L 108 της 25.4.2007 σελ.1-14) για τη δημιουργία υποδομής χωρικών πληροφοριών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα (Οδηγία Inspire).
- Κοινοτική Οδηγία 2011/92/ΕΕ (ΕΕ L 26/28.1.2012) Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13ης Δεκεμβρίου 2011 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (κωδικοποιημένο κείμενο).
- Πρόταση Οδηγίας της Επιτροπής, 24.10.2003, COM (2003) 624 τελικό 2003/246 (COD) Για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για ζητήματα περιβάλλοντος.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ**ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3422 (ΦΕΚ Α' 303 13.12.2005) :ΚΥΡΩΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ, ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ.**

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, η Σύμβαση για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων, καθώς και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, που υιοθετήθηκε στο Aarhus της Δανίας στις 25 Ιουνίου 1998, το κείμενο της οποίας σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική έχει ως εξής:

ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ, ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ ΓΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

που έγινε στο Aarhus, Δανία, στις 25 Ιουνίου 1998

Τα Μέρη της παρούσας Σύμβασης,

Υπενθυμίζοντας την 1η αρχή της Διακήρυξης της Στοκχόλμης για το ανθρώπινο περιβάλλον,

Υπενθυμίζοντας επίσης την 10η αρχή της Διακήρυξης του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη,

Υπενθυμίζοντας περαιτέρω τα ψηφίσματα της Γενικής Συνέλευσης 37/7, της 28ης Οκτωβρίου 1982, για τον Παγκόσμιο Χάρτη της Φύσης και 45/94, της 14ης Δεκεμβρίου 1990, σχετικά με την ανάγκη να εξασφαλιστεί ένα υγιές περιβάλλον για την ευημερία των ατόμων,

Υπενθυμίζοντας τον Ευρωπαϊκό Χάρτη για το Περιβάλλον και την Υγεία, που υιοθετήθηκε κατά την Πρώτη Ευρωπαϊκή Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Υγεία της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας, στη Φρανκφούρτη (Frankfurt am Main) της Γερμανίας, στις 8 Δεκεμβρίου 1989,

Επιβεβαιώνοντας την ανάγκη να προστατευθεί, να διατηρηθεί και να βελτιωθεί η κατάσταση του περιβάλλοντος και να εξασφαλισθεί αειφόρος και περιβαλλοντικώς υγιής ανάπτυξη,

Αναγνωρίζοντας ότι η κατάλληλη προστασία του περιβάλλοντος είναι ουσιώδης για την ανθρώπινη ευημερία και την απόλαυση βασικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος στην ίδια τη ζωή,

Αναγνωρίζοντας επίσης ότι κάθε άτομο έχει το δικαίωμα να ζει σε περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του, καθώς και το καθήκον, τόσο μεμονωμένα, όσο και σε συνεργασία με άλλους, να προστατεύει και να βελτιώνει το περιβάλλον για να ωφελούνται οι παρούσες και μέλλουσες γενεές,

Εκτιμώντας ότι, προκειμένου να ασκήσουν αυτό το δικαίωμα και να εκπληρώσουν αυτό το καθήκον, οι πολίτες πρέπει να διαθέτουν πρόσβαση στις πληροφορίες, να δικαιούνται να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων και να έχουν πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα και αναγνωρίζοντας, επ' αυτού, ότι οι πολίτες ενδέχεται να χρειάζονται συνδρομή για να ασκήσουν τα δικαιώματά τους,

Αναγνωρίζοντας ότι, στο πεδίο του περιβάλλοντος, η ευρύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες και η συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων βελτιώνει την ποιότητα και την εφαρμογή των αποφάσεων, συμβάλλει στην ευαισθητοποίηση του κοινού για περιβαλλοντικά ζητήματα, δίδει στο κοινό την ευκαιρία να εκφράσει τις

ανησυχίες του και επιτρέπει στις δημόσιες αρχές να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις ανησυχίες αυτές,

Αποσκοπώντας, με τον τρόπο αυτόν, να προωθήσουν την υπευθυνότητα και τη διαφάνεια στη λήψη αποφάσεων και να ενισχύσουν την υποστήριξη του κοινού για τις αποφάσεις σχετικά με το περιβάλλον,

Αναγνωρίζοντας ότι είναι επιθυμητό να υπάρχει διαφάνεια σε όλους τους κλάδους της Δημόσιας Διοίκησης και καλώντας τα νομοθετικά σώματα να εφαρμόσουν τις αρχές της παρούσας Σύμβασης στις εργασίες τους,

Αναγνωρίζοντας επίσης ότι το κοινό χρειάζεται να έχει γνώση των διαδικασιών συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, να διαθέτει ελεύθερη πρόσβαση σε αυτές και να γνωρίζει πώς να τις χρησιμοποιεί,

Αναγνωρίζοντας περαιτέρω τη σπουδαιότητα των αντιστοιχών ρόλων τους οποίους μπορούν να διαδραματίσουν οι μεμονωμένοι πολίτες, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί και ο ιδιωτικός τομέας στην προστασία του περιβάλλοντος,

Επιθυμώντας να προωθήσουν την περιβαλλοντική εκπαίδευση, ώστε να προάγουν την κατανόηση του περιβάλλοντος και της αειφόρου ανάπτυξης, και να ενθαρρύνουν την ευρέως διαδεδομένη ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με αποφάσεις που επηρεάζουν το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη, καθώς και τη συμμετοχή τους σε αυτές,

Σημειώνοντας, στο πλαίσιο αυτό, ότι είναι σημαντικό να γίνεται χρήση των μέσων ενημέρωσης και των ηλεκτρονικών ή άλλων, μελλοντικών μορφών επικοινωνίας,

Αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα της πλήρους ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών παραμέτρων στη λήψη κυβερνητικών αποφάσεων και την επακόλουθη ανάγκη να κατέχουν οι δημόσιες αρχές επακριβείς, περιεκτικές και επικαιροποιημένες περιβαλλοντικές πληροφορίες,

Αναγνωρίζοντας ότι οι Δημόσιες Αρχές διατηρούν περιβαλλοντικές πληροφορίες προς το δημόσιο συμφέρον,

Μεριμνώντας να είναι προσιτοί στο κοινό, συμπεριλαμβανομένων των οργανισμών, αποτελεσματικοί δικαστικοί μηχανισμοί, ούτως ώστε να προστατεύονται τα έννομα συμφέροντα του και να εφαρμόζεται ο νόμος,

Σημειώνοντας ότι είναι σημαντικό να παρέχονται στους καταναλωτές κατάλληλες πληροφορίες για τα προϊόντα, ώστε να είναι σε θέση να κάνουν περιβαλλοντικές επιλογές εν γνώσει του θέματος.

Αναγνωρίζοντας την ανησυχία του κοινού σχετικά με την σκόπιμη απελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον και την ανάγκη για αυξημένη διαφάνεια και μεγαλύτερη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων στο εν λόγω πεδίο,

Πεπεισμένα ότι η εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης θα συμβάλει στην ενίσχυση της δημοκρατίας στην περιφέρεια της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη (ΟΕΕ) των Ηνωμένων Εθνών,

Έχοντας επίγνωση του ρόλου τον οποίο διαδραματίζει επ' αυτού η ΟΕΕ και υπενθυμίζοντας, μεταξύ άλλων, τους προσανατολισμούς της ΟΕΕ για την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, οι οποίες υιοθετήθηκαν με την Υπουργική δήλωση που εγκρίθηκε κατά την Τρίτη Υπουργική Διάσκεψη "Περιβάλλον για την Ευρώπη" στη Σόφια της Βουλγαρίας, στις 25 Οκτωβρίου 1995,

Έχοντας κατά νουν τις σχετικές διατάξεις της Σύμβασης για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο, που υπογράφηκε στο Εσπο της Φινλανδίας, στις 25 Φεβρουαρίου 1991, τη Σύμβαση για τις διασυνοριακές επιπτώσεις των βιομηχανικών ατυχημάτων και τη Σύμβαση για την προστασία και τη

χρήση διασυνοριακών υδατινών οδών και διεθνών λιμνών, που έγιναν αμφότερες στο Ελσίνκι, στις 17 Μαρτίου 1992, καθώς και άλλες περιφερειακές συμβάσεις, Έχοντας επίγνωση ότι η υιοθέτηση της παρούσας Σύμβασης θα έχει συντελέσει στην περαιτέρω ενίσχυση της διαδικασίας "Περιβάλλον για την Ευρώπη" και στα αποτελέσματα της τετάρτης Υπουργικής Διάσκεψης στο Aarhus της Δανίας, τον Ιούνιο του 1998,

ΣΥΜΦΩΝΗΣΑΝ ΣΤΙΣ ΑΚΟΛΟΥΘΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ:

Άρθρο 1

ΣΤΟΧΟΣ

Προκειμένου να συμβάλει στην προστασία του δικαιώματος κάθε ατόμου από τις παρούσες και μελλοντικές γενεές να ζει σε περιβάλλον κατάλληλο για την υγεία και την ευημερία του, κάθε Μέρος εξασφαλίζει τα δικαιώματα της πρόσβασης σε πληροφορίες, της συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και της πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 2

ΟΡΙΣΜΟΙ

Για τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης, νοούνται ως:

1. "Μέρος", εκτός εάν από τα συμφραζόμενα της Σύμβασης συνάγεται άλλως, το Συμβαλλόμενο Μέρος της παρούσας Σύμβασης·

2. "Δημόσια αρχή":

(α) Κυβέρνηση σε εθνικό, περιφερειακό ή άλλο επίπεδο·

(β) Φυσικά ή νομικά πρόσωπα που εκτελούν δημόσιο διοικητικό λειτουργήμα, δυνάμει του εθνικού δικαίου, συμπεριλαμβανομένων ειδικών καθηκόντων, δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών σε σχέση με το περιβάλλον·

(γ) Οποιοδήποτε άλλο φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο έχει δημόσιες αρμοδιότητες ή ασκεί δημόσιο λειτουργήμα ή παρέχει δημόσιες υπηρεσίες, σε σχέση με το περιβάλλον, υπό τον έλεγχο φορέα ή ατόμου που emπίπτει στις ανωτέρω περιπτώσεις (α) ή (β)·

(δ) Τα θεσμικά όργανα οποιουδήποτε περιφερειακού οργανισμού οικονομικής ολοκλήρωσης που μνημονεύεται στο άρθρο 17, ο οποίος είναι Μέρος της παρούσας Σύμβασης. Ο παρών ορισμός δεν περιλαμβάνει φορείς ή θεσμικά όργανα που ενεργούν υπό δικαστική ή νομοθετική ιδιότητα·

3. "Περιβαλλοντικές πληροφορίες", κάθε πληροφορία υπό γραπτή, παραστατική, προφορική, ηλεκτρονική ή οποιαδήποτε άλλη υλική μορφή σχετικά με:

(α) Την κατάσταση στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως είναι ο αέρας και η ατμόσφαιρα, τα ύδατα, το έδαφος, η γη, το τοπίο και οι φυσικές τοποθεσίες, η βιοποικιλότητα και οι συνιστώσες της, συμπεριλαμβανομένων των γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, καθώς και την αλληλεπίδραση μεταξύ των στοιχείων αυτών

(β) Παράγοντες, όπως ουσίες, ενέργεια, θόρυβος και ακτινοβολία, και δραστηριότητες ή μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων, περιβαλλοντικών συμφωνιών πολιτικών, νομοθεσίας, σχεδίων και προγραμμάτων, που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της ανωτέρω περίπτωσης (α) καθώς και αναλύσεις κόστους-ωφελείας και άλλες οικονομικές αναλύσεις και υποθέσεις που χρησιμοποιούνται στη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον·

(γ) Την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, των συνθηκών της ανθρώπινης ζωής, των πολιτιστικών χώρων και των κτιριακών κατασκευών, στον βαθμό που επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεασθούν από την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος ή, μέσω των στοιχείων αυτών, από τους παράγοντες, δραστηριότητες ή μέτρα που αναφέρονται στην ανωτέρω περίπτωση (β).

4. "Το κοινό", ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οι οργανισμοί ή οι ομάδες τους.

5. "Το ενδιαφερόμενο κοινό", το κοινό που επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από τη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, ή έχει συμφέρον από αυτές- για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία και πληρούν οποιεσδήποτε προϋποθέσεις κατά το εθνικό δίκαιο θεωρείται ότι έχουν συμφέρον.

Άρθρο 3

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

1. Κάθε Μέρος λαμβάνει τα αναγκαία νομοθετικά, κανονιστικά και λοιπά μέτρα, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την επίτευξη συμβατότητας μεταξύ των διατάξεων για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης σχετικά με τις πληροφορίες τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, καθώς και κατάλληλα μέτρα επιβολής, προκειμένου να θεσπίσει και να διατηρεί ένα σαφές, διαφανές και συνεπές πλαίσιο για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας Σύμβασης.

2. Κάθε Μέρος προσπαθεί να εξασφαλίσει ότι οι υπάλληλοι και οι αρχές συνδράμουν και παρέχουν οδηγίες στο κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε πληροφορίες, με τη διευκόλυνση της συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και κατά την επιδίωξη πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

3. Κάθε Μέρος προωθεί την περιβαλλοντική εκπαίδευση και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση του κοινού, ιδίως όσον αφορά τον τρόπο επίτευξης πρόσβασης σε πληροφορίες, συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και επίτευξης πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

4. Κάθε Μέρος προβλέπει ενδεδειγμένη αναγνώριση και υποστήριξη των ενώσεων, οργανισμών ή ομάδων που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία και εξασφαλίζει τη συνέπεια του εθνικού νομικού του συστήματος με την υποχρέωση αυτήν.

5. Οι διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν επηρεάζουν το δικαίωμα των Μερών να διατηρούν ή να εισαγάγουν μέτρα που παρέχουν ευρύτερη πρόσβαση σε πληροφορίες, εκτενέστερη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και ευρύτερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα από εκείνες που απαιτούνται κατά την παρούσα Σύμβαση.

6. Η παρούσα Σύμβαση δεν απαιτεί καμία παρέκκλιση από υφιστάμενα δικαιώματα πρόσβασης σε πληροφορίες, συμμετοχής του κοινού στη λήψη αποφάσεων και πρόσβασης στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

7. Κάθε Μέρος προωθεί την εφαρμογή των αρχών της παρούσας Σύμβασης σε διεθνείς διαδικασίες λήψεως αποφάσεων για το περιβάλλον και εντός του πλαισίου διεθνών οργανισμών για θέματα που σχετίζονται με το περιβάλλον.

8. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι τα άτομα που ασκούν τα δικαιώματά τους σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης δεν υφίστανται κυρώσεις, ούτε διώκονται, ούτε παρενοχλούνται κατά οποιονδήποτε τρόπο για την ανάμιξή τους. Η παρούσα διάταξη δεν επηρεάζει την εξουσία των εθνικών δικαστηρίων να επιδικάζουν εύλογες δαπάνες σε δικαστικές διαδικασίες.

9. Εντός του πεδίου εφαρμογής των σχετικών διατάξεων της παρούσας Σύμβασης, το κοινό διαθέτει πρόσβαση σε πληροφορίες, έχει τη δυνατότητα να συμμετέχει στη λήψη αποφάσεων και έχει πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, χωρίς διάκριση λόγω υπηκοότητας, ιθαγένειας ή τόπου διαμονής και στην περίπτωση νομικού προσώπου, χωρίς διάκριση ανάλογα με τον τόπο της καταχωρημένης έδρας του ή του πραγματικού κέντρου δραστηριοτήτων του.

Άρθρο 4

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

1. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι, υπό τους όρους των ακολούθων παραγράφων του παρόντος άρθρου, οι δημόσιες αρχές, ανταποκρινόμενες σε αίτημα για περιβαλλοντικές πληροφορίες, διαθέτουν τις εν λόγω πληροφορίες στο κοινό, εντός του πλαισίου της εθνικής νομοθεσίας, συμπεριλαμβανομένων, εφόσον ζητούνται και υπό τους όρους της κατωτέρω υποπαραγράφου (β), αντιγράφων των πραγματικών εγγράφων που περιέχουν ή περιλαμβάνουν τις πληροφορίες αυτές:

(α) Χωρίς να πρέπει να δηλωθεί η ύπαρξη συμφέροντος·

(β) Υπό την ζητούμενη μορφή, εκτός εάν:

(i) Είναι εύλογο να τις διαθέτει η δημόσια αρχή υπό άλλη μορφή, περίπτωση στην οποία πρέπει να δικαιολογείται η διάθεσή τους υπό αυτή τη μορφή, ή

(ii) Οι πληροφορίες είναι ήδη διαθέσιμες για το κοινό υπό άλλη μορφή.

2. Οι περιβαλλοντικές πληροφορίες που αναφέρονται στην ανωτέρω παράγραφο 1 διατίθενται το συντομότερο δυνατόν και το αργότερο εντός μηνός από την υποβολή του αιτήματος, εκτός εάν ο όγκος και το σύνθετο των πληροφοριών δικαιολογούν παράταση αυτού του χρονικού διαστήματος έως δύο μήνες από την υποβολή του αιτήματος. Ο αιτών ενημερώνεται για τυχόν παράταση και για την αιτιολόγησή της.

3. Αίτημα για περιβαλλοντικές πληροφορίες δύναται να απορρίπτεται, εάν:

(α) Η δημόσια αρχή, στην οποία απευθύνεται το αίτημα, δεν διαθέτει τις ζητούμενες περιβαλλοντικές πληροφορίες·

(β) Το αίτημα είναι καταφανώς αδικαιολόγητο ή διατυπωμένο με υπέρ το δέον γενικό τρόπο ή

(γ) Το αίτημα αφορά υλικό υπό ολοκλήρωση ή αφορά εσωτερικές επικοινωνίες δημοσίων αρχών, σε περίπτωση που η εν λόγω εξαίρεση προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο ή την εθμική πρακτική, λαμβανομένου υπόψη του δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετείται από την κοινολόγηση.

4. Αίτημα για περιβαλλοντικές πληροφορίες δύναται να απορρίπτεται, εάν η κοινολόγηση θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις:

(α) Στον εμπιστευτικό χαρακτήρα των εργασιών των Δημοσίων Αρχών, σε περίπτωση που ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρας προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο·

(β) Στις διεθνείς σχέσεις, στην εθνική άμυνα ή στη δημόσια ασφάλεια·

(γ) Στην πορεία της δικαιοσύνης, στη δυνατότητα ενός ατόμου να τυγχάνει δίκαιης κρίσης ή στη δυνατότητα μιας Δημόσιας Αρχής να διεξάγει έρευνα ποινικού ή πειθαρχικού χαρακτήρα·

(δ) Στον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών και βιομηχανικών πληροφοριών, σε περίπτωση που ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρας προστατεύεται βάσει του νόμου, προκειμένου να προστατεύεται νόμιμο οικονομικό συμφέρον. Εντός του πλαισίου αυτού, κοινολογούνται πληροφορίες σχετικά με εκπομπές οι οποίες είναι σημαντικές για την προστασία του περιβάλλοντος·

(ε) Σε δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας·

(στ) Στον εμπιστευτικό χαρακτήρα προσωπικών δεδομένων ή/και φακέλων που σχετίζονται με φυσικό πρόσωπο, σε περίπτωση που το εν λόγω πρόσωπο δεν έχει συγκατατεθεί στην κοινολόγηση των πληροφοριών στο κοινό, σε περίπτωση που ο εν λόγω εμπιστευτικός χαρακτήρας προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο·

(ζ) Στα συμφέροντα τρίτου Μέρους, το οποίο έχει παράσχει τις ζητούμενες πληροφορίες, χωρίς το εν λόγω Μέρος να υπέχει νομική υποχρέωση ή να είναι δυνατόν να υποχρεωθεί νομικά να το πράξει, και σε περίπτωση που το εν λόγω Μέρος δεν συγκατατίθεται στην ανακοίνωση του υλικού· ή (η) Στο περιβάλλον το οποίο αφορούν οι πληροφορίες, όπως ,οι χώροι αναπαραγωγής σπανίων ειδών. Οι προαναφερόμενοι λόγοι απόρριψης ερμηνεύονται υπό στενή έννοια, λαμβανομένου υπόψη του δημοσίου συμφέροντος που εξυπηρετείται από την κοινολόγηση και λαμβανομένου υπόψη κατά πόσον οι ζητούμενες πληροφορίες σχετίζονται με εκπομπές στο περιβάλλον.

5. Σε περίπτωση που μια Δημόσια Αρχή δεν διαθέτει τις ζητούμενες περιβαλλοντικές πληροφορίες η υπόψη Δημόσια Αρχή, το ταχύτερο δυνατόν, πληροφορεί τον αιτούντα ποια πιστεύει ότι είναι η Δημόσια Αρχή στην οποία είναι δυνατόν να υποβάλει αίτηση για τις ζητούμενες πληροφορίες ή διαβιβάζει το αίτημα στην Αρχή αυτή και ενημερώνει δεόντως τον αιτούντα.

6. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι, εάν οι πληροφορίες που εξαιρούνται από κοινο-λόγηση βάσει των ανωτέρω παραγράφων 3 (περ. γ) και 4, μπορούν να διαχωριστούν χωρίς να θίγεται ο εμπιστευτικός χαρακτήρας των εξαιρουμένων πληροφοριών, οι δημόσιες αρχές διαθέτουν το υπόλοιπο των περιβαλλοντικών πληροφοριών που έχουν ζητηθεί.

7. Η απόρριψη αιτήματος είναι έγγραφη, εάν το αίτημα ήταν έγγραφο ή εάν ζητηθεί από τον αιτούντα. Η απόρριψη αναφέρει τους λόγους απόρριψης και δίδει πληροφορίες για πρόσβαση στη διαδικασία επανεξέτασης που προβλέπεται σύμφωνα με το άρθρο 9. Η απόρριψη λαμβάνει χώρα το συντομότερο δυνατόν και το αργότερο εντός μηνός από την υποβολή του αιτήματος εκτός εάν το σύνθετο των πληροφοριών δικαιολογεί παράταση αυτού του χρονικού διαστήματος έως δύο μήνες, από την υποβολή του αιτήματος. Ο αιτών ενημερώνεται για τυχόν παράταση και για την αιτιολόγησή της.

8. Κάθε Μέρος δύναται να επιτρέψει στις Δημόσιες Αρχές του να επιβάλουν τέλος για την παροχή πληροφοριών, αλλά το τέλος αυτό δεν υπερβαίνει ένα εύλογο ποσό. Οι Δημόσιες Αρχές που σκοπεύουν να επιβάλουν το υπόψη τέλος για την παροχή πληροφοριών διαθέτουν στους αιτούντες πίνακα των τελών τα οποία ενδέχεται να εισπραχθούν, αναφέροντας τις περιστάσεις στις οποίες δύναται να εισπραχθούν ή όχι και τότε η παροχή πληροφοριών εξαρτάται από την προκαταβολή του τέλους αυτού.

Άρθρο 5

ΣΥΛΛΟΓΗ ΚΑΙ ΔΙΑΔΟΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

1.Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι:

(α) Οι Δημόσιες Αρχές κατέχουν και προσαρμίζουν στα νέα δεδομένα περιβαλλοντικές πληροφορίες που είναι σχετικές με το λειτούργημά τους·

(β) Καθιερώνονται υποχρεωτικά συστήματα ούτως ώστε να υπάρχει επαρκής ροή πληροφοριών προς τις Δημόσιες Αρχές σχετικά με προτεινόμενες και υφιστάμενες δραστηριότητες οι οποίες ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά το περιβάλλον·

(γ) Στην περίπτωση τυχόν επικείμενης απειλής για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον, είτε προκαλείται από ανθρώπινες δραστηριότητες, είτε οφείλεται σε φυσικά αίτια, διαβιβάζονται αμέσως και αμελλητί στο κοινό που ενδέχεται να επηρεασθεί όλες οι πληροφορίες οι οποίες μπορούν να επιτρέψουν στο κοινό να λάβει μέτρα για την

πρόληψη ή την άμβλυνση της ζημίας που προκύπτει από την απειλή και τις οποίες διαθέτει μια Δημόσια Αρχή.

2. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι, εντός του πλαισίου της εθνικής νομοθεσίας, οι Δημόσιες Αρχές διαθέτουν περιβαλλοντικές πληροφορίες στο κοινό κατά διαφανή τρόπο και ότι οι εν λόγω περιβαλλοντικές πληροφορίες είναι πράγματι ευπρόσιτες, μεταξύ άλλων, με την:

(α) Παροχή επαρκών πληροφοριών στο κοινό σχετικά με τον τύπο και την έκταση των περιβαλλοντικών πληροφοριών τις οποίες κατέχουν οι σχετικές Δημόσιες Αρχές, τους βασικούς όρους και προϋποθέσεις υπό τις οποίες είναι διαθέσιμες και προσιτές οι πληροφορίες αυτές, καθώς και σχετικά με τη διαδικασία με την οποία μπορούν να λαμβάνονται·

(β) Καθιέρωση και διατήρηση πρακτικών ρυθμίσεων, όπως:

(i) Καταλόγων, μητρώων ή φακέλων προσιτών στο κοινό·

(ii) Απαίτησης να υποστηρίζουν οι υπάλληλοι το κοινό κατά την επιδίωξη πρόσβασης σε πληροφορίες βάσει της παρούσας Σύμβασης· και

(iii) Την επισήμανση σημείων επαφής·

(γ) Παροχή πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες τις οποίες περιέχουν κατάλογοι, μητρώα ή φάκελοι, όπως αναφέρονται πιο πάνω, στην υποπαράγραφο (β) περιπτ. (i), ατελώς.

3. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει την προοδευτική διάθεση περιβαλλοντικών πληροφοριών σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων οι οποίες είναι ευπρόσιτες στο κοινό μέσω δημόσιων τηλεπικοινωνιακών δικτύων. Οι πληροφορίες που είναι προσιτές υπό τη μορφή αυτή θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

(α) Εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, όπως αναφέρονται στην ανωτέρω παράγραφο 4·

(β) Νομοθετικά κείμενα για το περιβάλλον ή σχετικά με αυτό·

(γ) Όπως ενδείκνυται, πολιτικές, σχέδια και προγράμματα για το περιβάλλον ή σχετικά με αυτό, καθώς και περιβαλλοντικές συμφωνίες· και

(δ) Άλλες πληροφορίες, στον βαθμό που η διαθεσιμότητα των εν λόγω πληροφοριών υπό τη μορφή αυτή θα διευκόλυne την εφαρμογή του εθνικού δικαίου με το οποίο εφαρμόζεται η παρούσα Σύμβαση, υπό τον όρο ότι οι εν λόγω πληροφορίες είναι ήδη διαθέσιμες υπό ηλεκτρονική μορφή.

4. Κάθε Μέρος, σε τακτά χρονικά διαστήματα που δεν υπερβαίνουν τα τρία ή τέσσερα έτη, δημοσιεύει και διαδίδει εθνική έκθεση για την κατάσταση του περιβάλλοντος συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για την ποιότητα του περιβάλλοντος και πληροφοριών για τις πιέσεις που ασκούνται στο περιβάλλον.

5. Κάθε Μέρος λαμβάνει μέτρα, στο πλαίσιο της νομοθεσίας του, με σκοπό τη διάδοση, μεταξύ άλλων.

(α) Εγγράφων νομοθεσίας και πολιτικής, όπως εγγράφων για στρατηγικές, πολιτικές, προγράμματα και σχέδια δράσης σχετικά με το περιβάλλον, καθώς και εκθέσεις προόδου σχετικά με την εφαρμογή τους, που προπαρασκευάζονται σε διάφορα κυβερνητικά επίπεδα·

(β) Διεθνών συνθηκών, συμβάσεων και συμφωνιών για περιβαλλοντικά ζητήματα· και

(γ) Άλλων σημαντικών διεθνών εγγράφων για περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως ενδείκνυται.

6. Κάθε Μέρος ενθαρρύνει τους οικονομικούς παράγοντες των οποίων οι δραστηριότητες έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον να ενημερώνουν τακτικά το κοινό σχετικά με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δραστηριοτήτων και προϊόντων τους, όπου ενδείκνυται στο πλαίσιο εθελοντικών συστημάτων οικολογικού σήματος ή οικολογικού ελέγχου ή με άλλα μέσα.

7. Κάθε Μέρος:

(α) Δημοσιεύει τα στοιχεία και τις αναλύσεις των στοιχείων τα οποία θεωρεί σχετικά και σημαντικά για τη διαμόρφωση σοβαρών προτάσεων περιβαλλοντικής πολιτικής·

(β) Δημοσιεύει, ή καθιστά προσιτό με άλλον τρόπο, διαθέσιμο επεξηγηματικό υλικό σχετικά με τις συναλλαγές του με το κοινό σε θέματα που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης· και

(γ) Παρέχει, υπό ενδεδειγμένη μορφή, πληροφορίες σχετικά με την άσκηση δημοσίων λειτουργημάτων ή την παροχή δημοσίων υπηρεσιών σχετικών με το περιβάλλον, από την κυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα.

8. Κάθε Μέρος αναπτύσσει μηχανισμούς με σκοπό να εξασφαλίσει ότι διατίθενται στο κοινό επαρκείς πληροφορίες για προϊόντα, ούτως ώστε οι καταναλωτές να είναι σε θέση να κάνουν περιβαλλοντικές επιλογές εν γνώσει του θέματος.

9. Κάθε Μέρος προβαίνει σε ενέργειες προκειμένου να καθιερώσει προοδευτικά, λαμβάνοντας υπόψη διεθνείς διαδικασίες όπου ενδείκνυται, ένα συνεπές σύστημα καταλόγων ή μητρώων ρύπανσης, εθνικής κλίμακας, σε μια διαρθρωμένη, μηχανογραφημένη και προσιτή στο κοινό βάση δεδομένων, συντεταγμένης μέσω τυποποιημένης υποβολής εκθέσεων. Το σύστημα αυτό δύναται να συμπεριλαμβάνει εισροές, εκλύσεις και μεταφορές ενός συγκεκριμένου φάσματος ουσιών και προϊόντων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης ύδατος, ενέργειας και πόρων από ένα συγκεκριμένο φάσμα δραστηριοτήτων σε περιβαλλοντικά μέσα και σε χώρους επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων επί τόπου και εκτός τόπου.

10. Καμία διάταξη του παρόντος άρθρου δεν θίγει το δικαίωμα των Μερών να αρνηθούν να κοινολογήσουν ορισμένες περιβαλλοντικές πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφοι 3 και 4.

Άρθρο 6

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΣΕ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Κάθε Μέρος:

(α) Εφαρμόζει τις διατάξεις του παρόντος άρθρου όσον αφορά αποφάσεις για το κατά πόσον θα επιτρέψουν προτεινόμενες δραστηριότητες που απαριθμούνται στο παράρτημα I·

(β) Σύμφωνα με το εθνικό του δίκαιο, εφαρμόζει επίσης τις διατάξεις του παρόντος άρθρου σε αποφάσεις για προτεινόμενες δραστηριότητες που δεν απαριθμούνται στο παράρτημα I, οι οποίες δύνανται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Για τον σκοπό αυτόν, τα Μέρη καθορίζουν κατά πόσον μια τέτοια προτεινόμενη δραστηριότητα υπόκειται σε αυτές τις διατάξεις· και

(γ) Δύνανται να αποφασίσουν, κατά περίπτωση, εάν προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο, να μην εφαρμόζουν τις διατάξεις του παρόντος άρθρου για προτεινόμενες δραστηριότητες που εξυπηρετούν σκοπούς εθνικής άμυνας, εάν το εν λόγω Μέρος κρίνει ότι η υπόψη εφαρμογή θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στους σκοπούς αυτούς.

2. Το ενδιαφερόμενο κοινό ενημερώνεται, είτε με δημόσια ανακοίνωση, είτε μεμονωμένα, όπως ενδείκνυται, σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας λήψεως περιβαλλοντικών αποφάσεων και κατά κατάλληλο, έγκαιρο και αποτελεσματικό τρόπο, μεταξύ άλλων, σχετικά με:

(α) Την προτεινόμενη δραστηριότητα και την εφαρμογή για την οποία λαμβάνεται απόφαση·

(β) Τον χαρακτήρα πιθανών αποφάσεων ή του σχεδίου απόφασης·

(γ) Τη δημόσια αρχή που είναι υπεύθυνη για τη λήψη της απόφασης·

(δ) Την προβλεπόμενη διαδικασία, συμπεριλαμβανομένων, εάν και πότε μπορούν να παρασχεθούν αυτές οι πληροφορίες:

(i) Της έναρξης της διαδικασίας·

(ii) Των ευκαιριών συμμετοχής του κοινού·

(iii) Του χρόνου και του χώρου οποιασδήποτε προβλεπόμενης δημόσιας ακρόασης·

(iv) Ένδειξης της δημόσιας αρχής από την οποία μπορούν να λαμβάνονται σχετικές πληροφορίες και όπου έχουν κατατεθεί οι σχετικές πληροφορίες προς εξέταση από το κοινό·

(v) Ένδειξης της σχετικής δημόσιας αρχής ή οποιουδήποτε άλλου επίσημου φορέα στον οποίο μπορούν να υποβάλλονται σχόλια ή ερωτήσεις, καθώς και του χρονοδιαγράμματος για διαβίβαση σχολίων ή ερωτήσεων και

(vi) Ένδειξης των διαθέσιμων περιβαλλοντικών πληροφοριών σχετικών με την προτεινόμενη δραστηριότητα· και

(ε) Το γεγονός ότι η δραστηριότητα υπόκειται σε εθνική ή διασυνοριακή διαδικασίες εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

3. Οι διαδικασίες συμμετοχής του κοινού περιλαμβάνουν εύλογα χρονοδιαγράμματα για τις διάφορες φάσεις, προσφέροντας επαρκή χρόνο για την ενημέρωση του κοινού, σύμφωνα με την ανωτέρω παράγραφο 2, και για την προπαρασκευή και πραγματική συμμετοχή του κοινού κατά τη λήψη των περιβαλλοντικών αποφάσεων.

4. Κάθε Μέρος προβλέπει πρόωπη συμμετοχή του κοινού, όταν είναι ανοικτές όλες οι επιλογές και μπορεί να λάβει χώρα πραγματική συμμετοχή του κοινού.

5. Κάθε Μέρος θα πρέπει, όπου ενδείκνυται, να ενθαρρύνει τους μελλοντικούς αιτούντες ώστε να επισημαίνουν το ενδιαφερόμενο κοινό, να προβαίνουν σε συζητήσεις και να παρέχουν πληροφορίες όσον αφορά τους στόχους της αίτησης τους πριν υποβάλουν αίτηση για άδεια.

6. Κάθε Μέρος απαιτεί από τις αρμόδιες Δημόσιες Αρχές να παρέχουν στο ενδιαφερόμενο κοινό πρόσβαση για εξέταση, κατόπιν αιτήματος σε περίπτωση που απαιτείται βάσει του εθνικού δικαίου, ατελώς και μόλις καθίστανται διαθέσιμες, σε όλες τις πληροφορίες σχετικά με τη λήψη αποφάσεων που αναφέρεται στο παρόν άρθρο, οι οποίες είναι διαθέσιμες κατά τη στιγμή της διαδικασίας συμμετοχής του κοινού, υπό την επιφύλαξη του δικαιώματος των Μερών να αρνηθούν να κοινολογήσουν ορισμένες πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφοι 3 και 4. Οι σχετικές πληροφορίες περιλαμβάνουν τουλάχιστον και υπό την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 4:

(α) Περιγραφή του χώρου και των φυσικών και τεχνικών χαρακτηριστικών της προτεινόμενης δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένης εκτίμησης των αναμενόμενων καταλοίπων και εκπομπών·

(β) Περιγραφή των σημαντικών επιπτώσεων της προτεινόμενης δραστηριότητας στο περιβάλλον·

(γ) Περιγραφή των μέτρων που προβλέπονται για την πρόληψη ή/και τη μείωση των επιπτώσεων, συμπεριλαμβανομένων των εκπομπών·

(δ) Μη τεχνική περίληψη των ανωτέρω·

(ε) Σκιαγράφηση των κυριότερων εναλλακτικών λύσεων που μελετήθηκαν από τον αιτούντα· και

(στ) Σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, τις κυριότερες εκθέσεις και συμβουλές που υποβάλλονται στη Δημόσια Αρχή κατά τη στιγμή που το ενδιαφερόμενο κοινό ενημερώνεται σύμφωνα με την ανωτέρω παράγραφο 2.

7. Οι διαδικασίες για συμμετοχή του κοινού επιτρέπουν στο κοινό να υποβάλλει, εγγράφως ή, όπως ενδείκνυται, σε δημόσια ακρόαση ή έρευνα με τον αιτούντα, τυχόν

σχόλια, πληροφορίες, αναλύσεις ή γνώμες τις οποίες θεωρεί συναφείς με την προτεινόμενη δραστηριότητα.

8. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι στην απόφαση λαμβάνεται δεόντως υπόψη το αποτέλεσμα της συμμετοχής του κοινού.

9. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι, όταν έχει ληφθεί η απόφαση από τη Δημόσια Αρχή, το κοινό ενημερώνεται αμέσως για την απόφαση, σύμφωνα με τις ενδεδειγμένες διαδικασίες. Κάθε Μέρος καθιστά προσιτό στο κοινό το κείμενο της απόφασης, μαζί με την αιτιολογία και το σκεπτικό επί των οποίων βασίζεται η απόφαση.

10. Κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι, όταν μια δημόσια αρχή επανεξετάζει ή προσα-ρμόζει σε νέα δεδομένα τις συνθήκες λειτουργίας για μια δραστηριότητα που μνημονεύεται στην παράγραφο 1 εφαρμόζονται, τηρουμένων των αναλογιών, και όπου ενδείκνυται, οι διατάξεις των παραγράφων 2 έως 9 του παρόντος άρθρου.

11. Κάθε Μέρος, στο πλαίσιο του εθνικού του δικαίου, εφαρμόζει, στον βαθμό που είναι εφικτό και ενδεδειγμένο, τις διατάξεις του παρόντος άρθρου για αποφάσεις σχετικά με το κατά πόσον επιτρέπει τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον.

Άρθρο 7

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΣΧΕΔΙΑ, ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κάθε Μέρος προβλέπει ενδεδειγμένα πρακτικά ή/ και άλλα μέτρα για τη συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή σχεδίων και προγραμμάτων σχετικά με το περιβάλλον, εντός διαφανούς και δικαίου πλαισίου, κατόπιν παροχής των αναγκαίων πληροφοριών στο κοινό. Εντός του πλαισίου αυτού, εφαρμόζεται το άρθρο 6 παράγραφοι 3, 4 και 8. Το κοινό που δύναται να συμμετάσχει επισημαίνεται από τη σχετική Δημόσια Αρχή, λαμβανομένων υπόψη των στόχων της παρούσας Σύμβασης. Στον ενδεδειγμένο βαθμό, κάθε Μέρος καταβάλλει προσπάθειες προκειμένου να προσφέρει ευκαιρίες για συμμετοχή του κοινού κατά την προπαρασκευή πολιτικών σχετικά με το περιβάλλον.

Άρθρο 8

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΜΩΝ Η/ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΩΣ ΔΕΣΜΕΥΤΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Κάθε Μέρος προσπαθεί να προωθήσει πραγματική συμμετοχή του κοινού σε ενδεδειγμένο στάδιο, και ενώ είναι ακόμη ανοικτές οι επιλογές, κατά την προπαρασκευή από τις δημόσιες αρχές εκτελεστικών κανονισμών και άλλων νομικώς δεσμευτικών κανονιστικών πράξεων γενικής εφαρμογής που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον. Για τον σκοπό αυτόν, θα πρέπει να λαμβάνονται τα ακόλουθα μέτρα:

(α) Θα πρέπει να καθορίζονται επαρκή χρονοδιαγράμματα για αποτελεσματική συμμετοχή·

(β) Θα πρέπει να δημοσιεύονται ή να τίθενται με άλλον τρόπο στη διάθεση του κοινού σχέδια κανονιστικών πράξεων και

(γ) Θα πρέπει να δίδεται η ευκαιρία στο κοινό να διατυπώνει σχόλια, άμεσα ή μέσω αντιπροσωπευτικών συμβουλευτικών φορέων.

Το αποτέλεσμα της συμμετοχής του κοινού λαμβάνεται υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερο.

Άρθρο 9

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

1. Κάθε Μέρος, στο πλαίσιο της εθνικής του νομοθεσίας, εξασφαλίζει ότι οποιο-δήποτε άτομο θεωρεί ότι το αίτημα του για πληροφορίες κατά το άρθρο 4 έχει αγνοηθεί, απορριφθεί αδικώς, είτε εν μέρει, είτε εξ ολοκλήρου, έχει απαντηθεί ανεπαρκώς ή κατά τα άλλα δεν έχει αντιμετωπισθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του εν λόγω άρθρου, διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται δια νόμου. Στις περιστάσεις που ένα Μέρος προβλέπει τη συγκεκριμένη επανεξέταση από δικαστήριο, εξασφαλίζει ότι το εν λόγω άτομο διαθέτει επίσης πρόσβαση σε ταχεία διαδικασία που καθορίζεται δια νόμου, για την οποία δεν καταβάλλονται τέλη ή δεν είναι δαπανηρή για αναθεώρηση από Δημόσια Αρχή ή επανεξέταση από άλλον ανεξάρτητο και αμερόληπτο φορέα του δικαστηρίου. Οι τελικές αποφάσεις κατά την παρούσα παράγραφο 1 είναι δεσμευτικές για τη Δημόσια Αρχή που κατέχει τις πληροφορίες. Η αιτιολόγηση είναι έγγραφη, τουλάχιστον στις περιπτώσεις που η πρόσβαση σε πληροφορίες απορρίπτεται κατά την παρούσα παράγραφο.

2. Κάθε Μέρος, στο πλαίσιο της εθνικής του νομοθεσίας, εξασφαλίζει ότι το ενδιαφερόμενο κοινό:

(α) το οποίο έχει επαρκές συμφέρον ή, εναλλακτικά,

(β) το οποίο ισχυρίζεται προσβολή δικαιώματος, σε περίπτωση που η διοικητική δικονομία ενός Μέρους το απαιτεί ως προϋπόθεση, διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή/ και άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα που καθορίζεται δια νόμου, προκειμένου να προσβάλει την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του άρθρου 6 και, όπου προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο και υπό την επιφύλαξη της κατωτέρω παραγράφου 3, άλλων σχετικών διατάξεων της παρούσας Σύμβασης. Τι είναι αυτό που συνιστά επαρκές συμφέρον και προσβολή δικαιώματος προσδιορίζεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του εθνικού δικαίου και σύμφωνα με τον στόχο να παρέχεται στο ενδιαφερόμενο κοινό ευρεία πρόσβαση στη δικαιοσύνη εντός του πεδίου εφαρμογής της παρούσας Σύμβασης. Για τον σκοπό αυτόν, κρίνεται επαρκές για τον σκοπό της ανωτέρω υποπαραγράφου (α) το συμφέρον οποιουδήποτε μη κυβερνητικού οργανισμού ο οποίος πληροί τις απαιτήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 5. Οι εν λόγω οργανισμοί θεωρείται επίσης ότι έχουν δικαιώματα που μπορούν να προσβληθούν για τον σκοπό της ανωτέρω υποπαραγράφου (β).

Οι διατάξεις της παρούσας παραγράφου 2 δεν αποκλείουν τη δυνατότητα προκαταρκτικής διαδικασίας επανεξέτασης ενώπιον διοικητικής αρχής και δεν επηρεάζουν την απαίτηση να εξαντληθούν οι διαδικασίες διοικητικής επανεξέτασης πριν από την προσφυγή σε διαδικασίες δικαστικής επανεξέτασης, όπου υφίσταται η εν λόγω απαίτηση βάσει του εθνικού δικαίου.

3. Επιπλέον, και υπό την επιφύλαξη των διαδικασιών επανεξέτασης που αναφέρονται στις ανωτέρω παραγράφους 1 και 2, κάθε Μέρος εξασφαλίζει ότι, σε περίπτωση που πληροί τα τυχόν κριτήρια που καθορίζονται στο εθνικό του δίκαιο, το κοινό διαθέτει πρόσβαση σε διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες, προκειμένου να προσβάλει πράξεις και παραλείψεις από ιδιώτες και δημόσιες αρχές, οι οποίες συνιστούν παράβαση διατάξεων του εθνικού του δικαίου σχετικά με το περιβάλλον.

4. Επιπλέον, και υπό την επιφύλαξη της ανωτέρω παραγράφου 1, οι διαδικασίες που αναφέρονται στις ανωτέρω παραγράφους 1,2 και 3 προβλέπουν κατάλληλη και αποτελεσματική επανόρθωση, συμπεριλαμβανομένων προσωρινών μέτρων, όπως ενδείκνυται, και είναι αμερόληπτες, δίκαιες, έγκαιρες και μη απαγορευτικά δαπανηρές. Οι αποφάσεις κατά το παρόν άρθρο δίδονται εγγράφως ή καταγράφονται. Στις

αποφάσεις των δικαστηρίων, και όποτε είναι δυνατόν των άλλων φορέων, έχει πρόσβαση το κοινό.

5. Προκειμένου να προάγει την αποτελεσματικότητα των διατάξεων του παρόντος άρθρου, κάθε Μέρος εξασφαλίζει την παροχή στο κοινό πληροφοριών σχετικά με την πρόσβαση σε διαδικασίες διοικητικής και δικαστικής επανεξέτασης και μελετά την καθιέρωση ενδεδειγμένων μηχανισμών αρωγής για την άρση ή τη μείωση οικονομικών και άλλων εμποδίων στη δικαιοσύνη.

Άρθρο 10

ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΕΡΩΝ

1. Η πρώτη Σύνοδος των Μερών συγκαλείται το αργότερο εντός ενός έτους από την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας Σύμβασης. Εν συνεχεία, οι τακτικές Σύνοδοι των Μερών λαμβάνουν χώρα τουλάχιστον μία φορά ανά διετία, πλην αν άλλως αποφασίσουν τα Μέρη, ή κατόπιν γραπτού αιτήματος οποιουδήποτε Μέρους, υπό τον όρο ότι το αίτημα αυτό υποστηρίζεται από το ένα τρίτο τουλάχιστον των Μερών, εντός έξι μηνών από τη γνωστοποίηση του αιτήματος σε όλα τα Μέρη, από τον Εκτελεστικό Γραμματέα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη.

2. Κατά τις συνόδους τους, τα Μέρη επανεξετάζουν συνεχώς την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης, βάσει τακτικής υποβολής εκθέσεων από τα Μέρη και, έχοντας κατά νουν αυτόν τον σκοπό:

(α) Επανεξετάζουν τις πολιτικές, καθώς και τις νομικές και μεθοδολογικές προσεγγίσεις, για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, με προοπτική την περαιτέρω βελτίωσή τους·

(β) Ανταλλάσσουν πληροφορίες σχετικά με την κτηθείσα εμπειρία από τη σύναψη και την εφαρμογή διμερών και πολυμερών συμφωνιών ή άλλων ρυθμίσεων που έχουν σχέση με τους σκοπούς της παρούσας Σύμβασης και στις οποίες είναι Μέρη ένα ή περισσότερα εκ των Μερών·

(γ) Επιζητούν, όπου ενδείκνυται, τις υπηρεσίες σχετικών οργάνων της ΟΕΕ και άλλων αρμοδίων διεθνών οργάνων και ειδικών επιτροπών για όλες τις πλευρές που είναι συναφείς με την επίτευξη των σκοπών της παρούσας Σύμβασης·

(δ) Συγκροτούν όσα επικουρικά όργανα κρίνουν αναγκαία·

(ε) Προπαρασκευάζουν, όπου ενδείκνυται, πρωτόκολλα της παρούσας Σύμβασης·

(στ) Εξετάζουν και εγκρίνουν προτάσεις για τροποποιήσεις της παρούσας Σύμβασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 14·

(ζ) Εξετάζουν και αναλαμβάνουν οποιαδήποτε επιπρόσθετη δράση ενδέχεται να απαιτείται για την επίτευξη των σκοπών της παρούσας Σύμβασης·

(η) Κατά την πρώτη τους Σύνοδο, εξετάζουν και εγκρίνουν με συναίνεση εσωτερικό κανονισμό διαδικασίας για τις συνόδους τους και τις συνόδους επικουρικών οργάνων·

(θ) Κατά την πρώτη τους Σύνοδο, επανεξετάζουν την εμπειρία τους κατά την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 5 παράγραφος 9 και εξετάζουν ποια μέτρα είναι αναγκαία για την περαιτέρω ανάπτυξη του συστήματος που αναφέρεται στην εν λόγω παράγραφο, λαμβάνοντας υπόψη διεθνείς διαδικασίες και εξελίξεις, συμπεριλαμβανομένης της επεξεργασίας ενός ενδεδειγμένου εγγράφου όσον αφορά μητρώα ή καταλόγους σχετικά με την έκλυση ρύπανσης και τη μεταφορά της, το οποίο θα μπορούσε να προσαρτηθεί στην παρούσα Σύμβαση.

3. Η Σύνοδος των Μερών δύναται, εν ανάγκη, να εξετάζει την καθιέρωση χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων, βάσει συναίνεσης.

4. Τα Ηνωμένα Έθνη, οι ειδικευμένες υπηρεσίες τους, και ο Διεθνής Οργανισμός Ατομικής Ενέργειας, καθώς και κάθε Κράτος ή περιφερειακός Οργανισμός οικονομικής ολοκλήρωσης που δικαιούται κατά το άρθρο 17 να υπογράψει την παρούσα Σύμβαση, αλλά δεν είναι Μέρος της παρούσας Σύμβασης, καθώς και οποιοσδήποτε διακυβερνητικός οργανισμός που εξειδικεύεται στα πεδία τα οποία αφορά η παρούσα Σύμβαση, δικαιούνται να συμμετέχουν ως παρατηρητές στις συνόδους των Μερών.

5. Οποιοσδήποτε μη κυβερνητικός οργανισμός, που εξειδικεύεται στα πεδία τα οποία αφορά η παρούσα Σύμβαση, ο οποίος έχει ενημερώσει τον Εκτελεστικό Γραμματέα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη ότι επιθυμεί να εκπροσωπηθεί σε Σύνοδο των Μερών, δικαιούται να συμμετάσχει ως παρατηρητής, εκτός εάν προβάλει αντιρρήσεις τουλάχιστον το ένα τρίτο των παρόντων στη Σύνοδο Μερών.

6. Για τους σκοπούς των ανωτέρω παραγράφων 4 και 5, ο εσωτερικός κανονισμός διαδικασίας που μνημονεύεται στην ανωτέρω παράγραφο 2(περ.η) προβλέπει πρακτικές ρυθμίσεις για τη διαδικασία άδειας εισόδου και άλλους σχετικούς όρους.

Άρθρο 11

ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ

1. Υπό την επιφύλαξη των διατάξεων της κατωτέρω παραγράφου 2, έκαστο Μέρος της παρούσας Σύμβασης διαθέτει μία ψήφο.

2. Οι περιφερειακοί οργανισμοί οικονομικής ολοκλήρωσης, σε θέματα της αρμοδιότητάς τους, ασκούν το δικαίωμα ψήφου με αριθμό ψήφων ίσο με τον αριθμό των Κρατών μελών τους που είναι Μέρη της παρούσας Σύμβασης. Οι οργανισμοί αυτοί δεν ασκούν το δικαίωμα ψήφου, εάν τα Κράτη Μέλη τους ασκούν το δικαίωμα τους, και αντιστρόφως.

Άρθρο 12

ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ

Ο Εκτελεστικός Γραμματέας της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη εκτελεί τα ακόλουθα καθήκοντα γραμματείας:

(α) Τη σύγκληση και προπαρασκευή των συνόδων των Μελών·

(β) Τη διαβίβαση στα Μέρη εκθέσεων και άλλων πληροφοριών που λαμβάνονται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης·

(γ) Οποιαδήποτε άλλα καθήκοντα που μπορούν να καθορισθούν από τα Μέρη.

Άρθρο 13

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Τα παραρτήματα της παρούσας Σύμβασης αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της.

Άρθρο 14

ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

1. Οποιοδήποτε Μέρος δύναται να προτείνει τροποποιήσεις της παρούσας Σύμβασης.

2. Το κείμενο κάθε προτεινόμενης τροποποίησης της παρούσας Σύμβασης υποβάλλεται εγγράφως στον Εκτελεστικό Γραμματέα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη ο οποίος τα γνωστοποιεί σε όλα τα Μέρη τουλάχιστον ενενήντα ημέρες πριν από τη Σύνοδο των Μερών κατά την οποία προτείνεται για έγκριση.

3. Τα Μέρη καταβάλλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να επιτευχθεί συμφωνία επί οποιασδήποτε προτεινόμενης τροποποίησης της παρούσας Σύμβασης με συναίνεση.

Εάν έχουν εξαντληθεί όλες οι προσπάθειες για συναίνεση και δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία, η τροποποίηση, σε έσχατη ανάγκη, θεσπίζεται με την πλειοψηφία των τριών τετάρτων των παρόντων και ψηφίζοντων κατά τη Σύνοδο Μερών.

4. Οι τροποποιήσεις της παρούσας Σύμβασης, που εγκρίνονται σύμφωνα με την ανωτέρω παράγραφο 3, ανακοινώνονται από τον Θεματοφύλακα σε όλα τα Μέρη για κύρωση, έγκριση ή αποδοχή. Οι τροποποιήσεις της παρούσας Σύμβασης, πλην των τροποποιήσεων των Παραρτημάτων, τίθενται σε ισχύ για τα Μέρη που τις έχουν κυρώσει, εγκρίνει ή αποδεχθεί την εννεηκοστή ημέρα μετά την παραλαβή από τον Θεματοφύλακα της γνωστοποίησης της κύρωσης έγκρισης ή αποδοχής τους από τουλάχιστον τρία τέταρτα των εν λόγω Μερών. Στη συνέχεια, τίθενται σε ισχύ για οποιοδήποτε άλλο Μέρος την εννεηκοστή ημέρα μετά την ημερομηνία κατά την οποία το εν λόγω Μέρος καταθέτει το έγγραφο κύρωσης, έγκρισης ή αποδοχής των τροποποιήσεων.

5. Οποιοδήποτε Μέρος δεν είναι σε θέση να εγκρίνει τροποποίηση Παραρτήματος της παρούσας Σύμβασης το γνωστοποιεί στον Θεματοφύλακα εγγράφως εντός δώδεκα μηνών από την ημερομηνία ανακοίνωσης της θέσπισης. Ο Θεματοφύλακας κοινοποιεί αμελλητί σε όλα τα Μέρη την εν λόγω ληφθείσα γνωστοποίηση. Κάθε Μέρος δύναται, ανά πάσα στιγμή, να αντικαταστήσει την προηγούμενη κοινοποίηση του με αποδοχή και, κατόπιν κατάθεσης στον Θεματοφύλακα εγγράφου αποδοχής, οι τροποποιήσεις του εν λόγω Παραρτήματος παράγουν αποτελέσματα για το μέλος αυτό.

6. Κατόπιν παρέλευσης δώδεκα μηνών από την ημερομηνία ανακοίνωσης της από τον Θεματοφύλακα, όπως αναφέρεται στην ανωτέρω παράγραφο 4, η τροποποίηση του Παραρτήματος παράγει αποτελέσματα για εκείνα τα Μέρη τα οποία δεν έχουν υποβάλει κοινοποίηση στον Θεματοφύλακα σύμφωνα με τις διατάξεις της ανωτέρω παραγράφου 5, υπό τον όρο ότι δεν έχουν υποβάλει την εν λόγω κοινοποίηση περισσότερα από το ένα τρίτο των Μερών.

7. Για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, ως "παρόντα και ψηφίζοντα Μέρη" νοούνται τα Μέρη που είναι παρόντα και ψηφίζουν, υπέρ ή κατά.

Άρθρο 15

ΕΞΕΤΑΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Η Σύνοδος των Μερών καθορίζει, βάσει συναίνεσης, προαιρετικές ρυθμίσεις, συμβουλευτικού, μη κατ' αντιπαράθεση και μη δικαστικού χαρακτήρα για την εξέταση της συμμόρφωσης προς τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης. Οι ρυθμίσεις αυτές προβλέπουν κατάλληλη συμμετοχή του κοινού και δύναται να περιλαμβάνουν την επιλογή να εξετάζονται ανακοινώσεις από το κοινό επί θεμάτων που σχετίζονται με την παρούσα Σύμβαση.

Άρθρο 16

ΕΠΙΛΥΣΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ

1. Εάν προκύψει διαφορά μεταξύ δύο ή περισσότερων Μερών σχετικά με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της παρούσας Σύμβασης, τα Μέρη επιδιώκουν λύση μέσω διαπραγματεύσεων ή άλλων μέσων επίλυσης διαφορών, αποδεκτών από τα Μέρη της διαφοράς.

2. Κατά την υπογραφή, κύρωση, αποδοχή, έγκριση ή προσχώρηση στην παρούσα Σύμβαση, ή ανά πάσα στιγμή εφεξής, ένα Μέρος δύναται να δηλώνει εγγράφως στον Θεματοφύλακα ότι, για διαφορά που δεν επιλύθηκε σύμφωνα με την ανωτέρω παράγραφο 1, δέχεται ένα ή και τα δύο από τα ακόλουθα μέσα επίλυσης των διαφορών ως υποχρεωτικό έναντι οποιουδήποτε Μέρους δέχεται την ίδια υποχρέωση:

(α) Υποβολή της διαφοράς στο Διεθνές Δικαστήριο·

(β) Διαιτησία σύμφωνα με τη διαδικασία που παρατίθεται στο παράρτημα ΙΙ.

3.Εάν τα Μέρη της διαφοράς έχουν αποδεχθεί και τα δύο μέσα επίλυσης της διαφοράς, που αναφέρονται στην ανωτέρω παράγραφο 2, η διαφορά δύναται να υποβληθεί μόνον στο Διεθνές Δικαστήριο, εκτός εάν τα Μέρη συμφωνήσουν άλλως.

Άρθρο 17

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

Η παρούσα Σύμβαση είναι ανοικτή για υπογραφή στο Aarhus (Δανία) στις 25 Ιουνίου 1998, και εφεξής στην Έδρα των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη έως τις 21 Δεκεμβρίου 1998, από Κράτη Μέλη της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, καθώς και Κράτη που έχουν συμβουλευτικό καθεστώς στην Οικονομική Επιτροπή για την Ευρώπη, σύμφωνα με τις παραγράφους 8 και 11 του ψηφίσματος 36 (IV) του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου, της 28ης Μαρτίου 1947, και από περιφερειακούς οργανισμούς οικονομικής ολοκλήρωσης, που έχουν συσταθεί από κυρίαρχα Κράτη Μέλη της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, στους οποίους τα Κράτη Μέλη τους έχουν μεταβιβάσει αρμοδιότητες για θέματα που διέπονται από την παρούσα Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένης της αρμοδιότητας να συνάπτουν συνθήκες επί των εν λόγω θεμάτων.

Άρθρο 18

ΘΕΜΑΤΟΦΥΛΑΚΑΣ

Ο Γενικός Γραμματέας των Ηνωμένων Εθνών επιτελεί χρέη Θεματοφύλακα της παρούσας Σύμβασης.

Άρθρο 19

ΚΥΡΩΣΗ, ΑΠΟΔΟΧΗ, ΕΓΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΧΩΡΗΣΗ

1. Η παρούσα Σύμβαση υπόκειται σε κύρωση, αποδοχή ή έγκριση από τα υπογράφοντα Κράτη και από περιφερειακούς οργανισμούς οικονομικής ολοκλήρωσης.

2. Η παρούσα Σύμβαση παραμένει ανοικτή, από τις 22 Δεκεμβρίου 1998, για προσχώρηση κρατών και περιφερειακών οργανισμών οικονομικής ολοκλήρωσης που αναφέρονται στο άρθρο 17.

3. Οποιοδήποτε άλλο Κράτος, που δεν αναφέρεται στην ανωτέρω παράγραφο 2 το οποίο είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών, δύναται να προσχωρήσει στη Σύμβαση, κατόπιν έγκρισης από τη Σύνοδο των Μερών.

4. Κάθε οργανισμός που αναφέρεται στο άρθρο 17, ο οποίος καθίσταται Μέρος της παρούσας Σύμβασης χωρίς οποιοδήποτε από τα Κράτη Μέλη του να είναι Μέρος, δεσμεύεται από όλες τις υποχρεώσεις κατά την παρούσα Σύμβαση. Εάν ένα ή περισσότερα Κράτη Μέλη του εν λόγω οργανισμού είναι Μέρος της παρούσας Σύμβασης, ο οργανισμός και τα Κράτη Μέλη του αποφασίζουν επί των αντιστοίχων ευθυνών τους για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους κατά την παρούσα Σύμβαση. Στις περιπτώσεις αυτές ο οργανισμός και τα Κράτη Μέλη του δεν δικαιούνται να ασκούν ταυτοχρόνως δικαιώματα δυνάμει της παρούσας Σύμβασης.

5. Στα έγγραφα κύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, οι περιφερειακοί οργανισμοί οικονομικής ολοκλήρωσης, που αναφέρονται στο άρθρο 17, δηλώνουν την έκταση των αρμοδιοτήτων τους σχετικά με τα θέματα που διέπονται από την παρούσα Σύμβαση. Οι οργανισμοί αυτοί πληροφορούν επίσης τον Θεματοφύλακα για οποιαδήποτε ουσιώδη μεταβολή της έκτασης των αρμοδιοτήτων τους.

Άρθρο 20

ΕΝΑΡΞΗ ΙΣΧΥΟΣ

1. Η παρούσα Σύμβαση τίθεται σε ισχύ την ενενηκοστή ημέρα από την ημερομηνία κατάθεσης του δεκάτου έκτου εγγράφου κύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης.

2. Για τους σκοπούς της ανωτέρω παραγράφου 1, οποιοδήποτε έγγραφο κατατίθεται από περιφερειακό οργανισμό οικονομικής ολοκλήρωσης δεν προσμετράται σε εκείνα που κατατίθενται από Κράτη Μέλη του οργανισμού.

3. Για κάθε κράτος ή οργανισμό που αναφέρεται στο άρθρο 17, που κυρώνει, αποδέχεται ή εγκρίνει την παρούσα Σύμβαση ή προσχωρεί σε αυτή μετά την κατάθεση του δεκάτου έκτου ή εγγράφου κύρωσης, αποδοχής, έγκρισης ή προσχώρησης, η παρούσα Σύμβαση αρχίζει να ισχύει την ενενηκοστή ημέρα μετά την ημερομηνία κατάθεσης από το εν λόγω κράτος ή οργανισμό του εγγράφου κύρωσης, αποδοχής ή έγκρισης ή προσχώρησης.

Άρθρο 21

ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ

Ανά πάσα στιγμή μετά παρέλευση τριετίας από την ημερομηνία κατά την οποία ετέθη σε ισχύ η παρούσα Σύμβαση για ένα Μέρος το εν λόγω Μέρος δύναται να αποχωρήσει από τη Σύμβαση, επιδίδοντας γραπτή κοινοποίηση στον Θεματοφύλακα. Η αποχώρηση παράγει αποτελέσματα από την ενενηκοστή ημέρα μετά την ημερομηνία παραλαβής της από τον Θεματοφύλακα.

Άρθρο 22

ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Το πρωτότυπο της παρούσας Σύμβασης, της οποίας το αγγλικό, γαλλικό και ρωσικό κείμενο είναι εξ ίσου αυθεντικά, κατατίθεται στον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.

ΣΕ ΠΙΣΤΩΣΗ ΤΩΝ ΑΝΩΤΕΡΩ οι υπογεγραμμένοι, όντως εξουσιοδοτημένοι, υπέγραψαν την παρούσα Σύμβαση.

ΕΓΙΝΕ στο Aarhus (Δανία), την εικοστή πέμπτη Ιουνίου χίλια εννιακόσια ενενήντα οκτώ.

Παράρτημα I

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΦΕΡΟΝΤΑΙ ΣΤΟ ΑΡΘΡΟ 6 ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1 ΠΕΡΠΙΤΩΣΗ

(α) Ενεργειακός τομέας:

- Διυλιστήρια αργού πετρελαίου και αερίου·
- Εγκαταστάσεις για αεριοποίηση και υγροποίηση·
- Θερμοηλεκτρικοί σταθμοί και άλλες εγκαταστάσεις καύσεως με θερμική ισχύ από 50 MW και άνω·
- Εγκαταστάσεις οπτανθρακοποίησης·
- Πυρηνικοί σταθμοί και άλλοι πυρηνικοί αντιδραστήρες, συμπεριλαμβανομένης της διάλυσης ή του παροπλισμού αυτών V (εκτός από τις ερευνητικές μονάδες για την παραγωγή και μετατροπή σχάσιμων και αναπαραγόμενων υλικών, με ανώτατη διαρκή θερμική ισχύ κάτω του 1 kW)·
- Εγκαταστάσεις για την επανεπεξεργασία ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων·
- Εγκαταστάσεις:
- Για την παραγωγή ή τον εμπλουτισμό πυρηνικών καυσίμων·

- Για την επεξεργασία ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων ή πολύ ραδιενεργών αποβλήτων·

- Για την τελική διάθεση ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων Αποκλειστικά για την τελική διάθεση ραδιενεργών αποβλήτων·

- Αποκλειστικά για την αποθήκευση (η οποία προγραμματίζεται για περισσότερο από 10 έτη) ακτινοβολημένων πυρηνικών καυσίμων ή ραδιενεργών αποβλήτων σε χώρο διαφορετικό από τον χώρο παραγωγής.

2.Παραγωγή και μεταποίηση μετάλλων:

-Εγκαταστάσεις φρύξης ή επίτηξης μεταλλεύματος (συμπεριλαμβανομένου του θείουχου μεταλλεύματος)·

- Εγκαταστάσεις παραγωγής χυτοσιδήρου ή χάλυβα (πρωτογενούς ή δευτερογενούς), συμπεριλαμβανομένων των χυτηρίων συνεχούς χύτευσης ωριαίας δυναμικότητας άνω των 2,5 τόνων

- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας σιδηρούχων μετάλλων:

(i) Με έλασμα εν θερμώ, ωριαίας δυναμικότητας άνω των 20 τόνων ακατέργαστου χάλυβα·

(ii) Με σφυρηλάτηση με σφύρες κρουστικής ενέργειας άνω των 50 kJ ανά σφύρα και όταν η χρησιμοποιούμενη θερμική ισχύς υπερβαίνει τα 20 MW·

(iii) Με επίθεση προστατευτικού στρώματος τηγμένου μετάλλου, με δυναμικότητα κατεργασίας άνω των δύο τόνων ακατέργαστου χάλυβα ανά ώρα·

-Χυτήρια σιδηρούχων μετάλλων με δυναμικότητα παραγωγής άνω των 20 τόνων ημερησίως·

Εγκαταστάσεις:

(i) Παραγωγής ακατέργαστων μη σιδηρούχων μετάλλων από μεταλλεύματα, συγκεντρώματα ή δευτερογενείς πρώτες ύλες, με μεταλλουργικές, χημικές ή ηλεκτρολυτικές διεργασίες·

(ii) Τήξης μη σιδηρούχων μετάλλων και κραμάτων, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων ανάκτησης (εξευγενισμός, χύτευση, κ.λπ.), τηκτικής δυναμικότητας άνω των 4 τόνων για τον μόλυβδο και το κάδμιο ή 20 τόνων για όλα τα άλλα μέταλλα ημερησίως·

-Εγκαταστάσεις επιφανειακής επεξεργασίας μετάλλων και πλαστικών υλικών με ηλεκτρολυτικές ή χημικές διεργασίες, εφόσον ο όγκος των κάδων που χρησιμοποιούνται για την κατεργασία υπερβαίνει τα 30 m³.

3.Βιομηχανία ορυκτών προϊόντων:

Εγκαταστάσεις παραγωγής κλίνκερ (τσιμέντου) σε περιστροφικούς κλιβάνους, με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής άνω των 500 τόνων, ή άσβεστου σε περιστροφικούς κλιβάνους, με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 50 τόνων, ή σε άλλου είδους κλιβάνους, με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 50 τόνων

-Εγκαταστάσεις παραγωγής αμιάντου και κατασκευής προϊόντων με βάση τον αμιάντο·

-Εγκαταστάσεις παραγωγής γυαλιού, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων παραγωγής ινών γυαλιού, με ημερήσια τηκτική δυναμικότητα άνω των 20 τόνων·

-Εγκαταστάσεις τήξης ορυκτών υλών, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων παραγωγής ινών από ορυκτές ύλες, με ημερήσια τηκτική δυναμικότητα άνω των 20 τόνων·

-Εγκαταστάσεις παραγωγής κεραμικών ειδών με ψήσιμο, ιδίως δε κεραμιδιών, τούβλων, πυρίμαχων πλίνθων, πλακιδίων, ψευδοπορσελάνης ή πορσελάνης, με ημερήσια παραγωγική δυναμικότητα άνω των 75 τόνων ή/και με δυναμικότητα κλιβάνου άνω των 4 m³ και πυκνότητα φορτώσεως άνω των 300 kg/m³.

4. Χημική βιομηχανία: Η παραγωγή κατά την έννοια των κατηγοριών δραστηριοτήτων που περιλαμβάνονται στην παρούσα παράγραφο υποδηλώνει την παραγωγή, σε βιομηχανική κλίμακα και με χημική μετατροπή, των υλών ή ομάδων υλών που απαριθμούνται στα στοιχεία (α) έως (ζ):

(α) Χημικές εγκαταστάσεις για την παραγωγή βασικών χημικών οργανικών προϊόντων, όπως:

(i) Απλών υδρογονανθράκων (γραμμικών ή κυκλικών, κεκορεσμένων ή ακόρεστων, αλειφατικών ή αρωματικών)·

(ii) Οξυγονούχων υδρογονανθράκων, ιδίως δε αλκοολών, αλδεϋδών, κετονών, καρβοξυλικών οξέων, εστέρων, οξικών ενώσεων, αιθέρων, υπεροξειδίων, εποξικών ρητινών·

(iii) Θειούχων υδρογονανθράκων·

(iv) Αζωτούχων υδρογονανθράκων, ιδίως δε αμινών, αμιδίων, νιτρωμένων, νιτρωδών ή νιτρικών ενώσεων, νιτριλίων, κυανικών και ισοκυανικών ενώσεων·

(v) Φωσφορούχων υδρογονανθράκων·

(vi) Αλογονούχων υδρογονανθράκων·

(vii) Οργανομεταλλικών ενώσεων·

(viii) Βασικών πλαστικών υλών (πολυμερών, συνθετικών ινών και ινών με βάση την κυτταρίνη)·

(ix) Συνθετικού καουτσούκ·

(x) Χρωμάτων και χρωστικών υλικών·

(xi) Απορρυπαντικών και τασιενεργών ουσιών.

(β) Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής βασικών ανόργανων χημικών προϊόντων, όπως:

(i) Αερίων, όπως αμμωνίας, χλωρίου ή υδροχλωρίου, φθορίου ή υδροφθορίου, οξειδίων του άνθρακα, θειικών ενώσεων, οξειδίων του αζώτου, υδρογόνου, διοξειδίου του θείου, διχλωριούχου καρβονυλίου·

(ii) Οξέων, όπως χρωμικού, υδροφθορικού, φωσφορικού, νιτρικού, υδροχλωρικού, θειικού, ατμίζοντος θειικού και άλλων θειούχων οξέων·

(iii) Βάσεων, ιδίως δε υδροξειδίου του αμμωνίου, υδροξειδίου του καλίου, υδροξειδίου του νατρίου·

(iv) Αλάτων, όπως χλωριούχου αμμωνίου, χλωρικού καλίου, ανθρακικού καλίου, ανθρακικού νατρίου, υπερβορικών αλάτων, νιτρικού αργύρου·

(v) Αμετάλλων, μεταλλοξειδίων ή άλλων ανόργανων ενώσεων, όπως ανθρακα-σβεστίου, πυριτίου, ανθρακοπυριτίου.

(γ) Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής φωσφορούχων, αζωτούχων ή καλιούχων λιπασμάτων (απλών ή σύνθετων)·

(δ) Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής βασικών φυτοϋγειονομικών προϊόντων και βιοκτόνων·

(ε) Εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούν χημική ή βιολογική διεργασία για την παρασκευή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων·

(στ) Χημικές εγκαταστάσεις παραγωγής εκρηκτικών υλών·

(ζ) Χημικές εγκαταστάσεις στις οποίες χρησιμοποιείται χημική ή βιολογική επεξεργασία για την παρασκευή πρωτεϊνικών προσθέτων σε ζωοτροφές, ενζύμων και άλλων ουσιών πρωτεϊνικής σύστασης.

5. Διαχείριση αποβλήτων:

- Εγκαταστάσεις για την αποτέφρωση, ανάκτηση, χημική κατεργασία ή υγειονομική ταφή επικινδύνων αποβλήτων·

- Εγκαταστάσεις για την αποτέφρωση αστικών αποβλήτων, με ωριαία δυναμικότητα άνω των 3 τόνων·

-Εγκαταστάσεις για τη διάθεση μη επικινδύνων αποβλήτων, με ημερήσια δυναμικότητα άνω των 50 τόνων·

-Χώροι υγειονομικής ταφής που δέχονται άνω των 10 τόνων ημερησίως ή ολικής χωρητικότητας άνω των 25.000 τόνων, εκτός από τους χώρους υγειονομικής ταφής αδρανών αποβλήτων.

6. Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων δυναμικότητας άνω των 150.000 ισοδύναμου πληθυσμού.

7. Βιομηχανικές εγκαταστάσεις.

(α) Παραγωγής χαρτοπολλτού από ξύλο ή παρόμοια ινώδη υλικά·

(β) Παραγωγής χαρτιού και χαρτονιού, με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής άνω των 20 τόνων.

8. (α) Έργα κατασκευής σιδηροδρομικών γραμμών μεγάλων αποστάσεων και αερολιμένων¹ με βασικούς διαδρόμους προσγείωσης μήκους άνω των 2 100 μέτρων·

(β) Έργα κατασκευής αυτοκινητοδρόμων και οδών ταχείας κυκλοφορίας²·

(γ) Έργα κατασκευής νέων οδών με τέσσερις και άνω λωρίδες κυκλοφορίας ή ευθυγράμμιση ή/και διαπλάτυνση υφισταμένων οδών δύο το πολύ λωρίδων κυκλοφορίας, ώστε να δημιουργηθούν τέσσερις και άνω λωρίδες, όταν το νέο ή ευθυγραμμισμένο ή/και διευρυμένο αυτό τμήμα της οδού πρόκειται να έχει συνεχές μήκος από 10 km και άνω.

9.(α) Εσωτερικές πλωτές οδοί και λιμένες για την κυκλοφορία στις εσωτερικές πλωτές οδούς που επιτρέπουν τη διέλευση σκαφών άνω των 1.350 τόνων·

(β) Εμπορικοί λιμένες αποβάθρες φορτοεκφόρτωσης που συνδέονται με την ξηρά και εξωτερικοί λιμένες (εκτός των αποβάθρων για τα πορθμεία), όπου μπορούν να προσεγγίσουν σκάφη άνω των 1.350 τόνων.

10. Έργα άντλησης υπόγειων υδάτων ή έργα τεχνητής αναπλήρωσης υπόγειων υδάτων, εφόσον ο ετήσιος όγκος αντλούμενου ή αναπληρούμενου ύδατος ισούται ή υπερβαίνει τα 10.000.000 m³.

11.(α) Έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη, όταν η εκτροπή αυτή αποσκοπεί στην πρόληψη ενδεχόμενης λειψυδρίας και όπου ο όγκος του εκτρεπομένου ύδατος υπερβαίνει τα 100.000.000 m³/ετησίως·

(β) Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις, έργα για την εκτροπή υδάτινων πόρων από μια υδρολογική λεκάνη σε άλλη, όταν η πολυετής μέση ροή της λεκάνης άντλησης υπερβαίνει τα 2.000.000.000 m³/ετησίως και όπου ο όγκος του εκτρεπομένου ύδατος υπερβαίνει το 5% της ροής αυτής. Σε αμφότερες τις περιπτώσεις η εκτροπή πόσιμου ύδατος μέσω αγωγών εξαιρείται.

12. Εγκαταστάσεις άντλησης πετρελαίου και φυσικού αερίου για εμπορικούς σκοπούς, δυναμικότητας άνω των 500 τόνων ημερησίως όσον αφορά το πετρέλαιο και 500.000 m³ ημερησίως όσον αφορά το φυσικό αέριο.

13. Φράγματα και άλλες εγκαταστάσεις προοριζόμενες για τη συγκράτηση ή την μη μόνιμη αποθήκευση υδάτων, όπου ο όγκος της νέας ή της πρόσθετης ποσότητας του συγκρατημένου ή ταμιευομένου ύδατος υπερβαίνει τα 10.000.000 m³.

14. Αγωγοί μεταφοράς αερίου, πετρελαίου ή χημικών ουσιών, με διάμετρο άνω των 800 mm και μήκος άνω των 40 km.

15. Εγκαταστάσεις εντατικής εκτροφής πουλερικών ή χοίρων με περισσότερες από:

(α) 40.000 θέσεις για πουλερικά·

(β) 2.000 θέσεις για χοίρους παραγωγής (άνω των 30 kg)· ή

(γ) 750 θέσεις για χοιρομητέρες.

16. Λατομεία και υπαίθρια ορυχεία εκτάσεως άνω των 25 εκταρίων ή, όταν πρόκειται για τύρφη, άνω των 150 εκταρίων.
17. Κατασκευή εναέριων αγωγών μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας με τάση 220 kV και άνω και μήκος άνω των 15 km.
18. Εγκαταστάσεις αποθήκευσης πετρελαίου, πετροχημικών ή χημικών προϊόντων, με δυναμικότητα τουλάχιστον 200.000 τόνων.
19. Άλλες δραστηριότητες:
- Εγκαταστάσεις προεπεξεργασίας (δραστηριότητες πλύσης, λεύκανσης, μερσερισμού) ή βαφής ινών ή υφασμάτων, με ημερήσια δυναμικότητα επεξεργασίας άνω των 10 τόνων·
- Εγκαταστάσεις δέψης δερμάτων, εφόσον η ημερήσια δυναμικότητα κατεργασίας υπερβαίνει τους 12 τόνους τελικών προϊόντων·
- (α) Σφαγεία με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής σφαγίων άνω των 50 τόνων
- (β) Επεξεργασία και μεταποίηση για την παραγωγή προϊόντων διατροφής από:
- (i) Ζωική πρώτη ύλη (εκτός του γάλακτος) με ημερήσια δυναμικότητα παραγωγής τελικών προϊόντων άνω των 75 τόνων·
- (ii) Φυτική πρώτη ύλη, ημερήσιας δυναμικότητας παραγωγής τελικών προϊόντων άνω των 300 τόνων (μέση τριμηνιαία τιμή)·
- (γ) Επεξεργασία και μεταποίηση γάλακτος, όταν η ποσότητα του λαμβανομένου γάλακτος υπερβαίνει τους 200 τόνους ημερησίως (μέση ετήσια τιμή)·
- Εγκαταστάσεις για την εξάλειψη ή την αξιοποίηση σφαγίων και ζωικών απορριμμάτων, με ημερήσια δυναμικότητα επεξεργασίας ανώτερη των 10 τόνων·
- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας της επιφάνειας υλών, αντικειμένων ή προϊόντων με τη χρησιμοποίηση οργανικών διαλυτών, ιδίως για τις εργασίες προετοιμασίας, εκτύπωσης, επίστρωσης, καθαρισμού των λιπών, αδιαβροχοποίησης, κολλαρίσματος βαφής, καθαρισμού ή διαβροχής, με δυναμικότητα κατανάλωσης άνω των 150 kg διαλύτη ανά ώρα ή άνω των 200 τόνων ανά έτος·
- Εγκαταστάσεις για την παραγωγή άνθρακα (σκληρός άνθρακας) ή ηλεκτρογραφίτη με καύση ή γραφίτοποίηση.
20. Οποιαδήποτε δραστηριότητα δεν καλύπτεται από τις παραγράφους 1?19, για την οποία προβλέπεται συμμετοχή του κοινού βάσει διαδικασίας εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία.
21. Η διάταξη του άρθρου 6 παράγραφος 1 στοιχείο (α) δεν ισχύει για κανένα από τα ανωτέρω έργα που εκτελείται αποκλειστικά ή κυρίως για έρευνα, ανάπτυξη και πειραματική δοκιμή νέων μεθόδων ή προϊόντων για χρονικό διάστημα μικρότερο των δύο ετών, εκτός εάν ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον ή στην υγεία.
22. Τυχόν μεταβολή ή επέκταση των δραστηριοτήτων, σε περίπτωση που η εν λόγω μεταβολή ή επέκταση αυτή καθ' εαυτή πληροί τα κριτήρια/κατώφλια που καθορίζονται στο παρόν παράρτημα, υπόκειται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο (α). Οποιαδήποτε άλλη αλλαγή ή επέκταση των δραστηριοτήτων υπόκειται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 στοιχείο (β).

Παράρτημα II

ΔΙΑΙΤΗΣΙΑ

1. Σε περίπτωση που μια διαφορά υποβάλλεται σε διαιτησία, βάσει του άρθρου 16 παράγραφος 2 της παρούσας Σύμβασης, το Μέρος ή τα Μέρη κοινοποιούν στη γραμματεία το θέμα που αποτελεί το αντικείμενο διαιτησίας και υποδεικνύουν, ειδικότερα, τα άρθρα της παρούσας Σύμβασης των οποίων αμφισβητείται η ερμηνεία ή η εφαρμογή. Η γραμματεία προωθεί τις ληφθείσες πληροφορίες σε όλα τα Μέρη της παρούσας Σύμβασης.

2. Το Διαιτητικό Δικαστήριο απαρτίζεται από τρία Μέλη. Τόσο το ενάγον Μέρος ή Μέρη, όσο και το έτερο διαφωνούν Μέρος ή Μέρη ορίζει έναν διαιτητή και οι δύο επιλεγέντες διαιτητές, ορίζουν κατόπιν κοινής συμφωνίας τον τρίτο διαιτητή, ο οποίος είναι ο Πρόεδρος του Διαιτητικού Δικαστηρίου. Ο Πρόεδρος δεν είναι υπήκοος ενός των διαφωνούντων Μερών, ούτε έχει τον συνήθη τόπο κατοικίας του/της στο έδαφος ενός εκ των εν λόγω Μερών, ούτε απασχολείται από οποιοδήποτε εξ αυτών, ούτε έχει ασχοληθεί με την περίπτωση αυτή υπό οποιαδήποτε άλλη ιδιότητα.
3. Εάν ο Πρόεδρος του Διαιτητικού Δικαστηρίου δεν έχει ορισθεί εντός δύο μηνών από τον διορισμό του δεύτερου διαιτητή, ο Εκτελεστικός Γραμματέας της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, κατόπιν αιτήματος οποιοδήποτε διαφωνούντος Μέρους, ορίζει τον Πρόεδρο εντός περαιτέρω χρονικού διαστήματος δύο μηνών.
4. Εάν ένα εκ των διαφωνούντων Μερών δεν ορίσει διαιτητή εντός δύο μηνών από την παραλαβή του αιτήματος, το έτερο Μέρος δύναται να ενημερώνει τον Εκτελεστικό Γραμματέα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, ο οποίος ορίζει τον Πρόεδρο του Διαιτητικού Δικαστηρίου εντός περαιτέρω χρονικού διαστήματος δύο μηνών. Κατόπιν του διορισμού του, ο Πρόεδρος του Διαιτητικού Δικαστηρίου ζητά από το Μέρος το οποίο δεν έχει ορίσει διαιτητή να το πράξει εντός δύο μηνών. Εάν δεν το πράξει εντός του εν λόγω χρονικού διαστήματος, ο Πρόεδρος ενημερώνει τον Εκτελεστικό Γραμματέα της Οικονομικής Επιτροπής για την Ευρώπη, ο οποίος προβαίνει στον εν λόγω διορισμό εντός περαιτέρω χρονικού διαστήματος δύο μηνών.
5. Το Διαιτητικό Δικαστήριο αποφαινεται σύμφωνα με το Διεθνές δίκαιο και τις διατάξεις της παρούσας Σύμβασης.
6. Κάθε Διαιτητικό Δικαστήριο που συγκροτείται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος παραρτήματος θεσπίζει τον δικό του εσωτερικό κανονισμό.
7. Οι αποφάσεις του Διαιτητικού Δικαστηρίου, τόσο επί της διαδικασίας, όσο και επί της ουσίας, λαμβάνονται με πλειοψηφία των μελών του.
8. Το δικαστήριο δύναται να λαμβάνει κάθε ενδεδειγμένο μέτρο προκειμένου να προσδιορίσει τα πραγματικά περιστατικά.
9. Τα Μέρη της διαφοράς διευκολύνουν τις εργασίες του Διαιτητικού Δικαστηρίου και, ιδίως χρησιμοποιώντας όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεση τους:
  - (α) Του παρέχουν όλα τα σχετικά έγγραφα, διευκολύνσεις και πληροφορίες·
  - (β) Το εξουσιοδοτούν, όποτε χρειάζεται, να καλεί μάρτυρες ή εμπειρογνώμονες και να λαμβάνει υπόψη τη μαρτυρία τους.
10. Τα Μέρη και οι διαιτητές προστατεύουν τον εμπιστευτικό χαρακτήρα κάθε πληροφορίας που τους διαβιβάζεται εμπιστευτικά κατά τη διάρκεια των εργασιών του Διαιτητικού Δικαστηρίου.
12. Το Διαιτητικό Δικαστήριο δύναται, κατόπιν αιτήματος ενός εκ των Μερών, να συστήνει τη λήψη προσωρινών μέτρων προστασίας.
13. Εάν ένα εκ των Μερών της διαφοράς δεν εμφανισθεί ενώπιον του Διαιτητικού Δικαστηρίου ή παραλείπει να υπερασπίσει τη θέση του, το έτερο Μέρος δύναται να ζητεί από το δικαστήριο να συνεχίσει τις εργασίες και να εκδώσει την τελική του απόφαση. Απουσία Μέρους ή παράλειψη Μέρους να υπερασπίσει τη θέση του δεν συνιστά εμπόδιο στις εργασίες.
13. Το Διαιτητικό Δικαστήριο δύναται να εξετάζει και να εκδίδει απόφαση σχετικά με ανταγωγές που απορρέουν άμεσα από το υπό εξέταση θέμα της διαφοράς.
14. Εκτός εάν το Διαιτητικό Δικαστήριο καθορίζει άλλως, λόγω ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης, τις δαπάνες του δικαστηρίου, συμπεριλαμβανομένων των αποδοχών των μελών του, τις επωμίζονται εξ ίσου τα Μέρη της διαφοράς. Το δικαστήριο καταγράφει όλες τις δαπάνες του και παρουσιάζει στα Μέρη την τελική κατάστασή τους.

15. Οποιοδήποτε Μέρος της παρούσας Σύμβασης έχει έννομο συμφέρον επί του θέματος που αποτελεί αντικείμενο της διαφοράς, και το οποίο ενδέχεται να επηρεασθεί από την απόφαση για την υπόθεση, δύναται να παρεμβαίνει στις εργασίες, με τη συγκατάθεση του δικαστηρίου.

16. Το Διαιτητικό Δικαστήριο εκδίδει την απόφαση του εντός πέντε μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία συγκροτήθηκε, εκτός εάν θεωρεί αναγκαίο να παρατείνει το χρονικό όριο για διάστημα που δεν πρέπει να υπερβαίνει τους πέντε μήνες.

17. Η απόφαση του Διαιτητικού Δικαστηρίου συνοδεύεται από αιτιολόγηση. Είναι οριστική και δεσμευτική για όλα τα Μέρη της διαφοράς. Η απόφαση διαβιβάζεται από το Διαιτητικό Δικαστήριο στα Μέρη της διαφοράς και στη γραμματεία. Η γραμματεία προωθεί τις ληφθείσες πληροφορίες σε όλα τα Μέρη της παρούσας Σύμβασης.

18. Κάθε διαφορά, η οποία ενδέχεται να προκύψει μεταξύ των Μερών όσον αφορά την ερμηνεία ή την εφαρμογή της απόφασης, δύναται να υποβάλλεται από οποιοδήποτε εκ των Μερών στο Διαιτητικό Δικαστήριο που εξέδωσε την απόφαση ή, εάν δεν μπορεί να υποβληθεί σε αυτό, σε άλλο δικαστήριο που συγκροτείται για τον σκοπό αυτόν κατά τον ίδιο τρόπο όπως το πρώτο.

Άρθρο δεύτερο

Με κοινή απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Εργων και του κατά περίπτωση συναρμόδιου Υπουργού, μπορούν να λαμβάνονται τα προβλεπόμενα από τη Σύμβαση αναγκαία μέτρα, να ρυθμίζονται οι προβλεπόμενες από τη Σύμβαση διαδικασίες, μηχανισμοί και συστήματα, καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια η οποία είναι αναγκαία για την εφαρμογή της Σύμβασης.

Άρθρο τρίτο

Ισχύς

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και της Σύμβασης που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 20 της Σύμβασης.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 12 Δεκεμβρίου 2005
(ΕΠΟΝΤΑΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ)

ΚΥΑ Η.Π. 37111/2021/03 (ΦΕΚ 1391 Β'/29-9-03) : Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 3 του Ν. 3010/2002.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Εχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου 5 (παραγ. 2) του Ν. 1650/86 «Για την προστασία του Περιβάλλοντος (Α' 165) όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 (παραγ. 2 και 3) του Ν.

- 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ κ.λπ.» (Α΄ 91)
2. Τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του Ν. 2077/1992 «Κύρωση Συνθήκης για την Ευρ. Ένωση ...» (Α΄ 136) και τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 1338/1983 «Εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου» (Α΄ 34) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του Ν. 1440/1984 «Συμμετοχή της Ελλάδας στο κεφάλαιο, στα αποθεματικά και στις προβλέψεις της Ευρ. Τράπεζας Επενδύσεων, στο κεφάλαιο της Ευρ. Κοινότητας Ανθρακος και Χάλυβος και του Οργανισμού Εφοδιασμού ΕΥΡΑΤΟΜ» (Α΄ 70) και του άρθρου 65 του Ν. 1892/1990 (Α΄ 101).
3. Τις διατάξεις των άρθρων 23 (παρ. 1) και 24 του Ν. 1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά όργανα» (Α΄ 137) και των άρθρων 9 και 13 του Π.Δ/τος 473/1985 «Καθορισμός και ανακατανομή των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων» (Α΄ 157).
4. Την ΗΠ15393/2332/2002 κοινή υπουργική απόφαση «Κατάταξη δημόσιων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 1 του Ν. 3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11 και 96/61/ΕΕ κ.λπ.» (Α΄ 91).
5. Την 25535/3281/2002 κοινή υπουργική απόφαση «Εγκριση Περιβαλλοντικών Ορων από το Γενικό Γραμματέα της Περιφέρειας των έργων και δραστηριοτήτων που κατατάσσονται στην υποκατηγορία 2 της Α΄ Κατηγορίας ... κ.λπ.» (Β΄ 1463).
6. Την Η.Π.11014/703/2002 κοινή υπουργική απόφαση «Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (ΠΠΕΑ) και Εγκρισης Περιβαλλοντικών Ορων (Ε.Π.Ο.) σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986 (Α΄ 160) όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του Ν. 3010/2002 κ.λπ. (Α΄ 91)» (Β΄ 332).
7. Την οδηγία 85/337 του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1985 των Ευρ. Κοινοτήτων (ΕΕL 175/40/5.7.85).
8. Την οδηγία 97/11/ΕΚ του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕL 73/5/14.3.97).
9. Την οδηγία 96/61 του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕL 257/26/ 10.10.96).
10. Την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003 (ΕΕL 156/17/ 25.6.2003).
11. Τις διατάξεις του άρθρου 29 του Ν. 1558/1985 «Κυβέρνηση και Κυβερνητικά όργανα» (Α΄ 137) όπως το άρθρο αυτό συμπληρώθηκε με το άρθρο 27 του Ν. 2081/1992 (Α΄ 154) και τροποποιήθηκε με το άρθρο 1 (παραγ. 2 περ. α) του Ν. 2469/1997 «περιορισμός και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των Κρατικών δαπανών και άλλες διατάξεις» (Α΄ 38).
12. Την ΔΙΑΚ Φ.1-2-22875/2001 κοινή απόφαση του Πρωθυπουργού και του Υπουργού Εσωτερικών, Δημ. Διοίκησης και Αποκέντρωσης «Ανάθεση αρμοδιοτήτων στους Υφυπουργούς Εσωτερικών, Δημ. Διοίκησης και Αποκέντρωσης» (Β΄1480), αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Σκοπός-Ορισμοί

Με την παρούσα απόφαση αποσκοπείται η εφαρμογή του άρθρου 5 (παραγ. 2) του Ν. 1650/86 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 (παραγ. 2 και 3) του Ν. 3010/2002 και συγχρόνως η συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 4, 6, 7 και 9 της οδηγίας 85/337 του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 1985 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων «για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον» (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ΕΕL 175/40/5.7.85), όπως τα άρθρα αυτά τροποποιήθηκαν με τις παραγράφους 6 (εδ.4), 8, 9 και 11 του

άρθρου 1 της οδηγίας 97/11 του Συμβουλίου της 3ης Μαρτίου 1997 των Ευρ. Κοινοτήτων «περί τροποποίησης της οδηγίας 85/337 για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων δημόσιων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον» (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων EEL 73/5/14.3.97) καθώς και η συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 15 (παραγ. 1 και 2) και 17 της οδηγίας 96/61 του Συμβουλίου της 24ης Σεπτεμβρίου 1996 των Ευρ. Κοινοτήτων «σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης» (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων EEL 257/ 26/10.10.96), όπως οι διατάξεις αυτές των ανωτέρω οδηγιών τροποποιήθηκαν με την Οδηγία 2003/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003 «σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/EK του Συμβουλίου», (Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων EEL 156/17/25.6.2003) και ειδικότερα:

α) Των Οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 97/11/EK με τις παραγράφους 4, 5 και 6 του άρθρου 3 της οδηγίας 2003/35/EK και

β) Της Οδηγίας 96/61/EK με τις παραγράφους 3 και 5 του άρθρου 4 της Οδηγίας 2003/35/EK, ώστε κατά τη διαδικασία Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων σύμφωνα με την Η.Π.11014/703/2003 ΚΥΑ «Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (Π.Π.Ε.Α.) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Ε.Π.Ο.) κ.λπ.» (Β' 332) να παρέχεται η δυνατότητα στο κοινό:

α) Μέσω της κατάλληλης και έγκαιρης πληροφόρησης επί του περιεχομένου της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, να συμμετέχει και να εκφράζει τη γνώμη τους και

β) Να ενημερώνεται για την ΠΠΕΑ (γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση) της Διοίκησης καθώς και για την απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Ε.Π.Ο.).

1. Για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης νοούνται ως:

α. «κοινό»: ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και οι φορείς (ενώσεις, οργανώσεις ή ομάδες αυτών) εκπροσώπησής τους.

β. «ενδιαφερόμενο κοινό»: το κοινό που θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων εφόσον προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος.

Άρθρο 2

Δημοσιοποίηση της Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (Π.Π.Ε.Α.)

1. Η αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας, για την Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση (Π.Π.Ε.Α) που συνίσταται σε γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση επί της υποβληθείσας σ'αυτήν Προμελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΠΠΕ) σύμφωνα με τη διαδικασία, τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 3 και 6 της 11014/703/2003 ΚΥΑ, διαβιβάζει αντίγραφο της εν λόγω γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης μαζί με την ΠΠΕ στο (α) οικείο (α) Νομαρχιακό (α) Συμβούλιο (α) προκειμένου να λάβει (ουν) γνώση και να ενημερώσει (ουν) το κοινό σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 5 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 (παρ. 1. εδ. δα) και 3 (παραγ. 3) του Ν. 3010/2002.

2. Το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παραλαβή των ως άνω στοιχείων προβαίνει (ουν) σε δημοσίευση στον τοπικό τύπο ή σε

περίπτωση έλλειψής του σε μία εφημερίδα με ευρύτερη τοπική εμβέλεια σχετικής ανακοίνωσης προς το κοινό για να λάβει γνώση του περιεχομένου των στοιχείων αυτών. Το περιεχόμενο της ανακοίνωσης αυτής περιγράφεται στο Παράρτημα Α του άρθρου 7 της παρούσας απόφασης.

Παράλληλα το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) προβαίνει και σε ανάρτηση της εν λόγω ανακοίνωσης στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

3. Τα έξοδα δημοσίευσης της ανακοίνωσης στον τύπο, βαρύνουν τον φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας.

4. Είναι δυνατόν η δημοσιοποίηση της Π.Π.Ε.Α. να γίνεται παράλληλα με το Νομαρχιακό Συμβούλιο και από τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος που προβλέπονται στην παράγραφο 1. Στην περίπτωση αυτή η προαναφερόμενη ανακοίνωση δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας με δαπάνες του φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

Άρθρο 3

Δημοσιοποίηση της απόφασης αξιολόγησης έργου ή δραστηριότητας της υποκατηγορίας 3 ως υποκατηγορία 4 της Β' κατηγορίας

1. Η αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας όταν πρόκειται για έργο ή δραστηριότητα της υποκατηγορίας 3 της Β' κατηγορίας, το οποίο σύμφωνα με τη διαδικασία και τα κριτήρια αξιολόγησης που προβλέπονται στο άρθρο 9 της 11014/703/2003 ΚΥΑ κατατάσσεται στην Υποκατηγορία 4 της Β' Κατηγορίας, διαβιβάζει την προβλεπόμενη στο άρθρο αυτό σχετική απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας, στο (α) οικείο (α) Νομαρχιακό (α) Συμβούλιο (α) για να λάβει (ουν) γνώση και να ενημερώσει (ουν) το κοινό σύμφωνα με το άρθρο 5 (παράγρ. 3) του Ν. 1650/1986 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 3 (παρ. 3) του Ν. 3010/2002.

2. Το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παραλαβή των ως άνω στοιχείων προβαίνει σε δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο και σε περίπτωση έλλειψής της σε μία εφημερίδα με ευρύτερη τοπική εμβέλεια καθώς επίσης και σε ανάρτηση της ανακοίνωσης στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Το περιεχόμενο της ανακοίνωσης περιγράφεται στο Παράρτημα Α του άρθρου 7 της παρούσας απόφασης.

3. Τα έξοδα δημοσίευσης της ανακοίνωσης στον τύπο, βαρύνουν το φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας.

4. Είναι δυνατόν η δημοσιοποίηση της ως άνω απόφασης αξιολόγησης να γίνεται παράλληλα με το Νομαρχιακό Συμβούλιο και από την αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος που προβλέπεται στην παράγραφο 1. Στην περίπτωση αυτή η προαναφερόμενη ανακοίνωση δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας με δαπάνες του φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

Άρθρο 4

Διαδικασία δημοσιοποίησης της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) και συμμετοχής του κοινού

1. Πριν από την χορήγηση της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας στην οποία έχει υποβληθεί ο φάκελος με την ΜΠΕ σύμφωνα με τη διαδικασία τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στα άρθρα 4 και 7 της 11014/703/2003 ΚΥΑ διαβιβάζει αντίγραφο του μέσα σε 10 ημέρες από την υποβολή του, στο (α) οικείο (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο

(α) σύμφωνα με το άρθρο 5 (παραγ. 2) του Ν. 1650/86 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 (παραγ. 2) του Ν. 3010/2002.

2. Το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παραλαβή του παραπάνω φακέλλου προβαίνει (ουν) σε δημοσίευση σε μία τουλάχιστον τοπική εφημερίδα και σε περίπτωση έλλειψής της σε μία εφημερίδα με ευρύτερη τοπική εμβέλεια, ανακοίνωσης και πρόσκλησης του ενδιαφερόμενου κοινού για να λάβει γνώση του φακέλλου και να διατυπώσει εγγράφως απόψεις επί του περιεχομένου του, εφ' όσον το επιθυμεί. Το περιεχόμενο της ανακοίνωσης αυτής περιγράφεται στο Παράρτημα Β του άρθρου 7 της παρούσας απόφασης.

Το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) προβαίνει (ουν) παράλληλα σε ανάρτηση αντιγράφου της ως άνω ανακοίνωσης στον πίνακα Ανακοινώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

3. Μέσα σε προθεσμία 30 ημερών από τη δημοσίευση της ως άνω ανακοίνωσης το ενδιαφερόμενο κοινό έχει τη δυνατότητα:

α. Να λάβει γνώση ολοκλήρου του περιεχομένου του φακέλλου με τη ΜΠΕ και τα απαιτούμενα συνοδευτικά στοιχεία σύμφωνα με τα άρθρα 4 (παραγ. 1) και 7 (παραγ. 1) της 11014/703/2003 ΚΥΑ καθώς και τη γνωμοδότηση της Διοίκησης (Π.Π.Ε.Α.). Το (α) οικείο (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) οφείλει (ουν) να θέτει στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού κάθε σχετικό στοιχείο και να παρέχει τις απαραίτητες πληροφορίες.

β. Να διατυπώνει εγγράφως την γνώμη του και τις προτάσεις του, που πρέπει να είναι επαρκώς τεκμηριωμένες και να τις διαβιβάσει προς την αρμόδια σύμφωνα με την παράγραφο 1 υπηρεσία περιβάλλοντος και προς το (α) οικείο (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α).

4. Μετά την παρέλευση της ανωτέρω προβλεπόμενης προθεσμίας το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) διαβιβάζει (ουν) στην αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας φάκελλο ο οποίος περιλαμβάνει τις διατυπωθείσες γνώμες και προτάσεις των πολιτών και των φορέων εκπροσώπησής τους που έχουν τυχόν υποβληθεί καθώς και τη σχετική γνωμοδότησή του σύμφωνα με το άρθρο 4 του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 (παραγ. 2 εδ. 3) του Ν. 3010/2002. Στο φάκελλο αυτό περιλαμβάνονται και τα αποδεικτικά για την δημοσιοποίηση στοιχεία, σύμφωνα με την παράγραφο 2, όπως αποδεικτικό ανάρτησης στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης και αποκόμματα εφημερίδων, όπου έγιναν οι σχετικές δημοσιεύσεις.

5. Η κατά τα προηγούμενα διαδικασία δημοσιοποίησης και διαβίβασης των απόψεων και προτάσεων καθώς και της γνωμοδότησης του Νομαρχιακού Συμβουλίου δεν μπορεί να υπερβεί τις 35 ημέρες από τότε που αυτό παρέλαβε τον προς δημοσιοποίηση φάκελλο.

6. Τα έξοδα δημοσίευσης της ανακοίνωσης στον τύπο, βαρύνουν τον φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας.

7. Η δημοσιοποίηση του φακέλλου σύμφωνα με την παράγραφο 1, μπορεί να γίνεται παράλληλα με το Νομαρχιακό Συμβούλιο και από τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος που προβλέπονται στην παράγραφο 1. Στην περίπτωση αυτή η προαναφερόμενη ανακοίνωση δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας, με δαπάνες του φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

Άρθρο 5

Δημοσιοποίηση της απόφασης Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ)

1. Η αρμόδια υπηρεσία περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας ή της οικείας Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης κατά περίπτωση διαβιβάζει την απόφαση για την έγκριση ή μη περιβαλλοντικών όρων στην οποία αναφέρονται και στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού, στο οικείο ή τα οικεία Νομαρχιακά Συμβούλια προκειμένου να λάβουν γνώση και να ενημερώσουν το κοινό σύμφωνα με το άρθρο 5 (παραγ. 3) του Ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 (παραγ. 3) του Ν. 3010/2002. Το (α) Νομαρχιακό (ά) Συμβούλιο (α) μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παραλαβή της εν λόγω απόφασης ΕΠΟ προβαίνει (ουν):

σε δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο και σε περίπτωση έλλειψής του σε μία εφημερίδα με ευρύτερη τοπική εμβέλεια και σε ανάρτηση της ανακοίνωσης αυτής στον πίνακα ανακοινώσεων της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης. Το περιεχόμενο της ανακοίνωσης αυτής περιγράφεται στο Παράρτημα Α του άρθρου 7 της παρούσας απόφασης.

2. Τα έξοδα δημοσίευσης της ανακοίνωσης στον τύπο, βαρύνουν τον φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή πραγματοποίησης της δραστηριότητας.

3. Είναι δυνατόν η δημοσιοποίηση της απόφασης Ε.Π.Ο. να γίνεται παράλληλα με το Νομαρχιακό Συμβούλιο και από τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος που προβλέπονται στην παράγραφο 1. Στην περίπτωση αυτή η προαναφερόμενη ανακοίνωση δημοσιεύεται στον ημερήσιο τύπο περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας με δαπάνες του φορέα υλοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

Άρθρο 6

Προϋποθέσεις συμμετοχής κρατών-μελών της
Ευρ. Ένωσης κατά τη διαδικασία Ε.Π.Ο.

1. Η αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της οικείας Περιφέρειας όταν διαπιστώνει ότι η πραγματοποίηση ενός έργου ή δραστηριότητας στο Ελληνικό έδαφος ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον άλλου Κράτους Μέλους της Ε.Ε. ή όταν το ζητήσει ένα Κράτος Μέλος της Ε.Ε. που ενδέχεται να υποστεί σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον του:

α) διαβιβάζει στο ενδιαφερόμενο Κράτος Μέλος το ταχύτερο δυνατόν και μέσα στην προθεσμία δημοσιοποίησης της ΜΠΕ στον εγχώριο πληθυσμό σύμφωνα με το άρθρο 4 της παρούσας απόφασης εκτός των στοιχείων που προβλέπονται στην παράγραφο 1 του ίδιου άρθρου επιπλέον και:

περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας και κάθε πληροφορία σχετικά με τις ενδεχόμενες διασυνοριακές επιπτώσεις

πληροφορίες σχετικά με τη φύση της απόφασης Ε.Π.Ο. που ενδέχεται να ληφθεί

β) καλεί το εν λόγω Κράτος Μέλος να συμμετάσχει στη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (ΕΠΟ) με την παροχή σχετικής γνωμοδότησης επί της ΜΠΕ του έργου ή της δραστηριότητας μέσα σε εύλογη προθεσμία που τάσσεται με το διαβιβαστικό έγγραφο και η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει την οριζόμενη στην παράγραφο 6 του άρθρου 4 της παρούσας απόφασης.

2. Αντίστοιχη δυνατότητα με την αναφερόμενη στην προηγούμενη παράγραφο παρέχεται και στο Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ αναφορικά με την πραγματοποίηση ενός έργου ή δραστηριότητας στο έδαφος άλλου Κράτους Μέλους της ΕΕ που ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον της χώρας. Στην περίπτωση αυτή το ΥΠΕΧΩΔΕ κατ' εφαρμογή του άρθρου 4 της παρούσας απόφασης:

α) Μεριμνά ώστε οι πληροφορίες που αναφέρονται: στην περιγραφή του έργου ή της δραστηριότητας και σε κάθε πληροφορία σχετικά με τις ενδεχόμενες διασυνοριακές επιπτώσεις,

σε πληροφορίες σχετικά με τη φύση της απόφασης Ε.Π.Ο. που ενδέχεται να ληφθεί, να τίθενται μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα στη διάθεση των συναρμοδίων αρχών ή φορέων και μέσω των οικείων Νομαρχιακών Συμβουλίων στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού.

β) Να διασφαλίζει ότι οι συναρμόδιες αρχές ή φορείς, τα Νομαρχιακά Συμβούλια και το ενδιαφερόμενο κοινό μέσα σε εύλογη προθεσμία θα έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν την γνώμη τους επί του περιεχομένου των πληροφοριών που έχουν υποβληθεί στην αρμόδια Υπηρεσία Περ/ντος του ΥΠΕΧΩΔΕ.

3. Η προαναφερόμενη στις παραγράφους 1 και 2 δημοσιοποίηση χρησιμεύει ως βάση των αναγκαίων, μέσα σε εύλογη προθεσμία, διαβουλεύσεων μεταξύ των ενδιαφερομένων Κρατών Μελών της Ε.Ε. που αναφέρονται κατά κύριο λόγο, μεταξύ άλλων, στις ενδεχόμενες διασυννοριακές επιπτώσεις του έργου και στα μέτρα μείωσης ή εξάλειψής τους. Τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων αυτών οι γνωμοδοτήσεις και οι λοιπές πληροφορίες που έχουν συγκεντρωθεί κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία της έγκρισης περιβαλλοντικών όρων του έργου ή της δραστηριότητας.

4. Η απόφαση έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων του έργου ή της δραστηριότητας, στην οποία αναφέρονται και στοιχεία σχετικά με την συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού, διαβιβάζεται από το Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ για ενημέρωση και προς το ενδιαφερόμενο Κράτος Μέλος της Ε.Ε.

5. Σε περίπτωση που το έργο ή η δραστηριότητα πρόκειται να πραγματοποιηθεί σε όμορο Κράτος Μέλος, η σχετική απόφαση στην οποία αναφέρονται και στοιχεία σχετικά με την συμμετοχή του ενδιαφερόμενου κοινού, διαβιβάζεται για ενημέρωση στο Υπουργείο ΠΕΧΩΔΕ, το οποίο στη συνέχεια μεριμνά μέσω του (των) οικείου (ων) Νομαρχιακού (ων) Συμβουλίου (ων) για την ενημέρωση του ενδιαφερόμενου κοινού.

6. Οι λεπτομέρειες εφαρμογής του παρόντος άρθρου μπορούν να καθορίζονται από το ΥΠΕΧΩΔΕ και από το ενδιαφερόμενο Κράτος-Μέλος.

Άρθρο 7

Μεταβατική διάταξη

Για τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Μ.Π.Ε.) που έχουν υποβληθεί πριν από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης, στις κατά περίπτωση αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος που προβλέπονται στο άρθρο 4 (παρ. 1), η διαδικασία δημοσιοποίησης γίνεται σύμφωνα με την 75308/5512/1990 ΚΥΑ (ΦΕΚ 691 Β).

Άρθρο 8

Παραρτήματα

Προσαρτώνται και αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της παρούσας απόφασης τα Παραρτήματα που ακολουθούν:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

Περιεχόμενο ανακοίνωσης Νομαρχιακού Συμβουλίου α) για την γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση της Διοίκησης για Προκαταρκτική Περιβαλλοντική Εκτίμηση και Αξιολόγηση β) για την απόφαση αξιολόγησης έργου ή δραστηριότητας της υποκατηγορίας 3 ως υποκατηγορία 4 της Β' κατηγορίας και γ) για την απόφαση Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων για έργα και δραστηριότητες.

1. Ονομασία-είδος έργου ή δραστηριότητας

2. Φορέας πραγματοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας.

3. Γνωστοποίηση, κατά περίπτωση, της αρμόδιας σε θέματα περιβάλλοντος υπηρεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της Περιφέρειας ή της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης.

4. Γνωστοποίηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Νομαρχιακού Συμβουλίου για παροχή πληροφοριών και στοιχείων.

5. Γνωστοποίηση της Εφημερίδας ή των Εφημερίδων στις οποίες δημοσιεύεται η ανακοίνωση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β

Περιεχόμενο ανακοίνωσης Νομαρχιακού Συμβουλίου για την δημοσιοποίηση της ΜΠΕ.

1. Ονομασία είδος έργου ή δραστηριότητας.

2. Φορέας πραγματοποίησης ή λειτουργίας του έργου ή της δραστηριότητας.

3. Ημερομηνία έναρξης και λήξης της διαδικασίας δημοσιοποίησης.

4. Ημερομηνίες έναρξης και λήξης της προθεσμίας για την κατάθεση εγγράφως των απόψεων των πολιτών και των φορέων τους.

5. Γνωστοποίηση, κατά περίπτωση, της αρμόδιας σε θέματα περιβάλλοντος υπηρεσίας του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της Περιφέρειας.

6. Γνωστοποίηση της αρμόδιας υπηρεσίας του Νομαρχιακού Συμβουλίου για παροχή πληροφοριών, στοιχείων και την παραλαβή των εγγράφων απόψεων.

7. Γνωστοποίηση της ή των Εφημερίδων στις οποίες γίνεται η δημοσίευση.

Άρθρο 9

Καταργούμενες διατάξεις

Κάθε διάταξη που έρχεται σε αντίθεση με την παρούσα απόφαση ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτή καταργείται. Από την δημοσίευση της παρούσας καταργείται η 75308/5512/26.10.1990 ΚΥΑ «Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης των πολιτών και φορέων εκπροσώπησής τους για το περιεχόμενο της Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 5 του Ν. 1650/86» (Β' 691), με την επιφύλαξη του άρθρου 7 της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 10

Από τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Άρθρο 11

Εναρξη ισχύος

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 26 Σεπτεμβρίου 2003

(ΕΠΟΝΤΑΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ)

ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/16.3.2006 (ΦΕΚ Β' 327/17.03.2006) :Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/ΕΚ "για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ ΕΟΚ" του Συμβουλίου. Αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 77921/1440/1995 κοινής υπουργικής απόφασης (Β' 795)

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ -ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ - ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν. 2077/1992 "Κύρωση Συνθήκης για την Ευρ. Ένωση ..." (ΦΕΚ 136/Α'/1992) και τις διατάξεις του άρθρου 2 (παρ. 1ζ και 2) του ν. 1338/1983 "Εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου" (ΦΕΚ Α' 34/1983), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 1440/1984 "Συμμετοχή της Ελλάδας στο κεφάλαιο, στα αποθεματικά και στις προβλέψεις της Ευρ. Τράπεζας Επενδύσεων κ.λπ." (ΦΕΚ Α' 70/1984) και του άρθρου 65 του ν. 1892/1990 (ΦΕΚ Α' 101/1990).
2. Τις διατάξεις του άρθρου 5 του ν. 2690/1999 "Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις" (Α'45), όπως τροποποιήθηκαν από τις διατάξεις του άρθρου 8 (παρ. 2) του ν. 2880/2001 (Α'9) και του άρθρου 11 (παρ. 2) του ν. 3230/2004 (Α'44).
3. Τις διατάξεις του άρθρου 5 του ν. 1943/1991 "Εκσυγχρονισμός της οργάνωσης και λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης, αναβάθμιση του προσωπικού και άλλες συναφείς διατάξεις" (Α'50), όπως οι παράγραφοι 10 και 13 αυτού τροποποιήθηκαν από τις διατάξεις του άρθρου δευτέρου (παρ. 2β) του ν. 2690/1999 (Α'45) και η παράγραφος 7 του ίδιου άρθρου από τις διατάξεις του άρθρου 7 του ν. 3242/2004 (Α'102).
4. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. ΔΙΣΚΠΟ/Φ.17/ΟΙΚ/17170/ 2004 κοινή υπουργική απόφαση "Τρόπος καταβολής αποζημίωσης πολιτών για τη μη τήρηση προθεσμιών διεκπεραίωσης υποθέσεων από τη Διοίκηση" (Β'1226).
5. Τις διατάξεις του ν. 2218/1994 "Ίδρυση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, τροποποίηση διατάξεων για την πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση και την περιφέρεια και άλλες διατάξεις" (ΦΕΚ Α' 90/1984), όπως συμπληρώθηκε με το ν. 2240/1994 "Συμπλήρωση διατάξεων για τη Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση κ.ά." (ΦΕΚ Α' 153/1994).
6. Την οδηγία 2003/4/ΕΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 "για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ" (ΕΕΛ 41/26/14.2.2003).
7. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του π.δ. 63/2005 "Κώδικας Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα" (Α' 98).
8. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις του διατάγματος αυτού, δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1**Σκοπός**

Με την παρούσα απόφαση αποσκοπείται η αντικατάσταση της υπ' αριθμ. 77921/1440/1995 κοινής υπουργικής απόφασης "Ελεύθερη πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον" (Β'795) και η συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/ΕΚ του Συμβουλίου της 28ης Ιανουαρίου 2003 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "για την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες και για την κατάργηση της οδηγίας 90/313/ΕΟΚ του Συμβουλίου" που έχει δημοσιευθεί στην Ελληνική γλώσσα στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕΛ 41/26/14.2.2003), ώστε με τον καθορισμό των βασικών μέτρων όρων και διαδικασιών :

α) να κατοχυρώνεται το δικαίωμα πρόσβασης στις περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατέχουν οι δημόσιες αρχές ή για λογαριασμό των δημόσιων αρχών και να

προσδιορίζονται οι βασικοί όροι και προϋποθέσεις καθώς και οι πρακτικές ρυθμίσεις για την άσκηση του δικαιώματος αυτού

β) να διασφαλίζεται ότι, σε κάθε περίπτωση, οι περιβαλλοντικές πληροφορίες διατίθενται σταδιακά και διαδίδονται στο κοινό, προκειμένου να επιτυγχάνεται η ευρύτερη δυνατή συστηματική διάθεση και διάδοσή τους στο κοινό, με τη χρήση ιδίως της τεχνολογίας των τηλεπικοινωνιών μέσω υπολογιστή ή/και με την ηλεκτρονική τεχνολογία, εφόσον υπάρχουν.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης νοούνται ως:

1. "Περιβαλλοντική πληροφορία": οποιαδήποτε πληροφορία σε γραπτή, οπτική, ακουστική, ηλεκτρονική ή άλλη υλική μορφή, σχετικά με:

α) την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος, όπως ο αέρας και η ατμόσφαιρα, το νερό, το έδαφος, το χόμα, τα τοπία και οι φυσικές τοποθεσίες, συμπεριλαμβανομένων των υδροβιότοπων, των παράκτιων και των θαλάσσιων περιοχών, η βιοποικιλότητα και τα στοιχεία της, συμπεριλαμβανομένων των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών, και η αλληλεπίδραση μεταξύ των στοιχείων αυτών·

β) παράγοντες, όπως οι ουσίες, η ενέργεια, ο θόρυβος, οι ακτινοβολίες ή τα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων των ραδιενεργών αποβλήτων, οι εκπομπές, οι απορρίψεις και άλλες εκχύσεις στο περιβάλλον, που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τα στοιχεία του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο εδάφιο α.

γ) μέτρα (συμπεριλαμβανομένων των διοικητικών μέτρων), όπως οι πολιτικές, η νομοθεσία, τα σχέδια, τα προγράμματα, οι περιβαλλοντικές συμφωνίες και οι δραστηριότητες που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν τα στοιχεία και τους παράγοντες που αναφέρονται στα εδάφια α και β, καθώς και μέτρα ή δραστηριότητες που αποσκοπούν στην προστασία των ως άνω στοιχείων·

δ) εκθέσεις για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας·

ε) αναλύσεις κόστους ωφέλειας και άλλες οικονομικές αναλύσεις και παραδοχές χρησιμοποιούμενες στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων και των μέτρων που αναφέρονται στο εδάφιο γ και

στ) την κατάσταση της ανθρώπινης υγείας και ασφάλειας, συμπεριλαμβανομένης της ενδεχόμενης ρύπανσης της τροφικής αλυσίδας, τις συνθήκες της ανθρώπινης διαβίωσης, τις τοποθεσίες και τα οικοδομήματα πολιτισμικού ενδιαφέροντος στο μέτρο που επηρεάζονται ή ενδέχεται να επηρεασθούν από την κατάσταση των στοιχείων του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο εδάφιο α ή, μέσω των στοιχείων αυτών, από τα θέματα που αναφέρονται στα εδάφια β και γ.

2. "Δημόσια αρχή":

α) η Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα, οι δημόσιες υπηρεσίες, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων συμβουλευτικών φορέων, σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο·

β) οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που εκτελεί δημόσια διοικητικά καθήκοντα δυνάμει του εθνικού δικαίου (Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου ΝΠΙΔ), συμπεριλαμβανομένων ειδικών αρμοδιοτήτων, δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών σχετικών με το περιβάλλον και

γ) οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ασκεί καθήκοντα ή αρμοδιότητες δημόσιας αρχής, ή παρέχει δημόσιες υπηρεσίες, σχετικά με το περιβάλλον, υπό τον

έλεγχο φορέα ή προσώπου που emπίπτει στα εδάφια α ή β, εξαιρουμένων των οργάνων που ασκούν δικαστική ή νομοθετική εξουσία.

3. "Πληροφορίες που κατέχει δημόσια αρχή": περιβαλλοντικές πληροφορίες που βρίσκονται στην κατοχή δημόσιας αρχής, οι οποίες προέρχονται ή λαμβάνονται από την εν λόγω αρχή.

4. "Πληροφορίες που κατέχονται για λογαριασμό δημόσιας αρχής": περιβαλλοντικές πληροφορίες οι οποίες βρίσκονται στην υλική κατοχή φυσικού ή νομικού προσώπου για λογαριασμό δημόσιας αρχής.

5. "Αιτών": το φυσικό ή νομικό πρόσωπο που ζητεί περιβαλλοντικές πληροφορίες.

6. "Κοινό": ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή πρακτικές, οι ενώσεις, οι οργανώσεις εκπροσώπησής τους.

Άρθρο 3

Διαδικασία άσκησης του δικαιώματος πρόσβασης σε πληροφορίες

1. Κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο έχει δικαίωμα ύστερα από γραπτή αίτησή του στις δημόσιες αρχές να λαμβάνει γνώση ή /και να ζητά τη χορήγηση πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον χωρίς να επικαλείται την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος.

2. Η δημόσια αρχή προς την οποία υποβάλλεται η αίτηση, χορηγεί στον αιτούντα απόδειξη παραλαβής στην οποία περιλαμβάνεται ο οικείος αριθμός πρωτοκόλλου, η προθεσμία εντός της οποίας υφίσταται η υποχρέωση για παροχή πληροφοριών καθώς και η επισήμανση της δυνατότητας άσκησης των δικαιωμάτων που προβλέπονται στο άρθρο 6.

3. Οι δημόσιες αρχές με την επιφύλαξη του άρθρου 4 και λαμβάνοντας υπόψη τυχόν προθεσμίες που θέτει ο αιτών, υποχρεούνται να απαντούν εγγράφως στις αιτήσεις και να παρέχουν τις αιτούμενες πληροφορίες που κατέχονται από τις ίδιες ή για λογαριασμό τους μέσα σε προθεσμία:

α) είκοσι (20) ημερών από την ημερομηνία παραλαβής της σχετικής αίτησης

β) δύο (2) μηνών από την ημερομηνία παραλαβής της αίτησης, εάν, λόγω του όγκου και της πολυπλοκότητας των αιτουμένων πληροφοριών, δεν καθίσταται δυνατόν να τηρηθεί η αναφερόμενη στο εδάφιο α προθεσμία των 20 ημερών. Σε αυτές τις περιπτώσεις, ο αιτών ενημερώνεται το ταχύτερο δυνατόν, και οπωσδήποτε πριν από τη λήξη της προθεσμίας των 20 ημερών, για οποιαδήποτε τυχόν παράταση καθώς και για τους λόγους που την υπαγορεύουν.

Υπέρβαση των προθεσμιών της παραγράφου αυτής συγχωρείται σε περίπτωση ανωτέρας βίας, καθώς και όταν ο αιτών επικαλείται τη συνδρομή γεγονότων γνωστών στη δημόσια αρχή.

4. Αν η αίτηση υποβληθεί σε αναρμόδια αρχή, η αρχή αυτή οφείλει, μέσα σε τρεις (3) ημέρες να την διαβιβάσει στην αρμόδια και να γνωστοποιήσει τούτο στον ενδιαφερόμενο. Στην περίπτωση αυτή η προθεσμία αρχίζει από τότε που περιήλθε η αίτηση στην αρμόδια αρχή. Για υποθέσεις αρμοδιότητας περισσότερων αρχών, οι προθεσμίες της παραγράφου 3 παρατείνονται κατά οκτώ (8) ακόμη ημέρες.

5. Εάν κάποιο αίτημα δεν μπορεί να διεκπεραιωθεί λόγω αντικειμενικής αδυναμίας, ειδικά αιτιολογημένης, η αρμόδια αρχή οφείλει, μέσα σε τρεις (3) ημέρες πριν την εκπνοή της προθεσμίας, να γνωστοποιήσει εγγράφως στον αιτούντα :α) τους λόγους της καθυστέρησης, β) τον υπάλληλο που έχει αναλάβει την υπόθεση για την παροχή των πληροφοριών και γ) κάθε άλλη χρήσιμη πληροφορία.

6. Σε περίπτωση που η αίτηση διατυπώνεται κατά τρόπο υπερβολικά αόριστο, η δημόσια αρχή ζητά από τον αιτούντα, το συντομότερο δυνατό, και το αργότερο εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στην παράγραφο 3 εδάφιο α, να διευκρινίσει την

αίτηση και του παρέχει τη συνδρομή της προς τούτο, π.χ. παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τη χρησιμοποίηση των δημόσιων αρχείων που αναφέρονται στο εδάφιο γ της παραγράφου 9. Οι δημόσιες αρχές δύνανται, κατά περίπτωση, να απορρίπτουν αιτιολογημένα την αίτηση δυνάμει της παραγράφου 1 (εδάφιο α) του άρθρου 4.

7. Εάν ο αιτών ζητά από δημόσια αρχή περιβαλλοντικές πληροφορίες με συγκεκριμένη μορφή ή μορφότυπο (συμπεριλαμβανομένων των αντιγράφων), η δημόσια αρχή ικανοποιεί το αίτημά του, εκτός των περιπτώσεων κατά τις οποίες:

α) είναι ήδη προσιτές στο κοινό με άλλη μορφή ή μορφότυπο, ιδίως δυνάμει του άρθρου 7, που καθιστά εύκολη την πρόσβαση των αιτούντων, ή

β) κρίνεται εύλογο για τη δημόσια αρχή να χορηγήσει τις πληροφορίες αυτές με άλλη μορφή ή μορφότυπο, οπότε οφείλει να αναφέρει τους λόγους για τους οποίους τις παρέχει με τη συγκεκριμένη μορφή ή μορφότυπο.

Για την εφαρμογή της παραγράφου αυτής, οι δημόσιες αρχές καταβάλλουν κάθε εύλογη προσπάθεια ώστε οι περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατέχονται από τις ίδιες ή για λογαριασμό τους να παρέχονται με μορφή ή μορφότυπο που επιτρέπει την εύκολη αναπαραγωγή και πρόσβαση με τεχνολογίες επικοινωνιών μέσω υπολογιστή ή με άλλα ηλεκτρονικά μέσα.

Οι λόγοι για τους οποίους απορρίπτεται εν όλω ή εν μέρει το αίτημα παροχής των πληροφοριών αυτών, με τη μορφή ή το μορφότυπο που ζητήθηκε, γνωστοποιούνται στον αιτούντα εντός της προθεσμίας που αναφέρεται στην παράγραφο 3 εδάφιο α.

8. Το δικαίωμα πρόσβασης σε πληροφορίες ασκείται με επιτόπια μελέτη ή με τη χορήγηση αντιγράφου εκτός εάν η αναπαραγωγή του μπορεί να βλάψει το πρωτότυπο. Η σχετική δαπάνη αναπαραγωγής βαρύνει τον αιτούντα, με την επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 5 της παρούσας απόφασης.

9. Για την ευχερή άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης:

α) οι υπάλληλοι οφείλουν να υποστηρίζουν το κοινό στην αναζήτηση πρόσβασης σε πληροφορίες·

β) οι κατάλογοι των δημόσιων αρχών πρέπει να είναι προσιτοί στο κοινό και

γ) οι δημόσιες αρχές υποχρεούνται να προβαίνουν στις αναγκαίες πρακτικές ρυθμίσεις όπως: στον καθορισμό των υπευθύνων ενημέρωσης, στην καθιέρωση και διατήρηση χώρων για την εξέταση των αιτούμενων πληροφοριών, στη δημιουργία μητρώων ή καταλόγων περιβαλλοντικών πληροφοριών που κατέχουν οι αρχές αυτές ή των κέντρων ενημέρωσης, με σαφείς αναφορές για το πού μπορούν να βρεθούν οι πληροφορίες αυτές. Οι δημόσιες αρχές ενημερώνουν με κάθε πρόσφορο μέσο το κοινό σχετικά με τα δικαιώματά του σύμφωνα με την παρούσα απόφαση και παρέχουν στον κατάλληλο βαθμό, πληροφορίες, καθοδήγηση και συμβουλές.

Άρθρο 4

Προϋποθέσεις απορρίψεων αιτήσεων

Εξαιρέσεις

1. Η αρμόδια αρχή προς την οποία υποβάλλεται η αίτηση έχει τη δυνατότητα απόρριψης της αίτησης για παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών όταν η αίτηση:

α) είναι εμφανώς παράλογη ή διατυπώνεται κατά τρόπο υπερβολικά αόριστο λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 3 (παρ. 6), είναι ακατάληπτη, προδήλως αβάσιμη ή επαναλαμβάνεται κατά τρόπο καταχρηστικό.

β) αφορά ημιτελές υλικό ή ημιτελή έγγραφα και δεδομένα. Στη περίπτωση αυτή η δημόσια αρχή αναφέρει το όνομα της αρχής που ετοιμάζει το υλικό και τον εκτιμώμενο χρόνο που χρειάζεται για την ολοκλήρωσή του.

γ) αφορά εσωτερικές επικοινωνίες ανακοινώσεις των δημόσιων αρχών λαμβανομένου υπόψη του δημόσιου συμφέροντος που εξυπηρετείται από τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών αυτών.

2. Οι δημόσιες αρχές μπορούν να απορρίψουν τις αιτήσεις για περιβαλλοντικές πληροφορίες εάν η δημοσιοποίηση των πληροφοριών αυτών θα μπορούσε να επηρεάσει αρνητικά:

α) τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των συνόδων του Υπουργικού Συμβουλίου και των διαδικασιών των δημόσιων αρχών, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις

β) τις διεθνείς σχέσεις, τη δημόσια ασφάλεια ή την εθνική άμυνα·

γ) τη λειτουργία της δικαιοσύνης, την δυνατότητα κάθε προσώπου για δίκαιη δίκη ή τη δυνατότητα μιας δημόσιας αρχής να διεξαγάγει έρευνα ποινικού ή πειθαρχικού χαρακτήρα·

δ) τον εμπιστευτικό χαρακτήρα εμπορικών ή βιομηχανικών πληροφοριών, όταν προβλέπεται από τις κείμενες διατάξεις, προκειμένου να προστατευθεί θεμιτό οικονομικό συμφέρον, συμπεριλαμβανομένου του δημόσιου συμφέροντος για την τήρηση του εμπιστευτικού χαρακτήρα των στατιστικών στοιχείων και του φορολογικού απορρήτου·

ε) τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας·

στ) τον εμπιστευτικό χαρακτήρα των προσωπικών δεδομένων ή/και αρχείων που αφορούν φυσικό πρόσωπο όταν το εν λόγω πρόσωπο δεν έχει συναινέσει στην δημοσιοποίηση των πληροφοριών, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις κείμενες διατάξεις

ζ) τα συμφέροντα προστασίας οιοδήποτε προσώπου το οποίο έχει δώσει τις αιτούμενες πληροφορίες εθελουσίως χωρίς να του επιβάλλεται ή να είναι δυνατό να του επιβληθεί νομική υποχρέωση, εκτός εάν το συγκεκριμένο πρόσωπο έχει συναινέσει στην δημοσιοποίηση των εν λόγω πληροφοριών·

η) την προστασία του περιβάλλοντος στο οποίο αναφέρονται οι ως άνω πληροφορίες, όπως ο εντοπισμός σπάνιων ειδών.

3. Οι λόγοι απόρριψης που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 ερμηνεύονται συστατικά, λαμβανομένου υπόψη, για τη συγκεκριμένη περίπτωση, του δημόσιου συμφέροντος που εξυπηρετεί η δημοσιοποίηση των πληροφοριών. Σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, το δημόσιο συμφέρον που εξυπηρετεί η δημοσιοποίηση των πληροφοριών σταθμίζεται συγκριτικά προς το συμφέρον που εξυπηρετεί η άρνηση. Οι δημόσιες αρχές δεν μπορούν, δυνάμει της παραγράφου 2 εδάφια α), δ), στ), ζ) και η), να προβαίνουν στην απόρριψη αιτήσεων που αφορούν πληροφορίες σχετικά με εκτομές στο περιβάλλον.

Για την εφαρμογή του εδαφίου στ) της παραγράφου 2, οι δημόσιες αρχές μεριμνούν για την τήρηση των απαιτήσεων των διατάξεων του ν. 2472/1997 (Α΄50), που έχει εκδοθεί σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, σχετικά με την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών.

4. Τα Υπουργεία Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης και ΠΕΧΩΔΕ μπορούν να καταρτίζουν κατάλογο κριτηρίων, προσπελάσιμο από το κοινό, βάσει των οποίων η αρμόδια αρχή μπορεί να αποφασίζει τον τρόπο εξέτασης των αιτήσεων.

5. Περιβαλλοντικές πληροφορίες που κατέχονται από τις δημόσιες αρχές ή για λογαριασμό τους και οι οποίες έχουν ζητηθεί από τον αιτούντα, παρέχονται εν μέρει όταν είναι δυνατόν να διαχωρισθούν οι πληροφορίες που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της παραγράφου 1 εδάφια δ) και ε) ή της παραγράφου 2 από το υπόλοιπο των αιτούμενων πληροφοριών.

6. Η άρνηση παροχής, συνολικά ή εν μέρει, των αιτούμενων πληροφοριών κοινοποιείται στον αιτούντα εγγράφως ή ηλεκτρονικά, εντός της προθεσμίας του άρθρου 3 παράγραφος 3 εδάφιο α) ή, κατά περίπτωση, εδάφιο β). Η κοινοποίηση πρέπει να αναφέρει τους λόγους της απόρριψης και να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη ένδικη προστασία που προβλέπεται στο άρθρο 6 της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 5

Τέλη

1. Η πρόσβαση στα δημόσια αρχεία ή καταλόγους που καταρτίζονται και τηρούνται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3 παράγραφος 9 και η επιτόπια εξέταση αιτούμενων πληροφοριών είναι δωρεάν.

2. Με κοινή απόφαση των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και Οικονομίας και Οικονομικών είναι δυνατόν να επιβληθούν τέλη για την παροχή περιβαλλοντικών πληροφοριών. Τα τέλη αυτά δεν θα υπερβαίνουν ένα εύλογο ποσό.

3. Σε περίπτωση επιβολής τέλους, οι δημόσιες αρχές δημοσιεύουν και διαθέτουν στους αιτούντες πίνακα αυτών των τελών καθώς και πληροφορίες όσον αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες ένα τέλος μπορεί να επιβληθεί ή να αρθεί.

Άρθρο 6

Ένδικη προστασία

Σε περίπτωση που ο αιτών θεωρεί ότι η δημόσια αρχή α) αγνόησε την αίτησή του για παροχή πληροφοριών, λόγω παρέλευσης των προθεσμιών της παραγράφου 3 του άρθρου 3 (έμμεση απόρριψη), ή β) απέρριψε την αίτησή του αδικαιολόγητα (πλήρως ή εν μέρει) ή γ) απάντησε πλημμελώς ή δ) δεν αντιμετώπισε το αίτημά του σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 3, δικαιούται:

1) Να ασκήσει το δικαίωμα αποζημίωσης, λόγω υπέρβασης των προθεσμιών που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 3 (έμμεση απόρριψη), ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής της παραγράφου 13 του άρθρου 5 του ν. 1943/1991 όπως ισχύει, κατά τα οριζόμενα στις παραγράφους 7, 8, 9 και 10 του εν λόγω άρθρου, όπως ισχύουν.

2) Να ασκήσει αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου σύμφωνα με τις περί αστικής ευθύνης διατάξεις. Το δικαίωμα αυτό έχουν και οι τρίτοι οι οποίοι ενδεχομένως ζημιώνονται από τη δημοσιοποίηση των πληροφοριών.

3) Να ασκήσει ενδικοφανή προσφυγή ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής της παραγράφου 13 του άρθρου 5 του ν. 1943/1991 όπως ισχύει, κατά τα οριζόμενα στις παραγράφους 7, 8, 9 και 10 του εν λόγω άρθρου, όπως ισχύουν, για την τροποποίηση ή επανεξέταση των πράξεων ή παραλείψεων της δημόσιας αρχής.

3.1) Η ενδικοφανής προσφυγή ασκείται μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την κοινοποίηση στον αιτούντα της απάντησης της δημόσιας αρχής ή από την ημερομηνία παρέλευσης των προθεσμιών της παραγράφου 3 του άρθρου 3, (έμμεση απόρριψη).

3.2) Πριν την έκδοση απόφασης επί της ενδικοφανούς προσφυγής, η Ειδική Επιτροπή του ΥΠΕΣΔΑ ή της Περιφέρειας, μπορεί να ζητά τη γνώμη της αρμόδιας κατά περίπτωση Υπηρεσίας Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ ή της Περιφέρειας, επί θεμάτων ουσίας της ενδικοφανούς προσφυγής.

3.3) Η απόφαση της Ειδικής Επιτροπής επί της ενδικοφανούς προσφυγής γνωστοποιείται στον προσφεύγοντα μέσα σε προθεσμία 45 ημερών από την άσκησή της.

3.4) Οι αποφάσεις της Ειδικής Επιτροπής επί των ενδικοφανών προσφυγών κοινοποιούνται στην αρμόδια Υπηρεσία για Διεθνή και Ευρωπαϊκά θέματα του ΥΠΕΧΩΔΕ,

προκειμένου να συνταχθούν οι σχετικές εκθέσεις εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας απόφασης, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 9 (παρ. 2) αυτής.

3.5) Κατά της απόφασης της Ειδικής Επιτροπής επί της ενδικοφανούς προσφυγής, ο ενδιαφερόμενος έχει το δικαίωμα να ασκήσει προσφυγή ουσίας ενώπιον του αρμόδιου Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου. Σε περίπτωση που παρέλθει η ανωτέρω προθεσμία των 45 ημερών, η προσφυγή ουσίας ενώπιον του αρμόδιου Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου ασκείται κατά της τεκμαιρόμενης, από την άροδο της ως άνω προθεσμίας, απόρριψης της ενδικοφανούς προσφυγής

3.6) Οι αποφάσεις των Δικαστηρίων είναι δεσμευτικές για τη δημόσια αρχή που κατέχει την πληροφορία, με την έννοια ότι η εν λόγω αρχή υποχρεούται στην εφαρμογή των ως άνω αποφάσεων σχετικά με την παροχή της αιτηθείσας πληροφορίας την οποία άμεσα ή έμμεσα είχε αρχικά απορρίψει.

Άρθρο 7

Διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών

1. Οι δημόσιες αρχές οργανώνουν τις περιβαλλοντικές πληροφορίες της αρμοδιότητάς τους που κατέχουν καθώς και αυτών που κατέχουν ή κατέχονται για λογαριασμό τους με σκοπό την ενεργητική και συστηματική διάδοσή τους, ιδίως με την τεχνολογία επικοινωνιών μέσω υπολογιστή ή/και την ηλεκτρονική τεχνολογία, εφόσον υπάρχουν. Οι πληροφορίες που παρέχονται με την τεχνολογία επικοινωνιών μέσω υπολογιστή ή/και την ηλεκτρονική τεχνολογία δεν είναι υποχρεωτικό να περιλαμβάνουν στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί πριν από την έναρξη ισχύος της παρούσας, εκτός αν τα στοιχεία αυτά είναι ήδη διαθέσιμα υπό ηλεκτρονική μορφή.

Οι περιβαλλοντικές πληροφορίες καθίστανται σταδιακά διαθέσιμες σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων που είναι εύκολα προσιτές στο κοινό μέσω δημοσίων δικτύων τηλεπικοινωνιών.

2. Οι πληροφορίες, που πρέπει να παρέχονται και να διαδίδονται, ενημερώνονται κατά περίπτωση και περιλαμβάνουν τουλάχιστον:

α) τα κείμενα των διεθνών συνθηκών, συμβάσεων ή συμφωνιών και τους νόμους με τους οποίους αυτές έχουν κυρωθεί καθώς και τα κείμενα της εθνικής και κοινοτικής νομοθεσίας που αφορούν στο περιβάλλον ή αναφέρονται σ' αυτό·

β) τις πολιτικές, τα σχέδια και τα προγράμματα που συνδέονται με το περιβάλλον·

γ) τις εκθέσεις προόδου που εκπονούν, ή τηρούν σε ηλεκτρονική μορφή, δημόσιες αρχές σχετικά με την εφαρμογή των στοιχείων που αναφέρονται στα στοιχεία α) και β)·

δ) τις εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 3·

ε) τα δεδομένα ή τις περιλήψεις των δεδομένων που προκύπτουν από το έλεγχο δραστηριοτήτων που επηρεάζουν ή ενδέχεται να επηρεάσουν το περιβάλλον·

στ) τις αποφάσεις έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και τις περιβαλλοντικές συμφωνίες ή μια αναφορά για το πού μπορεί να αναζητηθεί ή να βρεθεί η πληροφορία στο πλαίσιο του άρθρου 3·

ζ) τις μελέτες του αντίκτυπου στο περιβάλλον και τις αξιολογήσεις των κινδύνων που αφορούν τα στοιχεία του περιβάλλοντος που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 στοιχείο α) ή μια αναφορά για το πού μπορεί να αναζητηθεί ή να βρεθεί η πληροφορία στο πλαίσιο του άρθρου 3.

3. Με την επιφύλαξη της τήρησης των ειδικών υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων που επιβάλλει η εθνική και κοινοτική νομοθεσία, οι δημόσιες αρχές μεριμνούν για τη δημοσίευση, σε τακτικά χρονικά διαστήματα που δεν υπερβαίνουν την τετραετία,

εθνικών και, ενδεχομένως, περιφερειακών ή τοπικών εκθέσεων σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος. Οι εκθέσεις αυτές περιλαμβάνουν πληροφορίες σχετικά με την ποιότητα του περιβάλλοντος και τις πιέσεις που υφίσταται.

4. Με την επιφύλαξη της τήρησης ειδικών υποχρεώσεων που επιβάλλει η εθνική και κοινοτική νομοθεσία, σε περίπτωση άμεσης απειλής της ανθρώπινης ζωής ή του περιβάλλοντος λόγω ανθρώπινων δραστηριοτήτων ή φυσικών αιτιών, διαδίδονται άμεσα και χωρίς καθυστέρηση όλες οι πληροφορίες που κατέχονται από τις δημόσιες αρχές ή για λογαριασμό τους και οι οποίες θα ήταν δυνατόν να επιτρέψουν στο κοινό, που ενδέχεται να θιγεί, να λάβει μέτρα για την πρόληψη ή τον περιορισμό των ζημιών από την εν λόγω απειλή.

5. Οι εξαιρέσεις του άρθρου 4 παράγραφοι 1 και 2 μπορούν να ισχύουν για τις υποχρεώσεις που επιβάλλει το παρόν άρθρο.

6. Οι δημόσιες αρχές μπορούν να ικανοποιούν τις απαιτήσεις του παρόντος άρθρου με τη δημιουργία συνδέσεων με ιστοσελίδες του Διαδικτύου στις οποίες θα μπορούν να αναζητούνται οι πληροφορίες.

7. Η Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ διασφαλίζει, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 8

Ποιότητα της περιβαλλοντικής πληροφόρησης

1. Οι δημόσιες αρχές πρέπει να εξασφαλίζουν, στο μέτρο του δυνατού, ότι οι πληροφορίες που συλλέγονται από τις ίδιες ή για λογαριασμό τους είναι ενημερωμένες, ακριβείς και συγκρίσιμες.

2. Κατόπιν αιτήσεως, οι δημόσιες αρχές απαντούν σε αιτήσεις παροχής των πληροφοριών που αναφέρονται στο άρθρο 2 παράγραφος 1 στοιχείο β), υποδεικνύοντας στον αιτούντα πού μπορούν να βρεθούν πληροφορίες, εφόσον διατίθενται, σχετικά με τις διαδικασίες μέτρησης, συμπεριλαμβανομένων των μεθόδων ανάλυσης, δειγματοληψίας και προεπεξεργασίας των δειγμάτων που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή της αιτούμενης πληροφορίας, ή αναφέροντας μια τυποποιημένη διαδικασία που χρησιμοποιήθηκε.

3. Οι αρμόδιες Υπηρεσίες Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ γνωμοδοτούν επί ερωτημάτων που τους θέτουν άλλες δημόσιες αρχές σχετικά με την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου και εν γένει επί θεμάτων εφαρμογής της παρούσας Απόφασης.

Άρθρο 9

Κατάρτιση εκθέσεων προς την Επιτροπή Ε.Κ.

1. Οι Διευθύνσεις Περιβάλλοντος των Περιφερειών και οι αρμόδιες υπηρεσίες των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, υποχρεούνται να αποστέλλουν ετησίως στη Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, έκθεση σχετικά με την εφαρμογή των άρθρων 6 και 7 της παρούσας απόφασης.

2. Το ΥΠΕΧΩΔΕ έως τις 14 Φεβρουαρίου 2009, εκπονεί έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας απόφασης. Η έκθεση αυτή καταρτίζεται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Ε.Κ. και διαβιβάζεται στην Επιτροπή Ε.Κ. το αργότερο στις 14 Αυγούστου 2009.

Άρθρο 10

Από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης, καταργείται η υπ' αριθμ. 77921/1440/1995 κοινή υπουργική απόφαση (Β'795) καθώς και κάθε διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 11

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 16 Μαρτίου 2006
(ΕΠΟΝΤΑΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ)

Αριθμ. 9269/470 (ΦΕΚ Β' 286/02.03.2007) : Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3010/2002" (Β' 1391) και σε συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της οδηγίας 2003/35/ΕΚ "σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ - ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν. 2077/1992 "Κύρωση Συνθήκης για την Ευρ. Ένωση ..." (Α' 136/1992) και τις διατάξεις του άρθρου 2 (παρ. 1 ζ και παρ. 2) του ν. 1338/1983 "Εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου" (Α' 34/1983), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 1440/1984 "Συμμετοχή της Ελλάδας στο κεφάλαιο, στα αποθεματικά και στις προβλέψεις της Ευρ. Τράπεζας Επενδύσεων κλ.π." (Α' 70/1984) και του άρθρου 3 του ν. 1338/83 όπως αντικαταστάθηκε από τις διατάξεις του άρθρου 65 του ν. 1892/1990 (Α' 101/1990).
2. Τις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 (παρ. 2) του ν. 1650/1986 "Για την προστασία του περιβάλλοντος" (Α' 160) όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 2 και 3 (παρ. 2 και 3) του ν. 3010/2002 "Εναρμόνιση του ν. 1650/1986 με τις οδηγίες 97/11 και 96/61 Ε.Ε. ... και άλλες διατάξεις" (Α' 91).
3. Τις διατάξεις του ν. 3422/2005 "Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα". (Α' 303).
4. Τις διατάξεις των άρθρων 23 (παρ. 1) και 24 του ν. 1558/1985 "Κυβέρνηση και Κυβερνητικά όργανα" (ΦΕΚ Α' 137/1985) και των άρθρων 9 και 13 και 20 του π.δ/τος 473/1985 "Καθορισμός και ανακατανομή των αρμοδιοτήτων των Υπουργείων" (ΦΕΚ Α' 157/1985).
5. Τις διατάξεις του ν. 3226/2004 "Παροχή νομικής βοήθειας σε πολίτες χαμηλού εισοδήματος και άλλες διατάξεις" (Α' 24).

6. Τις διατάξεις του ν. 2690/1999 "Κύρωση του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας και άλλες διατάξεις" (Α' 45).
7. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. ΗΠ 15393/2332/2002 κοινής υπουργικής απόφασης "Κατάταξη δημοσίων και ιδιωτικών έργων και δραστηριοτήτων σε κατηγορίες σύμφωνα με το άρ. 3 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρ. 1 του ν. 3010/2002 ..." (Β' 1022/2002).
8. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 11014/703/Φ104/14.3.2003 κοινής υπουργικής απόφασης "Διαδικασία Προκαταρκτικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης και Αξιολόγησης (Π.Π.Ε.Α.) και Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (Ε.Π.Ο.) σύμφωνα με το άρθρο 4 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε από το άρ. 2 του ν. 3010/2002 ..." (Β' 332) και ειδικότερα τα άρθρα 3, 4, 6, 7 και 9 αυτής.
9. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. Η.Π. 37111/2021/2003 κοινής υπουργικής απόφασης "Καθορισμός τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά την διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκε με τις παραγράφους 2 και 3 του άρθρου 3 του ν. 3010/2002" (Β' 1391).
10. Τις διατάξεις της υπ' αριθμ. 25535/3281/15.11.2002 κοινής υπουργικής απόφασης "Έγκριση περιβαλλοντικών όρων από τον Γενικό Γραμματέα Περιφέρειας των έργων και δραστηριοτήτων που κατατάσσονται στην υποκατηγορία 2 της Α' κατηγορίας σύμφωνα με την υπ' αριθμ. ΗΠ 15393/2332/2002 κοινή υπουργική απόφαση ..." (1463/20.11.2002).
11. Τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της οδηγίας 2003/35/ΕΚ (ΕΕL 156/17/25.6.2003).
12. Τις διατάξεις του άρθρου 90 του π.δ. 63/2005 "Κώδικας νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και Κυβερνητικά Όργανα" (Α' 98).
13. Το γεγονός ότι από τις διατάξεις της παρούσας, δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Σκοπός

1. Με την παρούσα απόφαση αποσκοπείται η συμμόρφωση με τις διατάξεις των άρθρων 3 (παρ. 7) και 4 (παρ. 4) της οδηγίας 2003/35/ΕΚ του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "σχετικά με την συμμετοχή του κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν το περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά τη συμμετοχή του κοινού και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη των οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΕΟΚ του Συμβουλίου", που έχει δημοσιευθεί στην Ελληνική γλώσσα στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕL 156/17/25.6.2003) και συγχρόνως η εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου δευτέρου του ν. 3422/2005, ώστε με την διασφάλιση της παροχής διοικητικού ελέγχου και δικαστικής προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του, που σχετίζονται με την εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 4 και 5 του ν. 1650/1986, όπως αντικαταστάθηκαν με τα άρθρα 2 και 3 του ν. 3010/2002 και των υπ' αριθμ. 11014/703/2003 και υπ' αριθμ. 37111/2021/2003 κοινή υπουργική απόφαση που έχουν εκδοθεί σε εφαρμογή των εν λόγω άρθρων, να κατοχυρώνεται πληρέστερα και πιο ολοκληρωμένα το δικαίωμα της ουσιαστικής συμμετοχής του στην προβλεπόμενη από τις ως άνω διατάξεις διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για την εφαρμογή της παρούσας απόφασης νοείται:

- 1) "Κοινό": ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα και, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή πρακτικές, οι φορείς (ενώσεις, οργανώσεις ή ομάδες) εκπροσώπησης τους.
- 2) "ενδιαφερόμενο κοινό": το κοινό που θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την πραγματοποίηση του έργου ή της δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων εφόσον προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος.
- 3) "ενδιαφερόμενος": κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο αποτελεί μέρος του ενδιαφερόμενου κοινού.
- 4) "Διοίκηση": η αρχή η οποία έχει ορισθεί ως αρμόδια για την διενέργεια της διαδικασίας έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και την έκδοση της σχετικής απόφασης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 4 του ν. 1650/1986 όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 2 του ν. 3010/2002 και των υπ' αριθμ. 11014/703/2003 και υπ' αριθμ. 37111/2021/2003 κοινή υπουργική απόφαση που έχουν εκδοθεί σε εφαρμογή του εν λόγω άρθρου.

Άρθρο 3

Μέσα ένδικης προστασίας του κοινού

Α. Κάθε ενδιαφερόμενος για την αποκατάσταση της ηθικής ή υλικής βλάβης των εννόμων συμφερόντων του δικαιούται να προσβάλλει τις πράξεις ή παραλείψεις της Διοίκησης που έχουν σχέση με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις των υπ' αριθμ. 11014/703/2003 και υπ' αριθμ. 37111/2021/2003 ΚΥΑ. Το δικαίωμα αυτό ένδικης προστασίας παρέχεται τόσο στα πλαίσια διοικητικού ελέγχου όσο και στα πλαίσια δικαστικής προστασίας.

1) Το δικαίωμα διοικητικού ελέγχου ασκείται:

α) Με αίτηση θεραπείας προς το ΥΠΕΧΩΔΕ, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 24 του ν. 2690/1999 με την οποία ο ενδιαφερόμενος ζητά την ανάκληση ή την τροποποίηση πράξης της Διοίκησης, για θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 3 και 4 της υπ' αριθμ. 11014/703/2003 κοινή υπουργική απόφαση και σε συνδυασμό με τις σχετικές διατάξεις της υπ' αριθμ. 37111/2021/2003 κοινή υπουργική απόφαση.

β.1) Με ειδική διοικητική προσφυγή ενώπιον του Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ., με την οποία ο ενδιαφερόμενος ζητά την ακύρωση ή την τροποποίηση πράξης του Γενικού Γραμματέα της οικείας Περιφέρειας, για θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των έργων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7 και 9 της υπ' αριθμ. 11014/703/2003 κοινής υπουργικής απόφασης και σε συνδυασμό με τις σχετικές διατάξεις της υπ' αριθμ. 37111/2021/2003 κοινής υπουργικής απόφασης.

β.2) Η ειδική διοικητική προσφυγή ασκείται μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από την έκδοση της ως άνω Πράξης ή από την ημερομηνία παρέλευσης των προβλεπόμενων στις ανωτέρω διατάξεις σχετικών προθεσμιών ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού (παράλειψη της διοίκησης).

β.3) Η Διοίκηση εξετάζει τη νομιμότητα της Πράξης και αποφασίζει για την ακύρωση εν όλω ή εν μέρει της Πράξης ή για την απόρριψη της προσφυγής. Η απόφαση επί της ειδικής διοικητικής προσφυγής γνωστοποιείται στον προσφεύγοντα μέσα σε προθεσμία 45 ημερών από την άσκηση της.

2) Το δικαίωμα δικαστικής προστασίας ασκείται:

2.1) με αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του αρμοδίου Δικαστηρίου σύμφωνα με τις περί αστικής ευθύνης διατάξεις

2.2) με αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας:

α) κατά πράξεως ή παραλείψεως της Διοίκησης, είτε έχει ασκηθεί είτε όχι αίτηση θεραπείας,

β) κατά της απόφασης του ΥΠΕΧΩΔΕ επί της ειδικής διοικητικής προσφυγής. Σε περίπτωση που παρέλθει η προθεσμία των 45 ημερών που προβλέπεται στην παράγραφο 1 εδ. β.3, η αίτηση ακυρώσεως ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ασκείται κατά της τεκμαιρόμενης, από την πάροδο των εν λόγω προθεσμιών, απόρριψης της ειδικής διοικητικής προσφυγής.

Β. Πληροφορίες για θέματα εφαρμογής των διατάξεων του παρόντος άρθρου παρέχονται από τις δημόσιες αρχές όπως ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 2 της υπ' αριθμ. 11764/653/2006 κοινής υπουργικής απόφασης "Πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/ΕΚ κ.λπ." στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 7 αυτής.

Άρθρο 4

Από την έναρξη ισχύος της παρούσας απόφασης, καταργείται κάθε διάταξη που αντίκειται στις διατάξεις της παρούσας απόφασης ή ανάγεται σε θέματα που ρυθμίζονται από αυτήν.

Άρθρο 5

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 2 Μαρτίου 2007
(ΕΠΙΟΝΤΑΙ ΥΠΟΓΡΑΦΕΣ)

Αριθμ. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ. 107017 (ΦΕΚ Β' 1225/5.9.2006)

Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 (Απόσπασμα)

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ - ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις του άρθρου δεύτερου του ν. 2077/1992 "Κύρωση Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση ..." (ΦΕΚ Α' 136) και τις διατάξεις του άρθρου 2 (παρ. 1 ζ) του ν. 1338/1983 "Εφαρμογή του Κοινοτικού Δικαίου" (ΦΕΚ Α' 34), όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του ν. 1440/1984 "Συμμετοχή της Ελλάδας στο κεφάλαιο, στα αποθεματικά και στις προβλέψεις της Ευρ. Τράπεζας Επενδύσεων κ.λπ." (ΦΕΚ Α' 70) και του άρθρου 65 του ν. 1892/1990 (ΦΕΚ Α' 101).

.....

Άρθρο 1

Σκοπός

Με την παρούσα απόφαση αποσκοπείται η συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001 των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων", που έχει δημοσιευθεί στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΕΛ 197/30/21.7.2001), ώστε, στο πλαίσιο μιας ισόρροπης ανάπτυξης, να ενσωματώνεται η περιβαλλοντική διάσταση πριν την υιοθέτηση σχεδίων και προγραμμάτων, με την θέσπιση των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών για την αξιολόγηση και εκτίμηση των επιπτώσεων που ενδέχεται να έχουν στο περιβάλλον και να προωθείται έτσι η αειφόρος ανάπτυξη και μία υψηλού επιπέδου προστασία του περιβάλλοντος.

Άρθρο 2

Ορισμοί

Για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης νοούνται ως:

α) "σχέδια και προγράμματα": τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους:

- που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από δημόσια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια δημόσια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και

- που απαιτούνται βάσει νομοθετικών ή κανονιστικών διατάξεων και ειδικότερα Νόμων, Π.Υ.Σ., Π.Δ., Υ.Α. και αποφάσεων των Γενικών Γραμματέων Περιφερειών καθώς και Πράξεων που εκδίδουν τα αρμόδια προς τούτο όργανα ΝΠΔΔ ή ΝΠΙΔ, συμπεριλαμβανομένων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

β) "στρατηγική περιβαλλοντική εκτίμηση (Σ.Π.Ε)": η διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίου ή προγράμματος η οποία περιλαμβάνει την εκπόνηση στρατηγικής μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.), τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων, τη συνεκτίμηση της Σ.Μ.Π.Ε. και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη απόφασης καθώς και την ενημέρωση σχετικά με την απόφαση αυτή.

γ) "στρατηγική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε)": τα έγγραφα σχετικά με το σχέδιο ή πρόγραμμα, τα οποία περιέχουν τις πληροφορίες που απαιτούνται βάσει του άρθρου 6 και του Παραρτήματος ΙΙΙ του άρθρου 11 της παρούσας απόφασης,

δ) "κοινό": ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις ή πρακτικές, οι ενώσεις, οι οργανώσεις ή οι ομάδες εκπροσώπησής τους.

ε) "ενδιαφερόμενο κοινό": το κοινό που θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, συμπεριλαμβανομένων των μη κυβερνητικών οργανώσεων εφόσον προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος.

στ) "δημόσια αρχή": α) η Κυβέρνηση και τα Κυβερνητικά όργανα, οι δημόσιες υπηρεσίες, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, β) οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο με αρμοδιότητες δημόσιας αρχής, ή άσκησης δημόσιων διοικητικών καθηκόντων.

ζ) "αρχή σχεδιασμού": η δημόσια αρχή που προβαίνει στην εκπόνηση σχεδίου ή προγράμματος.

η) "αρμόδια αρχή": η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (ΕΥΠΕ/ΥΠΕΧΩΔΕ) ή η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας όπως ειδικότερα προβλέπεται στο άρθρο 4 της παρούσας απόφασης.

Άρθρο 3

Πεδίο Εφαρμογής

1. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση (Σ.Π.Ε.) πραγματοποιείται πριν από την έγκριση ενός σχεδίου ή προγράμματος ή την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας, με την επιφύλαξη της παραγράφου 2, για σχέδια ή προγράμματα εθνικού, περιφερειακού, νομαρχιακού ή τοπικού χαρακτήρα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και ειδικότερα:

α) για τα σχέδια και προγράμματα που εκπονούνται για έναν ή περισσότερους από τους τομείς γεωργίας, δασοπονίας, αλιείας, ενέργειας, βιομηχανίας, μεταφορών, διαχείρισης αποβλήτων, διαχείρισης υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνιών, τουρισμού, πολεοδομικού ή χωροταξικού σχεδιασμού ή χρήσης γης και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων και δραστηριοτήτων της πρώτης (Α) κατηγορίας (υποκατηγορίες 1 και 2) του Παραρτήματος Ι (πίνακες 1?10) της υπ' αριθμ. 15393/2332/2002 κοινής υπουργικής απόφασης.

Τα προαναφερόμενα σχέδια και προγράμματα περιλαμβάνονται στο Παράρτημα Ι του άρθρου 11. Το παράρτημα αυτό μπορεί να συμπληρώνεται με αποφάσεις του Υπουργού ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. μετά από εισήγηση της αρμόδιας υπηρεσίας περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (ΕΥΠΕ/Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.), όταν περιέρχονται σε γνώση της σχέδια και προγράμματα τα οποία εμπίπτουν στις ανωτέρω διατάξεις.

β) για όλα τα σχέδια και προγράμματα τα οποία στο σύνολό τους ή εν μέρει εφαρμόζονται σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.) και τα οποία ενδέχεται να τις επηρεάσουν σημαντικά. Εξαιρούνται τα σχέδια διαχείρισης και τα προγράμματα δράσης που συνδέονται άμεσα ή είναι απαραίτητα για τη διαχείριση και προστασία των περιοχών αυτών.

Προκειμένου να κριθεί αν τα σχέδια και προγράμματα που αναφέρονται στην ανωτέρω παράγραφο, και δεν αφορούν σχέδια και προγράμματα της παραγράφου (α), ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 (Τόποι Κοινοτικής Σημασίας (Τ.Κ.Σ.) και Ζώνες Ειδικής Προστασίας (Ζ.Ε.Π.)), και επομένως αν πρέπει να υποβληθούν σε διαδικασία Σ.Π.Ε., πρέπει να ακολουθηθεί η διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου του άρθρου 5.

2. Σε διαδικασία Σ.Π.Ε. υποβάλλονται επίσης τα σχέδια ή προγράμματα που αναφέρονται στο Παράρτημα ΙΙ του άρθρου 11, μόνον όταν η κατά περίπτωση αρμόδια αρχή κρίνει με γνωμοδότησή της, σύμφωνα με τη διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου του άρθρου 5, ότι ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

3. Τα ακόλουθα σχέδια και προγράμματα δεν υπόκεινται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας απόφασης:

- σχέδια και προγράμματα που εξυπηρετούν αποκλειστικά σκοπούς εθνικής άμυνας ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης,

- δημοσιονομικά σχέδια και προγράμματα ή σχέδια και προγράμματα που αφορούν τον προϋπολογισμό.

4. Η παρούσα απόφαση δεν εφαρμόζεται σε σχέδια και προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα κατά τις αντίστοιχες τρέχουσες περιόδους προγραμματισμού για τους κανονισμούς του Συμβουλίου (ΕΚ) αριθμ. 1260/1999 και (ΕΚ) αριθμ. 1257/1999.

Άρθρο 4

Αρμόδια αρχή

Αρμόδια αρχή για την εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας απόφασης ορίζεται:

1) η αρμόδια Υπηρεσία Περιβάλλοντος του Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. (ΕΥΠΕ/ Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.) για σχέδια και προγράμματα τα οποία:

- α) αναφέρονται σε Εθνικό, Δια-Περιφερειακό και Περιφερειακό επίπεδο,
- β) εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολό τους ή εν μέρει σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000,
- γ) εγκρίνονται με νόμους, Π.Υ.Σ. ή υπουργικές αποφάσεις,
- δ) αφορούν τροποποιήσεις των σχεδίων και προγραμμάτων που αναφέρονται στα εδάφια (α), (β) και (γ) της παρούσας παραγράφου.

2) η αρμόδια υπηρεσία Περιβάλλοντος της οικείας Περιφέρειας για σχέδια και προγράμματα τα οποία αναφέρονται σε Δια-Νομαρχιακό, Νομαρχιακό ή τοπικό επίπεδο της ίδιας Περιφέρειας και δεν εμπίπτουν γεωγραφικά στο σύνολό τους ή εν μέρει σε περιοχές του εθνικού σκέλους του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000.

Άρθρο 5

Διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου για την υποβολή σε Σ.Π.Ε.

των σχεδίων και προγραμμάτων των παραγράφων 1β και 2 του άρθρου 3

1. Κάθε σχέδιο ή πρόγραμμα από τα αναφερόμενα στις παραγράφους 1β και 2 του άρθρου 3, υποβάλλεται σε διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου προκειμένου η αρμόδια αρχή που προβλέπεται στην παράγραφο 3 να κρίνει κατά τους ειδικότερους όρους του άρθρου αυτού, εάν το εν λόγω σχέδιο ή πρόγραμμα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και πρέπει κατά συνέπεια να υποβληθεί σε ΣΠΕ. Για το σκοπό αυτό η αρχή σχεδιασμού υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια αρχή, η οποία συνοδεύεται από φάκελο με τις πληροφορίες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα IV του άρθρου 11, σε οχτώ (8) τουλάχιστον αντίγραφα.

2. Σε περίπτωση που ο φάκελος της παραγράφου 1 δεν είναι πλήρης, η αρμόδια αρχή, το αργότερο εντός είκοσι (20) ημερών από την υποβολή του, ενημερώνει εγγράφως την αρχή σχεδιασμού για τις απαιτούμενες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις, με τα οποία πρέπει να συμπληρωθεί ο φάκελος.

3. Η αρμόδια αρχή αφού εξετάσει το φάκελο και διαπιστώσει ότι είναι πλήρης, και πριν αξιολογήσει το περιεχόμενό του, τον διαβιβάζει εντός είκοσι (20) ημερών από την υποβολή του (ή την υποβολή των απαραίτητων συμπληρωματικών στοιχείων εφόσον απαιτούνται), στις κατά περίπτωση δημόσιες αρχές που αναφέρονται παρακάτω, για να διατυπώσουν τη γνώμη τους και ειδικότερα:

α) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 4, ο φάκελος διαβιβάζεται:

α.1) στα Υπουργεία Πολιτισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εμπορικής Ναυτιλίας κατά περίπτωση,

α.2) στις αρμόδιες κατά περίπτωση Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ,

α.3) στους Οργανισμούς Αθήνας ή Θεσσαλονίκης κατά περίπτωση ή στους Οργανισμούς του άρθρου 3 του Ν. 2508/1997, εφόσον αυτοί έχουν συσταθεί.

β) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 4, ο φάκελος διαβιβάζεται στις αντίστοιχες με τις αρχές του εδαφίου α, αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Περιφέρειας και σε περίπτωση που δεν υφίστανται τέτοιες, στις αντίστοιχες κεντρικές ή Νομαρχιακές υπηρεσίες κατά την κρίση της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας.

γ) Η ως άνω αρμόδια αρχή της παραγράφου α ή β μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εάν το κρίνει απαραίτητο, να ζητά τη γνώμη και άλλων δημόσιων αρχών.

4. Μέσα σε σαράντα (40) ημέρες από την παραλαβή του φακέλου οι δημόσιες αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 3 διαβιβάζουν τη γνώμη τους στην αρμόδια αρχή.

5. Είναι δυνατόν κατά τη διαδικασία διαβούλευσης με τις κατά περίπτωση δημόσιες αρχές που αναφέρονται στην παράγραφο 3, η αρμόδια αρχή να ζητά από τη αρχή σχεδιασμού πρόσθετες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις για την αξιολόγηση της σημαντικότητας των ενδεχόμενων επιπτώσεων του σχεδίου ή προγράμματος στο περιβάλλον.

6. Η αρμόδια αρχή από την παραλαβή των γνωμοδοτήσεων από τις προαναφερόμενες δημόσιες αρχές ή άλλως από την παρέλευση της προθεσμίας των σαράντα (40) ημερών και ανεξάρτητα από το αν έχουν διαβιβασθεί ή όχι οι γνωμοδοτήσεις αυτές, αξιολογεί εάν το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον και πρέπει κατά συνέπεια να υποβληθεί σε Σ.Π.Ε. και εντός δεκαπέντε (15) ημερών προβαίνει σε θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση ως προς την υποχρέωση υποβολής σε διαδικασία Σ.Π.Ε.

7. Η θετική γνωμοδότηση ή αρνητική απόφαση της αρμόδιας αρχής υπογράφεται από το Γενικό Διευθυντή Περιβάλλοντος Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. ή τον αρμόδιο Γενικό Διευθυντή της οικείας Περιφέρειας κατά περίπτωση. Η θετική γνωμοδότηση ισχύει για περιορισμένο χρονικό διάστημα που καθορίζεται σ' αυτήν.

8. Η αρμόδια αρχή διαβιβάζει στην αρχή σχεδιασμού αντίγραφο της θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης συνοδευόμενο από σχετικό φάκελο.

9. Η αρχή σχεδιασμού προβαίνει εντός δέκα (10) ημερών από την παραλαβή της, σε δημοσιοποίηση της θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης της αρμόδιας αρχής για την ενημέρωση του κοινού και ειδικότερα:

α) Για σχέδια και προγράμματα εθνικού επιπέδου, με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο (2) τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες εθνικής εμβέλειας και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, εφόσον υπάρχει αυτή η δυνατότητα.

β) Για σχέδια και προγράμματα Δια-Περιφερειακού και Περιφερειακού επιπέδου με διαβίβαση αντιγράφου της θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης στο(α) οικείο(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α) για να λάβει(ουν) γνώση και με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο (2) τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες περιφερειακής ή εθνικής εμβέλειας.

γ) Για σχέδια και προγράμματα Δια-Νομαρχιακού, Νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου με τη διαβίβαση αντιγράφου της θετικής γνωμοδότησης ή αρνητικής απόφασης στο(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α), για να λάβει γνώση και με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης στον τοπικό τύπο ή σε περίπτωση έλλειψής του σε μία εφημερίδα με ευρύτερη περιφερειακή ή εθνική εμβέλεια.

Άρθρο 6

Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.)

1. Σε περίπτωση που απαιτείται Σ.Π.Ε., σύμφωνα με το άρθρο 3 (παρ.1 και 2), η αρχή σχεδιασμού εκπονεί Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Σ.Μ.Π.Ε.) για το προτεινόμενο σχέδιο ή πρόγραμμα, στην οποία εντοπίζονται, περιγράφονται και αξιολογούνται οι ενδεχόμενες σημαντικές επιπτώσεις που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και λογικές εναλλακτικές δυνατότητες, σε περιεκτική μορφή, λαμβανομένων υπόψη των στόχων και του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του σχεδίου ή προγράμματος. Το περιεχόμενο της Σ.Μ.Π.Ε. περιγράφεται αναλυτικά στο παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 11 της παρούσας απόφασης.

2. Η Σ.Μ.Π.Ε. περιλαμβάνει τις πληροφορίες που ευλόγως μπορεί να απαιτούνται για την εκτίμηση των ενδεχόμενων σημαντικών επιπτώσεων που θα έχει στο περιβάλλον η εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες γνώσεις

και μεθόδους εκτίμησης, το περιεχόμενο και το επίπεδο λεπτομερειών του σχεδίου ή του προγράμματος, το στάδιο της διαδικασίας εκπόνησής του και το βαθμό στον οποίο οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις δύνανται να αξιολογηθούν καλύτερα σε διαφορετικά επίπεδα σχεδιασμού ώστε να αποφεύγεται η επανάληψη εκτίμησής τους.

3. Ως προς την έκταση και το βαθμό λεπτομέρειας των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην Σ.Μ.Π.Ε., η αρχή σχεδιασμού μπορεί, πριν ή κατά το στάδιο εκπόνησης της Σ.Μ.Π.Ε. να ζητήσει εγγράφως από την αρμόδια αρχή περαιτέρω διευκρινίσεις. Η αρμόδια αρχή εφόσον το κρίνει σκόπιμο και πριν απαντήσει εγγράφως στην αρχή σχεδιασμού, ζητά τη γνώμη των κατά περίπτωση δημόσιων αρχών που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 5 της παρούσας.

4. Κάθε σχετική διαθέσιμη πληροφορία όσον αφορά τις επιπτώσεις των σχεδίων και προγραμμάτων στο περιβάλλον, η οποία προήλθε από κάποιο άλλο επίπεδο λήψης αποφάσεων ή από άλλες διατάξεις της εθνικής ή κοινοτικής νομοθεσίας, μπορεί να χρησιμοποιείται για την παροχή των πληροφοριών που περιέχονται στο Παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 11 της παρούσας.

5. Το Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. λαμβάνει κάθε αναγκαίο μέτρο που θα διασφαλίζει ότι το περιεχόμενο των Σ.Μ.Π.Ε. είναι ποιοτικά επαρκές ώστε να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις της παρούσας απόφασης. Η αρμόδια Υπηρεσία του Υ.Π.Ε.ΧΩ.Δ.Ε. ανακοινώνει στην Επιτροπή Ε.Κ., τα τυχόν μέτρα που λαμβάνει όσον αφορά την ποιότητα αυτών των μελετών.

Άρθρο 7

Διαδικασία Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (Σ.Π.Ε.)

1. Τα σχέδια ή προγράμματα που αναφέρονται στις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 3 και τα οποία ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, υποβάλλονται σε διαδικασία Σ.Π.Ε. Η Σ.Π.Ε. αποτελεί προϋπόθεση για την έγκριση του εν λόγω σχεδίου ή προγράμματος ή για την έναρξη της σχετικής νομοθετικής διαδικασίας, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

2. Για τη διενέργεια Σ.Π.Ε. η αρχή σχεδιασμού υποβάλλει αίτηση στην αρμόδια αρχή, όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 4 της παρούσας, συνοδευόμενη από τον φάκελο της Σ.Μ.Π.Ε. σε δέκα (10) τουλάχιστον αντίτυπα. Το περιεχόμενο της Σ.Μ.Π.Ε., στην οποία περιλαμβάνεται και περιγραφή του προτεινόμενου σχεδίου ή προγράμματος, καθορίζεται στο Παράρτημα ΙΙΙ του άρθρου 11 της παρούσας.

Στον φάκελο της ΣΜΠΕ περιλαμβάνονται επίσης: α) η θετική γνωμοδότηση μαζί με αντίγραφο του θεωρημένου χάρτη με σχηματική απεικόνιση του σχεδίου ή προγράμματος, εφόσον το σχέδιο ή πρόγραμμα είχε υποβληθεί σε διαδικασία περιβαλλοντικού προελέγχου σύμφωνα με το άρθρο 5 της παρούσας, β) η απάντηση της αρμόδιας αρχής, εφόσον για το σχέδιο ή πρόγραμμα υποβλήθηκε ερώτημα σύμφωνα με την παράγραφο 3 του άρθρου 6 της παρούσας.

3. Σε περίπτωση που ο φάκελος της παραγράφου 2 δεν είναι πλήρης, η αρμόδια αρχή, το αργότερο εντός είκοσι (20) ημερών από την υποβολή του, ενημερώνει εγγράφως την αρχή σχεδιασμού για τις απαιτούμενες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις με τα οποία πρέπει να συμπληρωθεί ο φάκελος ή, εφόσον οι συμπληρώσεις είναι μείζονος σημασίας, τον επιστρέφει.

4. Κατά τη διαδικασία της Σ.Π.Ε. του σχεδίου ή προγράμματος πραγματοποιείται η διαδικασία διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές και με το ενδιαφερόμενο κοινό. Προς τούτο η αρμόδια αρχή εφόσον εξετάσει τον φάκελο και διαπιστώσει ότι είναι πλήρης, τον διαβιβάζει εντός είκοσι (20) ημερών από την υποβολή του (ή την υποβολή των απαραίτητων συμπληρωματικών στοιχείων εφόσον απαιτούνται) α) στις κατά

περίπτωση δημόσιες αρχές, που προβλέπονται παρακάτω για να εκφράσουν τη γνώμη τους και τις τυχόν παρατηρήσεις τους επί του περιεχομένου του και β) στην αρχή σχεδιασμού ώστε να προβεί αυτή στη δημοσιοποίησή του στο κοινό. Ειδικότερα:

4.1 Διαδικασία διαβούλευσης με τις δημόσιες αρχές:

α) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η προβλεπόμενη στην παράγραφο 1 του άρθρου 4, αυτή διαβιβάζει το φάκελο:

α.1) στα Υπουργεία Πολιτισμού, Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Εμπορικής Ναυτιλίας κατά περίπτωση,

α.2) στις αρμόδιες κατά περίπτωση Υπηρεσίες του Υ.ΠΕ. ΧΩ.Δ.Ε.,

α.3) στους Οργανισμούς Αθήνας ή Θεσσαλονίκης κατά περίπτωση, ή στους Οργανισμούς του άρθρου 3 του ν. 2508/1997 εφόσον αυτοί έχουν συσταθεί,

α.4) στο(α) οικείο(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α), το(α) οποίο(α) εκτός από τη διατύπωση σχετικής γνωμοδότησης, θέτει(ουν) και στη διάθεση του κοινού, όποτε του(ς) ζητούνται, τις πληροφορίες και τα στοιχεία του φακέλου Σ.Μ.Π.Ε.

α.5) στο κατά τομέα αρμόδιο Υπουργείο.

β) Σε περίπτωση που αρμόδια αρχή είναι η προβλεπόμενη στην παράγραφο 2 του άρθρου 4, αυτή διαβιβάζει το φάκελο:

β1) στις αντίστοιχες με τις αρχές του εδαφίου α αρμόδιες υπηρεσίες της οικείας Περιφέρειας και σε περίπτωση που δεν υφίστανται τέτοιες, στις αντίστοιχες κεντρικές ή Νομαρχιακές υπηρεσίες, κατά την κρίση της αρμόδιας Περιφερειακής Υπηρεσίας

β2) στο(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α), το(α) οποίο(α) εκτός από τη διατύπωση σχετικής γνωμοδότησης, θέτει(ουν) και στη διάθεση του κοινού, όποτε του(ς) ζητούνται, τις πληροφορίες και τα στοιχεία του φακέλου Σ.Μ.Π.Ε.

γ) Η ως άνω αρμόδια αρχή της παραγράφου 4.1.α ή 4.1.β μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις και εάν το κρίνει απαραίτητο, να ζητά τη γνώμη και άλλων δημόσιων αρχών.

δ) Οι προαναφερόμενες δημόσιες αρχές και το(α) Περιφερειακό(ά) Συμβούλιο(α) ή Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α) κατά περίπτωση, διαβιβάζουν εγγράφως και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, τη γνώμη και τις τυχόν παρατηρήσεις τους στην αρμόδια αρχή μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε (45) ημερών από την παραλαβή του φακέλου.

4.2 Διαδικασία διαβούλευσης με το ενδιαφερόμενο κοινό:

α) Η αρχή σχεδιασμού δημοσιοποιεί στο κοινό το φάκελο Σ.Μ.Π.Ε., ώστε να λάβει γνώση και δίνει στο ενδιαφερόμενο κοινό την ευκαιρία να διατυπώσει εγγράφως, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, τις απόψεις του εφόσον το επιθυμεί. Η δημοσιοποίηση, που πραγματοποιείται μέσα σε πέντε (5) ημέρες από την παραλαβή του φακέλου από την αρμόδια αρχή, γίνεται με δημοσίευση σχετικής ανακοίνωσης σε δύο τουλάχιστον ημερήσιες εφημερίδες

1) εθνικής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα εθνικού ή δια-περιφερειακού επιπέδου,

2) περιφερειακής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα περιφερειακού ή δια-νομαρχιακού επιπέδου,

3) νομαρχιακής ή ευρύτερης χωρικής εμβέλειας για σχέδια και προγράμματα νομαρχιακού ή τοπικού επιπέδου.

β) Η παραπάνω ανακοίνωση πρέπει να περιλαμβάνει:

1) τον τίτλο του σχεδίου ή προγράμματος

2) τη γνωστοποίηση ότι διαθέτουν τόσο η ίδια όσο και το(α) οικείο(α) Περιφερειακό(α) Συμβούλιο(α) ή το(α) οικείο(α) Νομαρχιακό(ά) Συμβούλιο(α) κατά περίπτωση, τις απαραίτητες πληροφορίες και στοιχεία του φακέλου προκειμένου να ενημερωθεί το κοινό και

3) πρόσκληση προς το ενδιαφερόμενο κοινό να διατυπώσει εγγράφως, και ενδεχομένως ηλεκτρονικά, και σε κάθε περίπτωση επαρκώς τεκμηριωμένα τις απόψεις του προς την αρμόδια αρχή, μέσα σε προθεσμία τριάντα (30) ημερών από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης αυτής.

γ) Μέσα σε δέκα (10) ημέρες από τη δημοσιοποίηση του φακέλου η αρχή σχεδιασμού αποστέλλει στην αρμόδια αρχή τα αποκόμματα εφημερίδων που αποδεικνύουν τη διενέργεια της ανωτέρω δημοσιοποίησης.

δ) Η αρχή σχεδιασμού μπορεί να χρησιμοποιεί επιπροσθέτως και επιλεκτικά οποιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο όπως ηλεκτρονικά μέσα, δημόσιες ακροάσεις, συνεντεύξεις, ανοικτές συζητήσεις, διάλογο μέσω διαδικτύου, που κατά την κρίση της καθιστά ουσιαστική τη συμμετοχή του κοινού. Τα σχετικά συμπεράσματα ή αποτελέσματα αποστέλλονται στην αρμόδια αρχή μέσα σε προθεσμία σαράντα πέντε (45) ημερών από την παραλαβή του φακέλου.

5. Η αρμόδια αρχή μπορεί κατά τη διαδικασία διαβούλευσης, να ζητά από την αρχή σχεδιασμού πρόσθετες πληροφορίες, στοιχεία και τεκμηριώσεις για την καλύτερη εκτίμηση των ενδεχόμενων επιπτώσεων του σχεδίου ή προγράμματος στο περιβάλλον.

6. Σε περίπτωση που αρχή σχεδιασμού είναι το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., η ως άνω προβλεπόμενη διαδικασία διαβούλευσης με τις γνωμοδοτούσες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό μπορεί να ενσωματωθεί σε υφιστάμενες διαδικασίες για την έγκριση σχεδίων και προγραμμάτων, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, εφόσον όμως καλύπτονται οι απαιτήσεις της παρούσας απόφασης.

7. Η αρμόδια αρχή εφόσον για το σχέδιο ή πρόγραμμα ακολουθήσει διασυννοριακές διαβουλεύσεις σύμφωνα με το άρθρο 8 της παρούσας, πριν την έγκριση ή μη της Σ.Μ.Π.Ε. του σχεδίου ή προγράμματος, αναμένει τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων αυτών.

8. Η αρμόδια αρχή από την παραλαβή των ως άνω γνωμοδοτήσεων των δημόσιων αρχών, του(ων) Περιφερειακού(ών) Συμβουλίου(ων) ή του(ων) Νομαρχιακού(ών) Συμβουλίου(ων) κατά περίπτωση και του ενδιαφερόμενου κοινού, ή άλλως από την παρέλευση της προθεσμίας των σαράντα πέντε (45) ημερών και ανεξάρτητα από το αν έχουν διαβιβασθεί ή όχι οι γνωμοδοτήσεις αυτές, αξιολογεί τις ενδεχόμενες σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις του σχεδίου ή προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη το φάκελο της Σ.Μ.Π.Ε., τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό και των διασυννοριακών διαβουλεύσεων του άρθρου 8 στην περίπτωση που απαιτούνται και προβαίνει μέσα σε είκοσι (20) ημέρες στην εκπόνηση σχεδίου απόφασης έγκρισης ή μη της Σ.Μ.Π.Ε.

9. Η απόφαση αυτή για τα σχέδια και προγράμματα της παραγράφου 1 του άρθρου 4 υπογράφεται από τον Υπουργό ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. Συνυπογράφεται επίσης από τον αρμόδιο κατά τομέα Υπουργό, ο οποίος αποδέχεται την ενδεχόμενη τροποποίηση στο σχέδιο ή πρόγραμμα που πιθανόν να προκύψει κατά τη διαδικασία Σ.Π.Ε. και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από την απόφαση περιβαλλοντικής έγκρισης του σχεδίου ή προγράμματος, καθώς και από τον Υπουργό Οικονομίας και Οικονομικών για σχέδια ή προγράμματα εθνικού ή περιφερειακού επιπέδου που περιλαμβάνουν έργα και δραστηριότητες η υλοποίηση των οποίων γίνεται στο σύνολό τους ή εν μέρει από κοινοτικούς πόρους. Για τα σχέδια και προγράμματα της παραγράφου 2 του άρθρου 4 την απόφαση έγκρισης της Σ.Μ.Π.Ε. υπογράφει ο Γενικός Γραμματέας της οικείας Περιφέρειας.

10. Η απόφαση έγκρισης της Σ.Μ.Π.Ε. περιλαμβάνει πληροφορίες και στοιχεία:

α) σχετικά με τη διαβούλευση με τις δημόσιες αρχές και το ενδιαφερόμενο κοινό, σύμφωνα με τις παραγράφους 4.1 και 4.2 του παρόντος άρθρου,

- β) σχετικά με τα αποτελέσματα των διασυνοριακών διαβουλεύσεων που ενδεχομένως διενεργήθηκαν, σύμφωνα με το άρθρο 8 της παρούσας,
- γ) για τις διαφοροποιήσεις που τυχόν επιβάλλονται στο σχέδιο ή πρόγραμμα από την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης,
- δ) για τους όρους, περιορισμούς και κατευθύνσεις για την προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος που πρέπει να συνοδεύουν την έγκριση του σχεδίου ή προγράμματος,
- ε) για το προβλεπόμενο σύστημα παρακολούθησης των σημαντικών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την εφαρμογή του σχεδίου ή προγράμματος,
- στ) για το χρονικό διάστημα ισχύος της απόφασης.

Η Σ.Μ.Π.Ε. αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της εν λόγω απόφασης.

11. Η απόφαση έγκρισης ή μη της Σ.Μ.Π.Ε. δημοσιοποιείται με αντίστοιχο τρόπο προς τα προβλεπόμενα στη παράγραφο 9 του άρθρου 5 της παρούσας απόφασης, για να ενημερωθεί το κοινό.

12. Το σχέδιο ή πρόγραμμα, όπως τελικά θα εγκριθεί, πρέπει να είναι πλήρως εναρμονισμένο με την απόφαση έγκρισης της Σ.Μ.Π.Ε. Στην πράξη ή απόφαση έγκρισης του σχεδίου ή προγράμματος πρέπει να αναφέρεται ρητά η απόφαση έγκρισης της Σ.Μ.Π.Ε.

.....

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**Ελληνόγλωσση**

- Αθανασόπουλος, Κ. και Βλαστός, Θ. (2012) Προς μια μέθοδο ενεργοποίησης των πολιτών σε διαδικασίες περιβαλλοντικής αξιολόγησης προγραμμάτων και πολιτικών., σε *Βιβλίο Πρακτικών 3^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Βόλος :1528-32.
- Αιτιολογική έκθεση του Σχεδίου Νόμου για την Κύρωση της Σύμβασης Άαρχους, για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα. (2005) διαθέσιμη στην ιστοσελίδα www.minenv.gr/download/aitiologiki.ekthesi.Aarhus.doc (την 20/12/2012)
- Αιτιολογική έκθεση Σχεδίου του Νόμου 3882/2010 για την Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2007/2/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 2007 και άλλες διατάξεις. Τροποποίηση του ν. 1647/1986 «Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ) και άλλες σχετικές διατάξεις» (ΦΕΚ 141/Α'), (2010) διαθέσιμη στη διεύθυνση <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=8Ai7C43XIT8%3d&tabid=507> (την 21/1/2013)
- Αντωνόπουλος, Α., Βελετσάνου, Ε., Γεωργιάδη, Α., Κεργά, Ε., και Τσουρδή, Ε. (2008) Το δικαίωμα στο περιβάλλον, Ουσιαστικές και διαδικαστικές όψεις, *Greeklaws Law Journal* (83).119-37.
- Βαγιωνά, Δ. Γ. (2012) Η συμμετοχή του κοινού στη διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων έργων –δραστηριοτήτων μέσω διαδικτύου, σε *Βιβλίο Πρακτικών 1^{ου} Περιβαλλοντικού Συνεδρίου Θεσσαλίας*, Σκιάθος :693-98.
- Βασιλόπουλος, Ι. (1997) Η Αποτελεσματική Προστασία του Περιβάλλοντος και το Δικαίωμα Προσφυγής των Πολιτών στη Δικαιοσύνη, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 1 : 23-32.
- Βλαστός, Θ. (2004) Οι ευκαιρίες από τη νέα Οδηγία 2001/42/EK για τις «Στρατηγικές Περιβαλλοντικές Εκτιμήσεις» -Το παράδειγμα του τομέα των Μεταφορών, *Περιβάλλον και Δίκαιο* 2004.334.
- Γεραπετρίτης, Γ. (2000) Το Δικαίωμα Περιβαλλοντικής Πληροφόρησης: Σύγχρονες Τάσεις σε Ελλάδα και Ευρώπη, *Περιβάλλον και Δίκαιο* 2 : 172-188.
- Δελλής, Γ. (1998) *Κοινοτικό Δίκαιο Περιβάλλοντος*, Αθήνα –Κομοτηνή :Σάκκουλα.
- Δωροβίνη, Β. (2007) Η συμμετοχή των πολιτών σύμφωνα με τη Σύμβαση του Άαρχους, η ισχύουσα στην Ελλάδα πρακτική και η απροθυμία της Διοίκησης, σε *Πρακτικά*

- Ημερίδας Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών για το περιβάλλον, με θέμα : Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές, Αθήνα : 33-6.*
- Ενταφιανός, Α.Ε. (2011) ‘Η Σύμβαση του Άρχους: Μία Επισκόπηση’, διαθέσιμο στη διεύθυνση www.cyprusdossier.com (την 15/12/2012)
- Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2006 διαθέσιμη από την ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη <http://www.synigoros.gr> (την 10/1/2013)
- Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2008 διαθέσιμη από την ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη <http://www.synigoros.gr> (την 10/1/2013)
- Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη έτους 2010 διαθέσιμη από την ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη <http://www.synigoros.gr> την (18/1/2013)
- Ευστρατίου, Π. Μ. (2003) Η έλλειψη περιβαλλοντικής πληροφόρησης και αποτελεσματικής συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον, σε Ζιάμος, Γ., Παναγιωτόπουλος, Π., και Ρουμελιώτου, Β. (επ.) *Περιβαλλοντική πληροφόρηση και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, Νόμος και Φύση, Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου 10*, Αθήνα -Κομοτηνή :Αντ. Ν. Σάκκουλα, 88-94.
- Ζιάμος, Γ. (2003) Η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και η συμμετοχή πολιτών σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν το περιβάλλον στην ελληνική έννομη τάξη, σε Ζιάμος, Γ., Παναγιωτόπουλος, Π., και Ρουμελιώτου, Β. (επ.) *Περιβαλλοντική πληροφόρηση και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, Νόμος και Φύση, Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου 10*, Αθήνα -Κομοτηνή :Αντ. Ν. Σάκκουλα, 15-38.
- Καλλία –Αντωνίου, Α. (2011) Η εξέλιξη της ευρωπαϊκής νομοθεσίας προστασίας περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 1/2011, 68-73.
- Καράκωστας, Ι. (2000) *Περιβάλλον και Δίκαιο*, Αθήνα :Α. Σάκκουλα.
- Κεφαλογιάννη, Λ. και Συνοδινός, Χ. (2011) Πληροφόρηση του κοινού για περιβαλλοντικά ζητήματα, στοιχεία και έγγραφα, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 2/2001.178-91.
- Κούγκολος, Α. (2007) Εισαγωγή στην περιβαλλοντική μηχανική, Θεσσαλονίκη :Τζιόλα.
- ΚΥΑ ΗΠ 37111/2021/26.9.2003 (ΦΕΚ 1391/Β/29-09-2003) Για τον καθορισμό του τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων και δραστηριοτήτων σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθ.3 του Ν. 3010/2002 (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ, (ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σελ.17)
- ΚΥΑ ΗΠ 11764/653/2006 (ΦΕΚ 327/Β/17-3-2006) Για την πρόσβαση του κοινού στις δημόσιες αρχές για παροχή πληροφοριών σχετικά με το περιβάλλον (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/4/ΕΚ, (ΕΕ L 41 της 14.02.2003, σελ. 26)

- ΚΥΑ 9269/470/2007 (ΦΕΚ 286/Β/02-03-2007) Για τα μέσα ένδικης προστασίας του κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων (εναρμόνιση με την Κοινοτική Οδηγία 2003/35/ΕΚ, (ΕΕ L 156 της 25.6.2003, σελ.17)
- Κυριτσάκη, Ι. (2010) *Το δικαίωμα στο περιβάλλον υπό το πρίσμα του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, Αθήνα –Κομοτηνή :Σάκκουλα.
- Λιάσκα, Α. (2007) Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους μέσω των αναφορών στο Συνήγορο του Πολίτη - πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφόρηση, σε *Πρακτικά Ημερίδας Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών για το περιβάλλον, με θέμα : Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άρχους. Προβλήματα και προοπτικές*, Αθήνα, 25-33.
- Λιάσκα, Α. (2008) Δέκα χρόνια μετά τη Σύμβαση του Άρχους, *Περιβάλλον και Δίκαιο 2* : 232-236.
- Λιάσκα, Α. (2011) Η επιτροπή συμμόρφωσης στο Πλαίσιο της Σύμβασης του Άρχους, *Περιβάλλον και Δίκαιο*, 608-615.
- Μενουδάκος, Κ (2007) Η Σύμβαση του Άρχους και η Νομολογία του Συμβουλίου Επικρατείας για την Πληροφόρηση και Συμμετοχή των πολιτών, διαθέσιμο από την ιστοσελίδα του περιοδικού *Νόμος και Φύση* www.nomosphysis.org.gr (την 20/1/2013)
- Μπαλλά, Ε. (2011) Η δράση του Συνηγόρου του Πολίτη για το Δικαίωμα στο Περιβάλλον, διαθέσιμο από την ιστοσελίδα <http://www.medies.net> (την 20/1/2013)
- Νομικός Οδηγός για το περιβάλλον (2009) διαθέσιμος από την ιστοσελίδα του Συνηγόρου του Πολίτη <http://www.synigoros.gr> (την 2/1/2013)
- Ν.3422/2005 (ΦΕΚ 303/Α/13-12-2005) Κύρωση της Σύμβασης για την πρόσβαση σε πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.
- Ν.3861/2010 (ΦΕΚ 112/Α/13.07.2010) Για την ενίσχυση της διαφάνειας με την υποχρεωτική ανάρτηση όλων των νόμων και πράξεων των κυβερνητικών, διοικητικών και αυτοδιοικητικών οργάνων, στο διαδίκτυο «Πρόγραμμα Διαύγεια».
- Ν.3882/2010 (ΦΕΚ 166/Α/22.9.2010) για την Εθνική Υποδομή Γεωχωρικών Πληροφοριών - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2007/2/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαρτίου 2007 και άλλες διατάξεις. Τροποποίηση του ν. 1647/1986 «Οργανισμός Κτηματολογίου και Χαρτογραφήσεων Ελλάδας (ΟΚΧΕ) και άλλες σχετικές διατάξεις» (ΦΕΚ 141/Α').

- N.4014/2011 (ΦΕΚ Α' 209/21.09.2011) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων, ρύθμιση αυθαιρέτων σε συνάρτηση με δημιουργία περιβαλλοντικού ισοζυγίου και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Περιβάλλοντος.
- Παναγόπουλος, Θ. (2001) *Δίκαιο περιβάλλοντος, Γ' Έκδοση*, Αθήνα :Αθ. Σταμούλης.
- Παπαδημητρίου, Γ. (2007) Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους στην πράξη: η περίπτωση της πρόσβασης στη Δικαιοσύνη, σε *Πρακτικά Ημερίδας Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών για το περιβάλλον, με θέμα : Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές*, Αθήνα, 37-43.
- Παπαδημητρίου, Γ. (2008), Η Σύμβαση του Aarhus. Το χάσμα μεταξύ κανόνων και εφαρμογής τους (Φεβρουάριος 2008) διαθέσιμο από την ιστοσελίδα του περιοδικού *Νόμος και Φύση* www.nomosphysis.org.gr (την 20/1/2013)
- Παπατόλιας, Α. (2010) Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη ως εγγύηση εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, διαθέσιμο από την ιστοσελίδα του περιοδικού *Νόμος και Φύση* www.nomosphysis.org.gr (την 20/1/2013)
- Ρουμελιώτου, Β. (2003) Η νέα γενιά περιβαλλοντικών δικαιωμάτων: δημόσια πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, σε Ζιάμος, Γ., Παναγιωτόπουλος, Π., και Ρουμελιώτου, Β. (επ.) *Περιβαλλοντική πληροφόρηση και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, Νόμος και Φύση, Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου 10*, Αθήνα -Κομοτηνή :Αντ. Ν. Σάκκουλα,68-78.
- Σιούτη, Γ. (1988) *Η συμμετοχή των πολιτών στην προστασία του περιβάλλοντος στο πλαίσιο της σχέσης Κράτους-Πολίτη, Φύση και Κοινωνία-Δίκαιο -3*, Αθήνα :Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς.
- Σιούτη, Γ. (2011) *Εγχειρίδιο Δικαίου Περιβάλλοντος, Β Έκδοση*, Αθήνα –Κομοτηνή :Σάκκουλα.
- Σταματίου, Ε. (2012) Θέματα φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και τοπική κοινωνία. Η εφαρμογή των αρχών της Σύμβασης Aarhus, *Σειρά Νομοθεσία & Περιβάλλον*, διαθέσιμο στη διεύθυνση <http://www.solon.org.gr> (την 20/1/2013)
- Στρατηγέα, Α. και Παπαδοπούλου, Μ.Π. (2012), Η Συμβολή του συμμετοχικού σχεδιασμού στη διαχείριση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος : Η εφαρμογή της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ στην ελληνική πραγματικότητα, σε *Βιβλίο Πρακτικών 3^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης*, Βόλος , 1303-11.
- WWF Ελλάς, (2010) Δεσμεύσεις για εφαρμογή- Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα., διαθέσιμη από την ιστοσελίδα <http://politics.wwf.gr> (την 10/1/2013)

- WWF Ελλάς, (2012) Δεσμεύσεις για εφαρμογή – Η περιβαλλοντική νομοθεσία στην Ελλάδα. Ετήσια έκθεση του WWF Ελλάς για το 2011 διαθέσιμη από την ιστοσελίδα <http://politics.wwf.gr> (την 10/1/2013)
- ΥΑ ΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017(ΦΕΚ1225Β//5.9.2006) Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ "σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων" του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2001.
- Χρυσανθάκης, Χ. (2003) Δικαίωμα περιβαλλοντικής πληροφόρησης, σε Ζιάμος, Γ., Παναγιωτόπουλος, Π., και Ρουμελιώτου, Β. (επ.) *Περιβαλλοντική πληροφόρηση και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων, Νόμος και Φύση, Βιβλιοθήκη Περιβαλλοντικού Δικαίου 10*, Αθήνα -Κομοτηνή :Αντ. Ν. Σάκκουλα,107-8.

Ξενόγλωσση

- Aarhus Convention National Implementation Report of Greece, (2010) διαθέσιμη από την ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ www.ypeka.gr, (την 18/1/2013)
- Alasdair, R. (2001) Structural Pluralism and the Right to Information, *University of Toronto Law Journal* ,243.
- Appelstrand, M. (2002) Participation and Societal Values: the Challenge for Lawmakers and Policy Practitioners, *Forest Policy and Economics* (4) 284.
- Birnie, P. W. and Boyle, A. E. (Edit) (2002) *International Law and the Environment 2nd Edit* , Oxford: Oxford University Press.
- Cameron, J. and Mackenzie, R. (1996) Access to environmental justice and procedural rights in international institutions. In Anderson and Boyle (Edit.) *Human Rights Approaches to Environmental Protection*, Oxford University Press.137-151.
- Coffey, C. (2000) The EU Charter of Fundamental Rights – The Place of the Environment, in Feus, K. and Bond, M. (Edit), *An EU Charter of Fundamental Rights, Text and Commentaries*, Federal Trust, London, 29 – 146.
- De La Fayette, L. (1999) The OSPAR Convention Comes into Force: Continuity and Progress, *The International Journal of Marine and Coastal Law* (14) 247 – 297.

- Déjeant-Pons, M. (2002) Le droit de l'homme à l'environnement en tant que droit procédural, in *Droits de l'Homme et environnement, sous la directive de M. Déjeant-Pons et M. Pallemmaerts*, Εκδ. Συμβουλίου της Ευρώπης.
- Delnoy, M. (2011) Implementation of the Aarhus Convention in Belgium: Some Elements, in *The Aarhus Convention at Ten, Interactions and Tensions between Conventional International Law and EU Environmental Law*, Edited by Prof. Marc Pallemmaerts, The Avosetta Series (9). 339-51.
- Douglas-Scott, S. (1999) Environmental Rights: Taking the Environment Seriously?, in Gearty, L. and Tamkins, A. (Edit.) *Understanding Human Rights*, London :New York:Pinter, 440-446.
- Gavouneli, M. (1999-2000) Access to Environmental Information: Delimitation of a Right, *Tulane Environmental Law Journal*, (13) 303 -4.
- Hartley. N. and Wood, C. (2005) Public Participation in environmental impact assessment-implementation the Aarhus Convention, *Environmental Impact Assessment Review*, 25: 319-340.
- Hontelez, J. (2007) Actual problems and perspectives for the application of the Aarhus convention in EU countries, σε *Πρακτικά Ημερίδας Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών για το περιβάλλον, με θέμα : Η εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους. Προβλήματα και προοπτικές.*, Αθήνα : 51-4.
- Kostic, M. (2006) The Right of Access to Environmental Information in the Sense of the Aarhus Convention, European Streams and Legal Framework in Serbia and Montenegro, CPRINT, Beograd.
- Lee, M. and Abbot, C. (2003) The Usual Suspects? Public Participation Under the Aarhus Convention, *The Modern Law Review*, vol. 66 : 80-108.
- Macrory, R. and Turner S. (2002) Cross-border Environmental Governance: The EC Law Dimensions, *Regional & Federal Studies*, 12:4, 59-87.
- Mason, M. (2010) Information disclosure and environmental rights: The Aarhus Convention, *Global Environmental Politics* 10 (3): 10–31.
- Morgera, E. (2005) An Update on the Aarhus Convention and its Continued Global Relevance *Review of European Community and International Environmental Law*, 14 (2) : 138-147.
- National Report of Greece on Directive 2003/4/EC on Public access to environmental information, (According to the E.C. Guidance Document on Reporting about the experience gained in the application of Directive 2003/4/EC concerning on public

- access to environmental information.) (2010), διαθέσιμη από την ιστοσελίδα του ΥΠΕΚΑ www.ypeka.gr, (την 18/1/2013)
- Palerm, J. (1999) Public participation in environmental decision-making: examining the Aarhus Convention, *Journal of Environmental Assessment Policy and Management* 1: 229– 44.
- Partan, D. (1988) The “Duty to Inform” in International Environmental Law, *Boston University International Law Journal*,(6) 43 – 88.
- Rodenhoff, V. (2002) The Aarhus Convention and its Implications for the Institutions of the European Community, *Review of European Community and International Environmental Law* 11 (3) : 343-357.
- Sanchis-Moreno, F. (2008) Legal analysis of the Aarhus Convention in Spain, Santander, Spain.
- Sands, P. (Ed.) (2003) *Principles of International Environmental Law, 2nd Edition*, Cambridge.
- Stec, S. and Casey –Lefkowitz, S. (Ed) (2000) *The Aarhus Convention: An Implementation Guide*, United Nations /Economic Commission for Europe, New York and Geneva.
- Van den Burg, S. (2006) Governance through information: Environmental monitoring from a citizen-consumer perspective. PhD thesis, Wageningen University.
- Wates, J. (2005) The Aarhus Convention: a Driving Force for Environmental Democracy , *Journal for European Environmental and Planning Law* 2 (1): 1- 11.

Πηγές διαδικτύου

- www.unece.org, με τελευταία πρόσβαση την 15/1/2013
- <http://eur-lex.europa.eu>, με τελευταία πρόσβαση την 22/1/2013
- www.ypeka.gr, με τελευταία πρόσβαση την 13/1/2013
- www.synigoros.gr, με τελευταία πρόσβαση την 22/1/2013
- <http://treaties.un.org>, με τελευταία πρόσβαση την 17/1/2013
- <http://www.health.belgium.be>, με τελευταία πρόσβαση την 15/1/2013
- www.ieep.eu, με τελευταία πρόσβαση την 3/1/2013
- <http://www.dsnet.gr>, με τελευταία πρόσβαση την 7/1/2013
- www.lawandtech.eu, με τελευταία πρόσβαση την 20/1/2013

- <http://nomothesia.ependyseis.gr>, με τελευταία πρόσβαση την 7/1/2013
- www.et.gr, με τελευταία πρόσβαση την 15/1/2013
- www.inspire.okxe.gr, με τελευταία πρόσβαση την 20/1/2013
- <http://www.opengov.gr>, με τελευταία πρόσβαση την 20/1/2013
- <http://aarchus.e-per.gr>, με τελευταία πρόσβαση την 22/1/2013
- www.e-per.gr, με τελευταία πρόσβαση την 22/1/2013
- www.kallialaw.gr, με τελευταία πρόσβαση την 22/1/2013